

COLECȚIA
LITERATURA
FĂRĂ FRONTIERE

alain
fournier

cărarea pierdută

ALAIN FOURNIER

CĂRAREA PIERDUTĂ

Coperta de : CORNELIU NICOLAE

ISBN 973-95332-5-6

ALAIN FOURNIER

CĂRAREA PIERDUTĂ

ROMAN

Traducere de DOMNIȚA GHERGHINESCU—VANIA

EDITURA
FUNDAȚIEI CULTURALE ROMÂNE
BUCUREȘTI • 1991

Sorii mele
ISABELLE

PARTEA ÎNTÎI

Capitolul I

INTERNUL

A sosit la noi într-o duminică de noiembrie 189...

Spun şi acum „la noi", deşi casa nu mai e a noastră.

Se împlinesc în curînd cincisprezece ani de cînd am părăsit acele meleaguri şi, cu siguranţă, nu ne vom mai întoarce acolo niciodată.

Locuiam în clădirea Cursului Superior de la Sainte-Agathe.

Tatăl meu, căruia îi spuneam şi eu domnul Seurel, ca şi ceilalţi elevi, conducea Cursul Mediu şi, în acelaşi timp, Cursul Superior, pentru pregătirea diplomei de institutor. Mama preda la clasele primare.

O casă lungă, roşie, cu cinci uşi cu geamuri, năpădită de viţă sălbatică, la marginea tîrgului ; în faţă, deschizînd priveliştea spre sat, o curte imensă, cu o poartă monumentală, pavilion pentru recreaţii şi dependinţe ; în partea de nord, o portiţă de zăbrele ce dădea în drumul gării, la trei kilometri depărtare ; la miazăzi şi în dos, întinzîndu-se pînă în mahalale, ţarini, grădini şi păşuni... acesta este, pe scurt, planul casei în care s-au scurs zilele cele mai tulburate şi mai dragi din viaţa mea casă de unde au plecat şi unde s-au întors iarăşi, să se sfarme, ca nişte valuri de o stîncă pustie, aventurile noastre.

Nu știu bine ce ne adusese acolo. Veneam, desigur, așa cum se întîmplă de obicei, prin „transfer“, sau prin decizia prefectului ori a vreunui inspector. Spre sfîrșitul vacanței, e mult de-atunci, o trăsură de țară, mergînd înaintea calabalîcului nostru, ne lăsase pe mama și pe mine în fața portiței ruginite.

Niște băiețandri, care furau piersici din grădină, se strecuraseră, ca umbrele, prin spărturile gardului... Mama, Millie cum îi ziceam noi, gospodina cea mai chibzuită din cîte mi-a fost dat să cunosc vreodată, intrase imediat în odăile pline de paie fărîmițate și de praf și constatase din capul locului, ca la fiece „deplasare“ de altfel, că mobila noastră n-are să încapă niciodată într-o casă atît de rău împărțită.

Venise afară să-mi împărtășească necazul ei. Și tot vorbindu-mi, copil cum eram, îmi ștersese delicat cu batista ei fața înnegrită de praf în timpul călătoriei. Apoi intrase din nou să socotească toate ferestrele și ușile care trebuiau astupate, pentru a aduce casa în stare de locuit. Iar eu, gătit cu o pălărie mare de pai cu panglici, rămăsesem în curtea aceea străină, cu pietriș pe jos, să aștept și să scotocesc prin șopron și pe lîngă fîntînă.

Cel puțin așa îmi închipui eu azi sosirea noastră acolo. Fiindcă de cîte ori încerc să-mi amintesc prima seară de așteptare în curtea noastră de la Sainte-Agathe, alte așteptări îmi răsar în minte; mă văd cu amîndouă mîinile sprijinite pe barele porții, pîndind cu îngrijorare pe cineva care trebuie să coboare strada mare. Și dacă încerc să-mi închipui întîia noapte petrecută în mansarda mea de lîngă podul primului etaj, alte nopți îmi vin în minte; nu mai sînt singur în această cameră; o umbră înaltă, neliniștită și prietenă, trece de-a lungul pereților și se plimbă fără astîmpăr.

Tot peisajul acesta paşnic — şcoala, ţarina lui moş Martin, cu cei trei nuci bătrîni, grădina, unde în fiecare zi, după ora patru se strîngeau la sfat o sumedenie de femei — este pentru totdeauna, în amintirea mea, tulburat, transformat de prezenţa aceluia care ne-a răscolit toată adolescenţa şi a cărui fugă chiar nu ne-a adus linişte.

Ne aflam totuşi de zece ani în acest ţinut, cînd apăru Meaulnes.

Eu aveam cincisprezece ani. Era o duminică rece de noiembrie, prima zi cu miros de zăpadă din toamna aceea. Toată ziua Millie aşteptase să vină o trăsură de la gară, care trebuia să-i aducă o pălărie de iarnă. Dimineaţa lipsise de la liturghie ; şi pînă la predică, stînd cu ceilalţi copii în biserică, privisem nerăbdător spre intrare s-o văd apărînd cu pălăria nouă.

După masă a trebuit să mă duc singur la vecernie.

— De altminteri, îmi spuse ea, vrînd să mă împace şi scuturînd cu mîna hainele de pe mine, chiar dacă venea pălăria aceea, sînt sigură că trebuia s-o transform şi tot mi-aş fi pierdut duminica.

Aşa ne petreceam adeseori duminicile, iarna. De cum se făcea ziuă, tata pleca la pescuit ştiuci, departe, cu barca, pe lîngă ţărmul vreunui iaz acoperit de ceaţă ; iar mama, închisă pînă noaptea în camera ei întunecoasă, îşi repara toaletele modeste... Se ascundea, de teamă să n-o surprindă vreo prietenă, tot atît de săracă dar tot atît de mîndră ca ea. Iar eu, după ce se termina vecernia, citeam în sufrageria rece, aşteptînd-o să deschidă uşa şi să-mi arate cum îi venea, ba una, ba alta.

În duminica aceea, un botez, în tinda bisericii, crease oarecare însufleţire, adunînd cîţiva băieţi şi reţinîndu-mă şi pe mine afară, după vecernie. În piaţă, un grup de oameni din tîrg, îmbrăcaţi în uniformă de

pompier, puseseră armele în piramidă și, zgribuliți, băteau din picioare ca să se încălzească, ascultîndu-l pe caporalul Boujardon, cum se încurcă în teorie...

Larma de la botez se opri deodată, cum s-ar opri un clopot de sărbătoare, care ar fi greșit ziua și locul ; Boujardon și oamenii lui, cu arma în bandulieră, luară pompa și porniră în pas alergător, escortați în tăcere de cîțiva gură-cască, și îi văzui cum dispăreau, la prima cotitură, sfărîmînd sub pingele bucănoase gătejele de pe drumul albit de chiciură, unde eu nu îndrăzneam să-i urmez.

Atunci tîrgul amuți ; doar din cafeneaua lui Daniel mai auzeam înăbușit, crescînd, apoi domolindu-se, vorbăria celor întîrziați lîngă pahar. Și strecurîndu-mă de-a lungul zidului scund ce despărțea curtea casei noastre de sat, neliniștit fiindcă întîrziasem, ajunsei la portiță. Era deschisă și înțelesei îndată că se petrecuse ceva neobișnuit.

Într-adevăr, la ușa sufrageriei — cea mai apropiată de cele cinci uși cu geamuri ce dădeau spre curte — o femeie stătea aplecată și încerca să se uite printre perdele. Era mărunțică, avea părul cărunt, pe cap o pălărie neagră de catifea, cum se purta pe vremuri, fața slabă, delicată și răvășită de neliniște. Cînd o văzui, nu știu de ce, sfiala mă opri pe întîia treaptă, în fața grilajului.

— Unde s-o fi dus, Doamne ? murmură ea. Era cu mine adineauri. A și făcut ocolul casei. O fi fugit...

După fiecare frază, bătea cu degetul în geam trei lovituri scurte, abia perceptibile.

Nimeni nu venea să deschidă musafirei necunoscute. Cu siguranță, Millie primise pălăria de la gară și nu mai auzea nimic din fundul camerei roșii, unde în fața patului presărat cu panglici vechi și cu pene zburlite, cosea și descosea, reconstruindu-și mo-

desta pălărie... Şi chiar aşa era. Cînd intrai în sufragerie urmat de musafiră, mama apăru ţinîndu-şi pe cap, cu amîndouă mîinile, fire de leton, panglici şi pene, care nu erau încă perfect echilibrate... Îmi surîse cu ochii ei albaştri, obosiţi din pricina cusutului la lumina slabă a serii, şi zise :

— Uite ! Te aşteptam să-ţi arăt...

Dar zărind în fundul camerei pe acea femeie, aşezată în fotoliul cel mare, se opri zăpăcită. Îşi luă repede pălăria de pe cap şi, tot timpul cît dură scena următoare, şi-o ţinu la piept, răsturnată în îndoitura braţului, ca pe un cuib.

Femeia cu pălărie, care-şi ţinea între genunchi umbrela şi geanta de piele, începuse să dea lămuriri, clătinînd uşurel capul şi vorbind din vîrful buzelor, ca o cucoană în vizită. Îşi recăpătase toată îndrăzneala. Avu chiar, îndată ce vorbi de fiu-său, un aer superior şi misterios, care ne puse pe gînduri.

Veniseră amîndoi cu trăsura din La Ferté d'Angillon, situat la patrusprezece kilometri de Sainte-Agathe. Văduvă şi foarte bogată, după cît ne făcu să înţelegem, pierduse pe cel mai mic dintre cei doi fii ai săi, pe Anton, care murise într-o seară, după ce venise de la şcoală, fiindcă se scăldase, cu fratesău, într-o baltă nesănătoasă. Hotărîse ca pe cel mare, pe Augustin, să-l dea intern la noi, ca să poată urma Cursul Superior.

Şi numaidecît începu să facă elogiul internului, pe care ni-l aducea. Parcă nu mai era aceeaşi femeie cu părul cărunt, pe care o văzusem o clipă înainte, aplecată în faţa uşii, cu acel aer rugător şi speriat de cloşcă, în căutarea puiului sălbatic, răzleţit.

Ceea ce povestea cu admiraţie despre fiul ei era cu adevărat uluitor ; îi plăcea să-i facă surprize mi-

nunate și cîteodată umbla desculț kilometri întregi pe marginea rîului, ca să-i aducă ouă de găinușă de apă sau de rață sălbatică, pierdute prin păpuriș. Punea și curse... Noaptea trecută descoperise în pădure o făzăniță prinsă în laț...

Eu, care nu îndrăzneam să mă mai întorc acasă, cînd îmi rupeam puțin bluza, o priveam pe Millie uimit.

Dar mama nu mai asculta. Făcu chiar semn cucoanei să tacă ; și depunîndu-și cu grijă „cuibul" pe masă, se ridică încetișor, ca și cînd ar fi vrut să surprindă pe cineva.

Într-adevăr, deasupra noastră, într-o chichineață unde se aruncaseră grămadă artificiile arse la ultimul 14 Iulie, un pas necunoscut umbla fără șovăială încoace și încolo, zguduind tavanul ; străbătea imensul pod întunecos al primului etaj și se pierdea, în cele din urmă, spre camerele părăsite, unde se puneau florile de tei la uscat și se păstrau merele pentru iarnă.

— Am auzit și adineaori același zgomot în camerele de jos, spuse Millie în șoaptă, dar credeam că ești tu, François, că te-ai întors...

Nimeni nu răspunse. Stam în picioare, toți trei, ascultînd cu încordare, cînd deodată, ușa podului dinspre scara bucătăriei se deschise, cineva coborî treptele, trecu prin bucătărie și se ivi în ușa întunecoasă a sufrageriei.

— Tu ești Augustin ? întrebă cucoana.

Era un băiat înalt, cam de vreo șaptesprezece ani. La început nu văzui din el, în lumina amurgului, decît pălăria țărănească, de pîslă, dată pe ceafă, și

bluza neagră, strînsă la mijloc cu o centură cum poartă școlarii. Mai băgai de seamă că zîmbea...

Cînd mă văzu, înainte ca cineva să-i poată cere vreo explicație, mă întrebă :

— Vii cu mine în curte ?

Șovăii o clipă. Apoi, fiindcă Millie nu mă oprea, îmi luai șapca și mă îndreptai spre el. Ieșirăm pe ușa de la bucătărie și plecarăm spre pavilion, pe care îl și înnecase întunericul. Mergînd alături de el, îi vedeam în lumina slabă a înserării fața colțuroasă, cu nas drept și observai că-i mijea mustața.

— Poftim, zise el, am găsit asta în pod la tine. După cum se vede, nu te-ai uitat niciodată pe-acolo.

Ținea în mînă o roată mică de lemn înnegrit, în jurul căreia se învîrtea un șnur de rachete ciopîrțite ; trebuie să fi fost soarele sau luna la focul de artificii de la 14 Iulie.

— Două nu s-au descărcat, le putem da foc oricînd, zise el cu tonul liniștit și cu aerul unuia care speră să născocească altădată ceva mai bun.

Își aruncă pălăria jos și văzui că era tuns chilug, ca un țăran. Îmi arătă cele două rachete cu capetele din fitil de hîrtie tăiate de flacără, înnegrite, dar nearse... împlîntă butucul roții în nisip, scoase din buzunar — spre marea mea mirare, căci ne era strict interzis — o cutie de chibrituri și, plecîndu-se cu grijă, dădu foc fitilului. După aceea, apucîndu-mă de mînă, mă trase iute înapoi.

Un moment mai tîrziu, Millie, care tocmai pășea pragul cu mama lui Meaulnes, după ce discutaseră și stabiliseră prețul pensiunii, văzu țîșnind de sub pavilion, cu un zgomot de foale, două buchete de stele albe și roșii și putu să mă zărească o clipă încor-

dat, în scînteierea magică, ţinînd de mînă, fără să mă clintesc, pe băiatul acela înalt, abia venit la noi...

De astă dată mama nu îndrăzni să-mi zică nimic.

Şi seara, avurăm la masă, în sînul familiei, un musafir care mînca tăcut, cu capul plecat, fără să se sinchisească de privirile noastre aţintite asupra lui.

Capitolul II

DUPĂ ORA PATRU...

Pînă atunci eu nu mă dusesem niciodată să hoinăresc pe străzi cu băieţii. O coxalgie de care suferisem pînă spre anul 189... mă făcuse sfios şi nefericit. Mă văd şi acum neputincios, ţopăind într-un picior după camarazii sprinteni pe ulicioarele din preajma casei... De aceea nu mă lăsau deloc să ies. Şi mi-aduc aminte că Millie, care era foarte mîndră de mine, mă aducea de multe ori acasă cu cîte o palmă zdravănă, cînd mă întîlnea şchiopătînd după băieţii din sat.

Apariţia lui Augustin Meaulnes, care coincidea cu vindecarea mea, fu începutul unei vieţi noi.

Înainte de venirea lui, după terminarea cursului — la patru — o seară lungă de singurătate începea pentru mine. Tata aducea focul din soba clasei în căminul sufrageriei noastre şi încet, încet, ultimii băieţi întîrziaţi părăseau şcoala în care se făcea frig şi în care pluteau suluri de fum. Se mai încerca totuşi cîte un joc, cîte o goană în curte, apoi se întuneca ; cei doi elevi „de serviciu“, după ce măturau repede clasa, îşi luau glugile şi pelerinele din şopron şi plecau şi ei grăbiţi, cu coşuleţele pe braţ, lăsînd deschisă poarta cea mare...

Atunci, cîtă vreme mai era o licărire de lumină, eu rămîneam în primărie — închis în cabinetul arhivelor, plin de muşte moarte şi de afişe fluturînd în vînt — şi citeam stînd pe un cîntar vechi, lîngă fereastra ce dădea spre grădină.

Cînd se întuneca de tot, cînd cîinii de la ferma învecinată începeau să urle şi cînd fereastra micuţei noastre bucătării se lumina, mă întorceam şi eu în sfîrşit acasă. Mama începuse să pregătească cina. Urcam trei trepte pe scara podului, mă aşezam acolo fără să scot o vorbă şi, cu capul sprijinit de barele reci ale balustradei, o priveam cum aprinde focul în bucătăria strîmtă, în care tremura flacăra lumînării.

Dar cineva a venit şi m-a înstrăinat de toate bucuriile mele de copil liniştit. Cineva a suflat în făclia care lumina pentru mine duiosul chip al mamei, plecat peste masa de seară. Cineva a stins lampa în jurul căreia noi eram o familie fericită seara, după ce tata trăgea obloanele de lemn la uşile cu geamuri. Şi acela a fost Augustin Meaulnes, pe care băieţii îl porecliră, chiar de la început, „Lunganul".

De cum veni el în pensiune la noi, adică din primele zile ale lui decembrie, şcoala nu mai fu pustie seara, după ora patru. Deşi intra frigul prin uşa trîntită mereu, deşi măturătorii făceau zgomot strigînd şi trîntind găleţile cu apă, rămîneau întotdeauna în clasă, după curs, vreo douăzeci de băieţi mai mari, din tîrg şi din sat, strînşi în jurul lui Meaulnes. Şi se încingeau atunci discuţii lungi, dispute nesfîrşite, în focul cărora mă strecuram şi eu cu nelinişte şi cu plăcere.

Meaulnes nu spunea nimic, cu toate că anume pentru el, cîte un băiat mai guraliv înainta în mijlocul grupului şi povestea, pe larg, vreo întîmplare cu hoţi, luînd martori pe colegii care-l aprobau zgo-

motos, pe cînd toţi ceilalţi ascultau cu gura căscată sau rîdeau pe înfundate.

Stînd pe un pupitru şi legănîndu-şi picioarele, Meaulnes se gîndea. Cînd vreunul istorisea ceva hazliu, rîdea şi el dar domol, ca şi cînd şi-ar fi păstrat hohotele de rîs pentru cine ştie ce snoavă mai bună, pe care n-o ştia decît el. Apoi, cînd seara învăluia grupul de băieţi într-o mantie de umbră, cînd totul devenea nelămurit, Meaulnes se ridica deodată şi, străbătînd cercul strîns în jurul lui, striga :

— Haideţi ! la drum !

Atunci toţi îl urmau, ca la comandă, şi pînă se înnopta de-a binelea, ţipetele lor se auzeau departe, în tîrg...

Mi se întîmpla acum să-i întovărăşesc şi eu. Mă duceam cu Meaulnes prin mahala, pe la porţile grajdurilor, la ora cînd se mulg vacile... Intram prin prăvălii... Îl văd şi acum pe ţesător în colţul lui slab luminat, ridicînd capul la intrarea noastră şi exclamînd între două bătăi de spată :

— Iaca şi studenţii !...

De obicei, pe la vremea mesei, ne găseam foarte aproape de şcoală, la Desnoues rotarul, care era şi potcovar. Prăvălia lui fusese han pe vremuri şi avea uşi mari cu două canaturi, ce rămîneau mereu deschise. Se auzea de pe stradă scîrţîitul foalelor din potcovărie şi uneori se putea vedea, la lumina jăratecului, în acest loc întunecos şi atrăgător, cîte un ţăran oprit cu căruţa să mai schimbe o vorbă, sau alteori vreun şcolar ca noi, rezemat de uşă, privind înăuntru fără să scoată o vorbă.

Acolo a început întreaga poveste, cu vreo opt zile înainte de Crăciun.

Capitolul III

„FRECVENTAM DUGHEANA UNUI ÎMPLETITOR DE COȘURI“

Toată ziua fusese o vreme apăsătoare, cu ploaie măruntă care nu contenise decît spre seară. Orele trecuseră greu, înfiorător de plictisitoare. În recreații nu ieșea nimeni. Și-l auzeam pe tata, pe domnul Seurel, strigînd întruna în clasă :

— Nu mai tropăiți așa, ștrengarilor !

După ultima recreație, sau cum îi spuneam noi, după ultimul „sfert de oră“, domnul Seurel, care începuse să se plimbe în lung și-n lat, pe gînduri, se opri, bătu tare cu linia în masă, pentru a pune capăt acelui bîzîit enervant de la sfîrșitul lecțiilor plictisitoare și, în liniștea atentă, întrebă :

— Cine se duce mîine cu căruța la gară, împreună cu François, să aducă pe doamna și domnul Charpentier ?

Erau bunicii mei : bunicul Charpentier, pădurar ieșit la pensie, era un bătrîn cu șubă mare de lînă sură și cu o căciulă de blană de iepure, căreia îi zicea „chipiul meu“. Băieții îl cunoșteau bine. Dimineața, cînd se spăla, scotea o găleată de apă în care se bălăcea, cum fac soldații bătrîni, frecîndu-și tacticos barbișonul. Copiii, strînși roată în jurul lui, cu mîinile la spate, îl examinau cu respectuoasă curiozi-

tate... O cunoşteau şi pe bunica Charpentier, o ţărancă măruntică, cu bonetă tricotată, căci Millie o aducea, cel puţin o dată, în clasa celor mici.

În toţi anii, cu cîteva zile înaintea Crăciunului, ne duceam să-i luăm de la gară, la trenul de 4,02. Ca să vină să ne vadă, ei străbăteau toată regiunea, încărcaţi cu boccele pline de castane şi de merinde pentru Crăciun, învelite în ştergare. De cum treceau amîndoi pragul casei noastre, încotoşmănaţi, surîzători şi puţin stingheriţi, închideam în urma lor toate uşile şi o săptămînă de mari bucurii începea...

Pentru a conduce cu mine căruţa ce urma să-i aducă de la gară, trebuia ales un băiat priceput, care să nu ne răstoarne în şanţ, dar şi destul de blajin, căci bunicul înjura din te miri ce, iar bunica era cam vorbăreaţă.

La interbarea domnului Seurel, vreo zece glasuri răspunseră în cor :

— Meaulnes ! Meaulnes !

Dar domnul Seurel se făcu, că nu aude.

Atunci strigară :

— Fromentin !

Alţii :

— Jasmin Delouche !

Cel mai mic dintre fraţii Roy, care o pornea pe cîmp călare pe scroafă, mînînd-o în galop, striga cu vocea piţigăiată : „Eu ! Eu !"...

Dutremblay şi Moucheboeuf se mulţumeau să ridice mîna sfios.

Eu aş fi vrut să meargă Meaulnes. Această mică plimbare în căruţa cu măgăruş ar fi devenit un eveniment mai important. Vedeam bine că şi el ar fi vrut, deşi afecta o tăcere dispreţuitoare. Toţi băieţii mari se aşezaseră ca el, de-a-ndoaselea, cu picioarele pe bancă, aşa cum făceam noi în momentele de mare tihnă şi de veselie. Coffin, cu bluza sumeasă

și strînsă în jurul centurii, luase în brațe stîlpul de fier, care susținea grinda clasei și începuse să se cațăre pe el, în semn de bună dispoziție. Dar domnul Seurel ne răci entuziasmul, zicînd :

— Ei, gata ! Are să se ducă Moucheboeuf !

Și fiecare își reluă locul în tăcere.

La patru, în curtea desfundată de ploaie, eram numai eu și Meaulnes. Amîndoi priveam tăcuți tîrgul sclipitor, pe care îl zvînta vîntul. Curînd, Coffin cel mititel, cu căciulița pe cap și cu o bucată de pîine în mînă, ieși de la el de-acasă, o luă pe lîngă zid și apăru fluierînd în ușa rotarului. Meaulnes deschise poarta, îl strigă și o clipă după aceea, toți trei stam la căldură, în dugheana luminată de jar, prin care uneori răbufnea tăios crivățul : Coffin și cu mine, instalați lîngă cuptor, cu ghetele murdare de noroi în talașul alb ; Meaulnes, cu mîinile în buzunare, tăcut, proptit de tocul ușii de la intrare. Cînd și cînd, trecea pe stradă, cu capul plecat din pricina vîntului, cîte o cucoană care se întorcea de la măcelar și noi ridicam nasul să vedem cine e.

Nimeni nu scotea o vorbă. Potcovarul și calfa lui, unul suflînd din foale, celălalt bătînd fierul, aruncau pe pereți umbre lungi mișcătoare... Îmi amintesc de seara aceasta ca de una dintre cele mai însemnate seri din adolescența mea. Era în mine un ciudat amestec de plăcere și de neliniște : mă temeam ca nu cumva colegul meu să mă lipsească de mica bucurie de a merge la gară cu căruța ; și totuși așteptam de la el, fără a îndrăzni să mi-o mărturisesc, o inițiativă extraordinară, care să răstoarne tot ce se stabilise.

Din cînd în cînd, lucrul liniștit și regulat din atelier se întrerupea o clipă. Ciocanul cădea pe nicovală cu lovituri grele și sonore ; potcovarul, încins

cu un șorț de piele, examina bucata de fier pe care o lucrase și, ridicînd capul, ne spunea, ca să mai răsufle puțin :

— Ei, ce mai spune tinerețea ?

Calfa rămînea cu mîna dreaptă în sus, pe lanțul foalelor, și-o punea pe cealaltă în șold și se uita la noi rîzînd.

Și munca începea din nou, cu zgomot cînd mai puternic, cînd mai slab.

Într-una din aceste pauze, în vijelia de afară, o zărirăm prin deschizătura ușii pe Millie, trecînd înfofolită în broboadă și încărcată cu pachețele.

Potcovarul întrebă :

— Vine curînd domnul Charpentier ?

— Mîine, răspunsei, cu bunica ; mă duc să-i aduc cu căruța, la trenul de 4,02.

— Cu căruța lui Fromentin ?

— Nu, cu a lui moș Martin, mă grăbii eu.

— O ! Atunci rămîne de văzut dacă vă mai întoarceți.

Și amîndoi, el și calfa, se porniră pe rîs.

Lucrătorul, ca să zică și el ceva, își dete părerea, tărăgănînd vorbele :

— Cu iapa lui Fromentin v-ați putea duce să-i luați chiar de la Vierzon. Trenul stă acolo un ceas. E la cincisprezece kilometri și ați fi înapoi înainte ca Martin să-și fi înhămat măgarul.

— Aia, da, zice celălalt, e o iapă care merge !...

— Și cred că Fromentin ar împrumuta-o bucuros.

Convorbirea se sfîrși aici. Dugheana se umplu iar de scîntei și de zgomot și în ungherele ei fiecare își urmărea gîndurile, tăcut.

Dar cînd veni timpul să plecăm și cînd mă ridicai să-i fac semn lui Meaulnes, la început el nici nu mă văzu. Proptit de ușă și cu capul plecat, părea foarte preocupat de cele ce auzise. Văzîndu-l așa,

pierdut în gînduri, privind ca printr-o mare de ceaţă munca acestor oameni liniştiţi, deodată îmi veni în minte ilustraţia din *Robinson Crusoe*, în care adolescentul englez e arătat, înaintea faimoasei sale plecări, „frecventînd dugheana unui împletitor de coşuri"...

Şi de atunci, imaginea aceasta mi-a venit deseori în minte.

Capitolul IV

FUGA

A doua zi, la ora două după-amiază, clasa Cursului Superior e luminoasă, în mijlocul peisajului îngheţat ca o barcă pe ocean. Nu miroase a apă sărată, nici a păcură, ca pe o navă de pescuit, miroase doar a scrumbii fripte şi a lînă pîrlită, de la hainele celor care — intrînd — se încălziseră prea aproape de sobă.

S-au împărţit caietele de teze, căci se apropie sfîrşitul anului. În timp ce domnul Seurel scrie pe tablă enunţul problemelor, în clasă domneşte o linişte îndoielnică ; e un amestec de conversaţii în şoaptă, întretăiate de strigăte înăbuşite şi de fraze din care nu se rostesc decît primele cuvinte, pentru înspăimîntarea vecinului :

— Dom' vă rog, acesta...

Însă domnul Seurel, copiind problemele, se gîndeşte la altceva. Se întoarce din cînd în cînd spre noi şi ne priveşte pe toţi cu un aer sever, dar absent. Şi rumoarea încetează de tot, o clipă, ca după aceea să reînceapă, mai întîi ca un zumzet, apoi din ce în ce mai tare.

În mijlocul acestei agitaţii, doar eu tac. Cum stau în capul mesei din partea clasei unde sînt cei mici, lîngă ferestre, n-am decît să mă îndrept puţin ca să văd grădina, rîul, ceva mai la vale, apoi cîmpurile.

Cînd şi cînd, mă ridic în vîrful picioarelor şi mă uit îngrijorat spre ferma La Belle-Etoile. Încă de la începutul cursului, după recreaţia de la amiază, am văzut că Meaulnes n-a intrat în clasă. Vecinul lui de masă trebuie să fi observat şi el. N-a spus însă nimic, preocupat de compunerea lui. Dar îndată ce va ridica ochii, vestea se va răspîndi în clasă şi, cum e obiceiul, se va găsi unul care să strige în gura mare primele cuvinte ale frazei :

— Dom' vă rog, Meaulnes...

Eu ştiu că Meaulnes a plecat. Mai exact, bănuiesc că a fugit. Imediat după masă trebuie să fi sărit zidul cel scund şi, trecînd pîrîul pe la puntea veche, să o fi întins peste cîmpuri, pînă la La Belle-Etoile. A cerut desigur iapa ca să meargă să-i aducă pe doamna şi domnul Charpentier. În momentul acesta poate înhamă.

La Belle-Etoile este acolo, de cealaltă parte a pîrîului, pe povîrnişul colinei, o fermă mare, pe care o ascund, în timpul verii, ulmii, stejarii din curte şi gardul viu. E aşezată pe un drumeag ce se pierde în şoseaua Gării, la un capăt, şi într-un tîrguşor la celălalt. Împrejmuită cu ziduri înalte, susţinute de stîlpi, ale căror picioare înoată în gunoi, marea clădire feudală e ascunsă vara în frunziş ; şi cînd se lasă noaptea, de la şcoală nu se mai aud decît strigătele văcarilor şi huruitul căruţelor. Dar azi zăresc pe geam, între arborii despuiaţi, înaltul zid cenuşiu al curţii, poarta de la intrare ; apoi, între cioturi de gard viu, o fîşie de

drum albit de promoroacă, paralelă cu pîrîul și care dă în șoseaua Gării.

Nimic nu se mișcă încă în acest luminos peisaj de iarnă, nimic nu s-a schimbat încă.

Acum, domnul Seurel termină de copiat a doua problemă. De obicei dă trei. Dacă azi, din întîmplare, n-ar da decît două... S-ar urca numaidecît pe catedră și ar observa lipsa lui Meaulnes. Ar trimite doi băieţi să-l caute prin tîrg și ei ar izbuti cu siguranţă să-l descopere, înainte ca iapa să fie înhămată.

După ce termină a doua problemă, domnul Seurel lasă să-i cadă o clipă braţul obosit... Apoi, spre marea mea ușurare, o ia de la capăt și începe să scrie un rînd nou, zicînd :

— Asta-i, acum joacă !

...Două dungi negre, care se iviseră deasupra zidului de la La Belle-Etoile și care trebuie să fi fost hulubele ridicate ale unei căruţe, au dispărut...

Sînt sigur că acolo se fac pregătirile pentru plecarea lui Meaulnes.

Văd cum iapa trece cu capul și cu pieptul printre cei doi stîlpi ai porţii, apoi se oprește ; fără îndoială se fixează în partea de dinapoi a căruţei o bancă, pentru oaspeţii pe care Meaulnes pretinde că trebuie să-i aducă. In sfîrșit, tot echipajul iese din curte, agale, dispare o clipă după gardul viu și se ivește din nou, cu aceeași încetineală, la capătul drumului alb ce se zărește într-un spaţiu gol al îngrădirii. Recunosc atunci, în silueta neagră, care ţine hăţurile, cu un cot rezemat alene pe marginea căruţei, ca ţăranii, pe prietenul meu, Augustin Meaulnes. Și iar dispare totul, un moment, în dosul grajdului. Doi oameni, rămași în poarta fermei să privească plecarea căruţei, discută acum între ei cu o însufleţire crescîndă. Unul își pune în sfîrșit mîna pîlnie la gură și-l strigă pe Me-

aulnes ; apoi aleargă după el cîţiva paşi, pe drum... Atunci, însă, în căruţa care încet-încet a ajuns pe şoseaua Gării şi din drumeag nu mai poate fi văzută, Meaulnes îşi schimbă deodată atitudinea. Ridicat în picioare şi cu dreptul înainte, ca un conducător de car roman, scuturînd hăţurile, porneşte în goana mare şi într-o clipă se face nevăzut, de cealaltă parte a dealului. Omul care striga a început să alerge din nou pe drum ; celălalt a luat-o la fugă peste cîmp şi pare că vine spre noi.

Cîteva minute mai tîrziu, chiar în momentul cînd domnul Seurel, plecînd de la tablă, îşi şterge mîinile de cretă şi cînd trei voci strigă în cor din fundul clasei :

— Dom' vă rog, Meaulnes lipseşte !... omul cu bluza albastră deschide brusc uşa în lături şi scoţîndu-şi pălăria, întreabă din prag :

— Să fie cu iertare, domnule, aţi încuviinţat dumneavoastră unui elev să ceară căruţa, ca să meargă la Vierzon, să aducă pe părinţii dumneavoastră ? Noi am intrat la bănuială...

— Da de unde ! răspunde domnul Seurel.

Şi pe dată se face în clasă o zarvă nemaipomenită. Primii trei băieţi de lîngă ieşire, însărcinaţi de obicei, să gonească cu pietre porcii şi caprele care pătrund în curte, stricînd rondurile de flori, au zbughit-o pe uşă. S-a auzit afară pe lespezile şcolii tropot iute de saboţi potcoviţi, apoi zgomot înăbuşit de paşi, răscolind nisipul din curte, ieşind pe portiţa deschisă şi luînd-o după colţ, pe drum. Unii s-au cocoţat pe mese, ca să vadă mai bine.

Dar e prea tîrziu, Meaulnes a fugit.

— Ai să te duci totuşi la gară, cu Moucheboeuf, îmi spuse domnul Seurel ; Meaulnes nu cunoaşte drumul la Vierzon. Are să se rătăcească la răspîntii. Şi nu va ajunge la trenul de la ora trei.

Millie băgă capul pe uşa clasei şi întrebă :

— Dar ce s-a întîmplat ?

În stradă începe să se adune lume. Ţăranul e tot acolo, neclintit, îndărătnic, cu pălăria în mînă, ca omul care cere să i se facă dreptate.

Capitolul V

CĂRUȚA SE ÎNTOARCE

După ce adusei pe bunici de la gară, cînd ne strînserăm cu toții, după cină, la gura sobei și ei începură să ne povestească amănunțit tot ce li se întîmplase de la ultima vacanță, mă pomenii curînd că nu-i mai ascultam.

Portița de la curte era foarte aproape de ușa sufrageriei noastre ; cînd o deschideai, scîrțîia. De obicei seara, după masă, pînă să se facă ora de culcare, numai eu știu cum așteptam să scîrțîie portița. Urma un zgomot de saboți șterși în fața pragului, cîteodată un șopot de voci, ca atunci cînd oamenii se sfătuiesc înainte de a intra. Și cineva bătea. Era vreun vecin, sau institutoarele, în sfîrșit, cineva, venit să ne mai țină de urît, după cină. Dar în seara aceea, n-aveam ce să mai aștept de afară ; căci toți cei pe care-i iubeam erau strînși laolaltă sub același acoperiș cu mine. Și totuși nu mă puteam opri să nu ciulesc urechea la toate zgomotele nopții și să nu pîndesc mereu ușa.

Bunicul, cu înfățișarea lui zburlită de voinic cioban gascon, era aici, stătea bătrînește cu picioarele întinse țeapăn înainte și cu bastonul între genunchi, aplecat să-și scuture luleaua de tocul ciubotei. Apro-

ba cu ochi buni și lăcrimoși tot ce ne istorisea bunica de călătorie, de găini, de vecini și de țăranii care nu-și plătiseră încă arenda.

Gîndurile mele însă erau în altă parte.

Îmi închipuiam cum căruța se oprește deodată, huruind în fața porții. Meaulnes sare jos și intră pe ușă ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat... Sau poate s-ar duce mai întîi la fermă, să ducă înapoi iapa ; atunci i-aș auzi pasul pe caldarîm și portița s-ar deschide...

Dar nu se întîmplă nimic din toate acestea. Bunicul privea în gol și clipea rar, moțăind. Bunica repeta cu glas somnoros ultima frază, pe care n-o asculta nimeni.

— Din pricina acelui băiat sînteți voi îngrijorați ? întrebă ea în cele din urmă.

La gară, eu o descususem în zadar. Nu văzuse pe nimeni în stația Vierzon, care să fi semănat cu Meaulnes. Prietenul meu trebuie să fi zăbovit pe drum. Încercarea lui dăduse greș. Toată vremea, la întoarcere, în căruță, eu îmi rumegasem dezamăgirea, în timp ce bunica vorbea cu Moucheboeuf. Pe șoseaua albită de chiciură păsărelele forfoteau pe lîngă picioarele măgărușului care mergea repejor, cu pași mărunți. Din cînd în cînd, în liniștea încremenită a după-amiezii geroase, răsuna din depărtări chemarea unei ciobănițe, sau chiuitul flăcăilor, care se strigau unul pe altul din desișul brazilor.

Și de fiecare dată, această chemare prelungă, răsunînd peste dealurile pustii, mă făcea să tresar, ca și cînd ar fi fost vocea lui Meaulnes, îndemnîndu-mă să-l urmez în depărtări...

În timp ce depănam în minte toate acestea, se făcu ora culcării. Bunicul se și dusese în camera lui, camera roșie, care, ținînd loc de salon, era umedă și

rece, fiindcă rămăsese închisă de iarna trecută. Pentru instalarea lui acolo, fuseseră scoase învelitoarele de dantelă de pe fotolii, strînse covoarele și puse deoparte obiectele fragile... Își așezase bastonul pe un scaun, își pusese ciubotele sub un fotoliu și stinsese lumînarea ; iar noi eram toți în picioare, spunîndu-ne „noapte bună", gata să ne despărțim, cînd un huruit de roți ne făcu să tăcem.

S-ar fi zis că erau două căruțe una după alta, mînate în trap ușor. Mersul lor se încetini tot mai mult și în cele din urmă se opri sub fereastra sufrageriei noastre dinspre drum, care era astupată.

Tata descuie ușa și ieși cu lampa în mînă, fără să mai aștepte. Apoi împinse portița și înaintă pe marginea treptelor, ridicînd lumina deasupra capului, ca să vadă ce se petrece.

Într-adevăr, erau două căruțe atașate una de alta ; calul uneia, legat la spatele celeilalte. Un om sări jos, apoi apropiindu-se, întrebă șovăind :

— Aici e primăria ? Ați putea să-mi arătați dumneavoastră unde stă domnul Fromentin, arendașul fermei La Belle-Etoile ! I-am găsit căruța și iapa. Mergeau fără vizitiu, pe un drum pe lîngă șoseaua Saint-Loup des Bois... M-am uitat cu felinarul și am văzut pe tăbliță numele și adresa. Cum tot era în calea mea, le-am luat cu mine, ca să nu se întîmple vreun accident, dar drept să spun, asta m-a întîrziat destul de mult.

Eram înmărmuriți. Tata se apropie. Lumină căruța cu lampa.

— Nu e nici o urmă de călător, continuă omul. Nici măcar o țoală. Calul e obosit, șchioapătă puțin.

Eu mă apropiasem și priveam împreună cu ceilalți acest echipaj rătăcit, care ni se întorcea ca o epavă adusă la mal de valurile mării, prima și poate ultima epavă din aventura lui Meaulnes.

— Dacă e prea departe pînă la Fromentin, zise omul, am să vă las duneavoastră căruţa. Am pierdut şi aşa destul timp şi ai mei trebuie să fie neliniştiţi.

Tata primi. În felul acesta puteam duce, chiar în seara aceea, cal şi căruţă la fermă, fără a spune ce se întîmplase. Apoi, trebuia să hotărîm ce să povestim lumii şi să scriem mamei lui Meaulnes... Şi omul dădu bici calului, lipsindu-se şi de paharul de vin cu care îl îmbiasem.

În timp ce tata ducea căruţa la La Belle-Etoile şi noi intram în casă, abătuţi, bunicul strigă din camera lui, unde îşi aprinsese din nou lumînarea :

— Ei ! s-a întors drumeţul vostru ?

Femeile se sfătuiră o clipă din ochi :

— Sigur că da, a fost la maică-sa. Hai, culcă-te. Nu-ţi mai face griji.

— Bravo ! cu atît mai bine. Chiar aşa gîndeam şi eu, zise el.

Şi mulţumit, stinse lumînarea întorcîndu-se în pat.

Tot aşa le spuseserăm şi oamenilor din tîrg. Iar mamei lui Meaulnes hotărîrăm să-i scriem mai tîrziu. Şi păstrarăm numai pentru noi toată îngrijorarea, care ţinu trei zile nesfîrşite. Îl văd încă pe tata întorcîndu-se de la fermă, pe la ora unsprezece, cu mustăţile pleoştite de umezeala nopţii, spunîndu-i ceva mamei, cu voce joasă, plină de năduf şi de mînie...

Capitolul VI

BATE CINEVA LA GEAM

A patra zi a fost una dintre cele mai friguroase zile din iarna aceea. Dis-de-dimineață, primii sosiți în curte se încălzeau dîndu-se pe gheață, lîngă fîntînă. Așteptau să se facă focul ca să dea năvală în clasă.

Cîțiva pîndeau din dosul porții mari sosirea băieților din sat. Veneau cu privirile încă aiurite, căci pînă la școală străbăteau priveliști încărcate de chiciură, vedeau eleștee înghețate, crînguri prin care trec iepurii ca săgeata... Era în cămășile lor un miros de fîn și de grajd, care făcea aerul mai greu în clasă, cînd se înghesuiau pe lîngă soba încinsă. În dimineața aceea, unul dintre ei adusese într-un coșuleț o veveriță degerată, găsită în drum. Și mi-aduc aminte că, deși înțepenită, încerca s-o agațe cu ghearele de un stîlp al pavilionului.

Apoi cursul apăsător de iarnă începu...

O bătaie neașteptată în geam ne făcu pe toți să ridicăm capetele. În fața ușii, cu capul sus și parcă orbit, îl zărirăm pe Meaulnes, scuturîndu-și chiciura de pe bluză, înainte de a intra.

Cei doi băieți din banca de lîngă ușă se repeziră să deschidă ; un fel de consfătuire, pe care noi n-o

auzirăm, avu loc afară şi, în sfîrşit, fugarul se hotărî să intre în clasă.

Boarea de aer proaspăt ce pătrunse din curtea pustie, firele de paie de pe hainele lui Meaulnes şi mai ales aerul lui de drumeţ obosit, înfometat, dar transfigurat, toate acestea deşteptară în noi o senzaţie ciudată de plăcere şi de curiozitate.

În timp ce domnul Seurel, care tocmai se pregătea să ne dicteze, cobora cele două trepte ale catedrei, Meaulnes se îndreptă spre el, agresiv. Îmi amintesc ce frumos îmi părea în clipa aceea marele meu prieten, cu tot aspectul lui istovit şi cu ochii înroşiţi din pricina nopţilor petrecute sub cerul liber şi, desigur, nedormite.

Înaintă pînă la catedră şi spuse cu tonul sigur al cuiva care aduce o veste :

— M-am întors, domnule !

— Văd, răspunse, domnul Seurel, măsurîndu-l cu privirea cercetătoare. Treci la locul dumitale !

Băiatul se întoarse spre noi, curbîndu-şi puţin spatele, zîmbind batjocoritor, cum fac elevii mari, nesupuşi, cînd sînt pedepsiţi şi, prinzîndu-se cu o mînă de capătul pupitrului, se lăsă să lunece în bancă.

— Pînă ce termină de scris camarazii dumitale — toate capetele se întoarseră atunci spre Meaulnes — vei lua cartea pe care ţi-o voi indica eu, spuse profesorul.

Şi cursul începu din nou, ca mai înainte. Din cînd în cînd, Meaulnes se întorcea spre mine ; apoi privea pe fereastră grădina încremenită, albă, pufoasă, şi cîmpul pustiu pe care se lăsa din cînd în cînd cîte un corb. În clasă, lîngă soba înroşită, căldura era apăsătoare. Sprijinit în coate şi cu capul în mîini, prietenul

meu începu să citească ; în două rînduri văzui cum i se închid pleoapele și crezui că are să adoarmă.

— Aș vrea să merg să mă culc, domnule ! spuse el în cele din urmă, făcînd un gest dezolat cu brațele. N-am dormit de trei nopți.

— Du-te, zise domnul Seurel, dorind mai ales să evite un incident.

Toți ridicaserăm capetele, rămăseserăm cu condeiele în aer și îl priveam cu părere de rău cum pleacă obosit, cu bluza boțită în spate și pantofii plini de noroi.

Cu greu trecu dimineața aceea ! Pe la amiază îl auzirăm sus în mansardă, pregătindu-se să coboare. La ora prînzului îl găsii lîngă foc, alături de bunici, care îl priveau uimiți. Ceasul tocmai bătea douăsprezece și elevii, risipiți în curtea plină de zăpadă, se strecurau ca umbrele prin fața ușii de la sufragerie. De la masa aceea nu-mi amintesc decît de o tăcere adîncă și de o mare stînjeneală. Totul era rece : mușamaua de pe masă, vinul din pahare, pardoseala de cărămidă roșie pe care ne înghețau picioarele... Se luase hotărîrea ca fugarul să nu fie întrebat nimic, pentru a nu-l împinge la revoltă, și el se folosi de această păsuire și tăcu chitic.

În sfîrșit, după desert, puturăm s-o zbughim amîndoi în curte. Curte de școală, iarna după-amiază ; curte în care saboții au frămîntat zăpada pînă ce au topit-o... în care dezghețul făcea să picure streșinile șopronului... curte plină de jocuri și de țipete ascuțite. Meaulnes și cu mine o luarăm în fugă de-a lungul casei. Vreo doi-trei prieteni de-ai noștri, din tîrg, lăsară baltă jocul și, strigînd de bucurie, alergau spre noi, cu mîinile în buzunare și fularele fluturînd în vînt, împroșcînd noroiul cu saboții. Prietenul meu însă se repezi în clasa cea mare, unde îl

urmai, și închise repede ușa cu geamuri, tocmai la timp, ca să poată rezista la asaltul celor care ne fugăreau. Urmă un zgomot clar și puternic de geamuri zgîlțîite și de saboți izbiți în prag ; un brînci îndoi drugul de fier ce susținea canaturile ușii ; dar Meaulnes, riscînd să-și zdrelească mîna de inelul sfărîmat al cheii, o răsucii iute în broască.

Eram deprinși să socotim foarte jignitoare o purtare ca aceasta. Vara, cînd vreunii dintre băieți erau lăsați la ușă, dădeau fuga în grădină și izbuteau, adeseori, să se cațăre pe vreo fereastră, pe care cei dinăuntru nu avuseseră timp s-o închidă. Dar acum, în decembrie, totul era zăvorît. Cei de afară mai împinseră de cîteva ori în ușă, ne mai aruncară cîte o insultă, apoi unul cîte unul întoarseră spatele și se îndepărtară cu capetele plecate, potrivindu-și fularele.

În clasa în care mirosea a castane coapte și a cidru, nu erau decît cei doi elevi „de serviciu" care dădeau băncile în lături. Așteptînd să sune de intrare, mă încălzeam lîngă sobă, în timp ce Augustin Meaulnes scotocea în catedra profesorului și prin pupitre. Descoperi curînd un mic atlas, pe care începu să-l cerceteze cu pasiune, stînd în picioare pe estradă, cu coatele pe catedră și capul în mîini.

Voiam să mă apropii de el ; i-aș fi pus mîna pe umeri, și firește, am fi urmărit împreună, după hartă, drumul pe care îl făcuse, cînd, deodată, ușa dinspre clasa cea mică se deschise larg, îmbrîncită puternic, și Jasmin Delouche, urmat de un băiat din tîrg și de alți trei din sat, apărură cu un strigăt de izbîndă. Desigur vreo fereastră de la clasa mică nu fusese bine închisă : o împinseră și intraseră pe acolo.

Jasmin Delouche, deși destul de scund, era unul dintre cei mai vîrstnici băieți din Cursul Superior.

îl invidia foarte mult pe Meaulnes, dar se dădea drept prietenul lui. Înainte de a veni Augustin, el, Jasmin, era cocoşul clasei. Avea faţa palidă, cam searbădă, şi părul pomădat. Fiu unic al văduvei Delouche, hangiţa, îi plăcea să pozeze în bărbat, repetînd cu ifose tot ce auzea că spun jucătorii de biliard şi consumatorii de vermut.

La intrarea lui, Meaulnes ridică repede capul, încruntă sprîncenele şi le strigă băieţilor, care se îmbulzeau spre sobă, împingîndu-se unul pe altul :

— Va să zică, nu poţi avea linişte aici nici un moment !

— Dacă nu-ţi place, de ce n-ai rămas unde ai fost ? răspunse, fără să ridice capul, Jasmin Delouche, care simţea că băieţii sînt de partea lui.

Cred că Augustin se găsea în starea aceea de oboseală, cînd mînia te cuprinde şi creşte în tine fără s-o poţi înfrîna.

— Tu, zise el pălind, îndreptîndu-se şi închizîndu-şi cartea, tu să ieşi afară imediat !

Celălalt rînji :

— Oleo ! Fiindcă ai şters-o trei zile, te crezi acum stăpîn ?

Şi făcîndu-i părtaşi la ceartă şi pe ceilalţi, continuă :

— Nu eşti tu ăla care să ne dea pe noi afară, ştii !

Dar Meaulnes îl şi înhăţase. La început fu doar o îmbrînceală ; mînecile bluzelor pîrîiră şi se descusură. Dintre toţi intraţi cu Jasmin, se amestecă în ceartă doar un băiat de la ţară, unul Martin.

— Dă-i drumul ! zise el cu nările umflate şi scuturîndu-şi capul ca un berbec.

Dar dintr-un brînci zdravăn, Meaulnes îl zvîrli tocmai în mijlocul clasei, unde se poticni cu brațele în lături ; apoi, cu o mînă înșfăcîndu-l de ceafă pe Delouche, cu cealaltă deschizînd ușa, încearcă să-i facă vînt afară. Jasmin se agăța de mese și-și tîrîia picioarele, scrijelind lespezile cu potcoavele de la ghete, în timp ce Martin, recăpătîndu-și echilibrul, se întorcea cu pași măsurați, cu capul înainte, furios. Meaulnes îi dădu drumul lui Delouche, ca să se ia la trîntă cu acest neghiob, căruia cred că i s-ar fi înfundat, dacă ușa de la apartament nu s-ar fi deschis pe neașteptate.

Domnul Seurel apăru, cu capul întors spre bucătărie, sfîrșind, înainte de a intra în clasă, o convorbire cu cineva... Bătaia se opri ca prin farmec. Unii se dădură deoparte, lîngă sobă, cu capetele plecate, evitînd, pînă la urmă, orice amestec.

Meaulnes se așeză la locul lui, cu mînecile descusute din umeri ; iar Jasmin, roșu ca racul, mai strigă de cîteva ori, pînă se auzi bătaia liniei în masă, anunțînd începerea orei :

— Nu-i mai intră nimeni în voie, acum. Face pe șmecherul. Poate își închipuie că noi nu știm unde a fost !

— Dobitocul ! Parcă eu știu ? răspunse Meaulnes, în liniștea aproape desăvîrșită.

Apoi, ridicînd din umeri, își lăsă capul în mîini și se apucă să-și învețe lecțiile.

Capitolul VII

VESTA DE MĂTASE

Camera noastră era, acum am spus, într-o mansardă mare, despărţită în două : jumătate cameră, jumătate pod. Celelalte locuinţe, ale pedagogilor, aveau ferestre. Nu ştiu de ce a noastră era luminată doar printr-o lucarnă. Uşa se împiedica de podea şi era cu neputinţă s-o închizi de tot. Cînd urcam seara să ne culcăm, apărînd cu mîna flacăra luminării ameninţată în orice clipă de curentul care sufla din toate părţile în casa aceea mare, de cîte ori încercam să închidem bine uşa, de atîtea ori trebuia să ne lăsăm păgubaşi. Şi toată noaptea simţeam tăcerea din poduri, împresurîndu-ne şi pătrunzînd pînă-n camera noastră.

Acolo ne-am întîlnit, Augustin şi cu mine, în seara acelei neuitate zile de iarnă.

În timp ce eu, cît ai bate din palme, îmi scosesem hainele de pe mine şi le aruncasem grămadă pe un scaun la capul patului, tovarăşul meu abia începea să se dezbrace agale, fără să scoată o vorbă. Mă urcasem în patul meu de fier, cu perdele de creton înflorat, şi-l priveam cum se mişcă fără astîmpăr. Se aşeza pe patul lui scund, fără perdele, iar după o clipă se ridica încordat şi începea să mă-

soare camera în lung și în lat. Pusese lumînarea pe o măsuță de răchită, din acelea împletite de rudari, și în lumina tremurătoare, umbra lui se desena pe perete, rătăcitoare și uriașă.

Spre deosebire de mine, el își așeza hainele cu grijă deși făcea asta cu un aer distrat și morocănos. Îl văd și acum punîndu-și pe scaun centura grea, păturindu-și frumos, pe spătar, bluza neagră, îngrozitor de mototolită și de murdară, scoţînd de pe el un fel de haină albastru-închis, pe care o avea sub bluza de școlar și, plecîndu-se, cu spatele la mine, ca să și-o întindă la picioarele patului. Dar cînd se îndreptă și se întoarse cu fața, observai că, în loc de modesta noastră vestă de uniformă, cu nasturi de metal, era îmbrăcat cu o ciudată vestă de mătase, foarte răscroită, care se închidea, în partea de jos, cu un șir des de nasturi mărunţi de sidef. Era un veșmînt de un gust fermecător, cum trebuia să fi purtat tinerii, care dansau cu bunicile noastre, la balurile de pe la 1830.

Parcă îl văd și acum pe școlarul acela înalt, țăranos, cu capul gol — căci își pusese cu grijă șapca peste haine — figură atît de tînără, de bărăbătească și, încă de pe atunci, atît de înăsprită. Își reluase umbletul prin cameră, cînd începu să-și descheie această piesă misterioasă dintr-un costum care nu era al lui. Și era ciudat să-l vezi fără haină, cu pantalonii prea scurţi, cu pantofii plini de noroi, punînd mîna pe o vestă de marchiz.

De îndată ce o atinse, trezindu-se brusc din visare, întoarse capul spre mine și-mi aruncă o privire îngrijorată. Îmi venea să rîd. Zîmbi și el cu mine și fața i se lumină.

— Oh ! spune-mi ce-i asta, zisei eu, încurajat. De unde o ai ?

Dar numaidecît zîmbetul i se stinse pe buze. Își trecu de două ori mîna pe capul tuns și deodată, ca un om care nu-și mai poate stăpîni dorința, își îmbrăcă din nou, peste mătasea delicată, tunica de uniformă pe care o încheie bine la toți nasturii. Apoi rămase nehotărît o clipă, privindu-mă pieziș... În cele din urmă se așeză pe marginea patului, își scoase pantofii care căzură cu zgomot greu pe podea și, îmbrăcat ca un soldat sub stare de alarmă, se întinse pe pat, suflînd în lumînare.

Către miezul nopții, mă trezii brusc. Meaulnes era în mijlocul camerei în picioare, cu șapca în cap și căuta ceva la cuier — o pelerină, pe care și-o puse pe umeri... În cameră era întuneric beznă, nici măcar transparența aceea pe care o dă uneori strălucirea zăpezii. Un vînt hain și înghețat sufla în grădina pustie și zgîlțîia acoperișul.

Mă ridicai în pat și strigai înăbușit :

— Meaulnes, iar pleci ?

— Nu, răspunse.

Atunci eu, înnebunit de-a binelea, zisei :

— Bine, merg cu tine. Trebuie să mă iei.

Și sării în picioare.

Se apropie de mine, mă strînse de braț silindu-mă să stau pe marginea patului și-mi spuse :

— Nu pot să te iau, François. Dacă aș cunoaște bine drumul, te-aș lua. Dar mai întîi trebuie să-l recunosc pe plan și nu izbutesc.

— Atunci nu poți pleca nici tu.

— Adevărat. E de prisos... zise el descurajat. Haide, culcă-te. Îți făgăduiesc că n-am să plec fără tine.

Și iar începu să se plimbe în lung și-n lat prin cameră. Nu îndrăzneam să-i mai spun nimic. Îl priveam cum merge, se oprește, o pornește iar mai re-

pede, ca omul care-şi adună amintirile, le confruntă, le cumpăneşte, chibzuind şi, deodată, pare să fi găsit ce-i trebuie, apoi din nou dă drumul firului şi reîncepe să caute...

Şi n-a fost singura noapte cînd, trezit din somn de zgomotul paşilor lui, îl găseam aşa, după miezul nopţii, plimbîndu-se fără răgaz prin cameră şi prin pod, ca acei marinari de pe pămînturile bretone, care, neputîndu-se dezobişnui să facă cartul, se scoală la ora reglementară şi se îmbracă pentru a supraveghea noaptea pămînteană.

De două sau trei ori, în timpul lunii ianuarie şi la începutul lui februarie, am fost trezit din somn în felul acesta. Meaulnes era în picioare, echipat, cu pelerina pe umeri, gata de plecare... şi de fiecare dată, la hotarul acelei lumi misterioase unde mai fugise o dată, se oprea, şovăia... Cînd se pregătea să tragă zăvorul uşii de la scară şi să se strecoare prin uşa bucătăriei, pe care lesne ar fi deschis-o fără să-l audă nimeni, se dădea îndărăt încă o dată... Apoi, ceasuri întregi, în puterea nopţii, febril, îngîndurat, măsura cu paşi mari şi repezi podurile pustii.

În sfîrşit într-o noapte, pe la 15 februarie, el însuşi mă trezi, punîndu-mi încet mîna pe umăr.

Ziua fusese agitată. Meaulnes, care nu mai lua parte defel la jocurile vechilor lui camarazi, rămăsese în bancă ultima recreaţie, concentrat să întocmească un mic plan, urmărind cu degetul pe hartă ţinutul Cher şi calculînd îndelung.

În clasă era un neîncetat du-te-vino. Saboţii clămpăneau ; băieţii se fugăreau de la o masă la alta, făcînd salturi peste bănci şi peste estrada catedrei... Era ştiut că nu-ţi merge bine dacă te apropiai de Meaulnes, cînd lucra în felul acesta ; totuşi, cum recreaţia se prelungea, vreo doi, trei băieţi se apro-

piară în joacă, tiptil și își aruncară ochii peste umărul lui... Unul se încumetă chiar să-i împingă pe ceilalți peste el. Meaulnes închise brusc atlasul, ascunse foaia și — în timp ce doi dintre ștrengari se salvau cu fuga — îl înșfăcă pe al treilea. Era tocmai colțatul acela de Giraudat, care, începînd să miorlăie, încerca să dea cu picioarele. Ca să încheie socoteala, Meaulnes îl dete afară.

— Fricosule ! strigă Giraudat furios. Nu-i de mirare că toți sînt împotriva ta și că-ți caută ceartă !... Urmară o mulțime de insulte pe care nu le lăsarăm fără răspuns, deși nu înțelegeam prea bine ce înseamnă. Cel mai tare strigam eu, căci luasem categoric partea lui Meaulnes. Se stabilise acum între noi un fel de alianță. Făgăduința ce-mi făcuse că are să mă ia cu el, fără să-mi spună așa cum făceau toți : „n-ai să poți merge“, mă legase de el pentru totdeauna. Tot timpul mă gîndeam la misterioasa lui călătorie. Eram încredințat că întîlnise o fată. Ea era, desigur, neasemuit de frumoasă. Le întrecea pe toate cele de pe la noi ; era mai frumoasă decît Jeanne, pe care o zăream prin gaura cheii în grădina călugărițelor ; decît blonda și trandafiria Madeleine, fiica brutarului ; decît Jenny, fata castelanei, atît de minunată, dar cu mintea rătăcită, și veșnic închisă. Nu mai încape îndoială că la o fată se gîndea el noaptea, ca un erou de roman. Eram hotărît să-i vorbesc deschis, de cum mă va trezi încă o dată din somn...

În seara acestei noi încăierări, după ora patru, amîndoi eram ocupați să băgăm înăuntru tîrnăcoapele și lopețile cu care se săpaseră gropi în grădină, cînd deodată, auzirăm țipete pe drum. Era o bandă de flăcăi și de băiețandri, încolonați cîte patru, care înainta în pas gimnastic, ca o companie perfect organizată, condusă de Jasmin Delouche, de Daniel,

Giraudat și de încă unul, pe care nu-l mai văzusem niciodată. Ne zăriseră și ne huiduiau în toată legea. Astfel tot tîrgul era împotriva noastră și vedeam bine că se pregătea un joc războinic, de la care noi eram excluși.

Fără să scoată o vorbă, Meaulnes puse la loc, sub șopron, hîrlețul și tîrnăcopul de pe umeri...

Dar la miezul nopții i-am simțit mîna pe braț și am sărit din somn.

— Scoală-te, spuse, plecăm !

— Cunoști acum drumul pînă la capăt ?

— Cunosc o bună parte. Și trebuie să găsim și restul, răspunse cu dinții strînși.

— Ascultă, Meaulnes, spusei eu ridicîndu-mă în capul oaselor. Ascultă-mă, acum nu putem face decît un singur lucru, să căutăm amîndoi, ziua, după planul tău, partea de drum necunoscută.

— Dar partea asta e foarte departe de aici.

— Nu-i nimic, o să mergem cu trăsura, la vară, îndată ce zilele se vor lungi.

Rămase cîteva clipe pe gînduri, ceea ce însemna că primește.

— Fiindcă o să încercăm împreună să regăsim fata pe care o iubești, adăugai eu în sfîrșit. Meaulnes, spune-mi cine este ? Povestește-mi despre ea.

Se așeză pe pat, la picioarele mele. Îl vedeam în umbră cum stă cu capul plecat, cu brațele încrucișate pe genunchi. Apoi oftă adînc, ca omul care a avut multă vreme pe suflet o mare mîhnire și care în sfîrșit e gata să-și deschidă cuiva inima.

Capitolul VIII
AVENTURA

Prietenul meu nu mi-a istorisit în acea noapte tot ce i se întîmplase pe drum. Și chiar cînd s-a hotărît și mi-a mărturisit totul, de-a lungul multor zile zbuciumate, despre care voi mai vorbi, aceste confidențe au rămas, vreme îndelungată, marele secret al adolescenței noastre. Dar azi, cînd totul s-a sfîrșit, cînd n-a mai rămas decît cenușa

din atîta rău, din atîta bine

pot să povestesc strania lui aventură.

. . . .

La unu și jumătate după-amiază, pe un ger cumplit, Meaulnes își mîna iapa în goană spre Vierzon, știind că n-are timp de pierdut. O vreme se distră gîndindu-se doar la surpriza noastră cînd ne vom trezi la patru, cu bunicul și bunica Charpentier, aduși de el cu căruța. Căci, cu siguranță, la început n-avea altă intenție.

Încet, încet, simțind că-l cuprinde frigul, își înveli picioarele cu pătura pe care oamenii de la La Belle-Etoile i-o puseseră în căruță, aproape cu de-a sila.

La două, trecu printr-un tîrguşor : La Motte. Vedea pentru prima dată cum arată un orăşel în timpul cînd el era de obicei la şcoală şi i se păru nostim că poate fi atît de pustiu, de adormit. Abia dacă ici, colo, la vreo fereastră, o femeie scotea capul printre perdele, curioasă. După ce trecu de şcoală, cînd să iasă din oraş, i se deschiseră în faţă două drumuri. Şovăi, neştiind pe care să apuce. Parcă îşi aducea aminte că... trebuie s-o ia spre stînga, pentru a se duce la Vierzon. Nu era nici ţipenie de om pe acolo, ca să-i dea o îndrumare. O porni aşadar spre stînga, mînîndu-şi iapa la trap, pe drumul din ce în ce mai strîmt şi mai plin de hîrtoape. Merse aşa cîtăva vreme, pe sub poala unei păduri de brazi şi, în sfîrşit, zărind un cărăuş, îl întrebă cu mîna pîlnie la gură, dacă era pe drumul bun, către Vierzon.

Iapa continua să se smucească din hăţuri ; omul n-o fi înţeles ce era întrebat ; strigă şi el ceva, făcînd un semn nehotărît cu mîna şi Meaulnes îşi urmă drumul la voia întîmplării.

Cîmpia apăru din nou, îngheţată, întinsă, monotonă ; doar arar cîte o coţofană, speriată de căruţă, îşi lua zborul şi, după cîteva bătăi din aripi, se cocoţa ceva mai departe, pe vreun ciot de ulm. Drumeţul se înfăşurase în pătură ca într-o pelerină. Cu picioarele întinse înainte, sprijinit în cot pe loitra căruţei, trebuie să fi moţăit aşa o bună bucată de vreme.

Cînd se trezi din toropeală zgribulit, căci frigul pătrundea şi prin pătură, îşi dădu seama că regiunea se schimbase. Nu mai erau aceleaşi zări largi, acelaşi cer vast şi alburiu în care se pierdea privirea, ci livezi mici, încă verzi, împrejmuite cu garduri înalte. De o parte şi de alta a drumului, apa din şanţuri curgea pe sub gheaţă. Totul te făcea să presimţi apropierea unui pîrîu. Şi între gardurile înalte, şoseaua

se preschimbase într-un drumeag îngust și desfundat.

O clipă, iapa își încetini mersul. Ca s-o înviorezе, Meaulnes o atinse ușor cu biciul ; dar ea continua să meargă cu o extremă încetineală. Atunci Augustin se plecă peste marginea din față a căruței și, privind cercetător de o parte și de alta, băgă de seamă că animalul șchiopăta de unul din picioarele de dinapoi. Foarte îngrijorat, sări repede jos.

— Așa, nu mai ajungem noi la Vierzon să prindem trenul, zise el cu vocea stinsă.

Și nu îndrăznea să-și mărturisească gîndul cel mai neliniștitor : că poate greșise drumul, că nu mai mergea spre Vierzon.

Examină îndelung piciorul bolnav și nu descoperi nici o urmă de rană. Foarte speriată, iapa ridica piciorul îndată ce Meaulnes voia să-l atingă și răscolea pămîntul cu copita grea și stîngace. În cele din urmă, Meaulnes înțelese că-i intrase o piatră în copită. Ca orice băiat deprins să umble cu animalele, el se aplecă și încercă să apuce piciorul cu pricina și să-l fixeze între genunchi. Dar în două rînduri iapa se feri, înaintînd cîțiva metri. Scara căruței îl lovi în cap, iar roata îl răni la un genunchi. Cu toate acestea, nu se lăsă pînă ce nu potoli animalul sperios ; piatra însă era atît de adînc înfiptă încît Meaulnes fu silit să folosească briceagul ca să-i vină de hac.

Cînd își termină treaba și ridică în sfîrșit capul, amețit și cu ochii tulburi, înlemni văzînd că se înnopta.

Oricare, în locul lui, s-ar fi întors din drum. Era singurul mijloc de a nu se rătăci mai rău. Dar el se gîndi că era desigur prea departe de La Motte. Pe lîngă asta s-ar mai fi putut întîmpla ca iapa s-o fi

luat razna, cît timp ațipise el. În sfîrșit, drumul pe care se afla nu se putea să nu ducă pînă la urmă în vreun sat... Adăugați la toate rețonamentele acestea că flăcăul nostru, punînd piciorul în scara căruței, pe cînd iapa trăgea nerăbdătoare din hățuri, simțea crescînd în el dorința îndîrjită de-a face ceva, de-a ajunge undeva, în ciuda tuturor piedicilor. Dădu, așadar, bici calului, care se smuci în lături și o porni la trap. Întunericul creștea. Pe poteca mîncată de ploi, căruța abia avea loc să treacă. Uneori, roata prindea sub ea o ramură uscată din gard și o sfărîma cu zgomot sec...

Cînd se întunecă de-a binelea, Meaulnes își aminti deodată, cu strîngere de inimă, sufrageria noastră de la Sainte-Agathe, unde știa că la ora aceea eram strînși cu toții în jurul mesei. Îl cuprinse mînia ; apoi se simți mîndru și-l năpădi o bucurie profundă la gîndul că, fără voia lui, evadase...

Capitolul IX

UN POPAS

Deodată iapa își încetini mersul, ca și cînd s-ar fi împiedicat de un obstacol în întuneric ; Meaulnes o văzu, în două rînduri, coborînd și ridicînd capul ; apoi, oprindu-se brusc, cu nările în jos, adulmecînd parcă ceva. Într-adevăr, un pîrîu tăia drumul și apa clipocea pe lîngă picioarele animalului. Vara, trebuie să fi fost un vad. Acum însă, șuvoiul era atît de puternic, încît nu prinsese gheață și ar fi fost primejdios să mergi mai departe.

Meaulnes trase binișor de hățuri ca să dea înapoi cîțiva metri și, foarte încurcat, se ridică în picioare, în căruță. Văzu atunci, printre ramuri, o luminiță. Părea destul de aproape. Două, trei livezi, dacă o despărțeau de drum. Se dădu jos și întoarse căruța, mîngîind iapa și vorbindu-i ca s-o liniștească și să-i potolească tresăririle speriate ale capului.

— Ho, bătrîno ! Ho, că nu mergem mai departe. O să aflăm noi îndată unde am ajuns.

Și împingînd bariera întredeschisă a unei fînețe ce dădea spre drum, intră acolo cu tot echipajul... Picioarele i se înfundau în iarba moale. Mergea cu tîmpla lipită de capul animalului și-i simțea căldura... Căruța hurducăia agale. Iapa sufla greu ; îi puse pătura pe spinare, și încet, încet, o aduse pînă la ca-

pătul livezii. Apoi, îndepărtînd cu mîinile ramurile îngrădirii din fund, zări din nou luminița, care venea de la o casă izolată. Fu nevoit să străbată trei livezi; sări peste un rîuleț ascuns, în care fu cît pe aci să intre cu amîndouă picioarele... În sfîrșit, după ce își dădu drumul de pe un dîmb, se trezi în curtea unei căsuțe țărănești. Un porc grohăia în troacă. La zgomotul pașilor care răsunau tare pe pămîntul înghețat, un cîine se porni să latre cu furie.

Oblonul de la ușă era deschis ; un foc de vreascuri ardea în vatră.

Aceasta trebuie să fi fost lumina pe care o zărise Meaulnes, din drum, căci alta nu se vedea nicăieri. Înăuntru o femeie se sculă în picioare și se apropie de ușă, fără să pară, de altminteri, speriată.

Orologiul bătu, chiar în clipa aceea, jumătatea orei șapte.

— Iertați-mă, doamnă, zise Meaulnes, mi se pare că v-am călcat în picioare tufănicile.

Femeia se oprise în loc, cu un castron în mînă, și-l privea bănuitoare.

— E drept că nu poți face un pas în curte, de întuneric ce e, spuse ea.

Urmă o tăcere, în timpul căreia Meaulnes se uită împrejur. Pereții camerei erau tapetați cu jurnale ilustrate, ca într-o odaie de han ; pe masă se afla o pălărie bărbătească.

— Nu-i acasă stăpînul ? întrebă el, așezîndu-se.

— Se întoarce îndată, răspunse femeia, cu mai multă încredere. S-a dus după vreascuri.

— Nu că aș aeva cine știe ce treabă cu el, urmă flăcăul, apropiindu-și scaunul de foc. Sînt cu niște vînători, colo, la doi pași. Vrem să stăm la pîndă și am venit să vă rog să ne vindeți puțină pîine.

Meaulnes știa că oamenilor de la țară, și mai cu seamă unora ca aceștia, de la o fermă izolată, tre-

buie să le vorbeşti cu socoteală, cu şiretenie chiar, şi, mai ales, să nu le arăţi niciodată că nu eşti de prin partea locului.

— Pîine ? zise femeia. Nu prea avem. Azi n-a venit brutarul, deşi trece în fiecare marţi.

Augustin, care o clipă sperase că se află în apropierea vreunui sat, se înspăimîntă.

— Brutarul, de unde ? întrebă.

— Ei, brutarul din Vieux-Nançay, răspunse femeia mirată.

— La ce distanţă este — exact — Vieux-Nançay ? continuă Meaulnes, foarte îngrijorat.

— Pe şosea nu ţi-aş putea spune exact ; dar tăind drum drept este la trei leghe şi jumătate.

Şi începu să povestească, lungind vorba, că fata ei slujea acolo ; că prima duminică din fiecare lună venea pe jos s-o vadă ; că stăpînii ei...

Dar Meaulnes, de-a dreptul încurcat, o întrerupse, întrebînd :

— Vieux-Nançay ar fi tîrgul cel mai aproape de aici ?

— Nu, cel mai aproape e Landes; la cinci kilometri. Însă n-are prăvălii, nici brutar ; se face doar un mic bîlci o dată pe an, la Sfîntul Martin.

Meaulnes nu auzise niciodată de Landes. Înţelese că rătăcise drumul rău de tot şi întîmplarea aproape că-l înveseli. Atunci femeia, care tocmai îşi spăla castronul, se întoarse curioasă, la rîndul ei, şi zise rar, privindu-l drept în ochi :

— Aşa-i că nu eşti de pe aici ?

În clipa aceea apăru în prag un moşneag cu un braţ de vreascuri pe care le aruncă jos. Femeia îi spuse foarte tare, ca şi cînd ar fi fost surd, ce dorea tînărul.

— Ei ! păi asta se poate, zise el simplu. Dar vino mai aproape, domnule, aşa n-o să te încălzeşti.

O clipă după aceea, amîndoi stăteau în tihnă lîngă vatră : bătrînul frîngea vreascuri pentru foc. Meaulnes mînca lapte cu pîine dintr-o strachină, cu care îl îmbiase femeia. Drumeţul nostru era încîntat că, după atîta grijă, se afla la adăpost, sub acoperişul acestei umile căsuţe ţărăneşti. Şi gîndind că bizara lui aventură se sfîrşise, făcea de pe acum planul să vină mai tîrziu cu colegii, să revadă pe aceşti oameni cumsecade. Nu ştia că aici era doar un popas ; că îndată va trebui să plece din nou, să-şi urmeze calea.

Ceru îndrumări, ca să poată pleca spre La Motte. Şi revenind, puţin cîte puţin, la situaţia în care se găsea, povesti că se despărţise de ceilalţi vînători, plecînd cu căruţa şi că acum se rătăcise de-a binelea.

Atunci bătrînii îl îmbiară cu multă stăruinţă să rămînă la ei peste noapte şi să plece numai cînd se va lumina de ziuă. Meaulnes primi în cele din urmă şi ieşi să ducă iapa în grajd.

— Fii cu grijă, că sînt gropi pe potecă, îl sfătui omul. Fu cît pe-aci să-i ceară să-l însoţească. Şovăi o clipă în prag şi atît de mare îi era nehotărîrea, încît simţi că ameţeşte. Apoi ieşi în bezna din curte.

Capitolul X

STÎNA

Ca să-şi amintească drumul, se căţără pe dîmbul de pe care sărise. Încet şi anevoie, ca şi la dus, bîjbîi în întuneric, călăuzindu-se după ierburi şi apă ; sări peste acelaşi gard de sălcii şi dădu fuga să-şi caute căruţa în fundul livezii, unde o lăsase. Căruţa nu mai era acolo... Înmărmurit, cu tîmplele zvîcnind, se căzni să prindă toate tresăririle nopţii şi în fiecare clipă i se părea că aude pe aproape zgomot de hamuri scuturate. Nimic... Făcu înconjurul livezii ; bariera era pe jumătate deschisă, pe jumătate la pămînt, ca şi cînd ar fi trecut peste ea roata unei căruţe. Iapa trebuie să fi fugit pe acolo.

O apucă pe drum, în sus, şi după cîţiva paşi se împiedică de pătura, care desigur lunecase de pe iapă. Socotind că se află pe drumul bun, începu să alerge.

Fără alt gînd, în afară de voinţa neclintită de a-şi ajunge căruţa, cu obrajii în flăcări, el alerga, pradă acelei dorinţe nebune, care semăna cu frica. Pe alocuri, se poticnea în gropile drumului. La cotituri, se năpustea în garduri şi, prea obosit spre a se opri la timp, cădea peste mărăcini, cu braţele întinse înainte, încercînd să-şi apere faţa cu mîinile şi zgîriindu-şi-le pînă la sînge. Din cînd în cînd se oprea, asculta cu

sufletul la gură şi pornea iar. O clipă i se păru că aude un zgomot de căruţă ; dar nu era decît huruitul unei cotigi, care trecea foarte departe, pe un drum, în stînga...

La un moment dat, genunchiul rănit de roata căruţei îl duru atît de rău, încît trebui să se oprească.

Piciorul îi înţepenise. Se gîndi atunci că, dacă iapa n-ar fi alergat nebuneşte, în galop, el ar fi ajuns-o de mult. Îşi zise iarăşi că o căruţă nu se pierde aşa de uşor şi că cineva o va găsi. Şi în sfîrşit, se întoarse din drum, istovit şi furios, abia ţinîndu-se pe picioare... Cu vremea, i se păru că se află din nou în acelaşi loc de unde plecase şi curînd zări lumina casei pe care o căuta. O potecă afundă se deschidea din gard.

— Uite, cărarea de care mi-a vorbit bătrînul, îşi zise Augustin.

Şi o luă pe acolo, bucuros că nu trebuie să mai sară gardurile şi dîmbul. Foarte curînd însă, poteca abătîndu-se spre stînga, lumina păru că lunecă în partea dreaptă şi, ajuns la o răscruce de drumuri, Meaulnes, nerăbdător să se întoarcă la umilul său adăpost, urmă o cărare care părea că duce chiar acolo. Dar abia făcu zece paşi în această direcţie, că lumina dispăru ; fie că o ascunsese vreun gard, fie că bătrînii, obosiţi să tot aştepte, închiseseră obloanele. Meaulnes însă nu-şi pierdu speranţa ; o luă peste ţarini şi merse drept în direcţia în care licărise adineaori luminiţa... Sări încă un gard şi se trezi pe o nouă potecă...

Astfel, puţin cîte puţin, drumul lui Augustin Meaulnes se încurca, rupînd legătura cu cei pe care-i părăsise.

Deznădăjduit, cu puterile aproape sleite, se hotărî în disperarea lui, să meargă pînă la capăt pe

această cărare. După o sută de pași însă, ea se pierdea într-o fîneață mare, brumuită. Meaulnes se uită cercetător în jurul lui. Ici, colo, se deslușeau niște umbre care trebuie să fi fost tufe de ienuperi și într-o cută a terenului, ascunsă, o clădire. Meaulnes se apropie de ea. Dar nu era decît un țarc mare, pentru vite, sau — poate — o stînă părăsită. Ușa se deschise greu, scîrțîind. Pereții erau crăpați și, cînd luna apărea dintre nori, lumina ei se strecura palidă, prin crăpături. Mirosea greu a mucegai. Afară bătea vîntul.

Fără să cerceteze mai departe, Meaulnes se întinse pe paiele umede, sprijinit în coate pe pămînt și cu capul în mîini. Zgribulit în bluza lui de școlar și ghemuit cu genunchii la gură, îi veni în minte pătura, care căzuse jos de pe iapă și pe care o lăsase în drum și-i fu ciudă pe el, se simți atî de nenorocit, încît îi veni să plîngă...

Încercă să se gîndească la altceva. Înghețat pînă-n măduva oaselor, își aminti un vis — o viziune mai degrabă — pe care-l avusese în frageda copilărie și despre care nu vorbise niciodată cu nimeni : se făcea că într-o dimineață, în loc să se deștepte în odăița lui, unde spînzurau în cuier haine și pantaloni, se trezise într-o cameră lungă, verde, cu un tapet pe pereți, ca frunzișul. În camera aceea se prelingea o lumină atît de dulce, încît îți venea să crezi că ai putea-o gusta. Lîngă prima fereastră, o fată tînără cosea, întoarsă cu spatele, parcă așteptîndu-l să se trezească... El nu avusese puterea să se strecoare din pat... Adormise din nou... Dar își jura că data viitoare se va scula și va păși în acel lăcaș fermecat. Poate chiar mîine dimineață !...

Capitolul XI

DOMENIUL MISTERIOS

Cum se crăpă de ziuă, porni din nou la drum. Dar genunchiul i se umflase şi-l făcea să sufere groaznic ; trebuia să se oprească mereu şi să se aşeze jos, atît de ascuţită era durerea. Se afla de altminteri în cel mai pustiu loc din Sologne. Toată dimineaţa nu văzuse decît o păstoriţă, care-şi mîna turma în depărtare. În zadar o strigă el, în zadar încercă să alerge spre ea ; dispăru fără să-l audă.

Continuă totuşi să meargă în aceeaşi direcţie, dar cu o jalnică încetineală... Nici un acoperiş, nici o suflare omenească. Nici măcar ţipătul vreunei păsări în trestiile mlaştinilor. Şi peste această totală singurătate, strălucea un soare de decembrie, scînteietor şi rece.

Să fi fost ceasurile trei după-amiază, cînd zări, în sfîrşit, peste o pădurice de brazi, vîrful unui turnuleţ cenuşiu, înfipt în cer ca o săgeată.

— Vreun castel părăsit, îşi zise el, vreo hulubărie pustie !

Şi îşi urmă drumul, fără să se grăbească. La marginea pădurii, între doi stîlpi albi, i se deschise drept în faţă o alee. O luă pe acolo. Dar după cîţiva paşi se opri în loc, uimit, tulburat de o emoţie inexplicabilă. Merse totuşi mai departe cu acelaşi pas obosit ;

vîntul înghețat îi crăpa buzele ; erau momente cînd îi tăia respirația și, cu toate acestea, o mulțumire nemaipomenită îl făcea să tresalte, o liniște perfectă și aproape amețitoare, siguranța că-și atinsese țelul și că acum nu-i mai rămînea decît să aștepte fericirea. Tot așa se simțea amețind odinioară, în ajunul marilor sărbători de vară, cînd străzile tîrgului se împodobeau cu brazi și fereastra camerei lui era astupată de ramuri.

— Atîta bucurie, își zise, fiindcă ajung la hulubăria asta veche, plină de bufnițe și bîntuită de vînt !...

Și inciudat pe el însuși, se opri din mers, întrebîndu-se dacă n-ar fi mai bine să se întoarcă și să-și urmeze drumul pînă în satul cel mai apropiat.

Stătea așa pe gînduri, cu capul plecat, cînd băgă de seamă că, pe aleea proaspăt curățită, se făcuseră cu mătura cercuri mari, regulate, cum se făcea la el acasă de sărbători.

Parcă ar fi fost pe strada mare din La Ferté, în dimineața Adormirii Maicii Domnului !... Dacă la o cotitură a aleii, ar fi apărut o ceată de oameni, gătiți de sărbătoare și ridicînd praful în urma lor, ca în plin iunie, n-ar fi fost mai mirat.

— Să fie oare o serbare în pustietatea asta ? se întrebă el.

Ajuns la prima cotitură, auzi niște voci apropiindu-se. Se dădu iute deoparte în lăstărișul de brazi, se făcu mic și ascultă, ținîndu-și respirația. Erau glasuri de copii. O droaie de fetițe și de băieței trecu pe alături. Unul dintre ei — probabil o fetiță — vorbea cu atîta cumințenie și pricepere, încît Meaulnes, deși nu înțelegea despre ce e vorba, nu se putu opri să nu surîdă :

— Singurul lucru care mă îngrijorează, spunea ea, este chestiunea cailor. În nici un chip nu-l vor

putea împiedica pe Daniel, de exemplu, să încalece marele ponei galben.

— În nici un chip n-au să mă împiedice ! răspunse o voce batjocoritoare de băiat. Ce, n-au spus că avem voie să facem tot ce vrem, chiar să ne facem rău, dacă ne place ?...

Şi vocile se depărtară, în momentul cînd se apropie alt grup de copii.

— Dacă se topeşte gheaţa mîine dimineaţă, mergem cu vaporul, zise o fetiţă.

— Şi dacă n-au să ne dea voie ? întrebă alta.

— Doar ştiţi că aranjăm serbarea cum ne place nouă.

— Dar dacă ar veni, chiar în seara asta, Frantz cu logodnica lui ?

— Ei ! Ar face cum vrem noi...

„E vorba de o nuntă, fără îndoială, îşi zise Augustin. Dar ce curios, aici comandă copiii ?"

Vru să iasă din ascunziş ca să-i întrebe unde ar putea găsi ceva de mîncare şi de băut. Se ridică şi văzu ultimul grup depărtîndu-se. Erau trei fetiţe îmbrăcate cu rochii scurte pînă la genunchi şi cu nişte pălării foarte drăguţe cu panglici. Cîte o pană albă flutura la gîtul fiecăreia. Una dintre ele, pe jumătate întoarsă şi cu capul uşor înclinat pe umăr îşi asculta tovarăşa, care-i dădea explicaţii importante gesticulînd cu arătătorul.

— S-ar speria dacă ar da cu ochii de mine, se gîndi Augustin, privindu-şi bluza sfîşiată şi centura de elev de la Sainte-Agathe. De teamă să nu se înspăimînte copiii, dacă l-ar întîlni pe alee, îşi continuă drumul printre brazi, în direcţia „hulubăriei", fără să ştie prea bine ce ar putea face acolo. Peste puţin, la marginea pădurii îi tăie drumul un mic zid, acoperit cu muşchi. De cealaltă parte, între acest zid şi

dependințele domeniului, văzu o curte lungă și îngustă, plină de trăsuri, ca o curte de han în zi de tîrg. Erau de toate genurile și de toate modelele : trăsuri mici, delicate, de patru locuri, cu hulubele în aer, căruțe cu bănci, caleşti de pe vremuri, cu ornamentații, și chiar vechi cupeuri, cu geamurile scoase...

Ascuns după brazi, de teamă să nu-l vadă cineva, Meaulnes examina neorînduiala locului, cînd, aruncîndu-și ochii de cealaltă parte a curții, chiar deasupra caprei unui car înalt, văzu o fereastră de la dependințe, întredeschisă... Doi drugi de fier, cum se văd la obloanele, totdeauna zăvorîte, ale grajdurilor boierești, trebuie să fi astupat odată și această fereastră, căci se cunoștea urma lor în zid.

— Intru acolo, își zise Augustin, mă culc în fîn și cînd s-o lumina de ziuă, plec fără să mai sperii pe fetițele astea frumoase.

Sări zidul, cu mare greutate din pricina genunchiului rănit și, trecînd dintr-o trăsură într-alta, de pe capra unui car pe acoperișul unui cupeu, ajunse la înălțimea ferestrei, pe care o împinse fără zgomot, ca pe o ușă.

Intră ; dar nu într-un hambar cu fîn, cum credea, ci într-o cameră mare, cu tavanul foarte jos, care părea să fie un dormitor. În semiobscuritatea serii de iarnă, se distingeau toate mobilele. Și lucru curios : pe sobă, pe masă și chiar pe fotolii, erau puse, fără nici o socoteală, glastre mari, obiecte de preț, arme vechi...

În fundul odăii, niște perdele ascundeau probabil un alcov. Din pricina frigului, dar și de teamă să nu fie văzut de afară, Meaulnes închise fereastra. Apoi, se duse în fundul camerei, dădu în lături perdelele și descoperi un pat larg, foarte scund, plin și acesta — ca și celelalte mobile — cu tot felul de lucruri frumoase, aruncate claie peste grămadă ; cărți vechi cu

coperţile aurite, candelabre, lăute cu corzile rupte. Împinse aceste lucruri în fundul patului şi se întinse pe aşternut, să se odihnească şi să mediteze la strania aventură în care se lansase. O linişte adîncă domnea peste acest domeniu. Se auzea doar vuietul marelui vînt de decembrie.

Întins pe pat, cu un braţ, sub cap, Meaulnes se gîndea la ciudatele apariţii de pe alee, la mulţimea de trăsuri din curte, la conversaţia fetiţelor și, cu toate acestea, ajunse să se întrebe dacă nu se afla, totuși, așa cum crezuse de la început, într-o casă veche, părăsită în pustietatea iernii.

Stînd așa pe gînduri, i se păru că vîntul aducea pînă la el frînturi dintr-o muzică pierdută. Era ca un suvenir plin de farmec și de regrete. Își aminti de vremea cînd mama sa, tînără încă, se așeza la pian, după-amiază, în salon, iar el, în dosul ușii dinspre grădină, o asculta neclintit, pînă se făcea întuneric...

— Parcă ar cînta cineva la pian. Dar unde ? se gîndi el.

Și lăsîndu-și întrebarea fără de răspuns, frînt de oboseală, adormi...

Capitolul XII
CAMERA LUI WELLINGTON

Cînd se trezi din somn, era noapte. Pătruns de frig, se învîrti în culcuş, pe o parte şi pe alta, răsucindu-şi bluza sub el. O lumină slabă, verde-albăstruie, scălda perdelele alcovului. Se ridică binişor, se aşează pe marginea patului şi bagă capul printre perdele.

Cineva deschisese fereastra şi atîrnase de pervaz două lampioane veneţiene verzi. Dar abia îşi aruncase privirea spre ele, că auzi zgomot pe palier. Ascultă nemişcat. Era un schimb de şoapte şi paşi înăbuşiţi, care se apropiau. Se trase repede înapoi şi se aruncă în pat ; dar împingînd spre perete un obiect de bronz, îl izbi cu potcoavele de la ghete, făcîndu-l să sune prelung. O clipă, i se tăie respiraţia de teamă. Paşii se opriră lîngă uşă şi două umbre se strecurară în cameră.

— Nu face zgomot, zicea una.

— Ei, ar cam trebui să se trezească ! răspunse cealaltă.

— I-ai decorat camera ?

— Sigur că da, ca şi pe a celorlalţi.

Vîntul trînti fereastra deschisă.

— Poftim, zise primul glas, nici măcar n-ai închis fereastra. Vîntul a și stins un felinar. Trebuie să-l aprinzi din nou.

— Aș ! făcu leneș celălalt, cuprins de o descurajare subită. La ce bun atîta luminație spre cîmpie, spre deșert, ca să zic așa ? N-are cine s-o vadă.

— N-are cine ? Doar o să mai vină oameni în trăsuri și-n timpul nopții. Și o să le pară foarte bine cînd or vedea, de departe, luminile.

Meaulnes auzi sfîrîitul unui chibrit. Cel care vorbise ultimul, și care părea să fie șeful, continuă tărăgănînd vorbele, ca un gropar din Shakespeare :

— Pui lampioane verzi la camera lui Wellington ! Tu ai pune chiar și roșii... Nu te pricepi tu mai mult ca mine la chestiile astea !

O tăcere.

...Wellington era american, nu ! Păi bine ! Este, verdele, o culoare americană ? Tu ar trebui să știi atîta lucru, că doar ești artist voiajat.

— Haida-de, răspunse „artistul" voiajat. Da, am voiajat ! Dar n-am văzut nimic. Ce să vezi dintr-o casă pe roate ?

Meaulnes se uită cu precauție printre perdele. Cel care comanda operațiunile era un om dolofan, cu capul gol, înfundat într-un cogeamite palton cenușiu. Ședea picior peste picior în fotoliu, ținînd în mînă o prăjină lungă, pe care erau agățate cîteva lampioane multicolore, și privea liniștit cum lucrează partenerul lui.

Cît despre artist, îți venea să-i plîngi de milă, cînd te uitai la el. Slab, deșirat, rebegit, cu ochii spălăciți și sașii, cu mustăți pleoștite pe o gură știrbă, mutra lui făcea să te gîndești la fața unui înecat, de pe care se scurge apa în șiroaie, pe o lespede. Era numai în cămașă și-i clănțăneau dinții de frig. Se vedea, după vorbă și gesturi, că are un total dispreț

pentru persoana sa. După o clipă de gîndire, se apropie de partenerul lui cu brațele desfăcute în lături, a mirare, și-i spuse cu un ton amar și batjocoritor în același timp :

— Vrei să-ți spun eu ceva ? Eu nu pricep cum au putut aduce niște prăpădiți ca noi să facă treabă la o asemenea serbare. Asta-i, băiete !...

Dar omul dolofan, fără să ia în seamă acest acces de mare sinceritate, continuă cu aceeași liniște să-l privească lucrînd ; căscă, trase zgomotos aer pe nas și se ridică din fotoliu. Apoi întoarse spatele și se duse cu prăjina pe umăr, zicînd :

— Hai să mergem ! E timpul să ne îmbrăcăm pentru masă.

Țiganul îl urmă și, trecînd prin fața alcovului, făcu o plecăciune, zicînd cu mlădieri zeflemiste în glas :

— Domnule Somnoros, n-aveți decît să vă treziți din somn, să vă îmbrăcați în haine de marchiz, chiar dacă sînteți un calic ca mine, și puteți descinde la serbarea costumată, fiindcă așa au chef domnișoarele și domnișorii aceștia...

Și, cu o ultimă plecăciune, adăugă pe un ton de reclamă de bîlci :

— Colegul meu Maloyau, însărcinatul cu afaceri al bucătăriei, vă va prezenta pe ilustrul personaj Arlequin, iar eu, plecatul dumneavoastră serv, pe renumitul Pierrot...

Capitolul XIII
O SERBARE CIUDATĂ

Cum dispărură comedianţii, şcolarul ieşi din ascunziş. Îi amorţiseră picioarele, îi înţepeniseră încheieturile, dar se odihnise şi genunchiul nu-l mai durea.

— Să descind la dineu ? se gîndi el amuzat ; ba bine că nu ! O să fiu pur şi simplu un musafir, căruia toată lumea i-a uitat numele. De altminteri, nu sînt un nepoftit aci. Nu mai încape îndoială că domnul Maloyau şi „colegul" său mă aşteaptă...

Cînd ieşi din întunericul alcovului, putu vedea foarte lămurit în camera luminată de lampioanele verzi.

Ţiganul o „decorase". În cuier spînzurau o mulţime de mantii. Pe o masivă masă de toaletă, cu marmora spartă, erau puse toate dichisurile, cu care se putea transforma într-un june cuceritor orice băiat care ar fi dormit, cu o noapte înainte, într-o stînă părăsită. Pe cămin se afla un sfeşnic mare, iar alături de el, chibrituri. Parchetele însă fuseseră uitate neceruite, căci Meaulnes simţea nisipul şi molozul scîrţîind sub tălpi. Din nou avu impresia că se află într-o casă părăsită de multă vreme... Îndreptîndu-se spre cămin, ca să ia sfeşnicul, se împiedică

şi fu gata să cadă peste un maldăr de cutii şi cutiuţe, de toate felurile. Aprinse lumînarea, se aplecă şi, cînd scoase capacele, văzu că erau pline de costume, după moda altor vremi : redingote cu gulere înalte de catifea, veste delicate de mătase, foarte răscroite, nenumărate cravate albe şi pantofi de lac, aşa cum se purtau la începutul secolului nostru. Meaulnes se uita la toate hainele acestea delicate, care făcuseră farmecul tineretului de odinioară şi nu îndrăzni să le atingă nici măcar cu vîrful degetului. Însă, după ce se curăţi de praf, dîrdîind, îşi schimbă ghetele lui potcovite, cu nişte pantofi fini, de lac, îşi puse, peste bluza de şcolar, o largă mantie cu pelerină căreia îi ridică gulerul plisat şi se pregăti să „descindă" cu capul gol. Coborî o scară de lemn fără să întîlnească pe nimeni şi se trezi într-un colţişor ascuns, de curte interioară. Făcu cîţiva paşi şi fiindcă cerul era oarecum limpede, putu să-şi dea seama, numaidecît, de configuraţia locului. Se afla într-o curticică de jur împrejurul căreia erau acareturi.

Clădirile păreau vechi şi ruinate ; unele uşi de la scări fuseseră scoase de mult ; ici, colo, lipseau geamurile de la ferestre, căscînd goluri negre în zid. Şi totuşi casele acestea aveau un misterios aer de sărbătoare.

O pulbere de lumină colorată plutea în camerele scunde dinspre cîmpie, în care desigur fuseseră aprinse lampioane. Curtea era proaspăt măturată ; buruienile, care trebuie să fi năpădit locurile astea părăginite, fuseseră smulse. În sfîrşit, ascultînd atent, lui Meaulnes i se păru că aude un zvon de veselie, venind dinspre clădirile estompate, unde vîntul frămînta crengile în faţa ferestrelor albastre, verzi şi roze... Era ca un cîntec venit din alte vremi, pe care

îl acompaniau glasuri subţirele de copii şi rîsete tinere de fete...

Cum şedea Meaulnes acolo, în larga lui mantie, puţin aplecat înainte şi ciulind urechea ca un vînător, atenţia îi fu atrasă de o apariţie extraordinară : un domn foarte tînăr, care ieşea dintr-o clădire alăturată, cu aspect de casă părăsită. Avea un joben foarte boltit, care strălucea în noapte ca şi cînd ar fi fost de argint ; o haină cu guler foarte înalt, vestă mult răscroită, pantaloni cu supieu...

Elegantul acesta, care să tot fi avut cincisprezece ani, mergea pe vîrful picioarelor, cu o repeziciune de neînchipuit, şi sălta, de parcă l-ar fi tras cineva, în sus, de bretelele pantalonilor.

Trecu pe lîngă Meaulnes, îl salută profund, maşinal, fără să se oprească, şi pieri în noapte, în direcţia clădirii principale — fermă, castel sau mînăstire — după al cărei turnuleţ se călăuzise Augustin, în acea neuitată după-amiază.

O clipă, eroul nostru nu ştiu ce trebuie să facă ; apoi, grăbind paşii, o luă pe urmele acelui mic personaj bizar. Urmărindu-l, străbătu, împreună cu el, un fel de largă curte-grădină, trecu printre tufişuri dese, ocoli un eleşteu împrejmuit cu gard viu, o fîntînă şi se treziră în pragul unei clădiri principale.

Uşa era întredeschisă — o uşă grea de lemn, arcată în partea de sus şi ornamentată cu ţinte de alamă, ca o uşă de presbiteriu. Elegantul dispăru înăuntru ; Meaulnes intră după el, şi de la primii paşi tăcuţi pe coridor, fără să vadă pe cineva, se simţi înconjurat de rîsete, de cîntece, de strigăte şi de alergături.

La capătul acestui coridor, trecea de-a curmezişul un alt culoar.

Meaulnes stătea pe gînduri, dacă să se ducă mai departe, sau să deschidă una din uşile în dosul că-

rora se auzea zgomot, cînd văzu în fund două fete trecînd în fugă una după alta. Alergă cu pași de lup ca să le vadă și să le prindă. Un zgomot de uși ce se deschid ; două fete, cam de cincisprezece ani, cu obrajii îmbujorați de răcoarea serii și de alergătură, rîd cu capetele plecate, sub pălării mari, cu panglici.

O clipă doar, ele mai rămîn în prag, învîrtindu-se în joacă ; fustele largi și diafane se ridică și se umflă ; se zărește dantela pantalonilor lungi și nostimi ; apoi, cu o ultimă piruetă, amîndouă dau buzna în cameră, închizînd ușa, și totul se mistuie într-o bruscă izbucnire de lumină.

Un moment, Meaulnes rămîne orbit și picioarele i se împleticesc în întunericul din coridor. Se teme să nu-l surprindă cineva tocmai acum. Șovăielnic și stîngaci cum e, oricine l-ar vedea, l-ar lua drept hoț. E gata să se îndrepte spre ieșire, cînd aude din nou zgomot în fundul coridorului. Sînt doi băieți care se apropie vorbind.

— Mai e mult pînă la masă ? îi întreabă Meaulnes cu îndrăzneală.

— Hai, că te ducem noi acolo, răspunde cel mai mare.

Și-l iau amîndoi de cîte o mînă, cu încredere și cu acea nevoie de prietenie pe care o simt copiii, în ajunul unei mari sărbători. Trebuie să fie copii de țăran. Sînt îmbrăcați cu hainele lor cele mai frumoase ; pantaloni care trec mult de genunchi, ciorapi groși de lînă și saboți, hăinuțe și șepci de catifea albastră și, la gît, cîte o fărîmă de cravată albă.

— Tu o cunoști ? întrebă unul dintre copii.

Dar cel micuț, cu un cap rotund și ochi foarte nevinovați, nu așteaptă răspunsul.

— Mie mi-a spus mama că are o rochie neagră și o coleretă și că seamănă cu un Pierrot drăguț.

— Cine ? întrebă Meaulnes.

— Ei, cine ! Logodnica pe care s-a dus Frantz să şi-o aducă...

Şi înainte ca Meaulnes să mai poată spune ceva, toţi trei se opresc în uşa unei săli mari, unde arde, cu vîlvătăi, un foc minunat şi unde s-au întins mesele — nişte scînduri cu capetele spirijnite pe capre de lemn şi acoperite cu feţe de mese albe — la care o adunare pestriţă de oameni mănîncă ceremonios.

Capitolul XIV

O SERBARE CIUDATĂ

(urmare)

Era un ospăţ cum se face în ajunul nunţilor ţărăneşti, pentru rudele venite de departe.

Cei doi băieţaşi îi dăduseră drumul lui Augustin şi se repeziseră într-o cameră de alături, unde probabil mîncau numai copiii, căci se auzeau strigăte cristaline şi zgomot de farfurii lovite cu lingura. Fără sfială, Meaulnes încălecă o bancă, se aşeză între două ţărănci bătrîne şi începu să mănînce cu o poftă sălbatică. Nu văzu şi nu auzi nimic decît după ce îşi potoli puţin foamea. Abia atunci ridică ochii din farfurie spre a-şi privi tovarăşii de masă şi a-i asculta ce vorbesc.

De altminteri, oamenii erau destul de tăcuţi ; parcă abia se cunoşteau. Unii trebuie să fi venit de prin cine ştie ce fund de sat, alţii de prin oraşe îndepărtate. De-a lungul meselor, erau împrăştiaţi cîţiva bătrîni cu favoriţi albi şi cîţiva, cu obrazul complet ras, care păreau să fi fost marinari în tinereţe. Pe lîngă ei mîncau, dumicînd tacticos, alţi bătrîni care le semănau : aceeaşi faţă pămîntie şi asprită, aceeaşi privire ageră sub sprîncene stufoase, aceeaşi cravată îngustă ca şireturile de la ghete... Dar era lesne de văzut că ei nu navigaseră niciodată dincolo de hotarul cantonului lor, şi dacă se clătina-

seră de mii de ori, într-o parte și într-alta, înainte și înapoi, sub ploi năprasnice și-n vînt, aceasta se întîmplase în călătoria grea dar fără primejdii, care consistă în a răsturna brazda pînă la capătul ogorului și a întoarce după aceea plugul...

Femei erau puține ; cîteva țărănci bătrîne, cu bonete mari scrobite și fețe rotunde, zbîrcite, ca merele uscate. Cu oricare dintre oamenii de aici, Meaulnes s-ar fi simțit în largul lui. Mai tîrziu, explica astfel această impresie : cînd ai făcut — zicea el — o greșeală mare și de neiertat, te gîndești, în momentele cînd amărăciunea te copleșește : „sînt totuși pe lume oameni care m-ar ierta". Și-ți închipui niște bătrîni, niște bunici, plini de îngăduință, încredințați dinainte că tot ce faci tu e bine făcut. Desigur, dintre astfel de oameni buni, fuseseră aleși musafirii de la ospăț. Ceilalți erau adolescenți și copii.

În timp ce Meaulnes se lăsa dus de gînduri, bătrînele de lîngă el vorbeau :

— În cel mai bun caz, spunea cea mai în vîrstă, cu voce pițigăiată și caraghioasă, pe care încerca zadarnic să și-o îndulcească, logodnicii nu pot fi aici decît mîine, după ora trei.

— Taci, că mă scoți din sărite, răspunse liniștit cealaltă, care avea pe cap o bonetă tricotată.

— Hai să facem socoteala ! reluă prima, fără să se tulbure. Un ceas și jumătate cu trenul de la Bourges la Vierzon și șapte leghe cu trăsura, de la Vierzon și pînă aici...

Sfada continuă. Lui Meaulnes nu-i scăpa un cuvînt. Din controversa liniștită a băbuțelor, misterul începea să se lămurească : Frantz de Galais, odrasla stăpînilor acestui castel — care era student, sau ma-

rinar, sau elev de marină, nu se știa bine — plecase la Bourges, după o fată, pe care trebuia să o aducă aici și să se însoare cu ea. Și lucru curios, băiatul acesta, deși foarte tînăr și cam bizar, se pare că făcea tot ce poftea pe moșie.

Voise, de pildă, ca logodnica lui să-i intre în casă ca într-un castel în sărbătoare. Și pentru a cinsti cu o cît mai mare strălucire venirea fetei, poftise chiar el, la petrecere, pe toți copiii și pe bătrînii aceștia cumsecade. Atît se putea înțelege din ce vorbeau femeile. Restul rămînea învăluit în ceață ; pe ele nu le preocupa decît sosirea logodnicilor și numai despre asta aduceau vorba. Una susținea că evenimentul va fi a doua zi dimineață, cealaltă, că după prînz.

— Săraca de tine, Moinelle, tot fără minte ai rămas, spunea senin cea mai tînără.

— Și tu, Adèle, săraca de tine, tot încăpățînată. Nu te-am văzut de patru ani și nu te-ai schimbat nici un pic, răspundea tot așa de calm cea mai bătrînă, ridicînd din umeri.

Și băbuțele continuau să se înfrunte, fără nici o supărare. Sperînd să afle mai mult, Meaulnes se amestecă în vorbă :

— E chiar așa de drăguță, cum se spune, logodnica lui Frantz ?

Bătrînele îl priviră încurcate. Nimeni, în afară de Frantz, n-o cunoștea. El o văzuse într-o seară, cînd se întorcea de la Toulon, stînd amărîtă pe o bancă, într-o grădină din Bourges.

Era fata unui țesător care o alungase de acasă. Lui Frantz îi păruse nespus de drăguță și se hotărîse numaidecît să se însoare cu ea.

Povestea era cam ciudată ; dar tatăl său, domnul de Galais și sora lui, Yvonne, nu-i îndepliniseră oare, totdeauna, orice dorință ?...

Meaulnes tocmai se pregătea să pună, pe ocolite, și alte întrebări, cînd deodată apăru în ușă o pereche încîntătoare : o fată de vreo șaisprezece ani, cu corsaj de catifea și o fustă largă, toată numai volane ; un tînăr în haină cu guler înalt și pantaloni cu supieu.

Traversară sala schițînd un „pas de doi" ; alte perechi veniră după ei și, în sfîrșit, alergînd și țipînd, trecură o sumedenie de băieți și fete, fugărite de un Pierrot înalt, pudrat, cu tichie neagră, cu mîneci prea lungi și rîzînd cu o gură știrbă. Paiața alerga cu pași mari, nesiguri, ca și cînd s-ar poticni întruna, fluturînd în aer mînecile largi și goale. Fetele se fereau din calea lui, sperioase, băieții îl trăgeau de mîneci, iar copiii, în culmea veseliei, se țineau după el dînd chiote ascuțite.

În trecere, Meaulnes îi prinse o dată privirea și ochii aceia spălăciți îi amintiră de „colegul" domnului Maloyau, de țiganul care atîrna lampioane colorate la ferestre. Între timp, sfîrșindu-și masa, oamenii se ridicau de la locurile lor. Pe coridoare se organizau ronde și farandole. Undeva cînta muzica un menuet... Cu capul pe jumătate ascuns în gulerul plisat al mantiei, ca o pasăre umflată în pene, Augustin se simțea alt om. Cucerit de voioșia dimprejur, se luă și el după Pierrot, fugărindu-l pe coridoarele castelului, ca prin culisele unui teatru, în care s-ar fi răspîndit pantomima de pe scenă.

Valul vesel al mulțimii pestriț costumate îl purtă dintr-un loc într-altul pînă la revărsatul zorilor. O dată, deschizînd o ușă, se trezise într-o cameră întunecoasă, în care se făceau proiecții luminoase, cu lanterna magică. Copiii băteau din palme, țipînd de bucurie. Altădată, într-un colț de salon, unde se dansa, intra în vorbă cu vreun filfizon, cerîndu-i lămuriri, pe fugă, despre felul cum se va costuma lu-

mea în zilele următoare. Cu vremea, neliniştit de toată bucuria care venise atît de uşor spre el, temîndu-se la tot pasul să nu i se vadă uniforma şcolară prin deschizătura mantiei, îşi căută refugiu în partea cea mai întunecoasă şi mai puţin umblată a casei. Acolo nu mai era larmă. Nu se auzea decît sunetul estompat al unui pian. Deschise la întîmplare o uşă şi intră într-o sufragerie. Înăuntru era linişte, cald şi o lumină dulce răspîndită de lampa atîrnată în tavan. Şi aici era serbare, dar serbare pentru copiii mici de tot.

Unii, înfundaţi în taburete pufoase, răsfoiau albume deschise pe genunchi ; alţii, aşezaţi pe covor, întindeau cu seriozitate nişte poze pe un scaun ; alţii şedeau tăcuţi lîngă foc şi ascultau, cu mîinile în poală, zvonul petrecerii venind de departe, din imensa clădire. O uşă a sufrageriei era larg deschisă. Din camera alăturată se auzea un pian. Curios, Meaulnes intră acolo, păşind în vîrful picioarelor. Era un salonaş ; văzu din spate o femeie tînără, sau o fată, cu o largă mantie cafenie aruncată pe umeri ; sta la pian şi cînta încetişor melodii naive de dansuri vechi şi romanţe. Lîngă ea, pe o canapea, şase-şapte băieţi şi fetiţe, aşezaţi ca într-o fotografie, ascultau cuminţi şi gravi, cum sînt copiii cînd se lasă noaptea. Doar din cînd în cînd, cîte unul se ridica proptindu-se în mîini, luneca jos şi trecea în sufragerie ; atunci, numaidecît îi lua locul altul, care isprăvise de privit pozele.

După iureşul serbării, în care totul era încîntător, însă înfrigurat şi neobişnuit — el însuşi fugărise nebuneşte pe hazlia paiaţă —, Meaulnes se simţea acum cuprins de cea mai calmă fericire din lume.

Fără zgomot, în timp ce fata continua să cînte, se întoarse în sufragerie, se aşeză pe un scaun şi, luînd de pe masă o carte groasă cu coperţile roşii, o

deschise la întîmplare şi începu să citească distrat. O clipă după aceea, unul dintre micuţii aşezaţi pe covor se apropie, se atîrnă de braţul lui, i se sui apoi pe genunchi şi se uita la el ; un altul făcu la fel.

Atunci, totul îi păru un vis ca şi cel de odinioară. Îşi închipui că se află în propria lui casă, într-o frumoasă seară de iarnă, că era însurat, şi că fata aceea fermecătoare şi necunoscută, care cînta la pian, era soţia lui...

Capitolul XV

ÎNTÎLNIREA

A doua zi de dimineață, Meaulnes fu gata cel dintîi. Așa cum fusese sfătuit, îmbrăcă un simplu costum negru, după moda de altădată : jachetă strînsă pe talie, cu mîneci bufante, vestă la patru nasturi, pantaloni foarte largi jos, care îi ascundeau aproape de tot încălțămintea fină, și joben. Cînd coborî, curtea era încă pustie. Merse cîțiva pași, cu impresia tulburătoare că e primăvară.

Într-adevăr, a fost dimineața cea mai frumoasă din iarna aceea. Era soare ca la începutul lui aprilie. Chiciura începuse să se topească și iarba umedă strălucea ca de rouă. În pomi cîntau păsărelele ; o adiere călduță trecea mîngîietor peste obrazul singuraticului tînăr.

Făcu și el ca mosafirul care s-a sculat înaintea gazdei : ieși în curte, așteptînd în fiece clipă să-i strige din spate o voce veselă și prietenească :

— Te-ai și sculat, Augustin ?

Dar se plimbă multă vreme singur, de la un capăt la altul al grădinii și prin curte. În clădirea principală totul părea că doarme. Nimic nu se clintea nici la ferestre, nici în foișor. Totuși, ușa arcuită de la intrare fusese larg deschisă. Și o rază de soare bătea în geamul unei ferestre de sus, ca vara, în

primele ceasuri ale dimineţii. Abia acum, ziua, vedea Meaulnes interiorul proprietăţii. Rămăşiţele unui zid cenuşiu despărţeau grădina părăginită de curtea în care se vedea că pietrişul fusese pus şi greblat de curînd. La marginea dependinţelor, erau grajduri. clădite într-o ciudată neorînduială, înmulţind colţurile tainice, pline de bălării şi de viţă sălbatică. Pădurea de brazi se întindea pînă în curţile boiereşti, ascunzînd castelul pentru întregul ţinut de cîmpie, afară de partea dinspre răsărit, unde se zăreau coline albastre, stîncoase şi împădurite tot cu brazi.

Ajuns din nou în grădină, Meaulnes se plecă o clipă peste bariera şubredă de lemn, care înconjura eleşteul ; spre mal rămăsese o pojghiţă de gheaţă, subţire şi încreţită ca o spumă. Îşi văzu în apă imaginea înclinată parcă deasupra cerului. Îmbrăcat în costumul de student romantic, îi păru că descoperă un alt Meaulnes ; nu mai era şcolarul care fugise cu o umilă căruţă de ţară, ci o fiinţă cuceritoare, ca un erou de roman, într-o frumoasă carte de premii...

Dar se smulse repede din aceste visări şi porni grăbit spre clădirea principală, căci i se făcuse foame. În sala cea mare, unde cinase în ajun, o ţărancă punea masa. Fără să mai întrebe nimic, Meaulnes se aşeză în faţa unuia din castronaşele albe, aliniate pe faţa de masă şi numaidecît femeia îi turnă cafea, spunîndu-i :

— Sînteţi cel dintîi, domnule !...

Nu vru să răspundă nimic, de teamă să nu fie descoperit ca nepoftit. Întrebă, doar, la ce oră va fi plimbarea cu vaporaşul, anunţată pentru dimineaţa aceea.

— Cam peste o jumătate de ceas ; n-a coborît încă nimeni, fu răspunsul.

Continuă aşadar să se plimbe, căutînd într-o doară debarcaderul în jurul vastului castel cu aripile ine-

gale, ca o biserică. După ce coti colțul aripii dinspre miazăzi, dădu cu ochii de o mare de trestii, întinsă pînă în fundul zării. De aci venea șuvița de apă care se prelingea pe lîngă temelia zidurilor. În fața cîtorva uși erau balcoane mici de lemn, arcuite peste valurile care clipoceau.

Neștiind ce să facă, Meaulnes rătăci cîtva timp pe țărmul plin de nisip ca un drum de tragere la edec. Se apropie de ușile mari cu geamuri prăfuite și se uită curios în odăile dărăpănate, părăsite, în cămăruțele în care erau îngrămădite, unele peste altele, roabe, unelte ruginite, oale de flori sparte... cînd deodată auzi pași scîrțîind pe nisip la celălalt capăt al clădirii.

Erau două femei : una gîrbovită, foarte bătrînă, cealaltă fată blondă, zveltă, a cărei fermecătoare îmbrăcăminte, după toate deghizările pestrițe din ajun, îi păru lui Meaulnes, în prima clipă, cu totul surprinzătoare.

Se opriseră puțin să privească peisajul, iar Meaulnes, examinîndu-le, își zicea, cu o uimire care îi păru mai tîrziu de-a dreptul mojică :

— Iată ce înseamnă o fată excentrică ; o fi poate vreo actriță angajată pentru serbare.

În timpul acesta, femeile, reluîndu-și plimbarea, treceau pe lîngă el. Nemișcat, Meaulnes nu-și putea lua ochii de la cea tînără. Adeseori, mai tîrziu, cînd adormea istovit, după încercări disperate de a-și aminti frumosul chip uitat, vedea în vis trecînd pe dinainte-i șiruri nesfîrșite de femei care îi semănau. Una avea pălăria ca a ei și alta aceeași ținută ușor înclinată ; una, aceeași privire atît de pură ; alta, aceeași talie subțire, alta, ochii ei albaștri... Dar nici una dintre aceste femei nu era întru totul fata la care se gîndea el.

Meaulnes avu timp să zărească, sub un bogat păr blond, o faţă cu trăsături fine, desenate cu o delicateţe aproape dureroasă. Şi cum fata se depărtase puţin, se uită la îmbrăcămintea ei, care era cea mai simplă şi cea mai feciorelnică dintre îmbrăcăminţi...

Zăpăcit, se întrebă dacă se cuvenea să le însoţească sau nu, cînd, fata întorcîndu-se imperceptibil spre el, spuse însoţitoarei sale :

— Vaporul n-are să mai întîrzie mult, aşa cred !...

Şi Meaulnes porni în urma lor. Doamna cea bătrînă, ruinată de ani, tremurînd, rîdea şi vorbea întruna. Fata răspundea încetişor. Şi cînd ajunseră la debarcader, ea se uită înapoi spre el, cu aceeaşi privire inocentă şi gravă, care părea să spună :

— Cine eşti ? De ce ai venit aici ? Nu te cunosc şi parcă te-aş cunoaşte !...

Între timp, apăruseră şi alţi mosafri care aşteptau împrăştiaţi printre copaci.

Şi trei vaporaşe de plimbare acostară, gata să primească pe oaspeţi. Lumea începu să se precipite. Unul cîte unul, trecînd prin faţa doamnelor, care păreau a fi castelana şi fiica ei, tinerii salutau cu plecăciuni mari, iar fetele făceau reverenţe. Ciudată petrecere ! Ciudată dimineaţă ! Un soare cu dinţi strălucea pe cerul limpede ca sticla şi femeile, zgribulite, îşi strîngeau la gît acele „boa" foarte la modă pe atunci... Doamna cea bătrînă rămăsese pe mal şi, fără să ştie cum, Meaulnes se trezi pe acelaşi iaht cu blonda castelană. Se rezemă într-un cot de bara punţii, cu pălăria bătută de vînt într-o mînă, şi putu să privească în voie pe fata care se aşezase într-un colţ mai ferit. Îl privea şi ea. Răspundea oaspeţilor la salut, surîdea ; apoi, muşcîndu-şi uşor buza, îşi îndrepta ochii albaştri spre el.

Era liniște. Pe maluri nimic nu se clintea. Vaporașul luneca lin, cu un zgomot ușor de motor și de apă. Era o lumină și o încremenire ca în toiul verii. Te-ai fi așteptat ca dintr-un moment într-altul, vaporul să tragă la mal, într-o grădină frumoasă de casă țărănească. Fata ar coborî, și s-ar plimba pe acolo sub o umbrelă albă. Pînă seara s-ar auzi suspinul turturelelor... Dar pe neașteptate o rafală de vînt înghețat venea parcă să amintească invitaților la această ciudată petrecere că e încă decembrie.

Iahtul acostă în fața unei păduri de brazi. Mosafirii, înghesuiți pe debarcader, trebuiră să aștepte puțin, pînă ce un luntraș descuie lacătul barierei. Cu ce emoție își amintea Meaulnes, mai pe urmă, clipa cînd, coborînd pe mal, avusese foarte aproape de el chipul, acum pierdut, al tinerei fete ! Privise cu tot sufletul acel profil atît de pur, pînă ce simțise că i se umplu ochii de lacrimi. Și își amintea că văzuse o urmă ușoară de pudră, rămasă pe obrazul ei, ca un secret delicat, pe care i l-ar fi încredințat lui.

Pe uscat, totul se petrecu miraculos, ca într-un vis. În timp ce copiii alergau țipînd de bucurie, iar oamenii se împrăștiau în grupuri, prin pădure, Meaulnes porni pe o alee pe care, la zece pași înaintea lui, mergea fata. Înainte de a fi avut timp să se gîndească, fu lîngă ea.

— Ești frumoasă ! zise el simplu.

Dar ea grăbi pasul, fără să răspundă, și coti pe o alee laterală.

Ceilalți mosafiri se plimbau prin parc, alergau pe alei, se jucau printre arbori, fiecare distrîndu-se după plac, călăuzit doar de propria-i fantezie.

Meaulnes mergea cu capul plecat și-și făcea reproșuri amare pentru îndrăzneala lui. Își zicea că a

fost mojic, guguman și prost. Rătăcea la întîmplare, încredințat că n-are să mai întîlnească făptura aceea grațioasă, cînd, deodată, o văzu în fața lui mergînd pe cărarea îngustă și silită să treacă foarte aproape de el.

Pășea, dîndu-și în lături, cu amîndouă mîinile, faldurile bogate ale mantiei. Avea pantofi negri, foarte decoltați. Și gleznele îi erau atît de fine, încît ți-era teamă să nu le vezi frîngîndu-se în mers. De data aceasta tînărul nostru salută, spunînd foarte încet :

— Vrei să mă ierți ?

— Te iert, zise ea grav. Dar acum trebuie să mă duc cu copiii, fiindcă astăzi ei sînt stăpîni. Adio !

Augustin o rugă stăruitor să mai rămînă o clipă. Îi vorbea cu stîngăcie, dar era atîta tulburare în glasul lui, atîta neliniște în gesturi, încît fata îl ascultă, încetinindu-și mersul.

— Nu știu nici măcar cine ești, spuse ea, în sfîrșit.

Vorbea cu un ton egal, apăsînd pe fiecare cuvînt în același fel, dar pe ultimul rostindu-l mai încet... După aceea, figura ei își recăpătă expresia imobilă de mai înainte, cu buza de jos strînsă copilărește între dinți și ochii albaștri privind fix înainte...

— Nici eu nu știu cum te cheamă, răspunse Meaulnes.

Mergeau acum pe un drum deschis. La oarecare distanță erau niște oameni grămădiți în jurul unei case izolate, în mijlocul cîmpiei.

— Iată casa lui Frantz, spuse fata, trebuie să te las...

Rămase puțin pe gînduri, îl privi o clipă surîzînd și spuse :

— Cum mă cheamă ? Sînt domnişoara Yvonne da Galais...

Şi fugi.

„Casa lui Frantz“ era nelocuită atunci. Meaulnes însă o găsi plină, pînă în pod, de mosafiri. Încît, nu putu s-o cerceteze în tihnă. Lumea mînca, pe fugă, merindele reci aduse în vaporaşe, aşa cum hotărîseră copiii, deşi un astfel de prînz nu se prea potrivea cu anotimpul.

După aceea oamenii se împrăştiară din nou.

Meaulnes se apropie de domnişoara de Galais, îndată ce o văzu ieşind.

— Eu îţi dădeam un nume mai frumos, zise el, întorcîndu-se la cele vorbite, mai înainte.

— Cum ? Ce fel de nume ? întrebă fata, cu aceeaşi gravitate.

Dar el nu răspunse, de teamă să nu fi spus o prostie.

— Mă numesc Augustin Meaulnes şi sînt student, continuă el.

— Oh ! Studiezi ! zise ea. Şi mai vorbiră o clipă. Vorbiră încet, fericiţi, cu prietenie. Apoi, atitudinea fetei se schimbă. Mai puţin mîndră şi mai puţin gravă ca pînă acum, părea totuşi din ce în ce mai neliniştită. S-ar fi zis că se temea de ce va spune Meaulnes şi era dinainte speriată. Era, lîngă el, înfiorată ca o rîndunică oprită o clipă pe pămînt şi dornică să-şi ia din nou zborul.

— La ce bun ? La ce bun ? răspundea ea, blînd, lui Meaulnes care făcea proiecte.

Şi cînd, în cele din urmă, el îi ceru îngăduinţa de a se întoarce într-o zi pe aceste frumoase locuri, ea îi răspunse simplu :

— Am să te aştept.

Ajunseră în dreptul debarcaderului. Deodată se opri şi zise gînditoare :

— Sîntem nişte copii, am făcut o nebunie. De astă dată nu se cade să mai urcăm împreună în acelaşi iaht. Te las cu bine. Nu veni după mine.

Meaulnes rămase locului încremenit, privind-o cum se depărtează. Apoi revenindu-şi, porni din nou în urma ei.

Şi atunci, de departe, cu un moment înainte de a se pierde în mulţimea de oaspeţi, fata se pori, se întoarse către el şi, pentru prima dată, îl privi lung.

Era un ultim semn de adio ? Însemna că nu trebuie s-o urmeze ? Sau poate mai avea să-i spună ceva ?...

Îndată ce lumea se întoarse pe domeniu, în dosul fermei, într-o livadă mare în pantă, începu cursa de ponei. Era ultima parte a serbării. După toate socotelile, logodnicii trebuiau să sosească la timp, căci totul urma să fie condus de Frantz. Totuşi, cursa începu fără el. Băieţii, în costume de jochei, aduceau ponei sprinteni, gătiţi cu panglici ; iar fetele, îmbrăcate ca nişte mici călăreţe de circ, cai bătrîni şi blînzi. Pe de lături, oamenii mari, amestecaţi cu copiii, vorbeau tare, rîdeau laolaltă, strigau şi făceau pariuri... Şi peste zgomotul acesta vesel, se auzea dangătul sărbătoresc al clopotelor. Parcă te aflai pe pajiştea de iarbă verde şi măruntă a unui cîmp de curse pentru păpuşi.

Printre călăreţi, Meaulnes recunoscu pe Daniel şi pe fetiţele cu pene albe la pălării, pe care le auzise vorbind în ajun, pe o alee din pădure... Restul spectacolului îi scăpă, atît de mult dorea să descopere în mulţime graţioasa pălărie cu roze şi larga, bogata mantie maro. Dar domnişoara de Galais nu apăru.

Și cînd clopotele și aplauzele vestiră sfîrșitul alergării, el tot o mai căuta... Cîștigase cursa o fetiță cu un cal alb, bătrîn. Și trecea călare, triumfal, cu penele de la pălărie fluturînd în vînt.

Apoi deodată se făcu liniște. Jocurile se sfîrșiseră și Frantz nu venise. Fu un moment de sfială. Încurcați, oamenii se sfătuiră în șoaptă ce să facă. În cele din urmă, tăcuți și îngrijorați, se întoarseră în apartamente, să aștepte acolo sosirea logodnicilor.

Capitolul XVI
FRANTZ DE GALAIS

Alergările se terminaseră prea curînd. Era abia patru și jumătate și încă lumină, cînd intră Meaulnes în camera lui, cu capul plin de întîmplările extraordinare de peste zi. Neștiind ce să facă, se așeză pe un scaun, așteptînd masa și petrecerea, care trebuia să urmeze după aceea.

Crivățul sufla din nou ca în prima seară. Îl auzeai huind ca un șuvoi, ori trecînd cu vîjîit stăruitor de cascadă. Cînd și cînd, tabla de la cămin pocnea.

Meaulnes simți pentru prima oară acea ușoară tristețe, care se lasă pe suflet, la sfîrșitul unei zile prea frumoase. Vru să aprindă focul, dar nu izbuti să ridice tăblia ruginită a căminului. Începu atunci să facă ordine prin odaie, își atîrnă mantia în cuier, luă din mijlocul camerei scaunele răsturnate și le așeză la rînd, pe lîngă pereți, ca și cînd s-ar fi pregătit pentru o ședere mai lungă.

Cu toate acestea, gîndindu-se că trebuie să fie gata de plecare în orice clipă, își pregăti hainele de școlar ca pe un costum de călătorie, păturindu-și-le frumos pe spătarul unui scaun ; ghetele potcovite, pline încă de noroi, le puse dedesubt. Apoi se așeză din nou și privi în jurul lui mulțumit.

Din cînd în cînd, cîte o picătură de ploaie se prelingea pe geamul care dădea spre curtea cu trăsuri și spre pădurea de brazi, lăsînd pe sticlă o dungă șerpuitoare. După ce își rînduise odaia, Meaulnes era liniștit.

Se afla în camera pe care și-o alesese singur, străin în mijlocul unei lumi necunoscute, înconjurat de mister, și se simțea pe deplin fericit. Ceea ce i se întîmplase întrecea toate speranțele lui.

Și acum, cînd își amintea acel obraz fraged de fată, întors spre el, în bătaia vîntului, i se umplea sufletul de o bucurie fără margini.

În timpul acestei reverii, noaptea se furișase în cameră, fără ca el să se gîndească măcar să aprindă lumînările. Vîntul trînti ușa care comunica direct cu camera din fund și ale cărei ferestre dădeau de asemenea spre curtea cu trăsuri. Se ridică s-o închidă la loc, cînd observă că acolo licărea o lumină. Băgă capul pe ușă să vadă ce e. Pe masă ardea o lumînare. Cineva, care desigur intrase pe fereastră, se plimba în lung și-n lat, cu pași repezi și ușori. După cît se putea vedea, era un bărbat extrem de tînăr, aproape un copilandru. Cu capul gol, cu o pelerină de voiaj pe umeri, umbla neîncetat, înnebunit parcă de o durere insuportabilă. Vîntul care sufla prin fereastra larg deschisă îi flutura pelerina și de cîte ori trecea pe lîngă lumînare, nasturii auriți de la redingotă străluceau.

Fluiera ceva printre dinți ; un cîntec din acelea pe care le cîntă, prin cabaretele porturilor, mateloții și femeile pierdute, ca să-și uite amarul.

Se opri o clipă din mers, se aplecă peste masă și, căutînd agitat într-o cutie, scoase cîteva foi... Cum stătea aplecat deasupra lumînării, Meaulnes îl văzu bine din profil. Avea o față cu trăsături fine, fără mustață, nas acvilin și păr bogat, pieptănat cu o că-

rare la o parte. Nu mai fluiera. Foarte palid, cu buzele întredeschise, părea istovit, ca și cum ar fi primit o lovitură puternică în inimă.

Meaulnes nu știa bine ce trebuie să facă ; să se retragă discret, ori să se apropie de el, încetișor, să-i pună mîna pe umăr ca un prieten și să-i vorbească. Pe cînd șovăia astfel, necunoscutul ridică deodată capul și-l văzu. Îl măsură o clipă fără surprindere, apoi se apropie și zise îngroșîndu-și glasul :

— Domnule, nu vă cunosc. Dar îmi pare bine că vă văd. Și fiindcă sînteți aici, am să vă explic dumneavoastră... Iată !...

Părea cu totul dezechilibrat. Cînd zise : Iată, îl apucă pe Meaulnes de reverele hainei, vrînd parcă prin gestul acesta să-și fixeze atenția. Apoi clipind repede, întoarce capul spre fereastră și Meaulnes înțelese că îi venea să plîngă.

Își înghiți într-un oftat toată mîhnirea aceasta de copil și, continuînd să se uite țintă pe fereastră, începu, cu o voce alterată :

— Ei bine ! Iată : s-a sfîrșit ; serbarea s-a sfîrșit. Poți să te duci să le spui. M-am întors singur. Logodnica mea nu mai vine. Nu știu de ce ; din scrupul, de teamă, din neîncredere... De altfel, domnule, am să-ți explic...

Dar nu putu continua ; toată fara i se crispă. Nu explică nimic. Se întoarse pe neașteptate, trecu în umbră și începu să caute ceva, deschizînd și închizînd sertare pline cu haine și cărți.

— Mă pregătesc să plec din nou, zise, să nu mă deranjeze nimeni.

Scoase cîteva lucruri și le puse pe masă : un serviciu de toaletă, un pistol...

Și Meaulnes, încurcat, ieși din cameră, fără a îndrăzni să-i spună un cuvînt, sau măcar să-i strîngă mîna.

Jos, se vedea că lumea presimţise ceva.

Aproape toate fetele își schimbaseră rochiile. În clădirea principală începuse cina. Dar se mînca pe fugă, în dezordine, ca înaintea unei plecări grăbite. Între sufrageria improvizată, camerele de sus și grajduri, era un neîncetat du-te-vino. Cei care terminaseră se strîngeau în grupuri și își luau rămas bun.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Meaulnes pe un băiat de ţăran care mînca grăbit, cu pălăria pe cap și șervetul spînzurat de vestă.

— Plecăm, răspunse el. S-a hotărît așa dintr-o dată. Pe la cinci eram strînși laolaltă toţi oaspeţii. Am așteptat cît am putut. Logodnicii nu mai puteau să vină. Cineva a zis într-o doară : Dacă am pleca... Și toată lumea s-a pregătit de drum.

Meaulnes nu răspunse. Acum îi era totuna dacă pleca. Nu mersese pînă la capătul aventurii ?... Nu dobîndise, de data aceasta, tot ce dorise ? Abia dacă avusese vreme să-și amintească în tihnă, cuvînt cu cuvînt, minunata convorbire din dimineaţa aceea. Deocamdată nu mai putea fi vorba decît de plecare. Și cînd se va reîntoarce — cît de curînd — atunci nu va mai veni pe furiș...

— Dacă vrei să vii cu noi, continuă băiatul, du-te repede și te îmbracă. Cît ai bate din palme, noi am și pus caii.

Meaulnes plecă în fugă, lăsîndu-și mîncarea abia începută, și fără să mai spună mosafirilor ceea ce știa. Pădurea, grădina și curtea erau înecate în beznă. La ferestre nu mai licăreau lampioanele colorate din ajun. Și cum această cină semăna cu ospăţul de la spartul nunţilor ţărănești, cei mai cheflii dintre mosafiri începură să cînte. Lui Meaulnes i se strîngea inima, auzind aceste cîntece de cîrciumă în parcul

care timp de două zile adăpostise atîta grație și atîtea minuni.

Era începutul dezordinii și al pustiirii. Trecu pe lîngă eleșteul în care se oglindise de dimineață. Cît de schimbat părea acum totul cu acest cîntec reluat în cor, din care ajungeau pînă la el unele crîmpeie :

Unde-ai fost, drăcoaică mică?
Părul 'ți-iese prin scufiță
Și ai semne pe guriță...

Sau altul :

Papucii mei sînt roșii,
Ah ! dragostele mele.
Papucii mei sînt roșii,
Ah ! n-aș mai ști de ele...

Cînd să urce scara spre camera lui, cineva care tocmai cobora pe întuneric se izbi de el și-i zise :

— Adio, domnule !

Și înfășurîndu-se în pelerină, ca și cînd i-ar fi fost foarte frig, dispăru. Era Frantz de Galais.

Lumînarea pe care o lăsase Frantz în cameră ardea încă. Toate lucrurile erau la locul lor ; parcă nu trecuse nimeni pe acolo. Doar o foaie de hîrtie rămăsese pe masă, așezată așa încît să poată fi văzută imediat. Pe ea erau scrise aceste cuvinte :

Logodnica mea a dispărut, lăsîndu-mi vorbă că nu poate să fie soția mea ; că e doar o umilă croitoreasă, nu o prințesă. Nu știu ce se va alege de mine. Plec ! Nu mai am nici un rost în viață... Yvonne să mă ierte că nu-mi iau rămas bun de la ea, dar nu mi-ar putea fi de nici un folos...

Lumînarea era pe sfîrşite ; flacăra mai pîlpîi puţin, se tîrî o clipă pe masă, apoi se stinse. Meaulnes intră în camera lui şi închise uşa. Deşi întuneric, recunoscu fiecare lucru pe care-l rînduise numai cu cîteva ceasuri înainte, în plină zi şi în plină fericire. Îşi regăsi modestele haine de şcolar, aşa cum le lăsase ; bluza, centura grosolană cu cataramă galbenă, ghetele butucănoase... Se dezbrăcă punînd pe un scaun hainele de împrumut şi se îmbrăcă din nou, repede, dar din nebăgare de seamă greşi vesta.

Sub ferestre, în curtea cu trăsuri, era o adevărată harababură. Oamenii strigau, trăgeau de hăţuri, se împingeau unul pe altul, fiecare vrînd să-şi scoată mai degrabă căruţa din îngrămădeala în care era încurcată. Uneori, cineva urcat pe capra unei trăsuri, sau pe coviltirul unei căruţe, ridica felinarul deasupra capului şi-l învîrtea făcînd lumină împrejur. Atunci, lumina bătea în fereastra camerei lui Meaulnes : o clipă odaia, care-i devenise familiară şi în care toate lucrurile îi păruseră atît de prietenoase, prindea viaţă din nou... Şi astfel, închizînd uşa încet, Augustin Meaulnes părăsi acel loc misterios, pe care poate n-avea să-l mai vadă niciodată.

Capitolul XVII
O SERBARE CIUDATĂ
(sfîrşit)

Un şir de căruţe pornise deja încet, prin întuneric, şi se apropiase de gardul dinspre păduri. Un om îmbrăcat în cojoc de capră, cu felinarul în mînă, conducea de hăţuri calul primei căruţe.

Meaulnes căuta grăbit pe cineva care să-l poată lua şi pe el. Ardea de nerăbdare să plece. Era cu teama în suflet să nu se trezească deodată singur acolo şi să-i fie descoperită isprava. Cînd ajunse în faţa clădirii principale, vizitiii tocmai cumpăneau încărcătura ultimelor căruţe. Îi puneau pe călători să se ridice, pentru a rări sau apropia băncile ; fetele, învelite în broboade, se ridicau cu greutate, păturile cădeau la picioarele lor ; acelora dintre ele care-şi plecau capetele de partea felinarelor li se vedeau feţele îngrijorate.

În lumina unui felinar, Meaulnes descoperi, printre vizitii, pe flăcăul care-l poftise, o clipă mai înainte, în căruţa lui.

— Pot să mă urc ? îl întrebă.

— Da' unde mergi, băiete ? se interesă flăcăul care nu-l mai recunoscu.

— Înspre Sainte-Agathe.

— Păi atunci vezi dacă are loc Maritain.

Şi iată-l pe şcolarul înalt căutînd printre oaspeţii întîrziaţi pe acest Maritain necunoscut. În sfîrşit, cineva i-l arătă în grupul băutorilor, care cîntau încă în bucătărie.

— E un „petrecăreţ", i se spuse. Tot acolo o să fie şi la trei dimineaţa.

Meaulnes se gîndi că domnişoara Yvonne de Galais, îngrijorată şi mîhnită, s-ar putea să audă toată noaptea cîntecele acestor ţărani chercheliţi. În ce cameră se afla ea acum ? Unde era fereastra ei, la care din aceste clădiri misterioase ?

Dar n-avea nici un rost să mai zăbovească. Trebuia să plece. O dată întors la Sainte-Agathe, lucrurile se vor limpezi ; nu va mai fi un elev fugit de la şcoală şi se va putea gîndi în linişte la tînăra castelană.

Rînd pe rînd, căruţele dispăreau în noapte, pline de femei îmbrobodite, de copii încotoşmănaţi, pe jumătate adormiţi în braţele mamelor.

Roţile scîrţîiau în nisipul de pe alee.

Trecu încă un car şi încă o şarabană în care femeile stăteau înghesuite, una lîngă alta, lăsîndu-l pe Meaulnes zăpăcit, în prag. Nu mai rămăsese decît o berlină veche, condusă de un ţăran cu bluză. Augustin îl opri şi începu să-i explice.

— Urcă-te, avem acelaşi drum, răspunse binevoitor omul.

Meaulnes deschise cu greutate uşa acestui cupeu hodorogit, căruia îi tremurară geamurile şi îi scîrţîiră toate balamalele.

Într-un colţ al trăsurii, pe banchetă, doi copii mici, un băiat şi o fetiţă, dormeau. Se deşteptară din pricina zgomotului şi a frigului, şi se frecau la ochi somnoroşi. Peste o clipă, cuibăriţi în colţul lor, adormiră iar...

Trăsura porni. Meaulnes închise uşa binişor şi se aşeză cu grijă în cealaltă parte. Apoi, se uită pe geam cu ochi lacomi, încercînd să vadă locurile pe care le părăsea şi drumul pe unde venise. Cu tot întunericul nopţii, ghici că trăsura traversa curtea şi grădina, trecea prin faţa scării de la camera lui, depăşea gardul, părăsind în sfîrşit domeniul şi înfundîndu-se în pădure. Privind afară, îi părea că trunchiurile bătrînilor brazi, care abia se zăreau, fug pe dinainte-i.

— Ce-ar fi să-l ajungem pe Frantz de Galais ! îşi zicea Meaulnes, şi simţea că inima îi bate mai tare.

Deodată trăsura făcu un ocol brusc, spre a nu se izbi de un obstacol, întîlnit pe neaşteptate în drumul îngust.

Atît cît se putea desluşi prin întuneric, după formă, părea să fie o rulotă, oprită cam în mijlocul drumului. Trebuie să fi poposit acolo, în apropiere de castel, pe timpul serbărilor din ultimele două zile. După ce trecură de acest obstacol, caii porniră din nou la trap.

Meaulnes începuse să obosească privind pe geam şi trudindu-se în zadar să pătrundă întunericul dimprejur, cînd, în fundul pădurii, văzu izbucnind o lumină, urmată de o detunătură puternică.

Caii porniră în galop şi Meaulnes nu ştiu la început dacă vizitiul se căznea să-i potolească sau, dimpotrivă, îi gonea şi mai tare. Vru să deschidă portiera, dar mînerul era pe dinafară ; atunci zgîlţîi geamul, încercînd zadarnic să-l lase jos. Copiii se deşteptaseră înspăimîntaţi şi se strîngeau unul într-altul, fără să scoată o vorbă.

Şi în timp ce zgîlţîia fereastra, cu ochii pe geam, Meaulnes zări, la o cotitură a drumului, o fantomă albă, care fugea... Era, aiurit şi scos din minţi, acel

Pierrot înalt de la serbare, ţiganul în ţinută de mascaradă, care ducea în braţe strîns la piept un corp omenesc.

Apoi totul dispăru.

Trăsura gonea în noapte. Copiii adormiseră din nou. Meaulnes n-avea cu cine să vorbească despre întîmplările fantastice, petrecute în timpul zilelor din urmă. După ce se gîndi îndelung la toate cele văzute şi auzite, frînt de oboseală şi cu inima grea, îl fură şi pe el somnul şi adormi ca un copil mîhnit...

Nu se crăpase încă de ziuă, cînd trăsura se opri în drum şi Meaulnes fu deşteptat de cineva care bătea în geam. Vizitiul deschise portiera şi-l strigă ; de afară venea un frig cumplit, care-l pătrundea pînă la oase.

— Trebuie să cobori aici, fiindcă noi tăiem drumul peste cîmp. Se face ziuă şi eşti foarte aproape de Sainte-Agathe.

Meaulnes se ridică buimac. Bîjbîi ca un somnambul, căutîndu-şi şapca de şcolar, care căzuse în cel mai întunecos colţ al trăsurii, sub picioarele copiilor adormiţi şi, aplecîndu-se, ieşi.

— Ei, rămîi cu bine, zise omul urcîndu-se la loc pe capră. Nu mai ai de făcut decît şase kilometri. Iacă borna colo, în marginea drumului.

Meaulnes nu se trezise de tot ; merse încovoiat, tîrîndu-şi picioarele pînă la piatra kilometrică şi se aşeză pe ea cu braţele încrucişate, cu capul plecat, pregătindu-se parcă să adormă din nou.

— A, păi nu aşa, strigă vizitiul. Nu trebuie să adormi acolo. E prea frig. Haide, scoală-te şi fă cîţiva paşi...

Clătinîndu-se ca un om beat, cu mîinile în buzunare şi cu umerii strînşi, Augustin Meaulnes porni agale pe drum către Sainte-Agathe. Iar berlina hodorogită — ultima rămăşiţă a ciudatei serbări — părăsea şoseaua pietruită şi o lua peste cîmp, hurducîndu-se încet. Şi nu se mai văzu decît pălăria vizitiului, jucînd pe deasupra gardurilor.

PARTEA A DOUA

Capitolul I

JOCUL DE POMINĂ

Viscolul și frigul, ploaia și zăpada, neputința în care eram de a duce prea departe cercetările ne împiedicară, pe Meaulnes și pe mine, să mai vorbim de Țara Pierdută, înainte de sfîrșitul iernii. Nu ne puteam apuca de nimic serios în timpul acelor zile scurte de februarie, bîntuite de vijelie și care sfîrșeau, regulat, spre ora cinci, cu o posomorîtă ploaie rece.

Nimic nu ne aducea aminte de aventura lui Meaulnes, în afară de faptul ciudat că, de la întoarcerea lui, nu mai aveam prieteni. În recreații se organizau aceleași jocuri ca odinioară, dar Jasmin nu mai vorbea niciodată cu Meaulnes. Seara, îndată ce clasa era măturată, curtea rămînea pustie ca pe vremea cînd eram singur, iar prietenul meu începea să umble fără astîmpăr, din grădină la șopron și din curte în sufragerie.

În fiecare joi dimineață, instalați amîndoi la birou într-una din sălile de clasă, citeam pe Rousseau și Paul-Louis Courier, pe care îi dibuisem în dulapuri, printre metode de engleză și caiete de muzică scrise mărunt cu mîna. După-amiază ne goneau din apartament vizitele ; și ne întorceam în școală... Uneori, grupuri de elevi dintre cei mari jucau un fel de joc

războinic, fără nici o noimă : se apropiau, ca din întîmplare, de poarta principală, izbeau cu putere în ea și apoi plecau...

Această viață tristă se prelungi pînă la sfîrșitul lui februarie. Începusem să cred că Meaulnes uitase totul, cînd o întîmplare și mai ciudată decît cele de pînă acum îmi dovedi că mă înșelasem și că sub aspectul monoton al acestei vieți de iarnă, se pregătea o criză violentă.

Și tot într-o joi seara, pe la sfîrșitul lunii, ajunse pînă la noi prima veste din Țara de basm, primul ecou al ciudatei aventuri, de care nu mai vorbeam. Eram la meditație. După plecarea bunicilor rămîneau cu noi numai Millie și tata. Domnul Seurel nu bănuia nimic din cearta mocnită care împărțea clasa în două tabere.

Cam pe la opt, Millie, deschizînd ușa să arunce afară firimiturile de la masă, făcu :

— Ah ! cu o voce atît de clară, încît noi ne apropiarăm să ne uităm ce e. Pe prag era un strat de zăpadă. Ieșii cîțiva pași în curte, să văd cît a nins. Simțeam cum fulgi ușori îmi alunecă pe obraz și se topesc îndată. Dar Millie mă chemă imediat înăuntru și, zgribulită, închise ușa.

La ora nouă ne pregăteam să urcăm la culcare ; mama era cu lampa în mînă, cînd auzirăm foarte deslușit două lovituri puternice, una după alta, în poarta principală din celălalt capăt al curții. Ea puse lampa la loc, pe masă, și toți rămaserăm în picioare, la pîndă, ciulind urechea.

Nu puteam ieși să vedem ce s-a întîmplat, căci n-am fi ajuns nici pînă la marginea curții și lumina s-ar fi stins, ba poate s-ar fi spart și sticla lămpii.

După un moment de tăcere, tata tocmai începuse să spună : — A fost desigur... cînd, exact de sub fereastra sufrageriei, care dădea, cum am spus, către

drumul gării, porni un ţignal strident şi prelung, care trebuie să se fi auzit pînă-n strada bisericii... Şi numaidecît izbucniră, înăbuşite prea puţin de geamuri, strigătele ascuţite ale unor oameni care ajunseseră probabil pînă la fereastră, căţărîndu-se pe zid.

— Puneţi mîna pe el ! Puneţi mîna pe el !

Din partea opusă a casei răspunseră alte strigăte asemănătoare. Aceia se vede că trecuseră peste ţarina lui moş Martin, escaladînd zidul scund, care despărţea cîmpul de curtea noastră.

Apoi, din toate părţile răsunară ţipete schimonosite. Strigătul „Puneţi mîna pe el !" izbucnea succesiv de pe acoperişul pivniţei, unde probabil necunoscuţii ajunseseră, sprijinindu-se pe nişte lemne rezemate de peretele dinafară, de pe un zid mic dintre şopron şi poarta principală, pe a cărei creastă rotunjită se putea sta uşor călare, de pe gardul de zăbrele dinspre şoseaua Gării... În sfîrşit, un grup întîrziat, ajuns în grădină prin dos, făcu acelaşi tămbălău, strigînd de astă dată :

— La asalt !

Noi rămăseserăm toţi în picioare şi ascultam ţipetele răsunînd în sălile de clasă goale, ale căror ferestre erau deschise.

Eu şi Meaulnes cunoşteam perfect de bine toate chichiţele şi locurile de trecere ale vastei locuinţe, încît vedeam foarte lămurit, ca pe o hartă militară, fiecare punct unde necunoscuţii erau gata să atace.

La drept vorbind, nu ne fusese frică decît în clipa cînd s-a auzit ţignalul. Fiindcă toţi patru ne-am gîndit, în primul moment, la o lovitură dată de borfaşi sau de ţigani. Tocmai se aflau de vreo două săptămîni, în piaţa din dosul bisericii, nişte haimanale : un ţigan deşirat şi un flăcău cu capul banda-

jat. Iar la rotari și în atelierele de potcovărie, se aciuiaseră destui lucrători veniți de aiurea.

Însă îndată ce auzirăm pe agresori țipînd, ne încredințarăm că aveam de-a face cu oameni din tîrg, și anume cu unii tineri. După unele glasuri pițigăiate, se vedea că sînt și copii în ceata care se năpustea asupra locuinței noastre, ca la asaltul unei corăbii.

— Aaa, așa ? Bun ! strigă tata.

Și Millie întrebă în șoaptă :

— Da 'ce înseamnă asta ?

Deodată vocile de lîngă zid, de lîngă gard și cele de la fereastră amuțiră. Două fluierături porniră de lîngă geamuri. Strigătele celor cățărați pe acoperișul pivniței, ca și ale agresorilor din grădină, se împuținară treptat-treptat, apoi încetară de tot și auzirăm cum întreaga bandă se strecoară pe lîngă peretele sufrageriei, retrăgîndu-se în grabă, cu pași înăbușiți în zăpadă.

Era vădit că cineva îi stînjenea. La o astfel de oră cînd toată lumea dormea, ei crezuseră că pot ataca, nestingheriți de nimeni, această casă izolată la bariera tîrgului. Dar iată că planul le era zădărnicit.

Abia avuseserăm timp să ne venim în fire — căci totul se petrecuse rapid, ca un asalat bine condus — și tocmai ne pregăteam să ieșim în curte, cînd auzirăm o voce cunoscută, strigînd la portiță :

— Domle Seurel ! Domle Seurel !

Era domnul Pasquier, măcelarul ; un om scurt și gras. Își șterse pe prag saboții, se scutură de zăpadă și intră. Își luase o mutră vicleană și speriată, ca și cînd ar fi prins firul unei afaceri misterioase.

— Eram la mine, în curtea care dă spre piață. Mă pregăteam să închid iezii. La un moment dat, ce văd în fața mea ? doi vlăjgani stînd drepți în zăpadă,

parcă făcînd de santinelă sau pîndind ceva. Erau pe la cruce. Înaintez: n-apuc să fac doi pași și — hop! iată-i rupînd-o la fugă înspre dumneavoastră! N-am stat pe gînduri, mi-am luat felinarul și mi-am zis: „mă duc să-i spun domnului Seurel!".

Și începu din nou povestea: „Eram la mine în curte, în dos"... îi oferirăm un lichior, pe care-l primi, și cerurăm amănunte; dar fu incapabil să ne dea vreunul.

În drum spre noi nu văzuse nimic. Probabil că cele două santinele, speriate de el, dăduseră de veste și toate grupurile dispăruseră cît ai clipi din ochi.

Cine să fi fost ștafetele era greu de știut.

— S-ar putea prea bine să fie vagabonzii din piață, îi da el înainte. De o lună, de cînd așteaptă să se îndrepte vremea și să-și înceapă comediile, ar fi fost de mirare să nu pună ei la cale o lovitură.

Și domnul Pasquier îndruga aceeași poveste, sorbind încet din păhărelul cu lichior.

Toate acestea însă nu ne ajutau să facem nici un pas înainte. Stăteam toți în picioare, dezorientați, cînd Meaulnes, care ascultase pînă atunci foarte atent, luă de jos felinarul măcelarului și hotărî:

— Trebuie să mergem la fața locului.

Deschise ușa și ieși. Eu, tata și domnul Pasquier îl urmarăm.

Millie, care se liniștise îndată ce agresorii se depărtaseră, și care era foarte curioasă din fire, ca toți oamenii ordonați și meticuloși, zise:

— Duceți-vă, dacă vreți. Dar încuiați ușa și luați cheia. Eu mă culc. Am să las lampa aprinsă.

Capitolul II
AM CĂZUT ÎNTR-O CURSĂ...

Așadar, pornirăm într-o tăcere absolută. Meaulnes mergea înainte, cu felinarul lui zăbrelit. Lumina se proiecta în evantai pe zăpada strălucitoare... Abia ieșisem pe poarta cea mare, cînd de după bascula municipală, lipită de zidul pavilionului nostru, doi indivizi cu glugi o zbughiră din beznă, ca niște pui de potîrniche speriați. Din fugă aruncară cîteva cuvinte întretăiate de rîsete înfundate. Chicoteau, amuzați de ciudățenia jocului, ne luau peste picior, sau erau pur și simplu enervați de teamă să nu fie prinși ?...

Meaulnes puse felinarul jos pe zăpadă, strigîndu-mi :

— După mine, François !

Și lăsînd acolo pe tata și pe domnul Pasquier, incapabili să suporte o asemenea goană la vîrsta lor, ne repezirăm pe urmele celor două umbre, care ocoliseră într-o clipă partea de jos a tîrgului, urmînd drumul pe la Puntea-Veche și se îndreptau acum spre biserică. Alergau cu pași egali, fără prea multă grabă și nu ne era greu să-i urmărim. Traversară ulița bisericii, pe unde totul era tăcut și adormit, și o luară prin labirintul de ulicioare și fundături din dosul cimitirului, numit Cotloanele. Era un cartier

locuit numai de țesători, croitorese și muncitori cu ziua. Noi îl cunoșteam prea puțin și, în tot cazul, nu umblaserăm niciodată noaptea pe acolo. De altfel nici ziua nu era prea populat : muncitorii plecau la lucru, și țesătorii lucrau închiși în casă... Și acum, cufundat în tăcerea asta adîncă și în beznă, părea mai pustiu decît tot restul tîrgului. Așadar, slabă nădejde să se ivească cineva și să ne dea o mînă de ajutor. Printre atîtea cocioabe așezate la întîmplare, ca niște cutii de carton, nu cunoșteam decît un singur drum : cel care ducea la o croitoreasă poreclită „Muta". Și pînă la ea drumul era destul de întortocheat. Trebuia, la început, să cobori o pantă abruptă, pavată din loc în loc, apoi să cotești de cîteva ori printre ogrăzi prizărite sau printre grajduri goale ca, în sfîrșit, să ajungi într-o fundătură largă, închisă de curtea unei ferme părăsite de multă vreme. Fusesem pe acolo de cîteva ori cu mama. Și în timp ce „Muta" se înțelegea cu Millie pe tăcute, gîngăvind și făcînd semne complicate cu degetele agile, eu mă uitam afară pe geam. Totdeauna vedeam aceeași priveliște : zidul fermei, care era ultima casă din această parte a tîrgului, poarta mereu închisă și curtea cu iarbă arsă, prin care nu trecea nimeni niciodată.

Cei doi necunoscuți apucară exact acest drum. La fiece cotitură credeam că i-am pierdut, dar spre mirarea mea, de fiecare dată îi ajungeam tocmai cînd se pregăteau să întoarcă alt colț. Zic, spre mirarea mea, căci ulcioarele erau atît de înguste încît faptul n-ar fi fost cu putință, dacă ei nu și-ar fi încetinit voit mersul, de cîte ori eram pe punctul de a le pierde urma.

În sfîrșit, fără nici o șovăială, o luară pe străduța care ducea la „Muta". Victorios, îi strigai lui Meaulnes :

— Îi avem în mînă, e o fundătură.

Şi de fapt, noi le picaserăm lor în mînă... Ne aduseseră acolo unde voiseră ei. Ajunşi la zidul fermei, se întoarseră spre noi cu îndrăzneală şi unul dintre ei dădu drumul aceluiaşi ţignal prelung, pe care-l auziserăm de două ori în acea seară.

Cît ai clipi, din curtea fermei părăsite ieşiră vreo zece băieţi, care probabil fuseseră postaţi acolo să ne aştepte. Toţi aveau glugi pe cap şi feţele mascate cu fulare.

Cine erau, ştiam noi prea bine ; însă eram hotărîţi să nu-i spunem nimic domnului Seurel, pe care nu-l priveau treburile noastre. Erau : Delouche, Denis, Giraudat şi toţi ceilalţi. Îi recunoscuserăm după voci şi după felul lor de a se bate...

Un singur lucru ne îngrijora, şi s-ar fi zis că pe Meaulnes aproape că-l înspăimînta : era unul acolo, pe care noi nu-l cunoşteam şi care părea să fie şeful... Acela nu se atingea de Meaulnes : stătea cu braţele încrucişate şi îşi privea soldaţii manevrînd... Aveau mult de furcă cu „Lunganul", căci el se lupta din răsputeri, gîfîind, trîntindu-şi agresorii în zăpadă, sau repezindu-i în gard. Dar duşmanii nu se lăsau : deşi ferfeniţă din cap pînă-n picioare, se ridicau şi atacau mai îndîrjit. Doi dintre ei se ocupaseră de mine. Mă zbăteam ca un diavol şi nu le fusese prea uşor să mă imobilizeze. Eram la pămînt, cu genunchii îndoiţi, cu braţele strînse la spate, chircit, şi priveam încăierarea cu o curiozitate intensă, dar şi cu puţină spaimă. Dintr-o întorsătură bruscă pe călcîie, Meaulnes se descotorosise de patru colegi de ai noştri, care-l apucaseră de bluză, zvîrlindu-i cît colo, în zăpadă. Neclintit în picioare, necunoscutul urmărea bătălia cu interes dar foarte calm, repetînd din cînd în cînd cu un glas limpede :

— Hai !... Curaj ! Nu vă lăsați !... *Go on, my boys...*

Era vădit că el comanda. De unde venise ? Cine era ? Cînd și cum îi antrenase la bătaie pe colegii noștri ? Toate acestea erau un mister pentru noi. Ca și ceilalți, avea fața ascunsă cu un fular ; dar cînd Meaulnes, scăpat de adversari, se îndreptă amenințător spre el, mișcarea pe care necunoscutul o făcu spre a vedea mai bine și a face față situației îi scoase la iveală o bucată de cîrpă albă care-i înfășura capul ca un bandaj.

În aceeași clipă, îi strigai lui Meaulnes :

— Păzea ! e încă unul la spate !

Dar Meaulnes nici n-avu timp să se întoarcă ; de lîngă bariera din dosul lui, o arătare lungă se repezise cu un laț, făcut dintr-un fular, pe care îl aruncă dibaci de gîtul prietenului meu, și-l trînti la pămînt. Numaidecît cei patru adversari, căzuți cu nasul în zăpadă, se întoarseră la luptă. Se repeziră la Meaulnes și-i legară brațele cu o frînghie și picioarele cu un fular. În acest timp, necunoscutul cu capul bandajat îi scotocea prin buzunare... Ultimul venit, omul cu lațul, aprinsese un muc de lumînare pe care îl apăra cu palma ; și de cîte ori șeful descoperea o hîrtie nouă, se apropia de luminiță să cerceteze ce conține. Desfăcu în sfîrșit acea așa-zisă hartă, acoperită de inscripții, la care lucrase Meaulnes de cînd se întorsese și strigă vesel :

— De data asta am pus mîna pe el. Uite planul, uite ghidul ! O să vedem dacă acest domn a fost acolo unde îmi închipui eu.

Acolitul său stinse lumînarea. Fiecare își culese de pe jos șapca sau centura. Și toți combatanții dispărură în tăcere, așa cum veniseră, dîndu-mi drumul. Îmi dezlegai în grabă prietenul.

— N-o să facă ei nici o ispravă cu planul ăsta, zise Meaulnes ridicîndu-se.

Şi plecarăm încet, căci şchiopăta puţin.

În uliţa bisericii regăsirăm pe domnul Seurel şi pe moş Pasquier :

— N-aţi văzut pe nimeni ? întrebară ei. Nici noi !

Mulţumită întunericului, nu băgară de seamă nimic. Măcelarul plecă acasă şi domnul Seurel se întoarse grăbit să se culce.

Iar noi, sus, în mansarda de lîngă pod, stăturăm multă vreme lîngă lampă să ne reparăm bluzele sfîşiate, discutînd pe şoptite despre ceea ce ni se întîmplase, ca doi tovarăşi de arme, în seara unei bătălii pierdute.

Capitolul III

VAGABONDUL VINE LA ŞCOALĂ

A doua zi de dimineaţă, ne sculararăm foarte greu. Sosirăm gîfîind, exact la opt şi jumătate, în clipa cînd domnul Seurel, terminînd inspecţia, se pregătea să dea semnalul de intrare în clasă. Băieţii aşteptau în rînd, doi cîte doi, cu cărţile şi caietele sub braţ.

Cum eram în întîrziere, ne strecurarăm la întîmplare ; de obicei însă, prietenul meu se aşeza la capul şirului. Mă surprinse graba cu care cei de pe la mijlocul rîndului ne făcură loc între ei. Şi fiindcă domnul Seurel se apucase să-l inspecteze şi pe Meaulnes, scosei capul din linie să văd ce mutre fac agresorii noştri din ajun.

Primul pe care-mi căzură ochii fu chiar cel la care nu încetam să mă gîndesc. Rămăsei cu gura căscată, căci nu mă puteam aştepta să-l văd acolo. Luase locul lui Meaulnes în fruntea rîndului. Era un băiat cu faţa foarte delicată, izbitor de palidă şi puţin pătată de pistrui. Stătea neglijent, cu un picior pe treapta de piatră de la intrare şi cu umărul rezemat de pervazul uşii. Avea ghiozdan în spate. Ţinea capul uşor înclinat şi ne privea cu o curiozitate dispreţuitoare şi amuzată. Capul şi o parte din obraz îi erau bandajate cu o cîrpă albă. Recunoscui pe şeful bandei care ne buzunărise noaptea trecută.

Acum însă intram în clasă și fiecare se ducea la locul lui, în tăcere. Noul elev se așeză în banca lungă de lîngă stîlp, în care ședea Meaulnes. Și unul și altul ocupau capetele băncii. Giraudat, Delouche și ceilalți trei din banca întîi se înghesuiră unii într-alții să-i facă loc, ca și cînd s-ar fi înțeles dinainte...

Iarna se întîmpla adeseori să treacă pe la școala noastră asemenea elevi de ocazie. Marinari prinși de ghețuri pe canal, ucenici, călători împiedicați de viscol să-și urmeze drumul. Rămîneau la curs o zi, două, cîteodată chiar o lună, rareori mai mult. Obiect de curiozitate în timpul primei ore, erau îndată neglijați și se pierdeau repede în masa elevilor obișnuiți.

Dar era sortit ca pe acest vagabond original să nu-l uităm curînd. Țin minte și acum toate comorile bizare aduse de el în ghiozdanul ce-i atîrna la spate. Rînd pe rînd scotea de acolo cîte un lucru nemaivăzut. Apărură întîi niște tocuri „cu vederi", pe care le pusese pe bancă, înainte de a se începe dictarea. Dacă închideai un ochi și te uitai în umbră, printr-un bob de sticlă fixat în coada tocului, vedeai basilica din Lourdes, sau cine știe ce alt monument necunoscut. Un astfel de toc trecu din mînă-n mînă în clasă. Apoi veni rîndul unui penar chinezesc, plin cu compasuri și cu tot felul de instrumente complicate, care se transmiteau în același chip, lunecînd pe sub caiete și cărți, ca domnul Seurel să nu bage de seamă.

Și tot astfel circulară pe ascuns cărți noi-nouțe, cu titluri rare, pe care le citeam cu jind, băgate în coperta vreunuia din puținele volume jerpelite, din biblioteca noastră : *Stepa cu mierle, Prietenul meu Benoist, Stînca pescărușilor...* Unii țineau pe genunchi aceste cărți venite nu se știe de unde, poate

furate, şi le răsfoiau cu o mînă, scriindu-şi dictarea cu cealaltă. Alţii învîrteau compasurile în fundul pupitrelor. Alţii, în clipa cînd domnul Seurel întorcea spatele, căci dicta plimbîndu-se de la fereastră la catedră, închideau repede un ochi şi îşi lipeau de celălalt „vederea“ verde-albăstruie şi dantelată a catedralei Notre-Dame de Paris. În acest timp, cu tocul în mînă, elevul străin, al cărui profil delicat se contura pe stîlpul cenuşiu, făcea cu ochiul, mulţumit de tot jocul înfiripat pe furiş în jurul lui.

Puţin cîte puţin, toată clasa începu să se neliniştească : pe măsură ce se transmiteau, obiectele ajungeau unul după altul în mîinile lui Meaulnes, care, fără să le privească, le punea cu indiferenţă lîngă el. În curînd se formă o grămadă divers colorată cum este aceea cu instrumente de calculat de la picioarele femeii care reprezintă Ştiinţa, în compoziţiile alegorice. Era fatal ca domnul Seurel să-i surprindă etalîndu-şi această marfă neobişnuită şi să bage de seamă manevra. De altfel, trebuia să înceapă şi o anchetă asupra celor petrecute noaptea şi prezenţa vagabondului înlesnea cercetările. Ceea ce prevăzuse Meaulnes se împlini, dar numai pe jumătate.

Într-adevăr, domnul Seurel se opri mirat în faţa lui Augustin.

— Cui aparţin toate acestea ? întrebă el, arătînd „toate acestea“ cu dosul cărţii pe care o ţinea în mînă, închisă peste index.

— Nu ştiu, răspunse Meaulnes pe un ton morocănos şi fără să ridice ochii.

Însă şcolarul necunoscut interveni, sigur de sine :

— Sînt ale mele ! zise el.

Şi adăugă imediat, cu un gest larg şi elegant de tînăr senior, căruia bătrînul institutor nu ştiu să-i reziste :

— Dar le pun la dispoziția dumneavoastră, domnule, dacă vreți să le vedeți.

Cît ai clipi, toți băieții se ridicară de la locurile lor și, în vîrful picioarelor, parcă spre a nu tulbura noua atmosferă ce se crease, se strînseră curioși în jurul profesorului, care își plecase capul chel, cu puțin păr creț pe la tîmple, peste această comoară. În mijlocul grupului, străinul cu fața străvezie dădea explicațiile necesare, pe un ton calm și triumfător.

Meaulnes, rămas în bancă, tăcut și părăsit, își deschise caietul de notițe și, încruntînd sprîncenele, se cufundă într-o problemă complicată.

Pauza ne surprinse în această dezordine ; dictarea rămăsese baltă. La drept vorbind, toată dimineața fusese recreație.

Așadar, la zece și jumătate, cînd elevii invadară curtea mohorîtă și plină de noroi, se simți numaidecît că băieții și-au găsit un nou șef.

Din toate jocurile pe care vagabondul le introdusese la noi chiar în dimineața aceea, nu-mi amintesc decît pe cel mai sîngeros : era un fel de „turnir", caii fiind elevii mari, pe umerii cărora se cățărau băieții mai mici.

Jocul se desfășura astfel : se făceau două tabere care plecau din două capete opuse ale curții, năvălind una asupra celeilalte și căutînd prin violența ciocnirii să doboare la pămînt pe adversari... Călăreții încercau să-și trîntească dușmanii de pe cal, aruncînd lațuri făcute din fulare sau repezindu-se cu brațele întinse ca niște suliți. Unii se fereau de lovitură, își pierdeau echilibrul și se rostogoleau în noroi. Pe alții, care se clătinau numai, gata să cadă, calul îi prindea de picioare, îi urca la loc pe umeri și-i ațîța din nou la luptă. Călare pe Delage cel cu

mîini şi cu picioare nesfîrşite, cu tuleie roşcovane şi urechile blegi, firavul cavaler, bandajat la cap, întărîta mereu taberele rivale, îşi dirija „calul" cu răutate şi rîdea în hohote.

Augustin şedea în pragul clasei cu mîinile în buzunare şi privea, plictisit la început, cum se organizează jocul. Eu aşteptam alături, nehotărît.

— E şmecher, zise el printre dinţi. Singurul mijloc, ca să nu fie bănuit, era să vină aici chiar în dimineaţa asta. Şi domnul Seurel s-a lăsat dus ! Rămase acolo un moment îndelungat, apoi începu să bombănească împotriva acelui comediant care era gata să-i facă pe băieţi să se zdrobească între ei, pe băieţii cărora, cu puţin înainte, el le fusese căpitan. Eu, copil liniştit cum eram, mă grăbeam să-l aprob.

În lipsa profesorului, pretutindeni, în toate colţurile, lupta continua cu pasiune : cei mici sfîrşiseră prin a se căţăra unii deasupra altora. Alergau şi se dădeau peste cap, înainte chiar de a primi lovitura adversarului. Curînd nu mai rămase în picioare, în mijlocul curţii, decît un grup îndîrjit şi învolburat, din care se ivea cîteodată bandajul alb al noului şef.

Atunci Meaulnes nu mai putu să reziste. Lăsă capul în jos, se sprijini cu mîinile de coapse şi-mi strigă :

— Hai şi noi, François !

Surprins de această hotărîre neaşteptată, nu stătui totuşi mult pe gînduri, sării pe umerii lui şi după o secundă, eram în mijlocul încăierării. Cînd ne văzură apărînd, cea mai mare parte din combatanţi o rupseră la fugă, strigînd speriaţi :

— Vine Meaulnes ! Vine „Lunganul" !

În mijlocul celor rămaşi, el începu să se învîrtească în loc şi să mă îndemne :

— Întinde braţele, înşfacă-i cum am făcut eu azi-noapte.

Iar eu, îmbătat de luptă și sigur de victorie, înhățam în trecere pe dușman, care se zbătea, se clătina o clipă și cădea în noroi. Cît ai clipi, toți fură la pămînt. Mai rămăsese în picioare doar noul-venit, călare pe Delage ; însă roșcovanul se vede că nu avea chef să pornească la luptă împotriva lui Meaulnes, căci se smuci violent din șale, se plecă și-l dădu jos pe călărețul alb.

Acesta rămase drept în picioare, ținînd mîna pe umărul lui Delage, cum și-ar ține un căpitan calul de zăbală, și se uită la Meaulnes uimit și cu nemărginită admirație :

— Asta da, mi-a plăcut ! zise el.

Dar tocmai atunci sună de intrare ; băieții adunați pe lîngă noi, în așteptarea unei scene surprinzătoare, se împrăștiară dezamăgiți. Iar Meaulnes, negru de ciudă că nu și-a răpus dușmanul, îi întoarse spatele mahmur, zicînd mai mult pentru el :

— Nu-i nimic. O să-i arăt eu altădată !

Pînă la prînz, cursul continuă numai de formă, ca în preajma vacanței. Băieții rîdeau, se sculau de la locurile lor, vorbeau tare și atracția rămînea mereu elevul-comediant.

El dădea explicații spunînd că erau imobilizați în piață din pricina frigului, că deocamdată nu se puteau gîndi să dea reprezentații nocturne, la care n-ar fi venit nimeni și, că se hotărîse să vină la cursuri pentru a se distra. Venise singur, deoarece tovarășul lui trebuia să aibă grijă de păsările exotice și de capra savantă. Povestea apoi despre viața nomadă pe care o duc, despre zilele cînd răpăie ploaia pe acoperișul șubred de tablă al rulotei și cînd trebuie să te dai jos la urcuș, ca să împingi la roată. Elevii din fundul clasei ieșeau din bănci și se apropiau ca să asculte mai bine. Alții, mai puțin romantici,

profitau de ocazie și se încălzeau lîngă sobă. Dar repede îi răzbea și pe ei curiozitatea și se apropiau de grupul vorbăreț, ciulind urechea ; țineau însă o mînă pe capacul sobei, ca să-și păstreze locul...

— Și din ce trăiți ? întrebă domnul Seurel, care urmărea totul cu acea curiozitate puțin copilărească de învățător, mereu dornic să afle cîte ceva.

Băiatul rămase o clipă nedumerit, ca și cînd nu l-ar fi preocupat niciodată amănuntul acesta.

— Păi, din ce cîștigăm toamna, răspunse el. Așa cred. Ganache ține socotelile.

Nimeni nu-l întrebă cine era Ganache. Dar mie îmi veni în minte acea arătare lungă care în ajun îl atacase pe Meaulnes cu viclenie, pe la spate, și-l trîntise la pămînt...

Capitolul IV

ÎN CARE E VORBA DE DOMENIUL MISTERIOS

După-amiaza veni cu aceleași bucurii. În tot timpul cursului domni aceeași dezordine și se întrebuință aceleași naive șiretlicuri. Vagabondul adusese alte obiecte prețioase : scoici, jocuri, niște muzicuțe, ba chiar și o maimuță mică, pe care o auzeam cum zgîrie acolo, în tolba lui de scamator... Domnul Seurel trebuia să întrerupă lecția mereu, pentru a examina tot ce scotea șmecherul din sac... Se făcuse ora patru și Meaulnes era singurul care își terminase problemele.

De astă dată toată lumea ieși fără grabă din clasă. Parcă între orele de curs și recreație nu mai era acea demarcație riguroasă care face viața de școală simplă și regulată ca succesiunea zilelor și a nopților. Uitasem pînă și să indicăm domnului Seurel, către ora patru fără zece, pe cei doi elevi „de serviciu“ la măturatul clasei, lucru pe care nu-l scăpam din vedere niciodată, fiindcă era un fel de a anunța și grăbi sfîrșitul cursului.

Din întîmplare, chiar în ziua aceea era rîndul lui Meaulnes. De dimineață, vorbind cu vagabondul, eu îl înștiințasem că orice nou-venit era obligat, din oficiu, să ajute la măturat, în ziua sosirii.

Meaulnes se întoarse în clasă, îndată ce-și primi gustarea de la patru. Vagabondul se făcu însă aşteptat multă vreme. Era aproape întuneric, cînd sosi şi el, gîfîind.

— Să rămîi în clasă, François, îmi spuse prietenul meu ; eu am să-l țin, iar tu ai să-i iei înapoi planul pe care mi l-a furat.

Mă așezai așadar pe o măsuță lîngă fereastră, încercînd să citesc la ultimele licăriri de lumină ale zilei, și îi văzui cum dădeau la o parte băncile, fără să scoată o vorbă — Meaulnes încruntat, cu bluza neagră încheiată în spate, la trei nasturi, și încins cu centură ; celălalt, delicat, nervos, bandajat la cap ca un rănit. Era îmbrăcat într-un palton vechi, cu rupturi pe care ziua nu le văzusem. Stăpînit de o agitație aproape sălbatică, ridica și împingea băncile, cu o iuțeală nebună, zîmbind necontenit ; s-ar fi zis că desfășura cine știe ce joc, al cărui tîlc ascuns noi nu-l cunoșteam.

Ajunseră astfel la ultima bancă din colțul cel mai întunecos al sălii. Acolo, Meaulnes putea să-și trîntească adversarul, cît ai bate din palme, fără ca cineva să-l vadă ori să-l audă de afară. Nu înțelegeam de ce lasă să-i scape un prilej atît de bun. Cînd s-ar fi întors lîngă ușă, vagabondul ar fi putut să fugă în orice clipă, pretextînd că terminase treaba și dus ar fi fost... Planul și toate indiciile pe care Meaulnes se muncise atîta timp să le descopere, să le combine și să le reunească, ar fi fost atunci definitiv pierdute pentru noi...

În fiece clipă așteptam de la prietenul meu o mișcare, un semn care să-mi anunțe începutul bătăliei, dar el nici nu se clintea. Doar din cînd în cînd privea, cu o stranie imobilitate și cu un aer întrebător, bandajul vagabondului ; în penumbra înse-

rării, bandajul părea plin de pete negre. Fu mutată din loc şi ultima bancă, fără să se întîmple ceva.

Dar în momentul cînd amîndoi se întorceau din fundul clasei, să mai dea o dată cu mătura pe prag, Meaulnes, plecîndu-şi capul, zise cu vocea strangulată, fără să-şi privească adversarul :

— Vi s-a umplut bandajul de sînge şi aveţi hainele sfîşiate.

Băiatul îl privi lung ; nu atît mirat de ceea ce îi spunea Meaulnes, cît profund emoţionat de a-l auzi vorbindu-i.

— Adineauri, în piaţă, au vrut să-mi smulgă planul pe care vi l-am luat, răspunse el. Cînd au aflat că vin aici să mătur clasa, au înţeles că vreau să fac pace cu dumneavoastră şi au sărit pe mine. Dar m-am ţinut bine, l-am salvat, adăugă el mîndru, întinzînd lui Augustin preţioasa hîrtie îndoită.

Meaulnes se întoarse încet spre mine.

— Auzi ? El se bătea pentru noi, fiind şi rănit, iar noi îi întindeam o cursă.

Apoi renunţînd la acel „dumneavoastră" neobişnuit între şcolarii de la Sainte-Agathe, zise :

— Eşti un adevărat camarad. Şi-i întinse mîna.

Comediantul i-o strînse călduros şi rămase o clipă amuţit. Era foarte tulburat. Dar continuă imediat, cu o curiozitate arzătoare :

— Va să zică îmi întindeaţi o cursă. Ce nostim ! Bănuisem şi-mi ziceam : au să fie foarte miraţi cînd o să-mi ia înapoi planul şi o să vadă că l-am completat...

— Completat ?

— A, staţi ! Nu în întregime.

Şi lăsînd tonul glumeţ, adăugă încet şi grav, apropiindu-se de noi :

— Meaulnes, acum pot să-ţi spun : am fost şi eu acolo. Am luat şi eu parte la acea serbare extra-

ordinară. Cînd mi-au povestit băieţii de aventura ta misterioasă, m-am gîndit mult şi am ajuns la convingerea că e vorba de vechiul domeniu pierdut. Ca să mă asigur, ţi-am furat harta... Dar şi eu sînt în situaţia ta ; nu ştiu numele castelului, nu cunosc tot drumul de aici pînă acolo şi n-aş putea să mă reîntorc...

Cu ce elan, cu ce intensă curiozitate, şi cu cîtă prietenie ne strînserăm lîngă el ! Meaulnes îi punea întrebare după întrebare şi nu se mai sătura să-l iscodească. Ni se părea că stăruind cu pasiune pe lîngă noul nostru prieten, l-am face să spună şi ceea ce pretindea că nu ştie.

— O să vedeţi, o să vedeţi, răspundea tînărul puţin plictisit şi încurcat ; v-am însemnat pe plan cîteva indicaţii pe care nu le aveaţi. E tot ce puteam face.

Şi văzîndu-ne plini de admiraţie şi de entuziasm :

— Oh ! zise el cu tristeţe dar şi cu mîndrie, e mai bine să vă spun de la început ; eu nu sînt un băiat ca oricare, acum trei luni am vrut să mă omor ; mi-am tras un glonte în cap : aşa se explică bandajul ăsta de pe frunte. Parcă aş fi un soldat din garda Senei, de la 1870...

— Şi în lupta de astă-seară, rana s-a deschis, zise Meaulnes, prietenos.

Dar celălalt, fără să-l ia în seamă, continuă pe un ton uşor afectat :

— Voiam să mor. Şi fiindcă n-am reuşit, voi trăi doar ca să-mi pierd vremea, ca un copil, ca un vagabond. Am părăsit totul. Nu mai am nici tată, nici soră, nici casă, nici dragoste... Nu mai am nimic altceva decît tovarăşi de joc.

— Tovarăşii aceia te-au şi trădat, zisei eu.

— Da, răspunse el cu însufleţire. Din pricina unuia, Delouche. A ghicit că voi face cauză comună

cu voi. Mi-a demoralizat trupa, pe care o struneam atît de bine. Ați văzut cum era condus atacul de aseară. Ce bine mergea ! Din copilărie nu mai organizasem ceva atît de reușit...

Rămase o clipă visător și adăugă, spre a ne lămuri pe deplin asupra cazului său :

— Am trecut de partea voastră, astă-seară, fiindcă mi-am dat seama azi-dimineață că e mult mai plăcut să fiu cu voi, decît cu banda celorlalți. Delouche ăsta, mai ales, mi-e nesuferit. Ce idee să facă pe bărbatul la șaptesprezece ani ! Nimic nu mă dezgustă mai mult... Ce credeți, o să ne mai pice în mînă ?...

— Sigur, zise Meaulnes. Dar rămîi mai multă vreme cu noi ?

— Nu știu. Aș vrea din toată inima. Sînt groaznic de singur. Nu-l am decît pe Ganache...

Toată căldura, toată veselia i se spulberaseră ca prin farmec.

Un moment se lăsă copleșit de o amară deznădejde ; tot așa trebuie să fi fost și în ziua cînd îi venise gîndul sinuciderii.

— Hai să fim prieteni, zise el pe neașteptate. Vedeți, eu vă cunosc secretul și l-am apărat împotriva tuturor. Pot să vă pun din nou pe drumul pe care l-ați pierdut... Și adăugă aproape solemn : Fiți prietenii mei, pentru ziua cînd voi fi din nou pe pragul infernului, cum am mai fost odată... Jurați-mi că veți răspunde cînd vă voi chema, cînd voi striga așa... (și scoase un țipăt straniu : Huuuuu !). Meaulnes, tu să juri întîi !

Și noi jurarăm, căci copii cum eram, ne ispitea tot ce părea mai solemn și mai grav decît e firesc.

— În schimb, zise el, iată ce vă mai pot spune acum : este o casă la Paris, unde tînăra castelană

avea obiceiul să petreacă sărbătorile Paştelui şi Rusaliile, luna iunie şi cîteodată o parte din iarnă...

În acest moment, de la poarta principală, o voce necunoscută strigă de cîteva ori din întuneric. Ghicirăm că era Ganache, ţiganul care nu îndrăznea sau nu ştia cum să intre în curte. Chema, cu glas îngrijorat, cînd foarte tare, cînd aproape şoptit :

— Hu-uu ! Hu-uu !

— Spune, spune repede ! strigă Meaulnes tînărului vagabond, care tresărise şi îşi potrivea hainele, gata de plecare.

El ne dădu în grabă o adresă la Paris, pe care noi o repetarăm în şoaptă.

Apoi fugi să-şi caute tovarăşul la gard, lăsîndu-ne într-o stare de tulburare inexprimabilă.

Capitolul V

OMUL CU ESPADRILE

În noaptea aceea, pe la ora trei, văduva Delouche, hangiţa, care locuia în centru, împreună cu un cumnat al ei Dumas, se sculă să aprindă focul în bucătărie. Omul trebuia să plece la drum, la ora patru, şi biata femeie, cu o infirmitate la mîna dreaptă pricinuită de o arsură veche, trebuia să prepare în grabă cafeaua, în bucătăria întunecoasă. Era frig. Îşi puse un şal vechi peste camizolă, luă lumînarea în mînă, ferind flacăra cu cealaltă — cu cea infirmă — îşi sumese şorţul, străbătu curtea plină de sticle goale şi de lăzi şi deschise uşa magaziei de lemne, care servea şi de coteţ pentru găini, ca să ia surcele. Dar abia o împinsese, că un individ se repezi din beznă, stinse lumînarea, cu o lovitură de şapcă atît de violentă încît făcu să vîjîie aerul, izbi femeia, trîntind-o la pămînt, şi fugi cît îl ţinură picioarele, în timp ce găinile şi cocoşeii înnebuniţi făceau o larmă infernală.

Omul luase într-un sac — după cum hangiţa, sculîndu-se de jos, băgă de seamă, un minut mai tîrziu — vreo doisprezece din puii ei cei mai frumoşi.

La strigătele cumnatei sale, Dumas alergase într-un suflet. Se uită de jur împrejur şi constată că pungaşul intrase prin curtea cea mică, descuind

poarta din dos, cu o cheie falsă și că fugise tot pe acolo, lăsînd-o deschisă. Ca orice om deprins cu braconierii și cu borfașii, luă pușca încărcată, felinarul de la căruță, și porni pe urmele hoțului. Individul însă trebuie să fi fost încălțat cu espadrile, căci pașii abia se cunoșteau. Urmele duceau, cîtăva vreme, pe drumul gării, apoi se pierdeau la bariera unei pășuni. De aceea Dumas fu silit să-și oprească aici investigațiile. Ridică ochii din pămînt și rămase o clipă în loc, atent : în depărtare, pe același drum, se auzea zgomotul unei căruțe mînate în galop nebun.

Pe de altă parte, Jasmin Delouche, fiul văduvei, se sculase, își aruncase în grabă o glugă pe umeri, își trăsese pîslarii în picioare și ieșise să dea și el o raită prin tîrg. Totul dormea. Totul era cufundat în întunericul și liniștea adîncă de dinaintea zorilor. Ajuns în răspîntie, la „Patru Drumuri", auzi și el — ca și unchiul său — foarte departe, spre colina Riaudes, huruitul unei căruțe, al cărei cal fugea de mînca pămîntul. Băiat șmecher și lăudăros cum era, își zise atunci, așa cum ne repetă și nouă după aceea, cu nesuferitul lui obicei de a apăsa pe *r* ca în mahalalele din Montluçon :

— Ăia au șters-o spre gară, dar asta nu înseamnă că n-o să pun eu laba pe alții, de cealaltă parte a tîrgului.

Și se întoarse înapoi spre biserică, în aceeași liniște nocturnă.

În piață, în rulota comedianților, era lumină. Un bolnav, desigur. Era gata să se oprească, să întrebe ce s-a întîmplat, cînd spre Cotloane se ivi o umbră, care alerga cu pașii înăbușiți drept spre scara căruței. Era un om încălțat cu espadrile.

Jasmin se uită bine și, recunoscînd silueta lui Ganache, făcu doi pași în lumină și întrebă în șoaptă :

— Hei ! Ce s-a întîmplat ?

Speriat, ciufulit, știrb, cu fața schimonosită de frică, Ganache se opri și răspunse cu sufletul la gură :

— Colegul... e bolnav. A fost bătaie aseară și i s-a deschis rana de la cap... Fusei după infirmieră...

Și într-adevăr, pe cînd Jasmin Delouche se întorcea acasă foarte intrigat, întîlni, pe la mijlocul tîrgului, o călugăriță care mergea cu pași mărunți și repezi.

Dimineața, mai mulți locuitori din Sainte-Agathe ieșiră în poartă cu ochii umflați de nesomn. Era o indignare generală. Toată lumea striga și tot tîrgul... mirosea a praf de pușcă.

La Giraudat se oprise, pe la două noaptea, o trăsurică ; cineva arunca în ea, pe fugă, niște pachete care cădeau cu zgomot înfundat. În casă nu erau decît două femei și ele nu îndrăzniseră nici să se miște. Cînd se făcu ziuă și intrară în curtea păsărilor, înțeleseră că „pachetele" acelea erau iepurii și orătăniile lor. În timpul primei recreații și Millie găsi un semn de la mosafirii nepoftiți, de peste noapte : cîteva chibrituri arse, aruncate lîngă spălătorie. Asta însemna că hoții fuseseră prost informați asupra locuinței noastre și nu putuseră intra... La Perreux, la Boujardon și la Clément, lipseau și porcii, care fură însă găsiți dimineața, rîmînd prin grădini. Porcii profitaseră de ocazie că era poarta deschisă și făcuseră o plimbare nocturnă... Se furaseră păsări aproape din toate curțile ; hoții se mulțumiseră însă numai cu atît. Doamna Pignot, brutărița, care nu creștea păsări, strigă toată ziua în gura mare că i se furase lopata de scos pîine și o jumătate de kilogram de indigo, dar faptul acesta n-a fost niciodată dovedit și nici trecut în procesul-verbal.

Nebunia aceasta, spaima şi trăncăneala ţinură toată dimineaţa. Jasmin povesti în clasă ce i se întîmplase noaptea :

— Oh ! sînt ei şmecheri, dar dacă prindea unchiul pe vreunul — bine a zis el : „ca pe un iepure îl împuşcam !"

Şi adăugă privindu-ne cu înţeles :

— Bine că nu i-a ieşit Ganache în cale, că ar fi fost în stare să tragă în el. Ţiganul e tot ţigan, cum spune unchiul ; şi Dessaigne zice la fel...

Cu toate acestea, nimeni nu se gîndea să tulbure liniştea noilor noştri prieteni. Abia a doua zi dimineaţa, Jasmin atrase atenţia unchiului său că Ganache, ca şi hoţul lor, era încălţat cu espadrile. Amîndoi socotiră că făcea să spună asta şi jandarmilor. Şi hotărîră, în mare taină, ca îndată ce vor avea puţin răgaz, să meargă la jandarmeria cantonului, să înştiinţeze pe şeful de post.

Zilele următoare vagabondul cel tînăr, uşor bolnav din pricina rănii deschise, nu mai apăru.

Seara ne duceam în piaţa bisericii şi dădeam tîrcoale pe lîngă rulotă, să-i vedem măcar lampa aprinsă, prin perdelele roşii...

Stam acolo, plini de nelinişte şi de înfrigurare, fără a îndrăzni să ne apropiem de cocioaba umilă, ce ne părea anticamera şi misterioasa trecătoare spre Ţara către care pierdusem drumul.

Capitolul VI

O DISPUTĂ ÎN CULISE

Atîta zbucium şi îngrijorările de tot felul prin cîte trecuserăm, în acea neuitată iarnă, ne împiedicară să ne dăm seama că venise martie şi că vîntul se domolise. Dar a treia zi, după întîmplarea aceasta, coborînd dimineaţa în curte, înţelesei că era primăvară. O adiere plăcută, ca apa încropită, venea în valuri peste zid ; o ploaie domoală udase noaptea frunzele bujorilor ; din grădină urca în văzduh aroma puternică de pămînt reavăn şi în pomul de lîngă fereastră o pasăre îşi învăţa lecţia la muzică...

În prima recreaţie, Meaulnes îmi spuse că vrea să verifice imediat itinerarul fixat de şcolarul-vagabond. Cu mare greutate îl convinsei să mai aştepte ; trebuia să ne întîlnim încă o dată cu prietenul nostru, trebuia să se statornicească vremea bună, să înflorească toţi prunii din Sainte-Agathe... Stam de vorbă rezemaţi de zidul scund dinspre ulicioară, cu mîinile în buzunare, în capul gol, iar vîntul glumea cu noi : ne înfiora de frig, apoi cu o boare călduţă, trezea din adîncul sufletelor noastre nu ştiu ce vechi elanuri uitate... Oh ! frate, prietene, călătorule, cît eram de convinşi amîndoi că fericirea e aproape şi că era destul să pornim la drum, ca s-o ajungem !...

La prînz pe cînd mîncam, auzirăm deodată bătăi de tobă în piaţa celor *„Patru drumuri"*. Cît ai clipi, ne repezirăm la portiţă cu şervetele în mînă... Era Ganache care anunţa pentru seara aceea, la ora opt, „avînd în vedere vremea bună", o reprezentaţie în piaţa bisericii. Pentru orice eventualitate se va întinde un cort „ca adăpost în caz de ploaie". Urma un lung program de atracţii, strigat în cadenţa bătăilor de tobă, din care vîntul ne aducea numai unele crîmpeie : „pantomime... cîntece... fantezii ecvestre...".

Seara, în timpul mesei, toba mare anunţă începerea reprezentaţiei, tunînd sub ferestrele noastre, de tremurau geamurile. Curînd după aceea, începu să treacă într-o rumoare veselă lumea de la periferii, care se îndrepta în grupuri mici, spre piaţa bisericii. Iar noi, siliţi să rămînem la masă, stăteam ca pe ghimpi, învîrtindu-ne pe scaune şi bătînd din picioare de nerăbdare !

În sfîrşit, pe la nouă, veniră institutoarele să ne ia ; le auzirăm, la portiţă, ştergîndu-şi picioarele şi rîzînd pe înfundate. Pornirăm în bandă, prin beznă, spre locul unde se dădea spectacolul, zorind paşii de teamă să nu ajungem prea tîrziu. Zidul bisericii se zărea de departe, luminat parcă de un foc mare. În faţa uşii de la baracă fuseseră aprinse două lămpi cu ulei, care se legănau în vînt...

Înăuntru era amenajat ca un circ, cu bănci în amfiteatru. Domnul Seurel, institutoarele, Meaulnes şi cu mine ne instalarăm în locurile din faţă. Parcă văd „sala" aceea care trebuie să fi fost foarte strîmtă, cu mari spaţii de semiobscuritate, ca un circ adevărat, în care şedeau, în rînduri etajate, doamna Pignot, brutăreasa, Fernanda, băcăniţa, fete din tîrg, cucoane, meşteri potcovari, băieţandri, ţărani, în sfîrşit lume de tot felul.

Cînd venirăm noi, reprezentaţia trecuse de jumătate. Pe pistă era o capră mică, dresată, care punea picioarele foarte docil unul cîte unul, pe patru sticle, apoi numai pe două, apoi numai pe una. Ganache îi comanda mişcările încet, însoţindu-şi ordinele cu scurte lovituri de baghetă, uitîndu-se spre noi, neliniştit, cu ochii stinşi, cu gura căscată.

În locul unde pista comunica direct cu rulota, stînd pe un scăunel, lîngă alte două lămpi cu ulei, descoperirăm pe prietenul nostru, pe directorul circului, îmbrăcat într-un frumos tricou negru şi bandajat la cap.

Abia ne aşezasem bine fiecare la locul lui, că năvălind nervos, apăru un ponei înzorzonat, pe care tînărul rănit îl puse să facă mai multe tururi şi care se oprea mereu în dreptul unuia dintre noi, cînd trebuia aleasă persoana cea mai drăguţă, sau mai curajoasă din societate, şi regulat, în faţa doamnei Pignot, cînd era vorba să fie descoperită cea mai mincinoasă, mai zgîrcită, sau „cea mai iubeaţă"... Şi se porneau în jurul ei nişte rîsete, nişte strigăte şi nişte chirăieli, ca într-un cîrd de gîşte gonite de un prepelicar !...

În pauză, directorul circului veni o clipă să se întreţină cu domnul Seurel, care n-ar fi fost mai mîndru dacă ar fi vorbit cu marele Talma sau cu Léotard ; noi ascultam cu un interes pasionat tot ce spunea el. Istorisea cum i se reînchisese rana de la cap, cum pregătise spectacolul muncind zile întregi, toată iarna, cum proiectau o serie de reprezentaţii variate şi nemaivăzute, şi spunea că vor rămîne în Sainte-Agathe pînă la sfîrşitul lunii...

Spectacolul trebuia să se termine cu o pantomimă.

Spre sfîrşitul pauzei, prietenul ne părăsi. Ca să ajungă la intrarea rulotei, fu silit să treacă printr-un grup care invadase arena şi în mijlocul căruia îl descoperirăm pe Jasmin Delouche. Femeile şi fetele îi făcură loc să treacă. Costumul lui negru, acel aer suferind, înfăţişarea lui stranie şi bravă le ameţise pe toate. Jasmin însă nu prea părea epatat ; cu siguranţă că o cordelieră în loc de cravată, un guler la modă şi nişte pantaloni bufanţi l-ar fi cucerit mai repede... Parcă ar fi sosit în acea clipă dintr-o călătorie. Se apucase cu mîinile de reverele hainei, într-o atitudine de om îngîmfat, dar în acelaşi timp fîstîcit, şi povestea ceva doamnei Pignot. Vorbea foarte încet, deşi cu mare însufleţire. Cînd trecu vagabondul pe lîngă el, făcu un gest de ciudă şi-i spuse doamnei Pignot ceva cu glas tare. Eu nu auzii ce, dar desigur era un cuvînt provocător sau o injurie la adresa prietenului nostru. Trebuie să fi fost o ameninţare gravă şi neaşteptată, căci tînărul se întoarse brusc şi-l privi lung pe Delouche, care, pentru a nu-şi pierde cumpătul, rînjea şi dădea coate vecinilor, vrînd parcă să-i facă şi pe ei părtaşi. De altfel, toată scena se consumase în cîteva secunde. Desigur că fusesem singurul din banca mea care observase.

Directorul spectacolului îşi găsi tovarăşul în dosul cortinei de la intrarea rulotei. Lumea începu să se aşeze la loc, crezînd că partea a doua a programului trebuia să înceapă numaidecît, şi se făcu linişte. Pe cînd amuţeau şi ultimele şoapte, o ceartă izbucni în dosul cortinei. Nu auzeam ce se spunea, dar recunoscurăm vocea lui Ganache şi a tînărului director ; prima explicîndu-se, dezvinovăţindu-se, cealaltă mustrînd cu mînie şi totodată cu tristeţe :

— Bine, nenorocitule, zicea, de ce nu mi-ai spus ?...

Restul nu se mai putu înțelege, deși toată lumea era numai urechi. Apoi totul se liniști pe neașteptate. Sfada continuă în surdină și golanii de la galerie începură să strige și să bată din picioare :

— Lumina ! Cortina !

Capitolul VII
VAGABONDUL ÎȘI SCOATE BANDAJUL

În sfîrșit, se strecură încet printre perdele — cu fața brăzdată de riduri, schimonosită, cînd de veselie, cînd de amărăciune și presărată cu buline de hîrtie — un Pierrot înalt, făcut parcă din trei bucăți prost articulate, îndoit din șale, ca și cînd ar fi avut crampe, mergînd în vîrful picioarelor, ca dintr-un exces de prudență și de teamă, încurcîndu-și mîinile în mîneci prea lungi, care măturau pămîntul.

N-aș mai putea azi să reconstitui subiectul pantomimei sale. Îmi amintesc doar că de cum apăru în circ, după zadarnice și disperate încercări de a se ține pe picioare, căzu. Degeaba se ridica, degeaba se căznea să-și țină echilibrul ; era peste puterile lui : cădea întruna. Se împiedica de scaune. Cînd cădea, trăgea după el o masă enormă, adusă acolo chiar în acest scop. De mai multe ori ajunse dincolo de bariera circului, întinzîndu-se aproape pe lîngă picioarele spectatorilor. Doi ajutori din public, angajați anume, îl trăgeau din toate părțile și după multe sforțări, îl puneau din nou în picioare. Și de cîte ori cădea, scotea un țipăt scurt, altul de fiece dată, un țipăt insuportabil, în care se amestecau deopotrivă groaza de pericol și satisfacția. La sfîrșit, cățărat pe o schelărie de scaune, făcu un salt imens

și lent, iar țipătul lui, ca al unei păsări de noapte, de triumf strident și de nenorocire, se prelungi cît saltul. Femeile îi țineau isonul cu chiote de spaimă.

Din ultima parte a pantomimei, nu știu de ce, țin minte numai cum „biata paiață care cade“ scotea din mînecă o păpușă îndesată cu tărîțe, mimînd cu ea o întreagă scenă tragicomică. În cele din urmă o făcea să verse pe gură toate tărîțele din burtă, apoi cu scurte strigăte jalnice, o îndopa ca pe copiii mici, pînă ce o umfla din nou. Și în momentul cînd atenția era la culme, cînd toți spectatorii, cu gura căscată, aveau ochii ațintiți la păpușă, paiața o înșfacă pe neașteptate de un braț și-i făcu vînt zvîrlind-o în obrazul lui Jasmin Delouche, căruia, din zbor, îi blegi doar urechea și trecu mai departe lipindu-se drept sub gușa doamnei Pignot. Brutărița dete un astfel de țipăt, se răsturnă așa de tare pe spate și vecinele ei o imitară atît de bine, încît banca se frînse și doamna Pignot, Fernanda, posaca mamă a lui Delouche și alte douăzeci de femei se prăbușiră cu picioarele în aer, în rîsetele, strigătele și aplauzele mulțimii. În acest timp clovnul trîntit cît era de lung, cu fața la pămînt, se ridica încet de jos salutînd și spunînd cu cea mai mare gravitate :

— Doamnelor și domnilor, avem onoarea să vă mulțumim !...

Dar în aceeași clipă, în mijlocul unei zarve indescriptibile, Meaulnes, tăcut de cînd se începuse pantomima și părînd din ce în ce mai preocupat, se sculă iute, mă strînse de braț, incapabil să se mai stăpînească, și-mi strigă :

— Uită-te la vagabond ! Uită-te ! L-am recunoscut, în sfîrșit.

Ghicisem, înainte chiar de a mă fi uitat, ca și cînd, fără să-mi dau seama, gîndul acesta clocea în mine de multă vreme și nu aștepta decît momen-

tul să iasă din găoace. În picioare, lîngă o bancă de la intrarea rulotei, personajul necunoscut își desfăcuse bandajul și-și aruncase pe umeri o pelerină. În lumina lămpii fumegînde, ca și altădată la flacăra luminării din camera castelului de pe domeniul misterios, apăruse o față foarte tînără, foarte fină, cu nas acvilin... Palid, cu buzele întredeschise, tînărul răsfoia grăbit un mic album roșu, ce trebuie să fi fost un atlas de buzunar. Afară de cicatricea de la frunte, pe care o ascundea părul, era — așa cum ni-l descrisese amănunțit Meaulnes — logodnicul nefericit din Țara Pierdută.

Nu mai rămînea nici o îndoială că își scosese bandajul, ca să-l recunoaștem noi. Dar abia dăduse Meaulnes strigătul de recunoaștere și făcuse mișcarea de apropiere, că tînărul, aruncîndu-ne în fugă o privire de înțelegere și un surîs de o nelămurită tristețe, așa cum surîdea el de obicei, intră în rulotă.

— Și pe celălalt, cum de nu l-am recunoscut pînă acum ? exclamă Augustin cu pasiune. E Pierrot de la serbare, de acolo...

Și o luă peste bănci către el. Ganache însă tăiase deja toate comunicațiile cu arena ; una cîte una, el stinse cele patru lămpi ale circului ; iar noi, bătînd din picioare de nerăbdare, ne-am văzut siliți să mergem după mulțimea ce se scurgea agale, prin întuneric, canalizată între băncile paralele.

În sfîrșit, îndată ce ajunse afară, Meaulnes se repezi spre rulotă, se urcă dintr-o săritură pe scară, bătu în ușă, dar nu primi nici un răspuns. Desigur că acum, în casa ambulantă a celor doi nomazi, precum și în cușca poneiului, a caprei și a păsărilor dresate, peste toate viețățile revenite în culcuș, începea să coboare somnul.

Capitolul VIII

JANDARMII

A trebuit să alergăm pe străzi întunecoase, ca să putem ajunge din urmă grupul de domni și de doamne, care se întorcea acasă pe drumul spre școală. De astă dată înțelegeam totul. Silueta aceea înaltă și albă pe care o văzuse Meaulnes, în ultima seară a serbării, trecînd ca fulgerul printre copaci, era Ganache, care îl ridicase pe logodnicul deznădăjduit și fugise cu el în brațe. Acesta primise să-și împartă viața cu nomadul, ducînd o existență sălbatică, plină de riscuri, de joacă și de aventuri. I se păruse că în felul acesta își ia copilăria de la început...

Desigur că Frantz de Galais își ascunsese numele și se prefăcuse că nu știe drumul pînă la domeniu, de teama de a nu fi silit să se întoarcă acasă ; dar de ce voise, în seara aceea, să ni se descopere așa, deodată, și ne lăsase să ghicim tot adevărul ?

Cîte planuri nu-și făcuse Meaulnes, străbătînd tîrgul pînă acasă ! A doua zi era joi. Hotărî să se ducă la Frantz chiar a doua zi dimineața. Ar pleca împreună acolo ! Ce mai călătorie ar face ! Frantz ar explica totul, totul s-ar aranja. Și minunata aventură ar reîncepe de unde fusese întreruptă...

Alături de el, eu mergeam prin întuneric, cu inima plină de o nedefinită bucurie. Totul contribuia la această bucurie ; de la ușoara plăcere cu care așteptam ziua de joi, pînă la proaspăta și importanta descoperire, pînă la marele noroc ce ne fusese hărăzit de soartă. Și-mi amintesc că, în subita mea mărinimie, mă apropiai de cea mai urîtă dintre fetele notarului, căreia eram silit cîteodată să-i ofer brațul, și fără nici o ezitare, îi dădui mîna.

Amare amintiri ! Zadarnice, spulberate speranțe !

A doua zi dimineața, imediat după ora opt, ieșirăm amîndoi pe poarta școlii, cu ghetele frumos lustruite, cu cataramele centurilor strălucitoare și cu șepcile noi. Dar cînd ajunserăm aproape de piața bisericii, Meaulnes, care pînă atunci abia se putuse stăpîni să nu surîdă cînd mă privea, scoase un țipăt și se repezi spre piața pustie... Pe locul rulotei și al căruțelor cu coviltir, nu mai rămăsese decît o oală spartă și cîteva zdrențe. Comedianții plecaseră.

Adierea lină a vîntului ni se păru înghețată.

Străbăteam piața, călcînd pe pămîntul dur și plin de pietre, cu impresia, la fiece pas, că ne vom poticni și vom cădea în drum. Înnebunit, Meaulnes fu gata de două ori s-o ia la goană după rulotă. Făcu întîi o mișcare să se repeadă pe drumul ce duce la Vieux-Nançay, apoi vru s-o apuce spre Saint-Loup des Bois... Își puse mîna streașină la ochi, cu speranța că oamenii noștri poate abia plecaseră. Dar nu era nimic de făcut. Zece urme de căruțe se încurcau în piață și pe șoseaua pietruită nu se mai cunoșteau aproape de fel. Trebui să rămînem pe loc, neputincioși.

Și tocmai cînd ne hotărîsem să pornim înapoi spre casă, unde ziua de joi ne aștepta mohorîtă și amară, patru jandarmi călări, înștiințați probabil din ajun de Jasmin Delouche, năvăliră în piață, îm-

prăștiindu-se imediat pe străzi pentru a păzi toate barierele, ca niște dragoni care fac recunoașterea unui sat... Dar era prea tîrziu. Ganache, hoțul de găini, fugise împreună cu tovarășul lui. Jandarmii nu găsiră pe nimeni : nici pe hoț, nici pe cei care încărcau în căruță claponii sugrumați de el. Prevenit la timp prin cuvîntul nesocotit al lui Jasmin, Frantz trebuie să fi înțeles, în sfîrșit, din ce trăiau, tovarășul lui și el, în zilele cînd n-aveau nici un ban în casă. Copleșit de rușine și de mînie, el își lăsă baltă toate proiectele și hotărî numaidecît să fugă înainte de a veni jandarmii. Și fiindcă nu se mai temea că noi l-am putea trăda, provocînd întoarcerea lui acasă, voise ca înainte de a dispărea să ni se arate fără bandaj.

Un singur punct rămînea mereu nelămurit : cum putuse Ganache să prade cotețele și în același timp să caute călugărița, s-o aducă la căpătîiul prietenului bolnav ? Dar nu era asta toată povestea bietului Ganache ? Hoț și vagabond, pe o parte, om cumsecade pe cealaltă...

Capitolul IX

ÎN CĂUTAREA CĂRĂRII PIERDUTE

Pe cînd ne întorceam tăcuţi la şcoală, soarele începuse să împrăştie uşoara ceaţă a dimineţii. Gospodinele scuturau covoarele în pragul caselor, sau flecăreau peste garduri ; pe ogoare, în păduri, la barierele tîrgului, începea cea mai strălucitoare dimineaţă de primăvară de care îmi aduc aminte.

Toţi elevii din Cursul Superior trebuiau să vină în acea joi la şcoală, pe la opt, unii în vederea certificatului de studii superioare, alţii, pentru concursul la Şcoala Normală. Cînd sosirăm noi — Meaulnes copleşit de păreri de rău şi frămîntat de neastîmpăr, eu foarte abătut — şcoala era goală... O rază de soare proaspăt cobora peste praful unei bănci mîncată de cari şi peste vopseaua scorojită a unui planiglob.

Cum să rămînem acolo, cu capul plecat peste nu ştiu ce carte, să ne rumegăm visul spulberat, cînd totul ne chema afară ? Hîrjoana păsărilor prin crengile de lîngă ferestre, fuga celorlalţi băieţi către cîmpie şi pădure şi, mai ales, arzătoarea dorinţă de a încerca repede itinerarul incomplet verificat de vagabond, ultima resursă ce ne mai rămînea pe fundul sacului, ultima cheie din legătură, după ce le-ai încercat pe toate celelalte... Era peste puterile noas-

tre ! Meaulnes se plimba încoace și încolo prin clasă, se apropia de fereastră, se uita în grădină, apoi se întorcea și privea departe, spre tîrg, ca și cînd ar fi așteptat pe cineva, despre care știa totuși că nu va veni...

— Sînt de părere, îmi spuse el în cele din urmă, sînt de părere că nu poate să fie atît de departe cum ne închipuim noi. Frantz a tăiat de pe plan o parte întreagă din drumul schițat de mine. Asta înseamnă, poate, că pe cînd dormeam eu, iapa a făcut un lung ocol inutil...

Eu stam spînzurat pe colțul unei bănci, cu un picior pe podea și legănîndu-l pe celălalt în aer, descurajat, cu mintea pustie, cu ochii în pămînt.

— Cu toate astea, spusei eu, cînd te-ai întors cu berlina, ai mers toată noaptea...

— Da, dar plecasem la miezul nopții, răspunse el repede. M-am dat jos cînd se făcuse ora patru, la aproape șase kilometri spre apus de Sainte-Agathe ; dar eu pornisem pe drumul gării, spre răsărit. Trebuie deci să scădem acești șase kilometri în calculul distanței dintre Sainte-Agathe și Țara Pierdută.

— Într-adevăr, mi se pare că ieșind din pădurea comunală, nu poți fi la mai mult de două leghe de locul pe care îl căutăm noi.

— Tocmai acele două leghe lipsesc la tine pe hartă.

— Adevărat ! Și ieșirea din pădure e cam la o leghe și jumătate de aci, însă un drumeț bun poate face asta într-o dimineață...

În momentul acela apăru Moucheboeuf. Avea, băiatul acesta, obiceiul supărător de a se purta așa, încît să treacă drept elev bun, nu învățînd mai mult

decît ceilalţi, ci atrăgînd atenţia asupra sa în împrejurări ca acestea, de exemplu :

— Ştiam eu că n-am să vă găsesc decît pe voi, zise el triumfător. Toţi ceilalţi au plecat în pădurea comunală, în frunte cu Jasmin Delouche, care ştie pe unde sînt cuiburi.

Şi, ipocrit, începu să povestească tot ce spuseseră ei, cum voiseră să-şi bată joc de şcoală, de domnul Seurel şi de noi, hotărînd această expediţie.

— Dacă sînt în pădure, desigur că în drum am să-i văd, căci plec şi eu, zise Meaulnes. Mă întorc la prînz.

Moucheboeuf rămase cu gura căscată.

— Tu nu vii ? mă întrebă Augustin, oprindu-se un moment în pragul uşii întredeschise şi lăsînd să intre în camera posomorîtă, o dată cu valul de aer proaspăt şi călduţ, o rază de soare aurie, o simfonie de strigăte, de chemări, de ciripiri, zgomotul unei găleţi lovite de ghizdurile fîntînii şi pocnetul unui bici, undeva, departe.

— Nu ! răspunsei eu, cu toate că ispita era mare. Ce-ar zice domnul Seurel ? Dar tu, grăbeşte-te. Am să te aştept cu nerăbdare.

Făcu un gest nelămurit şi plecă foarte repede, plin de speranţe.

Pe la zece sosi şi domnul Seurel. Îşi lepădase vesta neagră de alpaga, îmbrăcase o haină de pescar, cu buzunare mari închise cu nasturi, o pălărie de pai şi jambiere scurte, de piele, ca să-i strîngă jos pantalonii. Nu fu surprins şi nu se miră de fel, văzînd că nu găseşte pe nimeni în clasă. Nici nu voi să-l asculte pe Moucheboeuf, care îi repetă de trei ori că băieţii ziseseră : „Dacă are nevoie de noi, să poftească să ne caute !"

Şi porunci :

— Strîngeți-vă ce aveți acolo, luați-vă șepcile și hai după ei, că-i dibuim noi. Ai să poți merge pînă acolo, François ?

Răspunsei afirmativ și plecarăm.

Rămase stabilit ca Moucheboeuf să conducă pe domnul Seurel și să servească de momeală... Trebuia adică, dat fiindcă el cunoștea bine pădurea unde se aflau scotocitorii de cuiburi, să strige din cînd în cînd, cît putea de tare :

— Hoop ! Hei, măă ! Giraudat ! Delouche ! Unde sînteți ? E ceva ? Ați găsit ?...

Iar eu fusei însărcinat, spre marea mea bucurie, s-o iau pe marginea de la răsărit a pădurii, deoarece se putea ca elevii fugari să încerce să scape pe acolo.

Or, în planul corectat de Frantz și pe care îl studiasem de atîtea ori împreună cu Meaulnes, era un drum însemnat cu o linie, un „drum de care“, ce parcă pornea tocmai din această margine de pădure, luînd-o în direcția domeniului.

Dacă l-aș descoperi eu în dimineața aceasta ?... Și începeam să cred că înainte de amiază, mă voi afla pe drumul castelului pierdut...

Minunată plimbare !... De îndată ce trecurăm povîrnișul și ocolirăm moara, părăsii pe cei doi tovarăși ai mei : pe domnul Seurel, care avea o înfățișare de-ai fi zis că pleacă la război — sînt sigur că-și pusese în buzunar un pistol vechi — și pe trădătorul de Moucheboeuf.

Apucînd-o pe un drum mai scurt, ajunsei numaidecît la poalele pădurii, pentru prima oară în viața mea singur, în plin cîmp, ca o patrulă rătăcită de caporalul ei.

Iată-mă, îmi ziceam, aproape de misterioasa fericire întrezărită într-o zi de Meaulnes. Toată dimineața e a mea. Pot să cercetez în tihnă marginea

codrului, locul cel mai răcoros și mai tainic din tot ținutul, în timp ce fratele meu mai mare e plecat și el, să iscodească în alte părți. Merg ca pe o fostă albie de rîu. Trec pe sub crengi plecate de copaci, al căror nume nu-l știu, dar cărora îmi place să le zic arini. Am sărit un gard de mărăcini din marginea potecii și iată-mă acum strivind sub picioare urzicile, sau culcînd la pămînt înaltele fire de iarba pisicii, pe această cale largă de iarbă verde, care se adîncește pe sub frunziș.

Uneori, simt cum piciorul mi se afundă într-un banc de nisip foarte mărunt, strecurat parcă prin sita cea mai fină. Și în tăcerea adîncă a codrului, aud o pasăre — o privighetoare gîndesc eu, dar desigur mă înșel, căci privighetoarea nu cîntă decît seara — o pasăre care repetă cu încăpățînare aceeași frază : glasul dimineții, vorbă șoptită sub umbră, dulce invitație la drum, pe sub crengi plecate de arini ! Nevăzută și stăruitoare, pasărea părea că mă întovărășește pe sub frunziș.

Pentru prima oară mă simt și eu pe drumul aventurii. Nu mai sînt sub supravegherea domnului Seurel, în căutare de scoici sau de plante, pe care nici institutorul nu le cunoștea, nu mai sînt nici pe cîmpul lui moș Martin, în căutarea acelei fîntîni adînci și sleite, acoperită cu o gratie și pitită sub atîtea bălării, că totdeauna îmi trebuia mult timp pînă s-o găsesc... Acum caut ceva și mai tainic. Caut trecătoarea de care se povestește în cărți : ieșirea la lumină pe care prințul, zdrobit de oboseală, n-a mai putut-o găsi, rătăcind pe vechiul drum fără zariște.

Aceasta se descoperă în ora cea mai tîrzie a dimineții, cînd ai uitat de mult timpul, cînd nu mai știi că va fi în curînd unsprezece, apoi amiază... Și deodată, dînd în lături ramurile frunzișului adînc,

cu acel gest șovăielnic al mîinilor ridicate la înălțimea feței și inegal depărtate de corp, vezi o lungă alee întunecată, al cărei capăt se zărește în fund, ca un ochi de lumină.

Ispitit de nădejdi și furat de astfel de gînduri, mă trezesc pe neașteptate într-un luminiș ; dar nu-i decît o fîneață. Fără să vreau am ajuns la cealaltă extremitate a pădurii comunale, pe care întotdeauna mi-am închipuit-o foarte departe. Și uite, la dreapta mea, între stive de lemne, uite casa pădurarului, toată numai zumzet între copaci umbroși. Pe fereastră atîrnă două perechi de ciorapi, puși să se usuce. Anii trecuți, cînd ajungeam la intrarea în pădure, ziceam totdeauna, arătînd un punct de lumină în fundul vastei alei întunecoase : „Acolo e casa pădurarului, casa lui moș Baladier". Dar niciodată nu ajunsesem pînă acolo. Auzeam uneori spunîndu-se, ca și cînd ar fi fost vorba de o expediție extraordinară : „A fost pînă la casa pădurarului !"...

De data aceasta eu fusesem pînă la casa lui moș Baladier și nu găsisem nimic.

Începuse să mă doară piciorul și căldura, pe care n-o simțeam pînă atunci, mă obosea ; mă gîndeam cu teamă că va trebui să fac singur drumul înapoi, cînd auzii lîngă mine pe omul domnului Seurel, vocea lui Moucheboeuf, apoi alte glasuri, chemîndu-mă...

Era o grupă de șase băieți mari : Giraudat, Auberger, Delage și alții. Între ei, cu aer triumfător, trădătorul de Moucheboeuf. Grație „momelii", o parte din elevi fuseseră prinși cățărați într-un cireș singuratic din mijlocul unei poieni, iar cealalată parte, tocmai cînd dibuiseră niște ghionoaie. Gogomanul acela de Giraudat, cu ochii bulbucați și bluză soioasă, ascunsese puii în sîn, între piele și cămașă. Doi

dintre tovarăşii celor prinşi fugiseră cînd se apropiase domnul Seurel: trebuie să fi fost Delouche şi Coffin. La început îi răspunseră lui „Mouchevache" cu zeflemele, pe care le repeta ecoul pădurii. „Mouchevache" însă, nedibaci şi crezîndu-se stăpîn pe situaţie, răspunsese vexat:

— Lasă că vedeţi voi cînd o să vă daţi jos. Domnul Seurel e aici.

Atunci totul amuţi ca prin farmec; urmă o fugă de umbre printre copaci. Ştrengarii o luaseră peste pădure şi, cum ştiam că o cunosc pînă în cele mai ascunse colţuri, nici prin gînd nu ne mai trecu să-i urmărim. Nu se ştia de asemenea unde dispăruse Meaulnes. Nu-l văzuse şi nu-l auzise nimeni; şi fiindcă era greu astfel să-i dăm de urmă, nici nu mai încercarăm să-l căutăm.

Trecuse de amiază cînd luarăm drumul înapoi, spre Sainte-Agathe, mergînd încet, cu capetele plecate, obosiţi, plini de noroi. Ieşind din pădure, ne scuturarăm şi ne curăţirăm noroiul de pe ghete. Soarele începuse să dogorească. Nu mai era, ca la plecare, acea dimineaţă de primăvară atît de proaspătă şi de strălucitoare. Arar un cocoş cînta — dezolat cîntec! — la vreo fermă de prin preajma şoselei. La coborîrea povîrnişului ne oprirăm puţin să vorbim cu nişte plugari, care se pregăteau să reînceapă munca de după-prînz. Stăteau rezemaţi în coate de barieră şi-l ascultau pe domnul Seurel, care zicea:

— Nişte zvăpăiaţi! Poftim! Ia uitaţi-vă la Giraudat. Şi-a pus puii în sîn. Şi ei au făcut acolo ce-au vrut. Frumoasă treabă, n-am ce zice!...

Mi se părea că ţăranii rîdeau şi de neizbînda mea. Se tăvăleau de rîs, dar nu găseau cine ştie ce vină băieţandrilor pe care îi cunoşteau bine. Ne făcură chiar şi o destăinuire, îndată ce domnul Seurel îşi reluă locul în capul coloanei:

— A mai trecut unul pe aici, unul lung, trebuie să-l ştiţi voi... Se vede că, la întoarcere, l-a ajuns din urmă căruţa lui Granges ! Era rupt tot şi plin de noroi. I-am spus că v-am văzut trecînd azi-dimineaţă, dar că nu v-aţi întors încă. Şi a pornit mai departe agale, spre Sainte-Agathe.

Într-adevăr, la podul de la povîrniş, ne aştepta Meaulnes. Stătea pe un pilon şi părea zdrobit de oboseală. La întrebările domnului Seurel, răspunse că plecase şi el în căutarea băieţilor care trăgeau la fit, dar la întrebarea mea abia şoptită, spuse numai clătinînd capul deznădăjduit :

— Nu ! Nimic ! nimic care să semene măcar...

După-prînz, clasa părea mai întunecoasă şi mai pustie în mijlocul peisajului strălucitor. Meaulnes se aşeză în bancă abătut şi cu capul pe braţe, dormi multă vreme, un somn trist şi adînc. Spre seară, se smulse deodată din gînduri, ca şi cînd ar fi luat o hotărîre importantă, şi scrise mamei sale o scrisoare. Atîta îmi amintesc din sfîrşitul mohorît al acelei nesfîrşite zile de înfrîngere.

Capitolul X

SPĂLATUL RUFELOR

Ne încrezusem prea ușor în sosirea primăverii.

Luni, imediat după patru, nu știu cine avu ideea să ne facem lecțiile afară, fiindcă în clasă era prea întuneric, și scoaserăm în curte două mese mari, așa cum făceam vara. Dar numaidecît vremea se posomorî și o picătură de ploaie căzu pe un caiet ; strînserăm lucrurile în grabă și dădurăm fuga în clasă. În sală era întuneric și frig. Priveam tăcuți afară jocul norilor pe cerul plumburiu, cînd Meaulnes, care se uita ca și noi pe geam, nu se mai putu stăpîni și spuse amar, ca și cînd i-ar fi fost ciudă că se simte copleșit de atîta părere de rău :

— Oh ! Altfel fugeau norii pe cer, nu ca ăștia, cînd eram pe drum, în căruța de la La Belle-Etoile.

— Pe ce drum ? întrebă Jasmin.

Dar Meaulnes nu răspunse.

— Mie, spusei eu repede ca să schimb vorba, mi-ar plăcea să merg în căruță pe o ploaie cu spume, adăpostit sub o umbrelă mare. Aș merge așa...

— Și să citești tot timpul drumului, ca în casă, adăugă altul.

— Nu ploua și n-aveam poftă să citesc, nu făceam decît să privesc locurile pe unde treceam, răspunse Meaulnes.

Dar cînd Giraudat întrebă, la rîndul său, de ce locuri era vorba, Meaulnes din nou rămase mut. Și Jasmin zise :

— Știu... Iarăși, faimoasa aventură !...

Spuse aceste cuvinte pe un ton împăciuitor și important, ca și cînd ar fi cunoscut și el, puțin, secretul. Dar degeaba, avansurile lui rămaseră fără folos ; și cum începuse să se întunece, fiecare porni spre casă, alergînd prin ploaie, cu bluza întoarsă peste cap.

Timpul se menținu ploios și rece toată săptămîna. Și joia următoare fu și mai tristă decît cea dinainte. Cîmpia era înecată într-o ceață friguroasă, ca în cele mai urîte zile de iarnă.

Millie, înșelată de frumosul soare din săptămîna trecută, pusese să se spele rufele. Dar vremea era atît de umedă și de rece, încît nici gînd să le poată pune la uscat afară, pe gardul din grădină, sau măcar în pod, pe frînghie.

Sfătuindu-se cu domnul Seurel, îi veni ideea să întindă rufele în clasă și să încingă bine soba. Cum era joi, domnul Seurel se învoi. Spre a economisi focul din bucătărie și din sufragerie, se luă hotărîrea să se gătească mîncarea pe soba din clasa mare, iar noi să stăm toată ziua acolo.

Eram însă atît de copil, că primii noutatea aceasta ca pe o sărbătoare.

Posomorîtă sărbătoare !... Rufele unde înghițeau toată căldura sobei, iar noi tremuram de frig. Afară cădea neîncetat o ploaie măruntă și monotonă de iarnă.

Cu toate acestea, imediat după ora nouă, mort de urît, mă dusei în curte, după Meaulnes. Amîndoi eram tăcuți și plictisiți. Pe drum trecea cortegiul unei înmormîntări, venit tocmai de la țară, și noi ne uitam, cu capetele rezemate de drugii porții, cum se

depărtează spre „Patru Drumuri". Sicriul, adus într-un car cu boi, era dat jos cu precauţie şi pus pe o lespede, la picioarele crucii, unde măcelarul zărise altădată santinelele lui Frantz. Pe unde era acum tînărul căpitan, care conducea atît de bine atacul ?

Preotul şi dascălii ieşiră, după datină, în întîmpinarea mortului aşezat lîngă cruce şi cîntecele de jale ajungeau pînă la noi. Ştiam că acesta va fi singurul eveniment al zilei, ce se va scurge încet, ca o apă gălbuie într-un canal.

— Şi acum, zise Meaulnes pe neaşteptate, mă duc să-mi fac bagajul. Află, Seurel, că joia trecută i-am scris mamei, cerîndu-i să mă lase să-mi termin studiile la Paris. Plec astăzi.

Şi ţinîndu-se cu amîndouă mîinile de gratiile porţii se uită departe, spre tîrg... Inutil să mai întreb dacă mama lui, care era bogată şi-i făcea toate voile, i-o făcuse şi pe aceasta. Inutil iarăşi să mai întreb de ce se hotărîse aşa, deodată, să plece la Paris !...

Desigur că în sufletul lui Augustin Meaulnes începuseră de pe acum să încolţească părerile de rău şi teama de a părăsi acest drag ţinut al Saint-Agathei, de unde pornise spre aventură. Iar eu, simţeam cum pune stăpînire pe mine o dezolare cruntă, de care în prima clipă nu-mi dădusem seama.

— Se apropie Paştele ! zise el cu un oftat, vrînd să-mi explice.

— Şi imediat ce o vei găsi, ai să-mi scrii şi mie, nu-i aşa ? întrebai eu.

— Negreşit. Îţi făgăduiesc. Nu eşti tu prietenul meu, fratele meu ?...

Şi-mi puse mîna pe umăr.

Puţin cîte puţin, înţelegeam că totul se sfîrşise, din moment ce voia să-şi termine studiile la Paris. Ştiam că de-acum nu voi mai fi niciodată împreună cu marele meu camarad.

Singura speranță că ne vom întîlni din nou rămînea casa de la Paris, unde trebuia să reia firul aventurii pierdute...

Dar văzîndu-l și pe el atît de trist, ce slabă speranță !...

Meaulnes înștiință pe părinții mei că pleacă : domnul Seurel se arătă foarte mirat, dar înțelese repede motivele lui Augustin ; Millie, femeie de casă cum era, se necăji mai ales la gîndul că doamna Meaulnes ne va vedea casa într-o dezordine atît de puțin obișnuită la noi... Vai ! cufărul fu repede gata. Căutarăm sub scară pantofii lui de duminică, în dulap rufăria ; apoi actele și cărțile școlare, tot avutul unui tînăr de optsprezece ani.

Doamna Meaulnes sosi la prînz cu trăsura ei. Mîncă împreună cu fiul său la cafeneaua lui Daniel și imediat ce calul fu adăpat și hrănit, plecă, luîndu-l pe Meaulnes, aproape fără să dea nici o explicație. În ușă, le mai spuserăm încă o dată la revedere și trăsura dispăru la cotitura celor „Patru Drumuri".

Millie își șterse pantofii în prag și intră grăbită în sufrageria rece să pună la locul lor toate lucrurile ce fuseseră deranjate. Iar eu, pentru prima oară de luni de zile, mă găseam singur în fața unei lungi seri de joi, cu impresia că în acea trăsură veche plecase pentru totdeauna adolescența mea.

Capitolul XI

AM TRĂDAT

Vremea se mai îndreptase. Soarele era gata să apară.

De ce să mă apuc ?

În vasta noastră locuință, se trîntea cîte o ușă ; apoi se așternea din nou tăcerea. Cînd și cînd, tata traversa curtea să umple căldarea cu cărbuni, cu care înfunda soba. Vedeam albiturile ude, spînzurate pe frînghii, și n-aveam nici un chef să intru iar în clasa posomorîtă, transformată în uscătorie de rufe, ca să mă trezesc între patru ochi cu examenul de sfîrșit de an, cu concursul la Școala Normală, care trebuia să fie, de-acum înainte, singura mea preocupare.

Și, lucru curios : în plictiseala ce-mi pustia sufletul, se strecura și un vag sentiment de libertate. Meaulnes plecase, aventura se sfîrșise într-o amară neizbîndă, dar cel puțin îmi părea că mă eliberasem de acea neliniște stranie, de acea misterioasă preocupare, care nu mă lăsa să mă port ca toată lumea. Plecînd Meaulnes, eu nu mai eram tovarășul lui de aventuri, nu mai eram fratele acestui pasionat căutător de urme ; deveneam din nou un băiat, la fel ca toți ceilalți din tîrg. Și era ușor ; n-aveam decît să ascult de înclinarea mea cea mai firească.

Unul dintre frații Roy — cel mic — trecu pe strada plină de noroi, învîrtind un capăt de sfoară cu trei castane legate, care scăpă la un moment dat din legătură, căzînd drept în curtea noastră. Mă simțeam atît de singur și de fără rost, încît îmi făcu plăcere să arunc de două, trei ori peste gard castanele lui Roy.

Dar deodată îl văzui că lasă baltă acest joc pueril și alergînd spre o cotigă ce venea pe drumul numit „Puntea Veche", i se atîrnă în spate, din goană. Recunoscui cotiga și calul lui Delouche. Conducea Jasmin ; Boujardon, grăsanul, stătea în picioare. Se întorceau de la cîmp.

— Hai cu noi, François, îmi strigă Jasmin, care trebuie să fi aflat că Meaulnes plecase.

Și uite așa, fără să înștiințez pe nimeni, sării și eu în cotigă și rămăsei în picioare ca și ceilalți, sprijinit de o loitră. Ne dădurăm jos la văduva Delouche...

Ne aflăm acum în odaia din fundul prăvăliei, la mama lui Jasmin, care e și hangiță și băcăniță. O rază de soare palidă se strecoară prin fereastra scundă, căzînd pe butoaiele cu oțet și făcînd să sclipească variatele cutii de tinichea, înșirate pe raft. Voluminosul Boujardon se așază pe tocul ferestrei și, întors spre noi, cu un rîs plin, de om gras, începe să se îndoape cu pișcoturi. Cutia deschisă e la îndemînă, pe butoi. Micul Roy țipă de bucurie cînd o vede. Se stabilește între noi un fel de intimitate, de calitate proastă. De acum înainte Jasmin și Boujardon vor fi camarazii mei, văd eu asta. Cursul vieții mele s-a schimbat pe neașteptate. Parcă e foarte multă vreme de cînd a plecat Meaulnes și aventura lui îmi pare o poveste veche și tristă, dar sfîrșită.

Micul Roy a scotocit pe sub o scîndură și a dat peste o sticlă de lichior, începută. Delouche ne poftește să tragem cîte o dușcă, dar cum n-are decît un

pahar, bem toţi din el, pe rînd. Sînt servit cel dintîi, cu oarecare condescendenţă, ca şi cînd n-aş fi deprins cu aceste obiceiuri de vînători şi de ţărani... Asta mă cam stînjeneşte. Şi fiindcă vine vorba de Meaulnes, mă cuprinde dorinţa — pentru a împrăştia această jenă şi pentru a-mi recăpăta aplombul — să arăt că eu îi cunosc povestea şi s-o istorisesc puţin. Ce-ar mai putea pierde acum, de vreme ce aventurile lui de aici se sfîrşiseră ?...

. . . .

Poate istorisesc eu prost. Văd că povestea mea nu produce efectul pe care-l aşteptam. Tovarăşii mei, ca nişte veritabili oameni de la ţară ce sînt, nu se miră de nimic şi nu-i surprinde o întîmplare ca aceasta.

— Păi ce, era o nuntă ! zise Boujardon. Delouche văzuse una şi mai şi la Préveranges.

Castelul ? Trebuie să se găsească oameni prin partea locului, care să fi auzit vorbindu-se de el.

Fata ? Meaulnes are să se însoare cu ea, după ce şi-o face armata.

— Mai bine ne arăta nouă planul, adăugă Jasmin, decît să vorbească de asta cu un vagabond !...

Încurcat în insuccesul meu, vreau să profit de ocazie şi să le aţîţ curiozitatea ; mă hotărăsc să le spun cine era vagabondul, de unde venea, să povestesc ciudatul lui destin... Boujardon şi Delouche, însă, nu vor să audă nimic : „Ăla poartă toată vina. Din pricina lui a devenit Meaulnes ursuz, Meaulnes care înainte era un camarad atît de cumsecade ! El a pus la cale toate prostiile acelea de «atacuri nocturne», după ce ne-a înrolat pe toţi, ca pe un batalion şcolar"...

— Ştii, zise Jasmin, privindu-l în ochi pe Boujardon şi clătinînd uşor capul, cred că am făcut foarte bine că l-am denunţat jandarmilor. Uite unul

care a făcut destul rău tîrgului nostru și care, desigur, ar mai fi făcut încă...

Și iată-mă pe mine, aproape de părerea lor. Fără îndoială, totul ar fi decurs altfel, dacă noi nu luam lucrurile în tragic și nu le învăluiam în atîta mister. A fost înrîurirea nefastă a acelui Frantz, care a ruinat totul...

Dar pe cînd eu mă cufund în astfel de gînduri, deodată aud zgomot în prăvălie. Jasmin ascunde iute sticla cu băutură în dosul unui butoi ; grăsunul de Boujardon sare de pe fereastră, se împiedică de o sticlă goală și prăfuită, care se duce de-a dura, și e cît pe-aci să cadă în nas. Micul Roy îl împinge din spate ca să iasă mai repede și nu mai poate de rîs.

Deși nu prea înțeleg ce se petrece, fug și eu cu ei ; trecem în goană prin curte și ne cățărăm pe o scară, ascunzîndu-ne într-o șură de fîn. Aud un glas de femeie care ne ocărăște : „Ticăloșii"...

— Nu credeam că se întoarce așa curînd, zise Jasmin în șoaptă.

Abia acum îmi dau seama că intrasem acolo prin fraudă să furăm pișcoturi și lichior. Sînt decepționat ca naufragiatul din poveste, care credea că vorbește cu un om și descoperă deodată că făcea conversație cu o maimuță. Nu pot să sufăr astfel de aventuri și n-am decît un gînd : să plec cît mai repede din această șură. De altfel, începe să se întunece... Sînt condus prin dos ; străbat două grădini, înconjur o baltă și mă aflu din nou pe strada udă, plină de noroi, unde se reflectă lumina din cafeneaua lui Daniel. Nu mă pot mîndri cu o seară petrecută astfel.

Am ajuns în piața celor „Patru Drumuri". La cotitură îmi vine în minte deodată o față înăsprită și fraternă, care-mi surîde ; apoi o ultimă fluturare de mînă și trăsura se face nevăzută... Vîntul flutură

bluza de pe mine, un vînt rece, cum era cel de astăiarnă, iarnă atît de tragică şi atît de frumoasă.

Lucrurile au şi început să nu-mi mai pară atît de simple. În casa mare, unde părinţii mă aşteaptă cu masa, vîntul răbufneşte uneori, pe sub uşă, trimiţînd o suflare rece, care spintecă aerul călduţ. Dîrdîi de frig ; şi toată casa îmi face imputări că mi-am pierdut după-amiaza umblînd haimana !... Mă întorc la viaţa monotonă din trecut şi n-am nici măcar mîngîierea de a mă aşeza la masă, pe scaunul meu obişnuit. Astă-seară nu s-a mai pus masa ; fiecare mănîncă pe genunchi, cum poate. Ce lumină chioară în sala asta mare ! Mănînc tăcut plăcinta coaptă pe sobă, care trebuia să fie răsplata acestei joi petrecute în şcoală, dar care s-a ars pe tabla înroşită.

Seara, singur în camera mea de la mansardă, mă culc repede, ca să-mi înăbuş remuşcările ce cresc din adîncurile tristeţii mele. Dar în două rînduri m-am trezit în puterea nopţii : întîi mi s-a părut că aud scîrţîitul patului de alături, în care Meaulnes avea obiceiul să se răsucească brusc, dintr-o singură mişcare ; a doua oară, parcă auzisem prin podul din fund pasul lui uşor, de vînător la pîndă...

Capitolul XII

CELE TREI SCRISORI DE LA MEAULNES

În toată viața mea n-am primit decît trei scrisori de la Meaulnes. Le păstrez și azi ; sînt la mine acasă, într-un sertar al scrinului. De cîte ori le citesc, simt cum mă copleșește aceeași tristețe de odinioară.

Pe cea dintîi am primit-o chiar la două zile după plecarea lui :

Dragul meu François,

Azi, cum am ajuns la Paris, m-am dus în fața casei indicate. N-am văzut nimic, nu era nimeni acolo. Nu va fi niciodată nimeni.

Casa de care vorbea Frantz e un mic palat cu un etaj. Camera domnișoarei de Galais trebuie să fie sus. Acolo ferestrele sînt mai ascunse de copaci. Dar de pe trotuar se pot vedea bine. Toate perdelele sînt trase și ar trebui să fie cineva nebun să spere că, într-o bună zi, de după una din aceste perdele ar fi posibil să apară chipul Yvonnei de Galais.

Este pe un bulevard... Cînd am ajuns, ploua domol peste copacii abia înverziți. Se auzea clar zgomotul tramvaielor care treceau unul după altul. Timp de aproape două ore, m-am plimbat în sus și în jos pe sub ferestre. În apropiere e o cîrciumă. M-am oprit acolo să beau ceva, așa, ca să nu fiu luat drept un

tîlhar care pregătește o lovitură. Apoi mi-am reînceput pînda fără nădejde.

S-a făcut întuneric. Aproape toate ferestrele s-au luminat ; nu însă și cele de la casa ei. Nu e desigur nimeni acolo.

Și totuși se apropie Paștele.

În momentul cînd eram gata să plec, a apărut o fată sau o femeie foarte tînără — nu știu — care s-a așezat pe o bancă, în ploaie. Era îmbrăcată în negru, cu o coleretă albă. Cînd am plecat eu, ea era tot acolo, neclintită, cu tot frigul serii, așteptînd ceva, pe cineva, nu știu. Vezi și tu că Parisul e plin de nebuni ca mine.

Augustin...

A trecut timp. Zadarnic am așteptat un cuvînt de la Augustin în lunea de după Paște și în toate zilele următoare, zile atît de liniștite, după febra sărbătorilor, încît ai impresia că nu-ți mai rămîne decît să aștepți vara. A venit și iunie cu examene și cu o căldură cumplită, ai cărei aburi sufocanți pluteau peste tîrg, nemișcați. Nici o adiere de vînt. Noaptea nu aducea răcoare și prin urmare nici un răgaz chinului. În cursul acestui insuportabil iunie, am primit a doua scrisoare de la Meaulnes.

iunie 189...

Dragul meu prieten,

De astă dată am pierdut orice speranță. O știu de ieri seară. Durerea, pe care aproape n-o simțisem în primul moment, crește de atunci în mine mereu.

În fiecare seară mă duceam să mă așez pe aceeași bancă, pîndind, chibzuind, nădăjduind totuși.

Ieri, era o noapte neagră și sufocantă. Oamenii vorbeau pe trotuar, pe sub pomi. Deasupra întunecatului frunziș, verde doar în bătaia luminii, era lumină la aproape toate apartamentele de la etaj. Ici-colo cîte o fereastră larg deschisă, ca vara... Se vedea lampa aprinsă pe cîte o masă, abia împrăștiind în jurul ei calda obscuritate de iunie ; se vedea aproape pînă în fundul camerei... Oh ! dacă s-ar fi luminat și fereastra Yvonnei de Galais, aș fi îndrăznit, cred, să urc scara, să bat la ușă, să intru...

Fata de care ți-am vorbit era iar acolo, așteptînd ca și mine. M-am gîndit că poate ea cunoaște casa și am întrebat-o :

— Știu, a răspuns, că în casa asta, pe vremuri, își petreceau vacanțele o fată și fratele ei. Dar am aflat că băiatul a fugit de la castelul părintesc și n-a mai putut fi găsit, iar fata s-a măritat. De aceea, probabil, e închis apartamentul.

Am plecat. După zece pași simțeam că mi se împleticesc picioarele. Era gata să cad. Noaptea — asta s-a întîmplat noaptea trecută — cînd au tăcut femeile și copiii în curte și puteam să adorm, am început să aud trăsurile huruind pe caldarîm. Nu treceau decît arar. Dar cînd una se îndepărta, fără să vreau, auzeam pe cea următoare : zurgălăii, pașii cailor lovind asfaltul în cadență... Parcă repetau într-una : orașul e pustiu, iubirea ta pierdută, noaptea fără sfîrșit, vară, febră...

Seurel, prietene, mi-e tare greu.

Augustin

Scrisori cu puține confidențe, deși nu s-ar părea ! Meaulnes nu-mi spunea nici de ce tăcuse atîta vreme, nici ce avea de gînd să facă acum. Fiindcă aventura se sfîrșise, aveam impresia că o rupea și cu mine,

după cum rupea cu trecutul lui. Într-adevăr, la scrisorile mele nu mai primii răspuns. Doar odată, un cuvînt de felicitare, cînd am obţinut certificatul de absolvire. În septembrie, am aflat de la un camarad de şcoală că venise acasă în vacanţă, la maică-sa în La Ferté-d'Angillon. Dar în acel an, poftiţi de unchiul Florentin, noi petrecuserăm toată vacanţa la Vieux-Nançay. Aşa încît, Meaulnes plecă din nou la Paris, fără ca eu să-l pot vedea.

Cînd m-am întors acasă, exact către sfîrşitul lui noiembrie şi mă apucasem cu o silinţă tristă să-mi pregătesc examenele, în speranţa că peste un an voi fi numit institutor, fără să mai trec prin Şcoala Normală din Bourges, îmi sosi ultima din cele trei scrisori, cît am primit în viaţa mea de la Meaulnes :

Tot mai trec pe sub fereastra ei, scria Augustin. Tot mai aştept, fără nici o speranţă, din nebunie. La sfîrşitul acestor duminici friguroase de toamnă, cînd se lasă noaptea, nu mă pot hotărî să intru în casă, să trag obloanele de la odaia mea, fără să mă mai întorc odată acolo pe strada îngheţată.

Sînt ca nebuna aceea din Sainte-Agathe, care ieşea la fiece minut în prag şi se uita înspre gară, cu mîna streaşină la ochi să vadă dacă nu vine fiul ei, care murise demult.

Stau pe bancă dîrdîind de frig, nenorocit, şi-mi place să-mi închipui că cineva are să mă prindă încetişor de braţ... şi... cînd mă voi întoarce... va fi ea.

A m î n t î r z i a t p u ţ i n, ar spune simplu. Şi tot chinul şi toată nebunia ar pieri ca prin farmec. Intrăm în casă la noi. Blănurile îi sînt îngheţate, voalul ud ; aduce cu ea mirosul de brumă de afară ; şi pe cînd se apropie de foc, eu mă uit la părul ei blond, brumuit, la profilul ei frumos, atît de dulce, plecat uşor spre flacără.

Dar vai! perdelele rămîn nemişcate, fereastra oarbă, fata din Ţara Pierdută nu apare. Şi chiar dacă ar apărea, acum eu nu mai am nimic să-i spun.

Aventura noastră s-a sfîrşit. Iarna de anul trecut e moartă ca mormîntul.

Poate cînd vom muri, poate numai moartea ne va da cheia şi urmarea şi sfîrşitul acestei aventuri fără noroc.

Seurel, într-o zi ţi-am cerut să te gîndeşti la mine. Acum, dimpotrivă, cred că e mai bine să mă uiţi. Ar fi mai bine să uităm totul.

. . . .

A. M.

Şi veni încă o iarnă tot atît de mohorîtă, pe cît de plină de o viaţă misterioasă fusese cea trecută. Piaţa bisericii fără comedianţi, curtea şcolii pustie după ora patru... clasa goală, unde acum învăţam singur şi fără nici o poftă... În februarie căzu prima zăpadă, învăluind ca într-un giulgiu romanul nostru de aventuri din iarna trecută, încurcînd orice pistă, ştergînd ultimele urme. Şi mi-am dat silinţa să uit totul, aşa cum îmi ceruse Meaulnes în ultima scrisoare.

PARTEA A TREIA

Capitolul I

LA SCĂLDAT

Să umble cu ţigara în colţul gurii, să-şi încreţească părul udîndu-l cu apă îndulcită, să sărute pe stradă fetele de la Cursul Complimentar, să-şi bată joc cînd trece călugăriţa, strigînd după ea, din dosul ulucilor „îmbrobodeşte-o", iată cam ce fel de distracţii erau pe placul haimanalelor de la noi. La douăzeci de ani, e drept că multe haimanale de soiul acesta se îndreaptă şi devin uneori tineri foarte sensibili. Mai grav este cînd haimanaua a început să aibă faţa bătrînicioasă şi ofilită, cînd se ocupă de nevestele cunoscuţilor şi de întîmplările lor dubioase, cînd spune tot felul de prostii pe seama Gilbertei Poquelin, pentru hazul galeriei. Dar, în sfîrşit, cazul nu e încă disperat...

Din această speţă de haimanale făcea parte Jasmin Delouche care continua totuşi să vină la şcoală. Nu ştiu de ce urma Cursul Superior, căci nu părea să aibă nici cea mai mică dorinţă de a-şi trece examenele şi toată lumea ar fi fost bucuroasă să nu-l mai vadă pe acolo. De altfel, între timp, el învăţa cu unchiu-său Dumas meşteşugul de a fabrica ipsos. Şi totuşi acest Jasmin Delouche, împreună cu Boujardon şi cu încă un băiat foarte liniştit, Denis, fiul plutonierului, rămaseră curînd singurii elevi mari, cu care îmi plăcea

să mă intîlnesc, fiindcă erau „de pe vremea lui Meaulnes".

Delouche, de altminteri, manifesta o dorință foarte sinceră de a fi prietenul meu. Fiindcă deși fusese inamicul lui Meaulnes, observasem că acum ar fi vrut să-i ia el locul de comandant în școală și parcă regreta că nu i-a fost cel puțin aghiotant. Ceva mai isteț decît Boujardon, simțise, cred, tot ce adusese Meaulnes deosebit în viața noastră. Adeseori îl auzeam spunînd : „Bine zicea «Lunganul»..." sau „Ah ! spunea «Lunganul» !..."

În afară de faptul că Jasmin era mai bărbat decît noi, flăcăul ăsta bătrîior mai era și posesorul unor comori de amuzament care-i consacrau, fără discuție, superioritatea asupra noastră ; avea, de exemplu, o corcitură de cîine alb și lățos, care răspundea la numele antipatic de Becali și care aducea în gură pietrele aruncate de noi, neavînd nici aptitudine pentru vreun alt sport ; o bicicletă veche, cumpărată de ocazie, pe care cîteodată ne lua și pe noi seara, după patru, deși prefera să plimbe cu ea fetele de la Cursul Complimentar ; în sfîrșit, avea un măgăruș bălan și orb, bun de înhămat la orice vehicul.

Măgărușul era al lui Dumas, dar i-l împrumuta lui Jasmin de cîte ori ne duceam vara să ne scăldăm în Cher. Cu acest prilej, maică-sa ne dădea o sticlă cu limonadă, pe care o puneam bine, să nu se spargă, sub capră, între chiloții de baie. Și așa, întovărășiți de domnul Seurel, plecam cîte un grup de vreo zece băieți din Cursul Superior, unii pe jos, alții înghesuiți în cotiga cu măgar, pe care o lăsam la ferma Grand'Fons, cînd drumul spre Cher era prea desfundat.

Îmi aduc aminte, pînă în cele mai mici amănunte, o astfel de plimbare, cînd măgarul lui Jasmin a transportat pînă la rîu chiloții noștri de baie, merindele,

limonada și pe domnul Seurel, în timp ce noi mergeam în urma cotigii pe jos. Era în august. Isprăvisem examenele și, scăpați de grijă, parcă toată lumea era a noastră. Mergeam pe drum cîntînd, fără să știm de ce și nici ce cîntăm. Începea o frumoasă după-amiază de joi.

La dus, n-a fost decît o umbră pe acest tablou inocent. O zărirăm pe Gilberte Poquelin, mergînd pe drum, înaintea noastră. Era îmbrăcată cu o fustă nu prea lungă, avea pantofi cu tocuri înalte, talia zveltă și înfățișarea plăcută și arogantă a puștancelor, cînd încep să devină domnișoare. La un moment dat, părăsi șoseaua și o luă pe un drum lăturalnic, ducîndu-se probabil la fermă după lapte. Coffin îi spuse repede lui Delouche :

— Ia-te după ea !

— N-aș pupa-o acum pentru prima dată... zise Jasmin.

Și se apucă să povestească despre ea și despre prietenele ei o mulțime de istorii fără perdea. În acest timp, din fanfaronadă, toată banda se luă după fată, lăsîndu-l pe domnul Seurel să meargă înainte pe șosea, în căruța cu măgăruș. Cu toate acestea, pe măsură ce se apropia de obiectiv, banda se destrăma ; chiar și lui Delouche îi cam pierise cheful s-o atace, de față cu noi ; de altfel fata începuse să fugă. Și nu făcu spre ea decît vreo cincizeci de metri. Văzînd că și Jasmin abandonează partida, cîțiva băieți se mai grozăviră puțin cotcodăcind ca găina, cîntînd cocoșește și fluierînd cu galanterie, apoi, fîstîciți, ne întoarserăm pe șosea. A trebuit să alergăm prin arșiță, ca să-l ajungem pe domnul Seurel. Acum nu mai cîntam.

În sfîrșit, ajunși la rîu, ne dezbrăcarăm repede și ne reîmbrăcarăm între sălciile de pe mal. Sălciile ne fereau de priviri, nu însă și de soare. Cu picioarele

în nisip și în mîlul zvîntat, nu ne mai gîndeam decît la sticla cu limonadă, care se răcea în fîntîna de la Grand'Fons, fîntînă scobită chiar în malul Cher-ului. Totdeauna în fundul ei tremurau ierburi verzi-albăstrui și înotau niște vietăți din specia crustaceelor. Dar apa era atît de limpede, atît de străvezie, încît pescarii îngenuncheau, și sprijiniți în mîini, de margini, fără să ezite, beau cu poftă.

Din păcate, lucrurile se petrecură în acea zi, ca și în celelalte dăți... Cînd după scaldă, îmbrăcați, ne așezarăm în cerc, turcește, să împărțim limonada rece, după ce i se oferi domnului Seurel porția ce i se cuvenea, ne mai rămase fiecăruia doar cîte o înghițitură de spumă, care înțepa gîtlejul și nu făcea decît să irite setea. Atunci, unul cîte unul, ne duceam la fîntîna disprețuită la început, și ne plecam încet obrazul deasupra apei clare. Dar nu eram toți deprinși cu obiceiurile de la țară. Mulți, ca mine de exemplu, nu puteau să-și astîmpere setea în acest fel, unii fiindcă găseau apa sălcie, alții pentru că li se strîngea gîtul, de teamă să nu înghită vreo vietate, sau alții, fiindcă, înșelați de transparența nemișcată a apei și neștiind să calculeze exact distanța, intrau cu nasul în apă, aspirînd pe nări cîțiva stropi, care-i înțepau de le dădeau lacrimile, alții în sfîrșit, pentru toate aceste motive la un loc... Dar ce importanță aveau toate acestea ? Nouă ne părea că în acest ochi de apă, de pe malul arid al Cher-ului, era închisă toată răcoarea de pe pămînt. Și chiar azi, cînd eu sau altcineva rostește cuvîntul „fîntînă", mie fîntîna aceea îmi vine în minte și cad pe gînduri.

Pornirăm înapoi pe înserat, fericiți și fără griji, așa cum veniserăm. Ca să ajungi de la Grand'Fons în șosea, trebuia să urci un drum, care, iarna, din pricina apelor, devenea pîrîiaș, iar vara, rămînea o rîpă impracticabilă, plină de gropi și de rădăcini no-

duroase, răsucite în umbră, printre înalte şiruri de arbori. O parte din băieţi o luă în joacă pe acolo; ceilalţi, împreună cu Jasmin, îl urmarăm pe domnul Seurel, pe o potecă paralelă nisipoasă şi netedă, de-a lungul unei ţarini. Cei din rîpă vorbeau şi rîdeau într-una, îi auzeam aproape de noi, parcă sub noi, dar nu-i vedeam. În acest timp, Jasmin îşi povestea isprăvile sale de bărbat... În jurul frunzişului dantelat al pomilor, profilaţi pe cerul curat, roiau gîzele serii, făcînd un zgomot mărunt ca ninsoarea de măzăriche. Uneori, cîte una se rostogolea brusc, într-un bîzîit ca un scrîşnet... Seară frumoasă şi domoală de vară !... Întoarcere fără speranţe şi fără dorinţi !... Sfîrşit inocent de petrecere cîmpenească !... Tot Jasmin fu acela care, fără voia lui, tulbură liniştea...

În momentul cînd ajungeam în culmea colinei, la locul unde sînt două pietre vechi, despre care se spune că ar fi ruinele unei cetăţi, el aduse vorba de domeniile pe care le vizitase şi îndeosebi de unul pe jumătate părăsit de lîngă Vieux-Nançay : domeniul Sablonnières.

Cu accentul unuia din departamentul Allier care rotunjeşte cu îngîmfare unele cuvinte, prescurtînd altele, cu preţiozitate, povestea că văzuse cu cîţiva ani în urmă, în capela ruinată a acestei vechi proprietăţi, o piatră de mormînt pe care erau gravate următoarele cuvinte :

Aci odihneşte cavalerul Galais,
Credincios lui Dumnezeu, Regelui
Şi Doamnei sale.

— Cum ? Aşa ? Ia uite ! zicea domnul Seurel ridicînd uşor din umeri, puţin jenat de întorsătura pe care o lua convorbirea, dornic totuşi de a ne lăsa să vorbim ca bărbaţii.

Şi Jasmin continuă să descrie castelul, ca şi cînd şi-ar fi petrecut toată viaţa acolo.

De multe ori întorcîndu-se de la Vieux-Nançay cu Dumas, fuseseră intrigaţi de vechiul foişor cenuşiu ce se zărea pe deasupra brazilor. Într-o zi, un paznic de acolo, pe care îl luaseră cu ei în căruţă, îi condusese la domeniu ; în mijlocul pădurii, era un adevărat labirint de clădiri ruinate, care se puteau vizita în lipsa stăpînilor. Dar de atunci se dărîmase totul ; se spunea că nu mai rămăsese nimic în afară de fermă şi o căsuţă de odihnă. Locuitorii erau mereu aceiaşi : un bătrîn ofiţer de marină pensionar, aproape ruinat, şi fata lui. Jasmin vorbea... vorbea. Iar eu ascultam atent, simţind, fără să-mi dau seama, că era vorba de ceva foarte cunoscut, cînd deodată, cu simplitate, aşa cum se produc lucrurile extraordinare, Jasmin se întoarse către mine, mă prinse de braţ, fulgerat de o idee care nu-i venise niciodată pînă atunci şi-mi spuse :

— Ia te uită, păi eu cred că Meaulnes — ştii, „Lunganul" — acolo trebuie să fi fost.

Sigur, adăugă el, căci eu amuţisem. Îmi aduc aminte că paznicul vorbea de fiul castelanului, un excentric, cu idei ciudate...

Nu-l mai ascultam, încredinţat chiar de la început că ghicise şi că, în faţa mea, departe de Meaulnes, departe de orice speranţă, se deschidea netedă şi lămurită, ca un drum familiar, calea spre domeniul fără nume.

Capitolul II

LA UNCHIUL FLORENTIN

Pe cît fusesem în copilărie de nenorocit, de visător și de sfios, pe atît devenisem de neșovăielnic, de „întreprinzător", cum se spune pe la noi, cînd îmi dădui seama că de mine depindea reușita importantei aventuri.

Cred că din seara aceea mi-a încetat definitiv durerea de genunchi.

La Vieux-Nançay, care era comuna domeniului Sablonnières, locuia toată familia domnului Seurel și, îndeosebi, unchiul Florentin, negustor, la care ne petreceam cîteodată sfîrșitul lui septembrie.

Scăpat de toate examenele, n-am vrut să pierd timp și-am obținut permisiunea să plec imediat la unchiul meu. Dar am hotărît să nu-i spun nimic lui Meaulnes, atîta vreme cît nu eram sigur că îi pot anunța vreo veste bună. Ce rost avea într-adevăr să-l smulg fără nici un temei din deznădejdea lui, ca să-l cufund, după aceea poate și mai adînc ?...

Vieux-Nançay a fost multă vreme pentru mine locul cel mai frumos din lume. Era locul sfîrșiturilor de vacanță, unde nu ne duceam decît rareori, doar cînd găseam vreo trăsură de închiriat. Nu știu ce neînțelegeri fuseseră pe vremuri între ramura familiei de acolo și noi, de aceea Millie se lăsa atît de mult ru-

gată, de cîte ori trebuia să urce în trăsură. Dar ce-mi pasă mie de toate certurile astea !...

Cum mă vedeam ajuns acolo, printre unchi, mătuşi, veri şi verişoare, mă zbenguiam în voie, intrînd într-o viaţă făcută din mii de ocupaţii amuzante şi din plăceri, care mă încîntau.

Totdeauna trăgeam la unchiul Florentin şi la mătuşa Julie, care aveau un băiat de vîrsta mea, Firmin, şi opt fete, dintre care cele mai mari, Marie-Louise şi Charlotte, aveau între cincisprezece şi şaptesprezece ani. Unchiul Florentin ţinea o prăvălie foarte mare la una din barierele tîrgului, chiar în faţa bisericii — un fel de magazin universal — de unde se aprovizionau toţi castelanii-vînători din împrejurimi, izolaţi în acest pierdut colţ de ţară, la treizeci de kilometri de calea ferată.

Prăvălia, cu tejghele de băcănie şi de pînzeturi, dădea prin numeroasele sale ferestre spre şosea, iar prin uşa cu geamuri, spre piaţa bisericii. Şi lucru curios, deşi destul de obişnuit într-un ţinut sărac cum era Sologne, în prăvălie pămîntul bătătorit ţinea loc de podele.

În dos erau şase odăi, fiecare plină cu cîte un singur fel de marfă : odaia pălăriilor, a uneltelor de grădinărit, a lămpilor, a mai ştiu eu ce ? Cînd eram copil şi treceam prin acel labirint plin de obiecte de bazar, îmi părea că niciodată nu m-aş sătura să privesc toate minunăţiile de acolo. Şi chiar la epoca de care vorbesc, găseam că vacanţa adevărată era numai vacanţa petrecută la Vieux-Nançay.

Familia trăia într-o bucătărie mare, a cărei uşă dădea direct în prăvălie, bucătărie, unde spre sfîrşitul lui septembrie, focul din cămin ardea cu vîlvătăi, unde vînătorii şi braconierii, care îşi vindeau vînatul lui Florentin, veneau de cu noaptea să tragă cîte o duşcă, în timp ce fetiţele, sculate şi ele cu noaptea

în cap, alergau, țipau, își dădeau una alteia pe păr cu apă „bine mirositoare"... Pe pereți fotografii de demult, „grupuri școlare" de odinioară, îngălbenite de vreme, care îl arătau și pe tata — căutai mult pînă să-l recunoști în uniformă — în mijlocul camarazilor săi de la Școala Normală.

Aici ne petreceam noi diminețile, și în curte, unde unchiul Florentin își sădea dăliile și unde creștea bibilici, unde mătușile mele prăjeau cafeaua, stînd pe lăzi de săpun, unde noi despachetam cutii pline cu diverse obiecte, ambalate cu îngrijire, cărora uneori nu le știam nici măcar numele.

Toată ziua prăvălia era plină de țărani și de vizitii de la castelele vecine. Căruțele veneau de prin fundul satelor, se opreau în fața ușii cu geamuri, oamenii se dădeau jos, tîrguiau și plecau prin ceața de septembrie.

Din bucătărie, noi ascultam ce spuneau țărăncile, amatori de toate poveștile lor...

Seara însă, după ora opt, la lumina felinarelor, se ducea la grajduri fîn, pentru cai, din care ieșeau aburi calzi, și atunci toată prăvălia era a noastră !

Marie-Louise, cea mai mare dintre verișoare, dar foarte mică de statură, după ce sfîrșea de păturit și de așezat în rafturi teancurile de stambă, ne îmbia să intrăm să-i ținem tovărășie. Iar noi atîta așteptam. Firmin, verișoarele mele și cu mine dădeam năvală în vastul magazin și începeam să alergăm în jurul tejghelelor, să învîrtim rîșnițele de cafea, să facem tot felul de isprăvi, iar cîteodată, cînd ne venea chef să dansăm — căci pămîntul bătătorit era îmbietor — Firmin se ducea în pod și venea de acolo cu vreun trombon vechi și coclit...

Roșesc și acum la gîndul că domnișoara de Galais ar fi putut să apară anii trecuți, la această oră, și să ne surprindă distrîndu-ne cu astfel de copi-

lării. Dar n-a fost așa. Am văzut-o pentru prima oară într-o seară din august trecut, cu puțin înainte de căderea nopții, pe cînd stam de vorbă liniștit cu Marie-Louise și cu Firmin.

Îndată ce-am sosit la Vieux-Nançay, bineînțeles că l-am întrebat pe unchiul Florentin despre domeniul Sablonnières.

— Nu mai e domeniu, zise el. S-a vîndut tot, și cumpărătorii, fiind vînători, au dărîmat vechile clădiri, ca să-și lărgească terenurile de vînătoare ; curtea principală nu mai e acum decît o întindere de păpurişi și de bălării. Vechii stăpîni n-au păstrat decît o căsuță cu un singur etaj și ferma. Vei avea prilejul s-o vezi aici pe domnișoara de Galais ; vine singură să-și facă tîrguielile, cînd călare, cînd în trăsură, dar totdeauna cu același cal : bătrînul Belisaire... E un echipaj destul de nostim !

Eram atît de tulburat, că nu mai știam ce să întreb, pentru a afla mai mult.

— Totuși erau bogați !

— Da, erau. Domnul de Galais dădea serbări ca să-și distreze fiul, un băiat ciudat, plin de idei năstrușnice. Încerca bietul om orice, numai să-i schimbe gîndurile. La serbările astea aduceau pariziene... tineri petrecăreți de la Paris și de aiurea...

Tot domeniul era în ruină, doamna de Galais pe ducă, și cu toate astea, ei se străduiau să-l distreze și să-i satisfacă toate capriciile. Iarna trecută — ba nu, cealaltă iarnă — au dat un bal costumat cum nu s-a mai văzut. Poftiseră lume și de la Paris și de la țară. Cumpăraseră ori închiriaseră sumedenie de costume minunate, cai, vaporașe, jocuri. Toate astea ca să-l înveselească pe Frantz de Galais. Fusese vorba să se însoare și să sărbătorească logodna. Dar era prea tînăr. Și s-a stricat totul, așa, deodată ; el

şi-a luat lumea în cap, nu l-a mai văzut nimeni de atunci...

Castelana a murit, domnişoara de Galais a rămas singură, numai cu tatăl ei, bătrînul căpitan de vapor.

— Nu e măritată ? întrebasem eu în sfîrşit.

— Nu ! răspunse unchiul. N-am auzit vorbindu-se nimic. De ce, ai fi tu un pretendent ?

Fîstîcit, îi mărturisisem pe scurt, cu toată discreţia posibilă, că un prieten al meu, cel mai bun prieten al meu, Augustin Meaulnes, ar putea fi...

— Eh, zise unchiul surîzînd, dacă băiatul nu ţine la zestre, e o partidă frumoasă... Am să-i vorbesc domnului de Galais. Cîteodată vine şi el pe aici ; cumpără alice pentru vînătoare. Totdeauna îi dau să guste din rachiul meu de drojdie — un rachiu straşnic.

Dar eu, speriat, îl rugasem repede să nu-i spună nimic deocamdată. Şi nu-l înştiinţai pe Meaulnes. Eram puţin neliniştit de atîta noroc. Şi această nelinişte mă determina să nu comunic nimic lui Meaulnes, înainte de a vedea, cel puţin, fata.

Nu aşteptai mult. A doua zi, cu puţin înainte de cină, o dată cu seara, se lăsase şi o ceaţă rece — o ceaţă mai curînd de septembrie decît de august. Eu şi Firmin, presimţind că prăvălia s-a golit, o clipă, de cumpărători, venisem s-o vedem pe Marie-Louise şi pe Charlotte. Lor le împărtăşisem taina care mă adusese la Vieux-Nançay mai devreme decît veneam de obicei. Stăteam cu coatele rezemate de tejghea şi ne povesteam reciproc tot ce ştiam despre misterioasa fată — ştiam foarte puţin — cînd, un zgomot de roţi ne făcu să întoarcem capul.

— Uite-o, ea e, zise Marie-Louise în şoaptă.

Şi după cîteva clipe, ciudatul echipaj se opri în faţa uşii. O trăsură veche de fermă, cu tăbliile rotunjite, cu mici galerii în relief, cum nu mai văzusem noi prin părţile acelea ; un cal alb, bătrîn, părînd mereu că vrea să pască iarba de pe drum, atît pleca de mult capul cînd mergea : şi pe capră — o spun cu toată simplitatea inimii mele, însă ştiind bine ce spun — fata cea mai frumoasă care a existat vreodată pe lume.

Niciodată n-am văzut împletite mai armonios atîta gingăşie şi atîta gravitate.

Pe umeri îi atîrna o lungă mantie cafenie, pe care intrînd, şi-o ridicase uşor. Avea o talie atît de subţire şi de mlădioasă, încît părea că se frînge. Un păr bogat şi auriu îi încununa fruntea şi nu cred să mai văd în viaţa mea o figură modelată cu atîta fineţe.

Vara îi pusese în obraji doi bujori roşii. La atîta frumuseţe nu băgai de seamă decît un singur cusur : în momentele de tristeţe, de deznădejde, sau numai de gîndire intensă, această faţă, atît de imaculată, se împurpura uşor, cum li se întîmplă persoanelor atinse, fără să ştie, de o boală gravă. Atunci, toată admiraţia celui ce o privea făcea loc unui fel de milă, cu atît mai sfîşietoare, cu cît surprindea mai mult.

Cel puţin eu atîta am descoperit, privind-o cînd cobora încet din trăsură şi apoi cînd sta de vorbă cu Marie-Louise, care mă prezentase cu degajare şi mă îndemna mereu din ochi să-i vorbesc.

I se oferise un scaun lustruit şi ea se aşezase rezemîndu-se cu spatele de tejghea. Noi rămăseserăm toţi în picioare. Părea că-i place în prăvălie, pe care se vede că o cunoştea bine. Mătuşa Julie veni imediat ce fu anunţată şi timpul cît vorbi ea cumpănit,

ţinîndu-şi amîndouă mîinile încrucişate pe pîntec şi ridicîndu-şi încetişor capul de ţărancă-negustoreasă, cu bonetă albă, întîrzie clipa (care mă făcea să tremur puţin) cînd conversaţia urma să se lege cu mine...

Dar fu mult mai simplu decît îmi închipuisem.

— Aşadar, îmi spune domnişoara de Galais, veţi fi în curînd institutor ?

Mătuşa Julie aprinse deasupra capetelor noastre lampa de porţelan. O lumină slabă se răspîndi în prăvălie. Vedeam chipul atît de dulce, de copilăresc al fetei, ochii ei albaştri şi naivi şi eram cu atît mai surprins auzindu-i glasul atît de limpede, de grav. Cînd înceta să vorbească, rămînea cu privirea fixată undeva departe şi aştepta răspunsul, muşcîndu-şi imperceptibil buza.

— Aş da şi eu lecţii, zise... dacă domnul de Galais ar vrea ! Aş învăţa pe băieţaşi, ca şi mama dumneavoastră...

Şi zîmbi, arătînd astfel că verii mei îi vorbiseră de mine.

— E drept că sătenii, urmă ea, sînt totdeauna cu mine politicoşi, blînzi şi îndatoritori. Şi eu îi iubesc mult. Dar aşa fiind, ce merit am eu să-i iubesc ?

Pe cînd cu institutoarele — nu-i aşa ? — sînt gîlcevitori şi avari. Se întîmplă cîte ceva supărător : condeie pierdute, caiete prea scumpe, copii care nu învaţă... Ei bine, aş discuta cu ei şi tot m-ar iubi. Desigur ar fi mult mai greu...

Şi zîmbetul de pe buze i se stinse. Faţa ei căpătă, din nou, expresia copilărească şi meditativă, cu privirea albastră fixată în gol.

Toţi trei eram jenaţi de uşurinţa cu care vorbea despre lucrurile delicate, despre taine şi gingăşii de

care nu vorbesc decît cărţile. Fu un moment de tăcere ; apoi convorbirea se înfiripă din nou...

Dar cu un fel de regret, de ciudă pe acel ceva misterios din viaţa ei, tînăra fată continuă :

— Apoi, i-aş învăţa pe băieţi să fie cuminţi, de o cuminţenie cum ştiu eu. Le-aş combate gustul de a cutreiera lumea, tot aşa cum vei face şi dumneata, domnule Seurel, cînd vei fi institutor. I-aş învăţa să găsească fericirea care e lîngă ei, deşi nu s-ar crede...

Marie-Louise şi Firmin erau uimiţi, ca şi mine. Amuţiserăm. Ea simţi încurcătura noastră şi se opri ; îşi muşcă puţin buza, plecă capul şi surîse, avînd aerul că glumise pe socoteala noastră.

— Bunăoară se prea poate să existe vreun tînăr înalt, un nebun, care mă caută la capătul lumii, în timp ce eu sînt aici, în prăvălia doamnei Florentin, sub această lampă de porţelan şi bătrînul meu cal mă aşteaptă la poartă.

Dacă tînărul acesta m-ar vedea, nici nu i-ar veni să creadă că mă vede, desigur...

Văzînd că zîmbeşte, prinsei curaj, şi cum simţeam că era timpul să spun şi eu ceva, zisei rîzînd :

— Şi poate că eu îl cunosc pe acest tînăr înalt şi nebun !

Mă privi cu o vie curiozitate.

În clipa aceea sună clopoţelul de la uşă ; intrară două femei cu coşurile pe braţ :

— Poftiţi în „sufragerie", spuse mătuşa Julie împingînd uşa bucătăriei. Acolo puteţi sta mai liniştiţi.

Şi cum domnişoara de Galais refuza şi voia să plece numaidecît, mătuşa mea adăugă :

— E şi domnul de Galais acolo, stă de vorbă cu Florentin lîngă foc.

Totdeauna în bucătărie, chiar și în august, ardea trosnind un foc mare de vreascuri.

Pe masă era aprinsă o lampă de porțelan. Și lîngă unchiul Florentin, în fața a două pahare cu rachiu, văzui un bătrîn cu fața blîndă, rasă și plină de riduri, tăcut ca un om împovărat de ani și amintiri.

Unchiul salută.

— François ! strigă el cu vocea-i puternică de negustor de iarmaroc, ca și cînd ar fi fost între noi un rîu, sau cîteva hectare de pămînt. Am aranjat pentru joia viitoare, după masă, o excursie pe malul Cher-ului. Are să se distreze fiecare cum vrea : pescuind, vînînd, jucînd, ori scăldîndu-se... Domnișoară, dumneavoastră veți veni călare ; m-am înțeles cu domnul de Galais. Am aranjat eu totul...

Știi ceva, François ? adăugă el, ca și cînd abia atunci i-ar fi venit ideea, ai putea să-ți aduci prietenul, pe domnul Meaulnes... Meaulnes îl cheamă, nu ?

Domnișoara de Galais se sculă deodată, făcîndu-se palidă. Și în aceeași clipă, îmi adusei aminte că de mult, lîngă eleșteul domeniului, Meaulnes îi spusese cum îl cheamă.

Cînd îmi întinse mîna, la plecare, simții că ne lega o înțelegere tainică, pe care numai moartea trebuia s-o rupă, și o prietenie mai patetică decît o mare iubire.

...A doua zi de dimineață, la patru, Firmin bătea la ușa cămăruței mele, din curtea cu bibilici. Era încă întuneric și abia îmi găsii lucrurile pe masa plină de candelabre și de statuete de sfinți, noi-nouțe, aduse din prăvălie în ajunul sosirii mele, pentru înfrumusețarea locuinței. Îl auzeam pe Firmin în curte, umflînd cauciucurile de la bicicletă, și pe mătușa Julie făcînd

focul în bucătărie. Răsărea soarele cînd plecai. Aveam o zi grea : mai întîi, trebuia să mă duc să prînzesc la Sainte-Agathe, ca să-mi explic prelungirea şederii la Vieux-Nançay, apoi să-mi continui cursa, aşa încît să ajung, înainte de a se însera, în La Ferté-d'Angillon, la prietenul meu Augustin Meaulnes.

Capitolul III

O APARIȚIE

Era prima oară cînd făceam o cursă lungă cu bicicleta, deși, cu tot beteșugul genunchiului meu, învățasem de mult să merg, ajutat într-ascuns de Jasmin. Dacă și pentru un tînăr normal, mersul pe bicicletă este un sport atît de plăcut, apoi închipuiți-vă ce era pentru un biet băiat ca mine, care, cu puțină vreme înainte, abia își putuse tîrî piciorul, lac de sudoare numai după patru kilometri !

Să străbați depărtările ca în zbor și să vezi cărări tainice cum cresc din drumul tău ; să cobori din culmea dealurilor și să te înfunzi în inima priveliștilor ; să traversezi un sat în răstimpul unui minut și să-l cuprinzi întreg, dintr-o privire... Doar în vis cunoscusem o goană atît de amețitoare și de ușoară. Urcam chiar și dealurile cu aceeași vioiciune ; căci trebuie s-o mărturisesc, erau drumurile lui Meaulnes de pe meleagurile lui, pe care le sorbeam așa...

„Puțin înainte de barieră, îmi spunea el pe vremuri, cînd își descria satul, se vede o roată mare, cu spițele late cît lopețile, care se învîrtește în bătaia vîntului"... Nu știa la ce folosea roata aceea, sau poate se făcea că nu știe, ca să-mi ațîțe curiozitatea.

Întîmplarea făcu să văd și eu, pe la asfințitul acelei zile de august, într-o imensă fîneață, învîrtin-

du-se în vînt, faimoasa roată, care trebuie să fi scos apă pentru moşioara din apropiere.

În dosul şirului de plopi, începeau să se ivească primele case. Pe măsură ce înaintam pe drumul care făcea o largă cotitură, spre a ocoli rîul, priveliştea se deschidea tot mai mult. Ajungînd la pod, dădui, în sfîrşit, de uliţa mare.

Pe pajişte, vacile păşteau, ascunse după tufe ; auzeam sunetul lin al tălăngilor. Mă dădusem jos de pe bicicletă şi, cu mîinile pe ghidon, priveam satul unde peste o clipă trebuia să duc o veste atît de importantă.

De-a lungul uliţei, casele erau aliniate pe marginea şanţului, fiecare cu cîte o mică punte în faţă, ca nişte bărci cu pînzele strînse, trase la mal în liniştea serii ; era ora cînd în fiecare bucătărie se aprindea focul.

Mă cuprinse un fel de teamă şi o vagă părere de rău că veneam să tulbur atîta pace ; simţeam că-mi piere tot curajul. Şi tocmai atunci parcă, spre a-mi agrava această subită slăbiciune, îmi adusei aminte că mătuşa Moinel locuia într-o mică piaţă din La Ferté-d'Angillon.

Era o mătuşă a mea, căreia îi muriseră toţi copiii. Pe ultimul dintrei ei, Ernest, nu băiat înalt, mort cu puţină vreme înainte de a-şi lua diploma de institutor, îl cunoscusem bine. Curînd după el se dusese şi unchiul Moinel, grefierul, şi biata mătuşă-mea rămăsese singură cuc, în căsuţa ciudată, unde preşurile erau făcute din petice multicolore cusute unul de altul, mesele pline de cocoşi, găini şi pisici tăiate din hîrtie ; pereţii aproape acoperiţi cu diplome vechi, cu portretele defuncţilor sau ale rubedeniilor, cu medalioane făcute din buclele copiilor morţi.

Înconjurată de atîta doliu şi de atîtea regrete, mătuşa Moinel era ciudăţenia şi bunăvoia în persoană.

Cînd ajunsei acasă la ea, o strigai tare, băgînd capul pe uşa întredeschisă. Îmi răspunse din capătul celor trei odăi înşirate una după alta, ca vagoanele la tren, dînd un ţipăt scurt, dar foarte ascuţit :

— Ei, Doamne !

De emoţie îşi vărsase ibricul cu cafea în foc — cum de putea să fiarbă cafea la asemenea oră ? Şi apăru... Mergea cu pieptul scos înainte şi avea pe vîrful capului un fel de pălărie — tichie — bonetă, care-i lăsa descoperită toată fruntea imensă şi bombată, făcînd-o să semene cu „femeia mongolă" şi cu „hotentota". Cînd rîdea, scotea nişte chiote scurte şi ascuţite, dînd la iveală vreo doi-trei dinţi mărunţi, cîţi îi mai rămăseseră în gură.

În timp ce eu o îmbrăţişam întrebînd-o de sănătate, ea îmi apucă repede o mînă şi, cu un gest stîngaci, inutil misterios, deoarece eram singuri în cameră, îmi strecură în palmă o mică monedă, care trebuie să fi fost un franc. Nu îndrăzneam să deschid pumnul, să mă uit. Apoi, cum aveam aerul că vreau să-i cer explicaţii, sau că vreau să-i mulţumesc, îmi dădu un ghiont, în glumă, strigîndu-mi :

— Haide, haide ! Ştiu eu ce înseamnă plimbarea asta pe aici !

Totdeauna fusese săracă, mereu împrumutînd, mereu cheltuind...

— Toată viaţa am fost proastă şi lipsită de noroc, zicea, fără amărăciune, însă cu glasul prefăcut.

Încredinţată că şi eu duc grija banilor, biata femeie îmi strecurase în palmă modesta ei agoniseală de pe o zi, fără ca eu să fi spus o vorbă. Şi de atunci, de cîte ori mă duceam la ea, aşa mă primea...

Masa fu ciudată — tristă şi în acelaşi timp bizară — cum fusese şi primirea. Mereu cu o lumînare la îndemînă, aci o lua lăsîndu-mă în întuneric, aci o pu-

nea la loc pe o măsuţă încărcată de mîncări şi de vase ştirbite sau crăpate.

— Aluia, spunea, i-au rupt toarta prusacii, la şaptezeci, de necaz că nu puteau să-l ia.

Abia atunci îmi adusei aminte, revăzînd vasul cu tragica istorie, că odată, pe vremuri, mîncasem şi dormisem la mătuşa Moinel. Mă duceam cu tata la Yonne, să mă vadă un specialist, care se spunea că îmi poate vindeca genunchiul. Trebuia să prindem trenul expres, care trecea înainte de a se face ziuă... Îmi amintii trista cină de atunci şi toate poveştile bătrînului grefier. Parcă îl vedeam la masă, în faţa sticlei cu „profiriu“, proptit în coate şi istorisind...

Şi îmi amintii şi de spaimele mele... După cină, mătuşă-mea îl luase pe tata deoparte, lîngă foc, să-i povestească o întîmplare cu strigoi : „Mă întorc !... Oh ! dragă Louis, ce crezi că văd în faţa mea : o femeie mititică, cenuşie...“ Toată lumea ştia că avea capul plin de asemenea fleacuri înspăimîntătoare.

Obosit de bicicletă, mă dusei imediat după masă să mă culc în odaia mea. Dar abia mă băgasem în pat, îmbrăcat cu o cămaşă cadrilată a unchiului Moinel, că iat-o pe mătuşă-mea intrînd încet pe uşă, aşezîndu-se la căpătîiul meu şi începînd cu glasul cel mai misterios şi mai piţigăiat :

— Dragă François, ţie pot să-ţi povestesc ceva, ce n-am spus nimănui pînă acum...

Mă gîndeam :

— Ce noroc pe mine ! Iată-mă terorizat pentru toată noaptea, ca acum zece ani !...

Şi ascultam, căci n-aveam încotro. Ridicase capul şi privea ţintă, înainte, ca şi cînd şi-ar fi spus sieşi povestea :

— Mă întorceam cu Moinel de la o petrecere. Era prima nuntă la care ne duceam de la moartea bietului nostru Ernest ; şi întîlnisem acolo pe soră-mea,

Adela, pe care n-o văzusem de patru ani ! Un vechi prieten al lui Moinel, foarte bogat, ne poftise la nunta lui fiu-său, la domeniul Sablonnières. Închiriasem o trăsură, dar drept să spun, asta ne cam băgase la cheltuieli. Ne întorceam pe şosea, pe la şapte dimineaţa. Era în toiul iernii ; începuse să răsară soarele. Pe drum, nici ţipenie ! Şi ce crezi că văd, deodată, pe şosea, în faţa mea ? Un omuleţ, un tinerel, frumos ca lumina zilei, stînd locului neclintit şi uitîndu-se către noi, de parcă ne aştepta să venim. Pe măsură ce ne apropiam, îl vedeam tot mai lămurit. Avea faţa atît de drăguţă, atît de albă, încît îţi făcea frică !...

Îl apuc pe Moinel de braţ. Tremuram ca varga, credeam că e bunul Dumnezeu !... Îi spun :

— Uită-te înainte ! O vedenie !

El îmi răspunse în şoaptă, furios :

— Am văzut ! Taci odată, meliţă bătrînă !

Nu ştia ce să facă : să mîne înainte, sau să stea locului, cînd calul se opri singur... Omuleţul era lîngă noi. De aproape părea şi mai palid ; avea pe frunte broboane de sudoare, pe cap o beretă murdară şi era îmbrăcat cu pantaloni lungi.

Auzirăm o voce dulce :

— Nu sînt băiat, sînt fată. Am fugit şi nu mai pot. Vreţi să mă luaţi în trăsura dumneavoastră, domnule şi doamnă ?

Numaidecît îi ajutarăm să urce. Dar cum se aşeză jos, leşină. Ei, ghici acum, cu cine aveam de-a face ? Cu logodnica băiatului de la Sablonnières, la nunta căruia fuseserăm poftiţi.

— Păi n-a fost nuntă, dacă logodnica a fugit, spusei eu.

— Bine, sigur că nu, zise ea plouată, arucîndu-mi o privire chiorîşă. N-a fost nuntă. Fiindcă bietei nebune îi intrase în cap o sumedenie de sminteli. Ne-a

explicat ea nouă, pe urmă. Era fata unui țesător. Nu putea crede că e cu putință atîta fericire. Zicea că băiatul era prea tînăr pentru ea ; că toate minunățiile pe care i le descria erau închipuite și, în sfîrșit, cînd s-a dus Frantz s-o aducă, Valentinei i-a fost frică. Cu tot frigul și viscoul, se plimbau împreună prin grădina episcopiei. Era și sora Valentinei cu ei. Din delicatețe, desigur și fiindcă o iubea cea mică, băiatul era plin de atenții pentru cea mare. Atunci nebunei mele i s-a năzărit nu știu ce prostie : a spus că se duce să-și ia o broboadă din casă ; și acolo, ca să fie sigură că nu poate fi urmărită, s-a îmbrăcat cu haine de bărbat și a fugit pe jos, spre Paris.

I-a lăsat logodnicului ei o scrisoare în care zicea că pleacă să se întîlnească, nu știu unde, cu un băiat pe care îl iubea. Și nu era adevărat...

— „Sînt mai fericită de sacrificiul meu, îmi spunea ea, decît m-aș fi măritat cu el"... Da, băiete, ce caști gura ? Așa e ! întocmai precum îți spun ; dar lui Frantz nici prin gînd nu i-a trecut să se însoare cu soră-sa ; și-a tras un glonte în cap ; s-au descoperit urmele de sînge în pădure ; dar corpul n-a putut fi găsit.

— Și ce-ați făcut cu nefericita aceea ?

— Mai întîi i-am dat să bea ceva. Apoi i-am dat de mîncare și cînd ne-am întors acasă, am culcat-o lîngă foc. A stat la noi o bună parte din iarnă. Cît era ziua de lungă, cosea, croia rochii, aranja pălării și curăța prin casă. Făcea toate astea cu un zel aproape înspăimîntător. Ea a lipit tapetul de colo. Și de cînd a trecut ea pe aici, rîndunelele și-au făcut cuib afară. Seara, cînd se făcea întuneric, după ce își termina treaba, găsea totdeauna un motiv ca să iasă în curte, în grădină, sau la poartă, chiar cînd era ger de crăpau pietrele, și o găseam afară plîngînd cu hohote.

— Ei, iar plîngi ! Dar ce ai ?

— Nimic, doamnă Moinel !

Și intra repede în casă.

Vecinii îmi spuneau :

— Drăguță jupîneasă ați găsit, doamnă Moinel.

În martie, cu toate rugămințile noastre, a plecat ; i-am dat rochiile pe care le reparase, i-am dat ceva bani de cheltuială și Moinel i-a cumpărat bilet la gară.

Nu ne-a uitat. E croitoreasă la Paris ; stă pe undeva pe aproape de Notre-Dame. Ne scrie încă și ne întreabă mereu dacă mai știm ceva de la Sablonnières. Odată, ca să-i scot din cap gîndul ăsta, i-am răspuns că domeniul a fost vîndut, castelul dărîmat, că băiatul a dispărut pentru totdeauna și fata s-a căsătorit.

Toate astea trebuie să fie adevărate, cred. De atunci, Valentina mea scrie mult mai rar...

Nu era o întîmplare cu strigoi cea pe care mi-o istorisise mătușa Moinel, cu glasul ei strident, atît de potrivit pentru astfel de povești. Și totuși eram indispus la culme, fiindcă îi jurasem lui Frantz, vagabondul, să-l slujim ca niște frați și iată că se ivea prilejul...

Or, puteam eu să stric bucuria pe care i-o duceam lui Meaulnes, a doua zi dimineața, spunîndu-i ceea ce aflasem ? La ce bun să-l împing într-o întreprindere fără prea mulți sorți de izbîndă ? Aveam adresa fetei, adevărat ; dar de unde să-l iau pe nomadul care cutreiera lumea ?... Să lăsăm pe nebuni cu nebunii, mă gîndeam eu. Delouche și Boujardon aveau dreptate. Ne făcuse destul rău acest Frantz ! Și hotărîi să nu spun nimic, pînă ce nu-i voi vedea căsătoriți pe Augustin Meaulnes și pe domnișoara Yvonne de Galais.

Dar cu toate că luasem această hotărîre, simțeam că stăruie în mine impresia penibilă a unei rele prevestiri, impresie absurdă, pe care o alungai repede.

Lumînarea era aproape pe sfîrșite. Bîzîia un țînțar. Mătușa Moinel însă, cu capul plecat, cu tichia pe care nu și-o scotea decît la culcare, cu coatele pe genunchi, își luase povestea de la început... Din cînd în cînd ridica repede ochii și-mi arunca o privire iscoditoare, ca să-mi cunoască impresiile, sau poate voia să vadă dacă nu adormisem. În cele din urmă, culcat pe pernă, închisei ochii pe furiș, prefăcîndu-mă că am ațipit.

— Ce, dormi ?... întrebă ea cu un glas mai înăbușit și puțin decepționat.

Îmi fu milă și protestai :

— Da de unde, mătușă, crede-mă...

— Ba da, zise ea. De altfel înțeleg prea bine că nu te interesează poveștile mele. Vorbesc de oameni pe care nu-i cunoști...

Și de astă dată, din lașitate, nu mai răspunsei nimic.

Capitolul IV
VESTEA CEA MARE

A doua zi dimineaţa, era o vreme minunată. Parcă se simţea că e vacanţă. Peste tot tîrgul plutea o tihnă atît de perfectă, pe uliţă zgomotele erau atît de domoale, încît îmi recăpătai toată vesela siguranţă a unui purtător de veşti bune.

Augustin şi maică-sa locuiau în fosta clădire a şcolii care fusese şi primărie. La moartea tatălui său, pensionar de multă vreme şi pe care o moştenire neaşteptată îl îmbogăţise, Meaulnes cumpărase şcoala unde bătrînul institutor predase timp de douăzeci de ani, unde el însuşi învăţase să scrie şi să citească.

Casa nu avea o înfăţişare plăcută ; era mare, pătrată şi severă, ca o primărie ce fusese ; ferestrele de la parter, care dădeau spre uliţă, erau atît de sus, încît niciodată nu se uita nimeni pe geam ; iar curtea din dos, împrejmuită cu un gard înalt, care oprea vederea spre cîmpie, n-avea un pom, n-avea o floare şi era cea mai pustie curte de şcoală părăsită din cîte am văzut vreodată.

Intrai pe un coridor întortocheat, cu patru uşi, şi mă trezii, faţă în faţă, cu mama lui Meaulnes care venea din curte cu braţele pline de rufe, puse la uscat probabil din zorii acelei minunate zile de vacanţă.

Părea obosită. Avea aceeași față cu trăsături regulate, aceeași pieptănătură demodată, dar parcă mai încărunțise de cînd n-o văzusem. Cocul îi atîrna pe ceafă, pe jumătate despletit, cîteva șuvițe de păr îi cădeau în ochi, avea pleoapele umflate și roșii, ca după o noapte de veghe, și ținea capul ușor plecat, privind gînditoare înainte.

Dînd cu ochii de mine, pe neașteptate, și recunoscîndu-mă, zîmbi :

— Sosești tocmai la timp ; Augustin pleacă. Uite, chiar acum îi aduc rufăria pusă la zvîntat afară ; toată noaptea am făcut socoteli și i-am pregătit lucrurile. Trenul pleacă la cinci, dar pînă atunci o să fim gata cu totul...

S-ar fi zis că luase chiar ea această hotărîre, atît vorbea de sigur... Sau, fără îndoială, nu știa nici ea unde pleca Meaulnes.

— Du-te sus, zise, îl găsești în vechea primărie. Mi se pare că scrie.

Urcai repede scara. Pe ușa din dreapta era o tăbliță cu inscripția *Primărie ;* deschisei și intrai într-o sală mare, cu patru ferestre — două dînd spre cîmp, două spre uliță. În fund, pe o estradă lungă cît peretele, scaunele consilierilor municipali rămăseseră la locul lor, în fața unei mese cu postav verde. Deasupra, pe perete, portrete îngălbenite de vreme ale prezidenților Grevy și Carnot... Și la masă, în mijloc, stînd într-un vechi fotoliu, care trebuie să fi fost al primarului, Meaulnes scria muindu-și penița într-o călimară demodată, de faianță, în formă de inimă.

În locul acesta, potrivit mai degrabă pentru vreun moșier oarecare, se retrăgea Meaulnes, cînd nu cutreiera regiunea, în timpul vacanțelor mari...

Se sculă, imediat ce mă recunoscu, dar nu cu graba cu care îmi închipuisem eu.

— Seurel ! zise el pe un ton de profundă mirare.

Era același băiat înalt, cu capul tuns, cu fața osoasă. O mustață neîngrijită începea să-i acopere partea de sus a gurii. Avea aceeași privire dreaptă, onestă, pe care i-o cunoșteam... Dar peste jarul anilor trecuți parcă s-ar fi lăsat un văl de brumă, pe care marea lui pasiune de altădată reușea din cînd în cînd s-o împrăștie, pentru o clipă doar.

Părea foarte tulburat că mă vede. Mă urcasem, dintr-o săritură, pe estradă ; însă, lucru curios, nici măcar nu se gîndi să-mi întindă mîna. Se întoarse spre mine, cu mîinile la spate, sprijinit de masă, aplecat înapoi, și era foarte stînjenit. Privirea lui se și depărtase de mine, deși ținea mereu ochii ațintiți asupră-mi. S-ar fi zis că era preocupat de cele ce avea să-mi spună. Ca și altădată, ca și totdeauna, om scump la vorbă, așa cum sînt de obicei singuraticii, vînătorii și aventurierii, luase o hotărîre fără să se preocupe cum s-o explice. Abia acum, fiindcă mă aflam eu în fața lui, începea să-și adune cuvintele. Dar se vedea că îi venea foarte greu.

Cu toate acestea, eu îi povesteam vesel cum venisem cu bicicleta, cum petrecusem noaptea la mătușa Moinel și cît fusesem de mirat, văzînd că doamna Meaulnes îi pregătea lucrurile pentru plecare.

— Ah ! ți-a spus... ? întrebă el.

— Da ! Cred că n-ai să faci un drum prea lung.

— Ba da, un drum foarte lung.

Mă zăpăcii un moment, simțind că nu lipsea mult ca să nărui această hotărîre al cărei rost nu-l înțelegeam, și nu mai îndrăznii să spun nimic. Nu mai știam cum să-mi încep misiunea.

Mă scăpă însă el din încurcătură, vorbind în sfîrșit ca omul care vrea să se justifice :

— Seurel ! zise, tu știi ce înseamnă pentru mine ciudata aventură de la Sainte-Agathe. Era singurul meu țel în viață, singura mea speranță. Speranța asta am pierdut-o de mult. Și fără ea, unde puteam ajunge ? Cum să trăiesc la fel cu toată lumea ?

Ei bine, am încercat să trăiesc așa, la Paris, cînd am văzut că totul se sfîrșise, că nu mai avea nici un rost să mă ostenesc, căutînd domeniul pierdut...

Dar omul care a făcut odată un salt în paradis, cum să se mai împace, după aceea, cu o viață ca oricare alta ?... Ceea ce face fericirea altor oameni, mie mi-a părut o batjocură. Și cînd am încercat, cu sinceritate și hotărîre, să fac și eu ca alții, în ziua aceea mi-am strîns în suflet remușcări pe multă vreme...

Stăteam pe unul din scaunele înșirate de-a lungul estradei și-l ascultam cu ochii în pămînt, neștiind ce să înțeleg din acele explicații obscure.

— Meaulnes, zisei eu, spune odată, lămurește-mă ! Pentru ce călătoria asta lungă ? Ai vreo greșeală de îndreptat ? O făgăduială de ținut ?

— Ei da, răspunse el. Îți aduci aminte de făgăduiala făcută lui Frantz ?

— Oh ! făcui eu ușurat, numai de asta e vorba ?

— Da, de asta. Și poate și de îndreptat o greșeală. De amîndouă...

Urmă un moment de tăcere, în timpul căruia, hotărît să încep a vorbi, îmi pregătii cuvintele...

— N-am decît o explicație în care cred, continuă el. Desigur, aș fi vrut s-o mai văd o dată pe domnișoara de Galais. Doar s-o mai văd... Dar acum știu bine că nu voi mai ajunge niciodată la acea înălțime, la acel grad de perfecțiune și de puritate la care

eram cînd am descoperit domeniul fără nume. Poate numai în moarte, aşa cum ţi-am scris odată, voi regăsi frumuseţea din acele vremuri...

Schimbă tonul şi reîncepu, cu o însufleţire stranie, apropiindu-se de mine :

— Dar ascultă, Seurel ! Intriga asta nouă, călătoria asta lungă şi greşeala pe care am comis-o şi care trebuie îndreptată este, într-un fel, tot vechea mea aventură, în continuare.

Rămase cîtva timp pe gînduri, trudindu-se să-şi adune amintirile... Pierdusem o dată prilejul şi pentru nimic în lume nu voiam să-l scap şi a doua oară. Numai că de astă dată, vorbind, mă pripisem. Ar fi trebuit să tac. Şi mai tîrziu am regretat amar că nu i-am aşteptat mărturisirea.

Pronunţai, aşadar, prima mea frază din vestea cea mare, dar o pronunţai prea tîrziu, căci pregătită pentru un minut mai devreme, acum nu se mai potrivea.

Fără un gest, abia ridicînd puţin capul, rostii :

— Şi dacă ţi-aş spune că speranţa nu-i pierdută ?

Se uită lung la mine, apoi, întorcînd brusc ochii, se roşi la faţă cum n-am văzut în viaţa mea să roşească cineva ; îi năvălise tot sîngele în obraz şi trebuie să-i fi zvîcnit tîmplele teribil.

— Ce vrei să zici ? întrebă el în cele din urmă, abia putînd să vorbească.

Atunci, dintr-o suflare, îi povestii tot ce ştiam, tot ce făcusem şi lucrurile se întoarseră în aşa fel, încît aproape părea că Yvonne de Galais m-a trimis la el.

Se făcuse groaznic de palid.

Ascultă tot timpul tăcut, cu capul puţin strîns între umeri şi cu atitudinea unui om prins la strîm-

toare și neștiind cum să se apere, să se ascundă, sau să fugă. Îmi aduc aminte că nu m-a întrerupt niciodată. În treacăt, îi spusei că toate clădirile de la Sablonnières fuseseră dărîmate și că domeniul de altădată nu mai exista :

— Ah ! spuse el, vezi (ca și cînd ar fi pîndit prilejul de a-și justifica purtarea și deznădejdea în care se cufundase), vezi, n-a mai rămas nimic...

Și ca să termin, încredințat că, în sfîrșit, asigurarea atîtor coincidențe fericite îi va împrăștia din suflet orice urmă de mîhnire, îi povestii că unchiul Florentin organizase o petrecere cîmpenească, a doua zi, că domnișoara de Galais trebuia să vină călare ; și că era poftit și el... Primi și această noutate, tot tăcut. Părea cu desăvîrșire înstrăinat.

— Meaulnes, trebuie să-ți contramandezi plecarea, zisei eu cu nerăbdare. Hai repede s-o înștiințăm pe mama ta.

Și cum coboram împreună :

— O petrecere cîmpenească ? mă întrebă el, șovăind. Atunci, într-adevăr, crezi că trebuie să merg și eu ?

— Ce întrebare ! răspunsei repede.

Avea aerul unui om împins din spate.

Jos, Augustin anunță pe doamna Meaulnes că am să mănînc la prînz cu ei, că voi rămîne și la cină și peste noapte și că a doua zi dimineață va închiria o bicicletă și va merge și el cu mine la Vieux-Nançay.

— Ah, foarte bine, spuse ea clătinînd din cap, ca și cînd toate noutățile acestea i-ar fi confirmat prevederile.

Intrarăm în sufragerie. Era o cameră mică ; pe pereți, calendare ilustrate, pumnale ornamentate, burdufuri sudaneze, pe care le adusese, din îndepărtatele

sale călătorii, un frate al domnului Meaulnes, fost soldat infanterist, la marină.

Augustin mă lăsă, un moment, singur la masă și intră în camera de alături, unde maică-sa îi pregătise bagajele. Îl auzii cum îi spunea, coborînd puțin glasul, să nu-i desfacă geamantanul, căci poate călătoria lui era doar amînată...

Capitolul V
PETRECEREA CÎMPENEASCĂ

Spre Vieux-Nançay, îmi fu cam greu să mă țin de Augustin. Mergea ca un campion de bicicletă. Nici la deal nu se dădea jos. Inexplicabilei sale șovăieli din ajun, îi urmase o înfrigurare, o nervozitate și o dorință de a sosi cît mai repede, care mă cam înspăimîntau. Manifesta aceeași nerăbdare și cînd ajunserăm acasă la unchiul meu și fu incapabil să se intereseze de ceva, pînă în clipa cînd, gata de plecare, ne instalarăm în tărsură și pornirăm spre rîu. Plecarăm pe la zece dimineața.

Era spre sfîrșitul lui august, cînd vara e pe ducă. Se și vedeau semnele toamnei : frunzele începuseră să îngălbenească și castanele dezghiocate presărau drumurile albe. Nu era departe pînă la Cher ; ferma Aubier, unde ne duceam noi, era lîngă rîu și de acolo pînă la Sablonnières să tot fi fost doi kilometri. Din cînd în cînd întîlneam pe drum alte trăsuri cu invitați și chiar tineri călări, poftiți cu îndrăzneală, de unchiul Florentin, în numele domnului de Galais... Ca și odinioară se străduiseră să strîngă laolaltă săraci și bogați, castelani și plugari. Așa încît nu ne miram văzîndu-l, sosind cu bicicleta, pe Jasmin Delouche, care îl cunoscuse mai de mult, prin pădurarul Baladier, pe unchiul meu.

— Iată la cine era cheia, cine știa tot, pe cînd noi o căutam pretutindeni, pînă la Paris, zise Meaulnes, zărindu-l. Îți vine să mori de disperare !

Și de cîte ori se uita la el, necazul îi sporea. Jasmin, însă, care își închipuia că, dimpotrivă, are drept la toată recunoștința noastră, ne escorta trăsura foarte de aproape, pînă la capătul drumului. Se vedea că încercase să se ferchezuiască ; rezultatele însă erau cam slabe, căci avea un aspect mizerabil în jacheta roasă, ale cărei pulpane atingeau apărătoarea de noroi a velocipedului...

Deși își dădea toate silințele să fie dărguț, fața lui bătrînicioasă nu izbutea să placă. Nu știu de ce mie îmi inspira mai mult milă. Dar de cine n-aș fi avut eu milă în ziua aceea...

De cîte ori îmi amintesc de acea petrecere cîmpenească, simt în mine un nelămurit regret, o nelămurită amărăciune. Și cu cîtă bucurie o așteptasem ! Totul părea atît de perfect plănuit, totul prevestea că vom fi foarte fericiți. Și ce puțin am fost !...

Cît de frumoase erau totuși malurile iubitului nostru Cher ! Poposirăm la marginea apei, în locul unde dealul se termină printr-o pantă lină și pămîntul e împărțit în mici pajiști verzi, în grupuri de sălcii separate unele de altele, prin garduri, ca niște grădini minuscule. Pe celălalt mal al rîului, se înălțau coline cenușii, abrupte, stîncoase ; și pe cîte una mai îndepărtată, descopereai, printre brazi, turnul vreunui mic castel romantic. Se auzeau lătrînd, departe, cîinii de la castelul Préveranges.

Ca să ajungem la acel loc minunat, mersesem pe niște cărărui foarte întortocheate, aci pline de pietriș alb, aci pardosite cu nisip — cărărui care în apropiere de maluri se transformau în pîrîiașe, cînd rîul se umfla și apa venea repede. Ne strecurarăm pe po-

teci cufundate în umbră răcoroasă, ca în fund de văgăuni, şi uneori coacăzii sălbatici ne înhăţau de mîneci. Dar cînd gardurile vii se întrerupeau, intram orbiţi în lumina limpede a întregii văi. Cînd ne apropiarăm de rîu, un om căţărat pe o stîncă de pe celălalt mal, cu o mişcare domoală, arunca undiţa. Doamne, ce frumos era !...

Intrarăm într-un crîng de mesteceni şi ne aşezarăm pe iarbă, într-o poiană. Era o pajişte mare, netedă, unde ar fi fost loc pentru jocuri, fără de sfîrşit.

Caii fură deshămaţi şi trimişi la ferma Aubier. Se despachetară merindele şi se întinseră pe pajişte nişte mese mici, pliante, aduse de unchiul meu, în căruţă. Se căutară cîţiva oameni binevoitori, care să-i aştepte la marginea şoselei, pe mosafirii întîrziaţi şi să le arate locul unde eram.

Mă oferii numaidecît eu ; Meaulnes veni cu mine, şi împreună, ne postarăm lîngă pod, la răscrucea mai multor poteci şi a drumului ce venea dinspre Sablonnières.

Aşteptam plimbîndu-ne în lung şi-n lat, vorbind de trecut, încercînd, de bine de rău, să ne distrăm. Sosi încă o căruţă de la Vieux-Nançay, cu ţărani necunoscuţi şi o fată înaltă, gătită cu funde în păr. Apoi nimic. Ba da, trei copii într-o căruţă trasă de un măgăruş, copiii fostului grădinar de la Sablonnières.

— Mi se pare că-i cunosc, spuse Meaulnes. Cred că ei sînt ; ştii, copiii care m-au luat de mînă, atunci la serbare, şi m-au dus la masă...

Dar în clipa aceea, măgăruşul nevrînd să mai meargă, copiii se dădură jos şi începură să-l tragă de hăţuri, să-l înţepe şi să-l lovească din toate puterile ; atunci Meaulnes, dezamăgit, susţinu că se înşelase, că nu-i cunoştea...

Îi întrebai dacă întîlniseră, în drum, pe domnul și pe domnișoara de Galais. Unul dintre ei răspunse că nu știa ; altul : „mi se pare că da, domnule !" Și rămaserăm tot nelămuriți.

În cele din urmă reușind să urnească măgărușul, copiii porniră spre pajiște, unul trăgînd de hățuri și ceilalți doi împingînd din dosul căruței. Iar noi începurăm din nou să așteptăm. Meaulnes se uita țintă la cotitura drumului dinspre Sablonnières, pîndind cu un fel de spaimă venirea fetei pe care o căutase atîta odinioară.

Îl apucase o enervare ciudată și aproape comică, motivînd că Jasmin era pricina.

Ne urcasem pe un mic dîmb, ca să putem vedea mai departe pe drum și de acolo îl zărisem în vale pe Delouche, care perora într-un grup de mosafiri, încercînd să facă pe simpaticul.

— Ia uite la imbecilul ăsta, îmi spuse Meaulnes enervat.

Și eu îi răspunsei :

— Da' dă-l încolo. Face și el ce poate, săracu !

Augustin însă nu se lăsa. Dintr-un desiș trebuie să fi țîșnit o veveriță, sau un iepure, și Jasmin se luă după el, făcîndu-se că vrea să-l prindă. Voia omul să arate ce poate.

— Uită-te la el cum fuge acum, zise Meaulnes, ca și cînd asta ar fi fost culmea îndrăznelii !

Mă pufni rîsul. Nici el nu se putu stăpîni, dar veselia pieri ca fulgerul, pe fața lui.

Mai trecu un sfert de oră :

— Dacă nu vine ! zise el.

— Nu se poate, a promis, răspunsei eu. Ai puțină răbdare !

Tăcu și se uită fix pe drum. În cele din urmă, incapabil să mai îndure această așteptare, îmi spuse :

— Ascultă ! Eu mă duc jos, unde sînt ceilalţi. Nu ştiu ce am. Parcă e ceva împotriva mea şi dacă mai rămîn aici, simt că n-o să mai vie niciodată, că e cu neputinţă s-o văd apărînd deodată pe drumul ăsta.

Şi plecă spre poiană, lăsîndu-mă singur.

Ca să treacă timpul mai uşor, făcui vreo sută de paşi pe cărăruie. Şi la prima cotitură o zării pe Yvonne de Galais, călare pe un cal alb. Trebuie să fie bătrînul Belisaire, dar în dimnieaţa aceea părea atît de vioi, încît fata era silită să tragă de hăţuri pentru a-l împiedica să n-o pornească la trap. Înaintea calului mergea cu greutate, tăcut, domnul de Galais. Desigur, pe drum, merseseră călare pe rînd.

Cînd mă văzu singur, fata surîse, sări iute jos şi trecînd dîrlogii tatălui său, se îndreptă spre mine, care alergam în întîmpinarea ei :

— Sînt foarte fericită, zise, că vă găsesc singur. Căci nu vreau să-l vadă nimeni, în afară de dumneavoastră, pe bietul Belisaire. Şi nici n-aş vrea să-l pun la un loc cu ceilalţi cai. E prea bătrîn şi prea urît ; apoi mi-e teamă mereu să nu-l lovească vreun alt cal. Ştiţi, eu nu îndrăznesc să încalec decît pe el. Cînd o muri n-am să mai merg călare...

Sub fermecătoarea însufleţire, sub graţia în aparenţă atît de liniştită a domnişoarei de Galais, simţeam aceeaşi nerăbdare şi aproape aceeaşi îngrijorare ca şi la Meaulnes. Vorbea mai repede ca de obicei. Şi cu toate că era îmbujorată, avea pe frunte şi în jurul ochilor o paloare puternică, în care i se citea toată tulburarea.

Hotărîrăm să-l priponim pe Belisaire de un copac, în păduricea de lîngă drum. Tăcut ca totdeauna, domnul de Galais, scoase căpăstrul din coburi şi legă calul puţin cam jos, după cît îmi păru mie. Făgăduii să trimit numaidecît la fermă după fîn, ovăz şi paie.

Şi Yvonne de Galais apăru pe pajişte cum îmi închipui că apăruse odinioară pe malul lacului, cînd Meaulnes o văzuse pentru prima dată.

Mergînd la braţul tatălui ei, potrivindu-şi cu mîna stîngă faldurile mantiei lungi şi uşoare, se îndrepta spre mosafiri, cu obişnuitul ei aer atît de grav şi atît de copilăresc, în acelaşi timp. Eu mergeam alături de ea. Toţi invitaţii împrăştiaţi pe iarbă şi cei care se jucau mai departe, în crîng, se sculaseră şi se adunaseră s-o primească. Un moment se făcu tăcere. Toată lumea o privea cum se apropie.

Meaulnes se amestecase în grupul tinerilor şi nimic nu-l deosebea de tovarăşii lui, în afară, poate, de statura-i înaltă ; însă acolo mai erau destui flăcăi, aproape tot atît de lungi cît Augustin Meaulnes. Şi el nu făcu nimic ca să atragă atenţia — nici un gest, nici măcar un pas înainte. Era îmbrăcat în nişte haine cenuşii. Îl vedeam cum stătea neclintit şi se uita fix, ca şi toţi ceilalţi mosafiri, la fata aceea înaltă şi atît de frumoasă, care se apropia. Totuşi, la urmă, cu o mişcare inconştientă şi încurcată, îşi trecuse mîna pe cap, ca şi cînd printre atîtea frizuri ticluite cu grijă, ar fi vrut să-şi ascundă capul tuns şi aspru de ţăran.

Apoi grupul înconjură pe domnişoara de Galais. Îi fură prezentate fetele şi băieţii pe care nu-i cunoştea. Venea rîndul prietenului meu. Simţeam că-mi bate inima tot atît de tare, cum trebuie să-i fi bătut şi lui. Mă pregăteam chiar eu să fac această prezentare.

Dar înainte să fi putut spune o vorbă, cu o hotărîre şi o gravitate surprinzătoare, fata se apropie de el :

— Îl cunosc pe Augustin Meaulnes, zise ea. Şi îi întinse mîna.

Capitolul VI

PETRECEREA CÎMPENEASCĂ

(sfîrşit)

Însă numaidecît se apropiară alţi oaspeţi, veniţi s-o salute pe Yvonne de Galais şi tinerii mei se treziră despărţiţi. Iar la prînz, printr-o întîmplare nenorocoasă, nu se putură aşeza la aceeaşi măsuţă. Cu toate acestea, Meaulnes parcă îşi recăpătase încrederea şi curajul. Cum eram departe de el, izolat între domnul de Galais şi Delouche, îl văzui în mai multe rînduri făcîndu-mi semne prieteneşti cu mîna.

Doar spre seară, cînd jocurile, scăldatul, pălăvrăgeala, plimbările cu barca pe iazul din apropiere erau peste tot în toi, doar atunci se află Meaulnes din nou în faţa Yvonnei de Galais. Stăteam de vorbă cu Delouche, aşezaţi pe nişte scaune de grădină, cînd, părăsind un grup de tineri cu care părea că se plictiseşte, fata se apropie de noi. Îmi amintesc că ne-a întrebat de ce nu ne-am dus şi noi cu barca pe lacul Aubiers, să vîslim.

— Am făcut cîteva tururi după masă, răspunsei eu. Dar e destul de monoton şi ne-am plictisit repede.

— De ce nu vă duceţi atunci pe rîu ? întrebă ea.

— E prea iute curentul. Ar fi riscant.

— Ne-ar trebui, zise Meaulnes, o luntre cu motor, sau un vaporaş, ca acela de atunci.

— Nu-l mai avem, mărturisi ea aproape în şoaptă, l-am vîndut.

Şi toţi tăcurăm stînjeniţi.

Jasmin profită de ocazie şi spuse că se duce să-l vadă pe domnul de Galais.

— Ştiu eu unde să-l găsesc, zise el plecînd.

Ciudăţenie a firii omeneşti ! Aceste două fiinţe, atît de total deosebite, se plăcuseră din prima clipă şi nu se mai despărţiseră toată dimineaţa. Spre seară, domnul de Galais mă luase deoparte şi-mi spusese că am un prieten plin de calităţi : cumpătat, respectuos. Te pomeneşti că mersese pînă acolo cu simpatia, încît îi destăinuise chiar şi existenţa lui Belisaire şi locul unde era ascuns.

Mă gîndeam să plec şi eu, cum făcuse Jasmin, dar îi simţeam pe cei doi tineri atît de îngrijoraţi, de stînjeniţi unul faţă de celălalt, încît socotii că e mai prudent să rămîn cu ei...

Toată discreţia lui Delouche şi toată precauţia mea serviră prea puţin.

Yvonne de Galais şi Augustin Meaulnes vorbeau ; însă el, cu o încăpăţînare de care desigur nu-şi dădea seama, aducea vorba mereu, invariabil, de toate minunile de odinioară. Şi de fiece dată, chinuită, fata trebuia să-i repete că totul dispăruse : vechea locuinţă, atît de complicată şi de bizară — dărîmată ; eleşteul secat, nivelat, copiii cu costumele fermecătoare, împrăştiaţi...

— Ah ! făcea Meaulnes, simplu, cu deznăjede, ca şi cînd fiecare din aceste dispariţii i-ar fi dat dreptate împotriva fetei, sau a mea.

Mergeam unul lîngă altul... În zadar încercam eu să abat tristeţea care ne învăluia pe toţi trei. Meaul-

nes puse brusc o întrebare și se lăsă din nou învins de ideea lui fixă.

Cerea deslușiri despre tot ceea ce văzuse odinioară : despre fetițe, despre vizitiul vechiului cupeu, despre minunații ponei de la curse. „Și toți poneii au fost vînduți ? Nu mai sînt cai pe domeniu ?"

Ea răspunse că nu. De Belisaire nu pomeni nimic.

Atunci el își aminti de lucrurile din camera lui : de candelabre, de oglinda cu ramă aurită, de vechea lăută spartă...

Se informa de toate acestea cu o pasiune neobișnuită, ca și cînd ar fi vrut să se încredințeze că nimic nu mai dăinuia din frumoasa lui aventură, că fata nu-i poate aduce nici măcar o epavă în stare să-i dovedească, neîndoios, că atunci nu visaseră amîndoi, așa cum un scafandru aduce din fundul mării o piatră, sau niște alge.

Domnișoara de Galais și cu mine nu ne puturăm opri să ne zîmbim cu tristețe. Și ea se hotărî să-i explice :

— N-ai să mai vezi frumosul castel pe care eu și domnul de Galais îl aranjasem pentru Frantz. Noi trăiam ca să-i îndeplinim lui dorințele. Era o ființă atît de ciudată, atît de fermecătoare ! Dar toate s-au dus o dată cu el, în seara logodnei lui neîntîmplate.

Domnul de Galais era ruinat și noi nu știam nimic. Frantz făcuse datorii și foștii lui camarazi aflînd că el dispăruse... ne-au urmărit pe noi. Acum sîntem săraci, doamna de Galais a murit și în cîteva zile ne-am pierdut toți prietenii.

Dacă Frantz s-ar întoarce, dacă n-ar fi mort... Și-ar aduce prietenii și logodnica ; s-ar face nunta întreruptă și poate că atunci totul ar redeveni așa cum a fost pe vremuri. Dar trecutul poate să renască ?

— Cine știe ! zise Meaulnes gînditor. Și nu mai întrebă nimic.

Mergeam toți trei tăcuți, călcînd fără zgomot pe iarba măruntă și ușor îngălbenită. Augustin avea alături, la deapta lui, pe fata pe care o crezuse pierdută pentru totdeauna. Cînd îi punea cîte o întrebare aspră, ea îi răspundea întorcînd fața încet spre el, neliniștită, și plecîndu-și puțin capul.

Ce fermecătoare era ! Odată, vorbind, îi pusese mîna încetișor pe braț, cu un gest plin de încredere și de slăbiciune.

De ce ședea Meaulnes ca un străin, ca un om care n-a găsit ceea ce căuta și pe care nu-l mai interesează nimic altceva ?

Fericirea asta i-ar fi părut acum trei ani un miracol și poate că n-ar fi suportat-o fără spaimă, fără nebunie.

Atunci de unde venea golul, înstrăinarea, neputința aceea de a fi fericit, care îl stăpîneau în acel ceas, atît de arzător dorit odinioară ?

Ne apropiarăm de păduricea unde domnul de Galais îl priponise, dimineața, pe Belisaire. Soarele cădea spre asfințit, lungindu-ne umbrele pe iarbă ; din cealaltă parte a poienii, ajungeau pînă la noi, ca un zumzet de fericire, vorba și rîsul celor care petreceau și glasuri limpezi de fetițe. Mergeam tăcuți în admirabilul calm al serii, cînd auzirăm pe cineva cîntînd departe, în marginea pădurii dinspre Aubiers, ferma de pe malul lacului. Era o voce tînără de țăran, care se duce cu vitele la adăpat ; era o melodie ritmată, ca o arie de dans, dar pe care omul o cînta tărăgănat, domolit, ca pe o tristă baladă bătrînească.

Papucii mei sînt roșii...
Ah ! dragostele mele !

Papucii mei sînt roşii...
Ah ! n-aş mai şti de ele !

Meaulnes ridicase capul şi asculta. Nu era nimic altceva decît o melodie pe care o cîntau ţăranii întîrziaţi, la castelul fără nume, în seara de pe urmă a serbării, cînd totul se năruise... Nimic, decît o amintire — cea mai sărăcăcioasă — din acele frumoase zile ce nu se vor mai întoarce.

— Auziţi ? întrebă Meaulnes în şoaptă. Oh, mă duc să văd cine cîntă. Şi plecă imediat spre pădurice. Dar aproape în aceeaşi clipă cîntecul încetă ; omul mai fluieră o secundă după vite, depărtîndu-se ; apoi nu se mai auzi nimic...

Întorsei capul spre Yvonne de Galais. Gînditoare şi copleşită, rămăsese cu ochii ţintă spre crîngul în care pierise Meaulnes. De cîte ori, mai tîrziu, trebuie să fi privit astfel, pe gînduri, locul pe unde marele meu prieten plecase pentru totdeauna.

Se întoarse spre mine :

— Nu e fericit, spuse ea cu durere. Apoi adăugă : Şi poate că eu nu-i sînt de nici un folos !...

Nu răspunsei nimic, de teamă ca Meaulnes, care trebuie să fi ajuns la fermă din cîţiva paşi şi care acum se întorcea, probabil, prin pădure, să nu ne surprindă vorbind de el. Totuşi, după o uşoară ezitare, mă pregăteam s-o încurajez ; să-i spun să nu se teamă de băiatul acela înalt, să-l forţeze să-şi deschidă sufletul ; că, desigur, era torturat de o taină pe care, fără un îndemn stăruitor, el n-ar mărturisi-o niciodată, nici ei, nici nimănui, cînd din celălalt capăt al pădurii, porni deodată un strigăt urmat de un tropăit şi de voci întretăiate. Părea că un cal ar fi izbit cu copitele în pămînt şi parcă se certau nişte oameni. Înţelesei imediat că i se întîmplase un accident bietului Belisaire şi dădui fuga spre locul de unde ve-

nea gălăgia. Domnişoara de Galais porni după mine, mai încet. Cei din poiană trebuie să fi băgat de seamă mişcarea noastră, căci în momentul cînd intram în crîng, auzii ţipete, şi, cînd întorsei capul, văzui o mulţime de oameni alergînd.

Într-adevăr, bătrînul Belisaire era pricina acelei agitaţii. Priponit prea jos, bietul animal îşi prinsese în ştreang copita de dinainte ; stătuse totuşi liniştit pînă în momentul cînd, domnul de Galais şi Delouche, care se plimbau pe acolo, se apropiară de el ; speriat, enervat şi din pricina ovăzului cu care nu era deprins, calul începu să se zbată cu o furie nemaipomenită ; cei doi oameni încercaseră să-l liniştească, să-i scoată copita din ştreang, însă făcuseră treaba asta cu atîta neîndemînare, încît izbutiseră să-l încurce şi mai rău, riscînd pe deasupra să se expună la primejdioase lovituri de copită.

Din întîmplare tocmai atunci dădu peste ei Meaulnes, care se întorcea de la fermă. Înfuriat de atîta nepricepere, îi îmbrîncise pe cei doi oameni, gata-gata să-i trimită de-a dura în tufiş, şi se apropiase cu grijă de cal. Cît ai bate din palme, îl descurcase pe Belisaire şi-l liniştise. Prea tîrziu însă. Răul se comisese ; îţi făcea milă să-l vezi cu şeaua pe spate, deschingată numai pe jumătate, cu piciorul îndoit sub pîntec şi tremurînd. Meaulnes îl examina, pipăindu-l, fără să scoată o vorbă.

Se adunase aproape toată lumea acolo, dar el nu văzu pe nimeni cînd ridică ochii. Era negru de mînie.

— Mă întreb, strigă el, cine l-a putut lega aşa. Şi să-i mai lase şi şeaua pe spate toată ziua... Dar cine a cutezat să pună şeaua pe calul ăsta bătrîn, bun cel mult pentru o cotigă.

Delouche vru să spună ceva, să ia totul asupra lui.

— Tu să taci ! E şi vina ta. Te-am văzut cum voiai să-l descurci, trăgînd prosteşte de laţ...

Şi plecîndu-se din nou spre cal, începu să-i frece cu palma încheietura piciorului bolnav.

Domnul de Galais, care pînă atunci nu spusese nici o vorbă, vru să iasă din rezervă ; dar era mai bine dacă nu zicea nimic.

— Ofiţerii de marină au obiceiul... bîlbîi el. Calul meu...

— Oh ! e al dumneavoastră ? întrebă Meaulnes puţin mai liniştit şi întorcînd capul spre bătrîn.

Crezui că era gata să schimbe tonul, să ceară scuze. Era roşu ca racul. Răsuflă o clipă. Şi-mi dădui seama atunci că simţea o plăcere amară şi deznădăjduită să agraveze situaţia, să sfarme totul, pentru totdeauna, zicînd cu obrăznicie :

— Ei bine, nu vă felicit.

Cineva sugeră :

— Poate că apa rece... Dacă l-ar scălda în vad...

Dar Meaulnes parcă nici nu auzi :

— Trebuie să luaţi calul imediat, zise el, cît mai poate să meargă — şi nu e timp de pierdut ! — să-l duceţi în grajd şi să nu-l mai scoateţi de acolo niciodată.

Cîţiva tineri se oferiră numaidecît să-l ducă pe Belisaire la Sablonnières. Dar domnişoara de Galais refuză repede, mulţumind. Cu obrajii în flăcări, gata s-o podidească lacrimile, spuse la revedere tuturor şi chiar lui Meaulnes, care se zăpăci şi nu îndrăzni s-o privească. Luă calul de dîrlogi, cum ar fi luat pe cineva de mînă, mai mult ca să-l apropie de ea, decît să-l conducă... Adia un vîntuleţ de sfîrşit de vară ; frunzele gardurilor vii de pe drumul Sablonnières tremurau uşor... Ai fi zis că eşti în luna mai.

O văzurăm pe Yvonne de Galais plecînd, cu braţul alb pe jumătate scos din mantie, ţinînd în mîna-i mică şi delicată frîul grosolan de piele. Alături, mergea cu greutate tatăl ei...

Trist sfîrşit de seară ! Încet-încet, fiecare îşi adună pachetele, tacîmurile ; se strînseră scaunele, se demontară mesele, şi căruţele plecară una cîte una, încărcate cu bagaj şi cu oameni, care îşi luau rămas bun, ridicînd pălăriile sau fluturînd batiste. Pe pajişte nu mai rămăseserăm decît Meaulnes, eu şi unchiul Florentin, care, ca şi mine, ca şi prietenul meu, îşi rumega tăcut dezamăgirea şi regretele.

În sfîrşit, plecarăm şi noi în trăsura noastră, cu arcuri bune, trasă cu iuţeală de un frumos cal roib. La cotitură, roata scîrţîi în nisip, văzurăm cum dispare de pe cărare capătul drumului lateral, pe unde plecaseră bătrînul Belisaire şi stăpînii lui.

Dar atunci, prietenul meu — fiinţa cea mai incapabilă să plîngă, pe care o cunosc în lume — îşi întoarse faţa spre mine, o faţă răvăşită de un nestăpînit val de lacrimi.

— Opriţi, vă rog ! zise el punînd mîna pe umărul unchiului Florentin. Nu vă ocupaţi de mine. Am să mă întorc singur, pe jos.

Şi spre stupefacţia noastră, sări din trăsură şi începu să alerge îndărăt, spre drumeagul pe care îl lăsase în urmă, spre drumul care ducea la Sablonnières. Trebuie să fi ajuns la domeniu pe aceeaşi alee de brazi, unde odinioară, vagabond ascuns în lăstăriş, auzise convorbirea misterioasă a frumoşilor copii necunoscuţi.

Şi în seara aceea, plîngînd cu hohote, o ceru în căsătorie pe Yvonne de Galais.

Capitolul VII

ZIUA NUNŢII

E joi, la începutul lui februarie ; o după-amiază frumoasă, rece — bate un vînt puternic. Poate să fie ceasul trei şi jumătate, patru... Prin mahalale sînt întinse pe garduri rufe, care se zvîntă fluturînd în vînt... În fiecare casă arde focul în sufragerie, făcînd să sclipească un adevărat altar de jucării lucitoare. Obosit de joacă şi liniştit, copilul s-a aşezat pe covor, la picioarele mamei sale şi o roagă să-i povestească ziua ei de nuntă...

Cine nu vrea să fie fericit n-are decît să se urce în pod şi va auzi pînă seara cum şuieră şi gem naufragiile ; cine vrea să plîngă n-are decît să iasă afară, în drum, şi vîntul îi va astupa gura cu fularul, amintindu-i de o caldă sărutare neaşteptată...

Dar pentru cel ce iubeşte fericirea există, la capătul unui drum noroios, căsuţa Sablonnières, unde prietenul meu Meaulnes a intrat cu Yvonne de Galais, care, de la amiază, e soţia lui.

Au stat logodiţi cinci luni. A fost o logodnă tot atît de liniştită, pe cît de agitată fusese prima lor întîlnire. Meaulnes a venit foarte des la Sablonnières, cu bicicleta ori cu trăsura. Cosînd sau citind la fereastra mare dinspre cîmpie şi brazi, domnişoara de

Galais a văzut prin perdele, de mai bine de două ori pe săptămînă, înalta siluetă trecînd repede pe lîngă geam, căci el vine totdeauna pe aceeaşi alee care l-a adus odinioară la castel...

E singura aluzie — subînţeleasă — pe care o mai face, la trecut. Fericirea pare să-i fi adormit zbuciumul.

În timpul ăstor cinci luni s-au întîmplat mici evenimente, foarte însemnate pentru noi. Am fost numit institutor în cătunul Saint-Benoist-des-Champs. Saint-Benoist-des-Champs nu e un sat. E o cîmpie cu cîteva ferme răzleţe iar şcoala e cu desăvîrşire izolată pe o coastă de deal, în marginea drumului. Duc o viaţă foarte singuratică ; dar sînt aproape de Sablonnières. Dacă o iei peste cîmp, nu faci pînă acolo mai mult de trei sferturi de oră.

Delouche stă acum la Vieux-Nançay ; lucrează la unchiu-său, care e antreprenor de zidărie. Peste puţin timp va rămîne el patron. Vine adeseori să mă vadă. La rugămintea domnişoarei de Galais, Meaulnes e acum foarte drăguţ cu el. L-au poftit şi la nuntă. De aceea sîntem azi împreună, cînd toţi musafirii de la nuntă au plecat.

E pe la patru, după prînz. Pentru ce dăm tîrcoale pe lîngă pădure, pentru ce nu ne putem hotărî să ne ducem fiecare acasă ?

Cununia s-a celebrat la amiază, cu toată liniştea posibilă, în vechea capelă de la Sablonnières, care n-a fost dărîmată şi care se află pe o colină între brazi. După un dejun grăbit, mama lui Meaulnes, domnul Seurel şi Millie, unchiul Florentin şi ceilalţi s-au urcat în trăsuri şi au plecat.

N-am rămas decît eu cu Jasmin.

Rătăcim pe liziera pădurii din dosul casei Sablonnières. În locul domeniului, se întinde astăzi un teren

înțelenit, lăsat în paragină. Nu știu de ce sîntem cuprinși de neliniște. Dar nu vrem să ne-o mărturisim și încercăm, cum putem, să ne abatem gîndurile, să ne amăgim îngrijorarea. Plimbîndu-ne, descoperim culcușuri de iepuri, un laț întins — urma unui braconier —, dîre mici de nisip pe unde au scormonit de curînd iepurii de casă... Zadarnic, azi nu ne interesează nimic. Facem ce facem și ne întoarcem la marginea crîngului, de unde se vede casa tăcută și zăvorîtă...

Sub fereastra înaltă ce dă spre brazi, există un balcon, un balcon de lemn, năpădit de plante agățătoare și de bălării, pe care vîntul le culcă la pămînt. În ochiurile ferestrei, se reflectă o lumină care trebuie să fie de la flăcările focului din cămin. Cînd și cînd, prin dosul geamului trece o umbră.

Peste tot, prin împrejurimi, e liniște și pustiu. În grădina de zarzavat, la singura fermă rămasă din fostele acareturi, pe cîmpiile înconjurătoare, nu se vede nimic, nu se aude nimic. Arendașii sînt plecați, la tîrg, pentru a sărbători fericirea proprietarilor. Cîte o rafală de vînt vine încărcată uneori cu aburi, aproape cu ploaie, ne udă obrajii și ne aduce de departe glasul pierdut al unui pian...

În casa zăvorîtă, cîntă cineva. Mă opresc o clipă să ascult. La început parcă e o voce tremurătoare, ce abia îndrăznește să-și cînte fericirea. E ca rîsul unei fetițe care își aduce din camera ei toate jucăriile și le risipește înaintea unui prieten mic... Și mă gîndesc la bucuria sfioasă a unei femei tinere care s-a îmbrăcat cu o rochie frumoasă, vine s-o arate și nu știe dacă are să placă...

Melodia aceasta necunoscută este și o rugă, și o închinare, și o mătanie în fața fericirii. Parcă cineva imploră norocul să rămînă statornic, să nu fie prea crud...

Mă gîndesc : „În sfîrşit sînt fericiţi. Meaulnes e acum lîngă ea“...

Şi credinţa, siguranţa asta, ajunge pentru mulţumirea perfectă a unui copil cumsecade ca mine...

Cum stau aşa, cufundat în gînduri, cu obrajii stropiţi de picurii aduşi de vîntul şesului, ca de pulberea pe care o împrăştie valurile mării, simt o mînă pe umăr :

— Ascultă ! zise Jasmin foarte încet.

Întorc privirea spre el. Îmi face semn să nu mă mişc. Îl văd cum ascultă atent, cu capul plecat, cu sprîncenele încruntate...

Capitolul VIII

CHEMAREA LUI FRANTZ

— Hu-uu !

De astă dată am auzit. E un semnal, un strigăt de chemare, pe două note, sus şi jos, pe care l-am mai auzit cîndva...

Ah ! îmi amintesc : aşa striga pe vremuri comediantul acela deşirat, seara, la gardul şcolii, cînd tînărul său tovarăş întîrzia cu noi. Este chemarea la care Frantz ne pusese să jurăm că vom răspunde, oricînd şi oriunde. Dar de ce cheamă el tocmai astăzi, de ce tocmai aici ? Ce vrea ?

— Trebuie să fie un braconier, în brădetul de la stînga, zic eu încet.

Jasmin clătină din cap a neîncredere.

— Ştii prea bine că nu e asta, zise el. Sînt aici, amîndoi. L-am surprins pe Ganache azi-dimineaţă, pe la unsprezece, stînd la pîndă, în cîmpul de lîngă capelă. A tulit-o, cînd m-a văzut. Trebuie să fi venit de departe cu bicicleta, căci era plin de noroi pînă la gît...

— Dar ce caută aici ?

— Habar n-am. Însă, neapărat, trebuie să-i gonim. Dacă îi lăsăm să dea tîrcoale primprejur, or să înceapă iar toate smintelile de atunci...

Sînt de aceeași părere, fără s-o mărturisesc.

— Cel mai bine ar fi, spun eu, să ne apropiem de ei, să vedem ce vor și să-i facem să înțeleagă de vorbă bună...

O luăm, așadar, încet peste crîng, strecurîndu-ne tăcuți spre brădetul de unde pornește, la intervale regulate, acel strigăt prelung, care nu e de fapt mai trist decît altul, dar care pentru noi sună a piază-rea.

În această parte a pădurii, unde privirea se izbește de trunchiuri de brazi plantați simetric, e greu să surprinzi pe cineva și să înaintezi fără a fi văzut. Noi nici măcar nu încercăm. Mă postez într-un colț al pădurii. Jasmin se duce să stea de strajă în colțul opus, așa încît să supraveghem, fiecare, cîte două laturi ale dreptunghiului și să nu lăsăm să ne scape vreunul din nomazi, fără a-l striga. După ce am luat toate dispozițiunile, încep să-mi joc rolul de pașnic cercetaș. Din cînd în cînd strig din toate puterile :

— Frantz !... Frantz ! Nu te teme. Sînt eu, Seurel ; vreau să-ți vorbesc.

O clipă de tăcere ; tocmai mă pregăteam să strig din nou, cînd în mijlocul brădetului, unde privirea mea nu prea ajunge, o voce comandă :

— Rămîi unde ești : vine el la tine.

Între brazii înalți pe care depărtarea îi face să pară strînși unul lîngă altul, disting, încet-încet, silueta lui Frantz de Galais. Se apropie, întorcînd capul în dreapta și în stînga. E plin de noroi și prost îmbrăcat ; are pantalonii strînși jos, cu agrafe de bicicletă ; pe cap o șapcă veche și pleoștită, cu o ancoră. De cînd nu s-o fi tuns ? Acum îl văd bine la față : e palid și slab... Parcă a plîns...

— Ce vrei ? mă întreabă cu o mutră obraznică.

— Și dumneata, Frantz, ce cauți aici ? De ce vii să tulburi fericirea altora ? Ce vrei ? Ai ceva de cerut ? Spune-o !

Interogat astfel, la repezeală, se înroşeşte puţin, se bîlbîie şi nu poate spune decît :

— Sînt nenorocit. Sînt nenorocit.

Apoi se sprijină de trunchiul unui copac şi începe să plîngă amar, în hohote, cu capul pe braţ. Fac vreo cîţiva paşi în pădure. E o linişte desăvîrşită. Nici măcar glasul vîntului, pe care îl opresc bătrînii brazi de la marginea codrului. Doar hohotele de plîns ale tînărului de lîngă mine cresc şi se sting înăbuşite...

Aştept să se potolească această criză şi, binişor, îi pun mîna pe umăr :

— Frantz, vino cu mine, îi spun încet. Hai să te duc la ei. Au să te primească cu braţele deschise, ca pe un copil pierdut, pe care l-au regăsit, şi toate necazurile vor lua sfîrşit.

Dar el nu voia să audă nimic. Cu o voce înecată de lacrimi, nenorocit, încăpăţînat, furios, o lua de la capăt :

— Va să zică Meaulnes nu mai ţine la mine ? De ce nu răspunde cînd îl chem ? De ce nu-şi ţine făgăduiala ?

— Haide, Frantz, răspunsei eu, lasă copilăriile astea. A trecut timpul fantasmagoriilor. Nu tulbura cu nălucirile dumitale fericirea celor pe care îi iubeşti ; a surorii dumitale şi a lui Augustin Meaulnes.

— Dar ştii bine că numai el mă poate salva. Numai el e în stare să regăsească urma pe care o caut. Uite, peste puţină vreme, se împlinesc trei ani de cînd eu şi Ganache batem drumurile Franţei, fără nici un rezultat. N-avem încredere decît în prietenul dumitale. Şi iată că el nu răspunde cînd îl chem. El şi-a regăsit iubirea. De ce nu se gîndeşte acum şi la mine ? Trebuie să pornească la drum. Yvonne are să-l lase să plece. Ea nu mi-a refuzat niciodată nimic.

Vorbea cu fața întoarsă spre mine. Pe obrajii plini de praf și de noroi, lacrimile îi lăsaseră dîre sărate. Avea pistrui pe lîngă ochi, era prost bărbierit, netuns și îi atîrnau lațele peste gulerul murdar — o față de ștrengar bătrîn, istovit și bătut. Stătea cu mîinile în buzunare și dîrdîia de frig. Nu mai era copilul regesc, în zdrențe, din anii trecuți. Sufletește rămăsese, desigur, tot copil, mai copil ca niciodată ; poruncitor, plin de toane și copleșit de disperări subite. Copilăria asta, însă, era greu de suportat la un tînăr care se și trecuse puțin.

Pe vremuri, era în el atîta tinerețe orgolioasă, încît parcă orice nebunie de pe lume i se îngăduia. Acum, în primul rînd, îți venea să-i plîngi de milă că și-a ratat viața ; apoi să-i reproșezi că se încăpățînează să apară în rolul absurd de tînăr erou romantic...

Și la urma urmei, fără să vreau, mă gîndeam că nobilul nostru Frantz, cu frumoasele lui iubiri, începuse, fără îndoială, să fure, la rînd cu Ganache, ca să poată trăi... Unde a dus atîta mîndrie !

— Dacă îți făgăduiesc, spun eu în sfîrșit, după un minut de chibzuință, că peste cîteva zile Meaulnes o să înceapă campania pentru dumneata, numai pentru dumneata ?

— Are să reușească, nu-i așa ? Ești sigur ? mă întrebă el clănțănind din dinți.

— Cred că da ! Cu el totul devine posibil !

— Și eu cum o să știu ? Cine are să mă anunțe ?

— Ai să te întorci exact după un an, în același loc și la aceeași oră și ai să găsești aici fata pe care o iubești.

Spunînd acestea nu mă gîndeam să tulbur liniștea tinerilor căsătoriți, ci s-o caut eu însumi pe fată

informîndu-mă la mătuşa Moinel şi străduindu-mă s-o găsesc.

Frantz mă privea în ochi cu voinţa de a crede în mine, ce e drept, admirabilă. Cincisprezece ani, era tot de cincisprezece ani, ca şi atunci ! vîrsta pe care o aveam noi la Sainte-Agathe, în seara cînd măturarăm clasa, cînd făcurăm toţi trei acel teribil jurămînt copilăresc.

În cele din urmă fu nevoit să se hotărască :

— Ei, păi trebuie să plecăm.

Şi îl surprinse iar deznădejdea.

Îşi aruncă ochii, desigur cu mare strîngere de inimă, peste pădurile de primprejur, pe care le părăsea din nou.

— În trei zile, spuse el, sîntem pe drumurile Germaniei. Ne-am lăsat căruţele departe şi am mers cu bicicleta treizeci de ore, fără întrerupere. Voiam să ajungem la timp, înaintea cununiei, să-l luăm pe Meaulnes şi să căutăm împreună pe logodnica mea, aşa cum a căutat el domeniul Sablonnières.

Apoi, învins iar de nesuferita lui puerilitate :

— Cheamă-l pe Delouche ăla, al dumitale, zise el, căci dacă l-aş întîlni, ar fi groaznic.

Şi îi văzui silueta cenuşie dispărînd încet, încet, printre brazi. Îl strigai pe Jasmin şi plecarăm împreună, pregătiţi să ne reîncepem paza. Dar abia ajunşi la marginea crîngului, cînd ne aruncarăm ochii spre Sablonnières, îl zărirăm pe Augustin închizînd obloanele de la casă şi ne izbi strania privire pe care o aruncase către pădure.

Capitolul IX

OAMENI FERICIŢI

Mai tîrziu, am aflat, pînă în cele mai mici amănunte, tot ce se întîmplase la Sablonnières.

După masă, Meaulnes şi soţia lui, căreia îi zic şi acum domnişoara de Galais, au rămas singuri-singurei, în salon ; plecaseră toţi musafirii. Bătrînul domn de Galais a mai stat puţin în urma lor, apoi a deschis uşa şi s-a îndreptat, încet, spre Vieux-Nançay, de unde trebuia să se întoarcă doar spre seară, la ora mesei, ca să încuie uşile peste noapte şi să dea ordine pentru a doua zi, arendaşului... O secundă, cît e uşa deschisă, vijelia năvăleşte în casă, gemînd. Şi iar se face linişte. Nici un zgomot de afară nu mai ajunge acum pînă la tinerii noştri miri. Ba da : o ramură desfrunzită de trandafir bate în geamul dinspre cîmpie. În mijlocul iernii şi al vijeliei, cei doi îndrăgostiţi sînt închişi cu fericirea, ca doi călători într-o corabie depărtată de pămînt...

— Se stinge focul, zise domnişoara de Galais şi se apleacă să ia un lemn din coş.

Dar Meaulnes se repezi şi puse el butucul în foc.

Apoi luă mîna întinsă a fetei şi rămaseră, amîndoi, în picioare, faţă în faţă, amuţiţi ca de o mare veste ce nu se putea rosti.

Vîntul huia ca un rîu revărsat. Cînd și cînd, o picătură de ploaie se prelingea în diagonală pe geam, ca pe fereastra unui vagon de tren.

Atunci fata își trase binișor mîna și fugi. Deschise ușa culoarului și dispăru, cu o fluturare de zîmbet misterios pe buze. Augustin rămase singur o clipă, în penumbra odăii. Se auzea tictacul unei mici pendule, ca în sufrageria de la Sainte-Agathe... Desigur că se gîndea : „Așadar, asta este casa atît de mult căutată ; culoarul odinioară plin de șoapte și de apariții ciudate".

În momentul acela trebuie să fi auzit el, foarte aproape de casă, primul strigăt al lui Frantz. Domnișoara de Galais mi-a spus, mai tîrziu, că tot atunci îl auzise și ea.

În zadar a venit tînăra mireasă cu brațele pline de lucruri minunate, în zadar i-a arătat jucăriile ei de fetiță, fotografiile de cînd erau copii : ea în costum de cantinieră, ea și Frantz pe genunchii mamei lor, care era atît de drăguță ; apoi tot ce mai rămăsese din vasta ei garderobă de odinioară : cîteva rochițe între care, „uite pe asta o purtam cu puțină vreme înainte de a mă cunoaște, cam pe atunci cînd te-ai dus tu la școală, la Sainte-Agathe..." Meaulnes nu mai vedea nimic și nu mai auzea nimic.

O secundă, totuși, păru din nou stăpînit de gîndul miraculoasei, neînchipuitei lui fericiri.

— Ești aici, zise el cu glas sugrumat, ca și cînd numai spunînd asta îl apuca amețeala, ești aici, treci pe lîngă masă și o clipă îți luneci mîna pe ea.

Apoi : Mama, cînd era tînără, se pleca tot așa ușor, ca să-mi vorbească... Și cînd se așeza la pian...

Atunci domnișoara de Galais îl întrebă dacă nu vrea să-i cînte „pînă nu se întunecă". Dar tot nu era destulă lumină în colțul salonului unde se afla cla-

virul şi trebuiră să aprindă lumînările. Lumina abajurului roz cădea pe obrajii fetei, aprinzîndu-i mai tare roşul din pometi, care la ea era semnul unei mari nelinişti.

Colo, la marginea pădurii, eu ascultam cîntecul tremurător adus de vînt şi întrerupt îndată de al doilea ţipăt al celor doi nebuni, care se apropiaseră de noi, printre brazi.

Privind tăcut pe fereastră, Meaulnes îşi ascultă îndelung mireasa. În mai multe rînduri se întoarse către dulcele ei chip firav şi îngrijorat. Apoi se apropie şi, foarte încet, îi puse mîna pe umăr. Ea simţi uşor, aproape pe gît, această sfioasă dezmierdare, căreia ar fi trebuit să ştie a-i răspunde.

— Se întunecă, spuse el în cele din urmă. Mă duc să închid obloanele. Dar tu cîntă mai departe, nu te opri...

Ce s-a petrecut atunci în această inimă sălbatică şi de neînţeles ? M-am întrebat adeseori şi n-am aflat-o decît atunci cînd era prea tîrziu. Neştiute remuşcări ? Inexplicabile păreri de rău ? Teama de a vedea, lunecîndu-i din mîini, prea repede, nespusa fericire pe care o ţinea atît de strîns ? Şi astfel, ispită cumplită de a arunca îndată, jos şi pentru totdeauna, minunea cucerită ?

Ieşi în vîrful picioarelor, încet, după ce îşi mai privi o dată tînăra soţie şi îl văzurăm din marginea crîngului, închizînd şovăitor un oblon, privind vag spre pădure, apoi împingîndu-l binişor pe celălalt şi alergînd cît îl ţineau picioarele, în direcţia noastră.

Înainte de a ne fi trecut prin minte să ne ascundem, fu lîngă noi şi ne zări, tocmai cînd se pregătea să sară peste un mic gard viu, plantat de curînd ca să despartă două imaşuri. Făcu o săritură. Nu pot să uit ce umblet sălbatic avea, ce privire buimacă de animal hăituit... Cîteva secunde păru că ezită ; avea

aerul că vrea să se întoarcă, să sară gardul prin partea dinspre rîuleţ.

Îl strigai :

— Augustin !... Augustin !...

Dar nici măcar nu întoarse capul. Atunci, convins că numai vestea asta îl poate opri, strigai din nou :

— A venit Frantz ! Stai !

În sfîrşit se opri. Gîfîind şi fără să-mi dea timpul de a pregăti cele ce aveam să-i spun :

— A venit ? Ce vrea ?

— E nenorocit, răspunsei eu. Îţi cere ajutor ; vrea să căutaţi împreună ceea ce a pierdut.

— Oh ! oftă el, plecînd capul. Bănuiam. Degeaba încercam să nu mă mai gîndesc la asta... Dar unde e ? Spune repede.

Îi povestii că Frantz abia plecase, dar că acum, cu siguranţă, nu l-ar mai ajunge. Fu o mare decepţie pentru Meaulnes. Rămase pe gînduri ; apoi făcu vreo cîţiva paşi, şovăi şi se opri în loc. Era în culmea nehotărîrii şi a supărării. Îi spusei ceea ce promisesem în numele său lui Frantz şi că îi dădusem întîlnire peste un an, în acelaşi loc.

Augustin, atît de calm în general, era acum de o nervozitate şi o nerăbdare nemaipomenită :

— Ah ! De ce-ai spus aşa ? zise. Da, e drept, eu pot să-l salvez. Numai că asta trebuie să se întîmple acum, neîntîrziat. Trebuie să-l văd, să-i vorbesc, să mă ierte şi să repar totul... Altminteri nu mai pot să apar acolo...

Şi se întoarse către Sablonnières.

— Aşadar, spusei eu, fiindcă i-ai făcut o promisiune copilărească, eşti în stare să-ţi distrugi fericirea ?

— Oh ! dacă n-ar fi decît promisiunea asta, zise el.

Astfel aflai că altceva îi lega pe tinerii noştri, dar nu putui să ghicesc ce anume.

— În orice caz, acum n-ai de ce să mai alergi. Sînt în drum spre Germania.

Meaulnes era gata să-mi răspundă, cînd o ființă despletită, zgîriată, cu ochii măriți de spaimă se aşeză drept între noi. Era domnişoara de Galais. Trebuie să fi fugit, căci era lac de apă. Trebuie să fi căzut şi să se fi rănit, căci avea fruntea jupuită deasupra ochiului drept şi sînge închegat în păr...

Mi s-a întîmplat să văd în cartierele sărace ale Parisului, coborînd deodată în stradă, încleştată în bătaie, cîte o pereche pe care ai fi crezut-o fericită, unită. Oamenii se lovesc fără cruțare, cu ură ; intervin sergenții, străduindu-se să-i despartă, se strînge lume... Scandalul a izbucnit pe neaşteptate, n-are importanță cînd ; în momentul cînd familia se aşeza la masă, ori duminica, înainte de a pleca la plimbare, sau în clipa cînd se făceau urările pentru onomastica băiețelului... — şi acum totul e uitat, călcat în picioare, smuls din rădăcină. Bărbatul şi femeia nu mai sînt, în mijlocul încăierării, decît doi demoni vrednici de milă şi copiii se reped la ei plîngînd, îmbrățişîndu-i strîns, rugîndu-i să nu se mai certe, să nu se mai bată...

Cînd o văzui pe domnişoara de Galais apropiindu-se de Meaulnes, nu ştiu de ce mă gîndii la un copil din aceştia, la un biet copil înnebunit din aceştia. Cred că lumea întreagă, dacă ar fi privit-o, toți prietenii şi tot satul, ea tot aşa ar fi alergat, tot aşa ar fi căzut, cu hainele pline de noroi, sfîşiate, plîngînd.

Însă cînd îl văzu pe Meaulnes şi cînd înțelese că, cel puțin deocamdată, n-o va părăsi, îl luă de braț şi începu să rîdă printre lacrimi, ca un copil. Nu spu-

seră o vorbă, nici unul, nici celălalt. Dar cum ea își scosese batista, Meaulnes i-o luă încetișor din mînă, apoi cu grijă și cu îndemînare, îi șterse sîngele din păr.

— Acum trebuie să ne întoarcem, zise el.

Se făcuse seară. Vijelia urla tare, ca iarna. Și prietenii mei plecară împreună, pe vîntul care le biciuia obrajii — el, ajutînd-o să treacă peste șanțuri, sau copacii răsturnați, ea zîmbind și grăbindu-se către casa lor părăsită pentru o clipă.

Capitolul X

„CASA LUI FRANTZ"

Neliniştit, în prada unei surde îngrijorări pe care fericitul deznodămînt al tumultuoaselor întîmplări din ajun nu reuşise s-o împrăştie, fusei nevoit, a doua zi, să rămîn la şcoală pînă seara, însă imediat după ora de „meditaţie", luai drumul spre Sablonnières. Se înnopta cînd ajunsei în aleea de brazi care ducea către casă. Toate obloanele erau închise. Mă temeam să nu fiu inoportun, venind la o oră atît de nepotrivită, chiar a doua zi după cununie. Nu mă puteam însă hotărî să mă întorc acasă. Dădui, multă vreme, tîrcoale pe la marginea pădurii şi prin ţarinile dimprejur, cu speranţa că voi vedea pe cineva ieşind din casa închisă. Dar am sperat în zadar. Nu se mişca nimic la Sablonnières. Pe moşioara de alături, de asemeni era tăcere şi pustiu. Şi trebui să mă întorc la şcoală, mai îngîndurat decît plecasem, bîntuit de cele mai negre închipuiri.

A doua zi, sîmbătă, aceleaşi nesiguranţe. Seara, îmi luai în grabă pelerina, bastonul şi o bucată de pîine, s-o mănînc pe drum, şi plecai din nou la Sablonnières. Dar ajunsei tot cînd se înnopta şi găsii totul zăvorît, ca în ajun... Nu se zărea decît o dungă de lumină la o fereastră de la primul etaj. Nici un zgomot, nici o mişcare... Totuşi, în ograda moşioarei,

văzui de astă dată ușa deschisă la locuința arendașului și focul arzînd în bucătărie. Auzeam zgomotul, de pași și vorbe, obișnuit la ora cinei. Asta mă mai liniști puțin, dar nu reușii să mă lămuresc. Nu puteam să spun nimic și nici să-i întreb ceva pe oamenii aceia. Și mă întorsei să-mi încep din nou pînda, sperînd mereu că voi vedea ușa deschizîndu-se și ivindu-se, în sfîrșit, înalta siluetă a lui Augustin. Așteptai însă degeaba...

Abia duminică după-masă, mă hotărîi în fine să sun la ușa casei din Sablonnières. În timp ce urcam îngîndurat colinele despuiate, auzeam departe dangătul clopotelor, vestind vecernia de duminică. Mă simțeam singur și deznădăjduit. Nu știu de ce mă cuprinse o presimțire tristă. Așa că nu mă miră prea mult cînd sunai și-l văzui pe domnul de Galais apărînd în ușă singur și vorbindu-mi în șoaptă : Yvonne de Galais era bolnavă în pat, cu febră mare.

Meaulnes fusese nevoit să plece, încă de vineri dimineața, într-o călătorie mai lungă și nu știa cînd o să se întoarcă. Și cum bătrînul, foarte încurcat, foarte trist, nu mă poftea să intru, îmi luai rămas bun numaidecît și ușa se închise... Rămăsei o clipă, complet zăpăcit, cu inima strînsă, cu privirea ațintită pe o ramură uscată de glicină, pe care o legăna trist vîntul, într-o rază de soare.

Așadar, acea tainică remușcare ce îl rodea pe Meaulnes, încă de pe vremea șederii lui la Paris, sfîrșise prin a ieși biruitoare. Pînă la urmă, marele meu prieten a trebuit să fugă de stăruitoarea lui fericire...

Veneam să cer vești despre Yvonne de Galais, în fiecare joi și în fiecare duminică, pînă în seara cînd, convalescentă în sfîrșit, îmi trimise vorbă că mă roagă să intru. O găsii stînd lîngă foc, în salonul cu fereastra largă și joasă dinspre cîmpie și brazi. Nu era pa-

lidă, cum mi-o închipuisem eu, ci dimpotrivă, înfierbîntată, cu o vie roșeață în obraji, extrem de agitată. Deși părea încă foarte slabă, se îmbrăcase ca pentru plimbare. Vorbea puțin, dar cu o însuflețire neobișnuită, ca și cînd ar fi vrut să se încredințeze, pe ea în primul rînd, că fericirea încă nu pierise... Nu-mi mai amintesc ce am vorbit. Știu numai că am întrebat-o, cu sfială, cînd are să vină Meaulnes.

— Nu știu cînd o să se întoarcă, răspunse ea repede.

Mi se păru că văd în ochii ei o rugăminte și mă ferii să întreb mai mult.

Veneam adesea să o văd. Adesea stăteam cu ea de vorbă, la gura sobei, în salonul scund, unde noaptea venea mai repede ca în oricare altă parte. Niciodată nu vorbea de ea, sau de mîhnirea ascunsă în sufletul ei. Dar stăruia mereu să-i povestesc cu deamănuntul din viața noastră de școlari de la Sainte-Agathe.

Asculta grav, cu o înduioșare și cu un interes aproape matern, istoria necazurilor noastre de copii mari. Nu părea niciodată mirată de nimic, nici chiar de năzbîtiile noastre cele mai îndrăznețe și mai periculoase. Jalnicele aventuri ale fratelui său nu izbutiră să-i obosească, în nici un chip, acea duioșie atentă, moștenită de la domnul de Galais. Singurul regret pe care i-l inspira trecutul era, cred, că nu fusese pentru fratele ei și o confidentă destul de apropiată, căci în momentul cumplitei prăbușiri, el nu îndrăznise să-i spună nimic mai mult decît oricărei alte ființe și se socotise pierdut, fără scăpare. Și cînd mă gîndesc, îmi dau seama cît era de grea sarcina pe care și-o asumase tînăra femeie — sarcina periculoasă de a călăuzi un spirit exaltat și himeric ca al

fratelui său — sarcină zdrobitoare, dacă socotești că își legase soarta de o inimă atît de aventuroasă, cum era aceea a marelui meu prieten, Augustin Meaulnes.

Într-o zi, ea îmi dădu dovada cea mai emoționantă și, aș putea spune, cea mai misterioasă a credinței pe care o păstra în visurile copilărești ale fratelui său, a grijii ce avea de a-i întreține măcar firimiturile visului în care trăise pînă la douăzeci de ani.

Asta s-a întîmplat într-o seară de aprilie dezolat ca un final de toamnă. Trăisem aproape o lună într-o dulce primăvară timpurie și tînăra femeie își reîncepuse, în tovărășia domnului de Galais, lungile plimbări care îi plăceau atît de mult. În ziua aceea însă, bătrînul fiind obosit, iar eu neavînd curs la școală, deși vremea era amenințătoare, mă rugă să merg cu ea. Ne plimbarăm cîtva timp pe marginea pădurii și cînd ajunserăm lîngă eleșteu, se porni o ploaie torențială, cumplită, cu grindină și vijelie, care ne sili să ne adăpostim sub un hangar. Eram la aproape o leghe de Sablonnières... Stăteam unul lîngă altul, zgribuliți, și priveam îngîndurați cerul înnegrit de nori. Parcă o văd și acum, palidă, plină de zbucium, înfășurată în mantia ușoară și atît de sobră, cu care o mai văzusem la petrecerea cîmpenească.

— Trebuie să ne întoarcem, spuse ea. E atîta vreme de cînd am plecat. Dacă s-a întîmplat ceva ?

În loc să se întoarcă spre Sablonières, ea își continuă drumul, rugîndu-mă s-o urmez.

După o bună bucată de drum, ajunserăm în fața unei căsuțe singuratice, așezată la marginea unui drum desfundat, ce ducea probabil la Préveranges. Era o căsuță burgheză, acoperită cu ardezie, și dacă n-ar fi fost izolată în mijlocul cîmpiei, nu s-ar fi deosebit cu nimic de celelalte case de prin părțile acelea. După graba familiară cu care Yvonne de Galais

deschise portiţa, s-ar fi zis că ne întoarcem acasă, după o călătorie lungă. Era o curte mare, plină de iarbă, unde în după-amiezile lungi şi domoale de sfîrşit de iarnă, trebuie să se fi jucat mulţi copii. Într-o băltoacă era cu cerc. Din florile şi mazărea semănată de copii pe lîngă gard, nu mai rămăsese, după ploaia aceea năprasnică, decît nişte dîre de nisip albicios... Şi, în sfîrşit, cînd să deschidem uşa, descoperirăm lîngă prag o grămadă de pui abia scoşi din găoace şi răpuşi de furtună. Aproape toţi muriseră, ghemuiţi sub aripile înţepenite, cu pene ude, ale mamei. Cînd dădu cu ochii de acest trist tablou, tînăra femeie scoase un ţipăt înăbuşit. Fără să-i pese de apă şi noroi, se aplecă şi alese puişorii vii dintre cei morţi, punîndu-i într-o pulpană a mantiei. Apoi îmi dădu cheia de la uşă, rugîndu-mă să descui.

Intrarăm într-un culoar strîmt, cu patru uşi, unde vîntul năvăli şuierînd, o dată cu noi. Deschise prima uşă de la dreapta şi mă pofti să intru ; pătrunsei într-o cameră întunecată, în care, după un moment de nesiguranţă, văzui o oglindă mare şi un pătuc, acoperit ca la ţară, cu o plapomă înfoiată, de mătase roşie. Yvonne de Galais cotrobăi puţin prin casă şi veni, purtînd cu grijă puişorii bolnavi, aşezaţi într-un coş plin cu fulgi, pe care îi strecură binişor sub plapomă. Şi amîndoi rămaserăm în picioare, lîngă pat, îngheţaţi de frig şi tulburaţi. O rază firavă de soare cădea pe feţele noastre, făcîndu-ne şi mai palizi, făcînd seara mai întunecoasă. Şi nu ne înduram să părăsim ciudata căsuţă.

Din cînd în cînd, tînăra femeie se pleca peste cuibul înfrigurat, uitîndu-se dacă puişorii s-au mai înviorat, sau dacă a mai murit vreunul. Şi de fiece dată ne părea că cineva se tînguie mereu, încet ca suflarea vîntului, prin ochiurile sparte de la fereastra

podului, sau ca obida tainică a unor copii necunoscuţi.

— Asta e casa lui Frantz, de cînd era mic, îmi spuse în sfîrşit prietena mea. A vrut să aibă o casă a lui, numai a lui, departe de lume, unde, cînd avea poftă, să se poată juca, distra, sau chiar să-şi petreacă viaţa acolo. Tatălui meu îi păruse atît de nostimă, de extraordinară ideea asta, încît îi făcuse pe plac. Şi cînd avea chef, într-o joi, într-o duminică, sau în orice altă zi, Frantz se ducea, ca un om mare, acasă la el. Avea o adevărată gospodărie. Copiii de la fermele din împrejurimi veneau să se joace cu el, să-i ajute la treabă, ori să lucreze în grădină. Era un joc minunat ! Şi noaptea nu-i era frică să se culce singur. Iar noi, noi îl admiram atît de mult, încît nici nu ne trecea prin gînd să fim îngrijoraţi. Acum, urmă ea suspinînd, casa e goală. E goală de multă vreme. Domnul de Galais, împovărat de ani şi de supărări, n-a făcut nici o încercare de a-l căuta şi a-l aduce acasă pe fratele meu. Dar ce-ar fi putut să facă ? Trec pe aci foarte des. Copiii din vecinătate vin să se joace în curte, ca şi altădată. Şi-mi închipui că sînt vechi prieteni de-ai lui Frantz, că el este tot copil şi că în curînd se va întoarce la căsuţa lui, cu logodnica pe care şi-a ales-o. Copiii mă cunosc bine. Mă joc cu ei. Puzderia asta de pui e a noastră...

Nu-mi vorbise niciodată aşa. Şi poate că, fără furtuna aceea, fără acel dezastru pueril, Yvonne de Galais nu mi-ar fi mărturisit nicicînd toată adînca ei mîhnire, tot marele ei regret de a fi pierdut un frate atît de nebun, de fermecător şi de admirabil. O ascultam fără să scot un cuvînt, cu inima grea de suspine...

După ce puserăm puii în coteţul de scînduri din dosul casei şi închiserăm portiţa, ea mă luă cu tristeţe de braţ, şi o condusei acasă.

Se scurseră săptămîni, se scurseră luni... Timpuri trecute ! Fericire pierdută ! Soarta voise ca eu să iau brațul aceleia care fusese zîna, prințesa și dragostea tainică a adolescenței noastre, ca eu să-i spun tot ce trebuia, spre a-i ușura suferința, în timp ce prietenul meu fugise.

Veneam zilnic la Sablonnières după ce terminam cursul la școala din Saint-Benoist-des-Champs. Dar ce aș mai putea spune acum despre epoca aceea, despre convorbirile noastre seara, lîngă foc, despre lungile plimbări, cînd singurul lucru, de care ar fi trebuit să vorbim, era singurul pe care eram hotărîți să-l trecem sub tăcere. Din toate acestea, nu mai păstrez azi decît o amintire, care s-a și șters pe jumătate : un chip frumos, slăbit de suferință, doi ochi ce-și plecau încet pleoapele cînd vorbeam, ca și cînd se și deprinseseră să nu mai vadă decît o lume interioară.

Și am rămas tovarășul ei credincios — tovarăș de așteptare nemărturisită — o primăvară întreagă și o vară, cum nu vor mai fi niciodată. Ne-am dus, de multe ori, după masă, la căsuța lui Frantz. Totdeauna avea grijă să aerisească odăile, deschizînd larg ușile și ferestrele, ca să nu miroasă a mucigai cînd va sosi tînăra pereche. Dădea grăunțe la păsări, care deveniseră aproape sălbatice, le punea apă proaspătă, se îngrijea de tot... Duminica și joia cînd, de obicei, găseam copiii în curte, ne amestecam printre ei, îndemnîndu-i la joacă ; și strigătele și rîsul lor făceau parcă mai pustie, mai goală, căsuța părăsită.

Capitolul XI

CONVORBIRE ÎN PLOAIE

O dată cu luna august, veni și vacanța mare, îndepărtîndu-mă de Sablonnières și de tînăra mea prietenă. Trebuia să-mi petrec cele două luni de concediu acasă, la părinți, și plecai la Sainte-Agathe. Revăzui, așadar, curtea pustie, pavilionul de recreație, clasa goală... Totul vorbea despre Meaulnes. Totul era plin de amintirile adolescenței noastre, sfîrșite acum. Neavînd altceva de făcut în acele lungi zile aurii, mă închideam ca odinioară, înainte de venirea lui Meaulnes, în Cabinetul Arhivelor, sau în clasele pustii. Citeam, scriam, reînviam amintiri... Tata era departe, la pescuit. Millie în salon, cosînd sau cîntînd la pian, ca pe vremuri... Și în liniștea de mormînt a clasei, coroanele de la premii, rupte, învelitoarele de hîrtie albastră ale cărților uitate pe pupitre, tabla ștearsă cu buretele parcă spuneau că anul se terminase, că premiile fuseseră împărțite... Totul părea că așteaptă venirea toamnei și întoarcerea lui octombrie, cu munca cea nouă. Mă gîndeam și eu că tinerețea noastră se dusese pentru totdeauna, că fericirea se năruise. Și așteptam înapoierea la Sablonnières, întoarcerea lui Augustin, care poate nu va mai veni niciodată...

Aveam totuşi o veste bună, pe care i-o anunţai lui Millie, cînd ea se hotărî să mă întrebe despre tînăra căsătorită. Mă temeam de întrebările ei, căci avea un fel foarte nevinovat, şi foarte răutăcios în acelaşi timp, de a băga în încurcătură, scoţînd la iveală gîndul tău cel mai ascuns. Pusei capăt la toate acestea anunţînd scurt că în octombrie tînăra soţie a prietenului meu Meaulnes va fi mamă.

Îmi veni în minte, clipă cu clipă, ziua cînd Yvonne de Galais îmi dăduse să înţeleg această mare noutate. Primisem vestea cu o uşoară sfială de flăcău. Şi după un moment de tăcere, spusesem repede, vrînd să împrăştii zăpăceala, gîndindu-mă prea tîrziu la toată drama pe care o deşteptam :

— Trebuie să fiţi foarte fericită !

Ea însă, fără gînd ascuns, fără regret, fără remuşcare şi fără necaz, răspunse cu un frumos zîmbet de mulţumire :

— Da, foarte fericită.

În ultima săptămînă de vacanţă, care era de obicei cea mai frumoasă şi mai romantică, săptămîna cu plimbări, săptămîna cînd începe să se aprindă focul în sobă şi pe care eu mi-o petreceam mai totdeauna vînînd în pădurea cu brazi negri şi uzi de la Vieux-Nançay, mă pregătii să plec de-a dreptul la Saint-Benoist-des-Champs. Firmin, mătuşă-mea Julie şi verişoarele mele de la Vieux-Nançay mi-ar fi pus prea multe întrebări, la care nu voiam să răspund. Aşa că renunţai, de astă dată, să duc o săptămînă viaţa ameţitoare de vînător ţăran şi mă întorsei la Saint-Benoist-des-Champs, cu patru zile înainte de începerea cursurilor. Nu se făcuse încă seară, cînd ajunsei în curtea şcolii. Se scuturaseră pomii şi pămîntul era plin de frunze galbene. După ce plecă

birjarul, intrai în sufrageria cu „ecou“, cu „aer închis“ și trist, îmi desfăcui pachetul cu provizii, făcut de mama... Mîncai repede, fără poftă, nerăbdător, îngrijorat, îmi luai pelerina în spate și plecai într-o plimbare înfrigurată, ducîndu-mă drept la Sablonnières. Nu voiam să intru acolo ca un nepoftit, chiar în prima seară a sosirii mele. Totuși, mai îndrăzneț decît în februarie, după ce mă învîrtii cîtva timp prin jurul domeniului, mă așezai pe o bancă de lîngă gardul grădinii din dosul casei, mulțumit și cu atît — fericit că mă aflu acolo, aproape de tot ce mă pasiona și mă tulbura mai mult pe lume.

Se înnopta. Tot domeniul era cufundat în liniște. În atîta pustiu, doar fereastra Yvonnei de Galais lucea singuratică, în întuneric. Începuse să plouă — o ploaie măruntă și rece de toamnă. Cu capul plecat pierdut în gînduri, îmi priveam pantofii udîndu-se treptat-treptat și lucind de apă. Întunericul mă învăluia încet-încet, și frigul mă cuprindea, fără să-mi tulbure reveria. Cu duioșie și cu tristețe visam la viața noastră de școlari. „Cum o fi în seara asta la Sainte-Agathe ?...“ Parcă vedeam drumurile pline de noroi, piața bisericii înecate în ceață, cafeneaua lui Daniel luminată, parcă îl vedeam pe ucenicul de la măcelărie ducîndu-se la cișmea, fluierînd... Apoi sfîrșitul vacanței la Vieux-Nançay, prăvălia unchiului Florentin, vesela caravană de căruțe care soseau pe ploaie, cu umbrelele deschise ca niște carapace... Și-mi spuneam cu melancolie : „Ce înseamnă toată fericirea asta, dacă Meaulnes, prietenul meu, nu poate să fie aici, și dacă nu e nici tînăra lui soție !...“

În clipa aceea, ridicînd capul, din întîmplare, o văzui la cîțiva pași de mine. Pășind, făcea un zgomot ușor pe nisip și eu crezusem că sînt picurii de apă ce cădeau de pe gard. Avea pe cap și pe umeri un șal

mare de lînă neagră și deasupra frunții părul îi era ușor pudrat de o pulbere fină de ploaie. Mă zărise desigur pe fereastră și venea să mă cheme înăuntru. Tot așa făcea și mama odinioară, cînd ieșeam în curte, pe ploaie : mă căuta îngrijorată să-mi spună : „Trebuie să intri în casă", dar prinzînd gust pentru plimbarea în ploaie și întuneric, zicea cu blîndețe, numai : „o să răcești" ! și-mi ținea tovărășie vorbind cu mine îndelung....

Yvonne de Galais îmi întinse o mînă fierbinte și, renunțînd să mă ia la Sablonnières, se așeză pe banca acoperită de mușchi și coclită, în partea cea mai puțin udă. Eu mă sculasem în picioare, proptindu-mi un genunchi pe aceeași bancă și plecîndu-mă s-o ascult.

Mai întîi mă certă prietenește, fiindcă îmi scurtasem vacanța :

— Trebuia să vin cît mai curînd, răspunsei eu, să-ți țin tovărășie.

— E drept, zise ea aproape în șoaptă și suspinînd, sînt tot singură. Augustin nu s-a întors.

Luînd acel suspin drept regret, drept o mustrare înăbușită, spusei încet :

— Cîte nebunii într-un cap atît de nobil ! Poate că gustul pentru aventuri, mai tare decît orice...

Dar ea nu-mi dete timp să termin. Și în seara aceea, pe banca aceea, îmi vorbi pentru prima oară de Meaulnes.

— Nu spune asta, François Seurel, prietene, spuse ea încetișor. Numai noi sîntem de vină. Gîndește-te ce am făcut noi... I-am spus : iată fericirea, iată ceea ce ai căutat toată tinerețea ta, iată fata care era idealul visurilor tale ! Cum să nu-l fi cuprins ezitarea, cînd noi îl împingeam de umeri, cum să nu-l fi cu-

prins teama, apoi groaza, și cum să fi rezistat ispitei de a fugi ?

— Yvonne, zisei eu foarte încet, știi bine că fericirea asta, fata asta, erai dumneata.

— Ah ! oftă ea. Cum a putut să-mi treacă prin minte o idee atît de orgolioasă ? ! Totul s-a întîmplat din pricina acestei idei. Îți spuneam odată : „Poate că eu nu-i sînt de nici un folos". Și în sinea mea mă gîndeam : „Fiindcă m-a căutat atîta și fiindcă eu îl iubesc, sigur că o să-l fac fericit". Dar cînd l-am văzut că vine lîngă mine, cu toată neliniștea, cu tot zbuciumul și cu toată remușcarea lui tainică, am înțeles că nu eram decît o biată femeie ca toate celelalte... „Nu sînt demn de tine", spunea el, într-una, spre ziuă, cînd se sfîrșea noaptea noastră de nuntă. Și zadarnic încercam să-l mîngîi, să-i redau încrederea în el. Nimic nu-i liniștea zbuciumul. Atunci i-am spus : „Dacă trebuie să pleci, dacă eu am venit spre tine în clipa cînd nimic nu te putea face fericit, dacă trebuie să mă părăsești cîtva timp, ca după aceea să te întorci alinat, atunci chiar eu îți cer să pleci..."

Văzui prin întuneric, că ridicase ochii spre mine. Parcă îmi făcuse o spovedanie și aștepta, îngrijorată, să-i dau dreptate, sau s-o condamn. Dar ce puteam spune eu ? Sigur, îl vedeam, în mintea mea, pe Meaulnes de odinioară, sălbatic și stîngaci, care se lăsa mai degrabă pedepsit decît să ceară iertare, decît să ceară o învoire ce, fără îndoială, i-ar fi fost acordată. Sigur, ar fi fost mai bine dacă Yvonne de Galais l-ar fi silit să vorbească, i-ar fi luat capul în mîini și i-ar fi spus : „N-are nici o importanță ce ai făcut. Eu te iubesc. Nu greșim cu toții ?" Sigur, din generozitate, din spirit de sacrificiu, făcuse o mare greșeală, aruncîndu-l pe drumul aventurilor... Dar cum puteam eu să dezaprob atîta bunătate și atîta iubire !...

Tăcurăm un moment amîndoi, tulburați pînă în adîncul sufletului. Ploua mereu și era frig. Auzeam picurii căzînd pe gard și pe crengile pomilor.

— Așadar, urmă ea, spre dimineață a plecat. De-acum nu ne mai despărțea nimic. Și m-a sărutat simplu, ca un soț care își ia rămas bun de la soția lui, înainte de a pleca într-o călătorie lungă...

Yvonne de Galais se ridică. Îi luai mîna fierbinte într-a mea, apoi brațul, și pornirăm pe alee, prin beznă.

— Și nu ți-a scris niciodată ? întrebai eu.

— Niciodată, răspunse.

Atunci, gîndindu-ne amîndoi la viața aventuroasă pe care o ducea Meaulnes în clipa aceea, undeva, pe drumurile Franței, sau ale Germaniei, ne trezirăm vorbind de el, cum nu mai făcusem niciodată.

Rînd pe rînd, ne veneau în minte amănunte uitate, impresii vechi, gesturi abia schițate... Am mers așa, agale, pînă la marginea grădinii, oprindu-ne la fiece pas spre a ne putea împărtăși mai bine amintirile. Multă vreme auzii prin întuneric scumpul și dulcele glas al Yvonnei de Galais ; iar eu, cuprins din nou de vechiul meu entuziasm, îi vorbeam cu profundă prietenie, și fără să mă satur, de acela care ne părăsise...

Capitolul XII

POVARA

Cursurile începeau luni. Sîmbătă după-amiază, pe la cinci, eram la şcoală, în curte, şi tăiam lemne pentru iarnă, cînd văzui o femeie de pe domeniu intrînd grăbită pe poartă. Venea să mă înştiinţeze că la Sablonnières se născuse o fetiţă. Naşterea fusese grea. La nouă seara fusese chemată moaşa din Préveranges. La miezul nopţii înhămaseră din nou caii, să meargă după medicul din Vierzon. A fost nevoie să se aplice forcepsul. Fetiţa avea capul rănit şi ţipa mereu ; altminteri părea destul de vioaie. Yvonne de Galais suferise şi îndurase totul cu mult curaj. Acum însă, era sleită de puteri.

Îmi lăsai baltă lucrul, alergai să-mi schimb haina şi, într-un cuvînt, mulţumit de vestea asta, plecai cu femeia la Sablonnières. De teamă să nu trezesc din somn pe vreunul din cei doi suferinzi, urcai în vîrful picioarelor scara îngustă de lemn, ce ducea la primul etaj. Şi acolo îl găsii, obosit dar fericit, pe domnul de Galais, care mă pofti să intru în camera unde fusese instalat provizoriu leagănul fetiţei.

Nu intrasem niciodată într-o casă chiar în ziua în care se născuse un copil. Ce ciudat îmi părea, ce misterios şi cît de minunat ! Era o seară atît de

frumoasă — o seară ca în toiul verii — încît domnul de Galais deschisese fereastra, fără teamă.

Sprijinit în coate de pervaz, frînt de oboseală, dar fericit, îmi povestea drama nopţii ; iar eu, ascultîndu-l, simţeam nelămurit că era cineva străin cu noi în cameră.

Sub perdele, acel cineva începuse să ţipe — un ţipăt slab şi prelung... Atunci, domnul de Galais îmi spuse în şoaptă :

— Rana aceea de la cap o face să sufere.

Şi, maşinal, începu să legene micul pachet cu perdele. Se vedea că toată dimineaţa făcuse acelaşi lucru şi că începuse să se deprindă.

— A şi rîs, zise el. Apucă şi degetul. Dar n-ai văzut-o ?

Dădu în lături perdelele şi văzui o faţă mică şi congestionată, cu un cap cît pumnul, lungit şi deformat de forceps.

— Nu e nimic, zise domnul de Galais. A spus doctorul că asta se aranjează de la sine... Dă-i degetul, să vezi cum îl strînge.

Descopeream o lume necunoscută. Simţeam că-mi creşte inima de o bucurie ciudată, pe care n-o încercasem pînă atunci...

Domnul de Galais crăpă puţin uşa camerei unde se afla tînăra mamă şi se uită cu grijă înăuntru. Yvonne nu dormea.

— Poţi să intri, mă îndemnă el.

Stătea culcată ; avea părul despletit, obrajii aprinşi, pleoapele palide. Îmi întinse mîna, cu un surîs obosit. O felicitai pentru fetiţă. Cu vocea voalată şi cu un fel de asprime neobişnuită — aspri-

mea cuiva care se întoarce de la o bătălie — spuse zîmbind totuşi :

— Da, dar mi-au turtit-o, sărăcuţa !

Plecai repede ca să n-o obosesc.

A doua zi după-masă, duminică, mă dusei la Sablonnières cu o grabă aproape optimistă.

Pe uşă, o hîrtie fixată în ace îmi opri gestul făcut deja pe jumătate :

Rugăm nu sunaţi.

Nu înţelegeam de ce poate fi vorba. Bătui destul de tare. Auzii înăuntru paşi înfundaţi alergînd spre uşă. Îmi deschise un domn necunoscut : medicul din Vierzon.

— Ce s-a întîmplat ? întrebai eu repede.

— St !... Linişte ! îmi răspunse el, foarte încet şi supărat. Fetiţa era cît p-aci să moară azi-noapte. Iar mama e foarte rău.

Cu desăvîrşire zăpăcit, îl urmai în vîrful picioarelor, pînă la primul etaj. Micuţa dormea în leagăn, foarte palidă, foarte albă, ca un prunc mort. Medicul spera s-o salveze. Despre mamă însă, nu putea spune nimic... Îmi dădu explicaţii lungi, ca unicul prieten al familiei, vorbi de congestie pulmonară, de embolie... Ezita, nu era sigur... Domnul de Galais apăru şi, fără să-şi dea bine seama ce face, mă luă cu el în cameră. Îmbătrînise groaznic, în două zile ; era aiurit şi înspăimîntat :

— Trebuie să n-o speriem, şopti el ; trebuie s-o asigurăm că merge bine... Aşa a ordonat medicul.

Era culcată, ca în ajun, cu capul răsturnat pe pernă, cu obrajii în flăcări. Abia respira. Din cînd în cînd ochii i se înceţoşau, faţa i se colora în roşu-

închis, ca la oamenii care se sufocă. Şi Yvonne de Galais se apăra de moarte cu un curaj şi cu o blîndeţe de nespus.

Nu putea să vorbească, dar îmi întinse mîna-i fierbinte, cu atîta duioasă prietenie, că abia mă putui stăpîni să nu izbucnesc în hohote de plîns.

— Vezi ! vezi ! zise domnul de Galais, cu o veselie înspăimîntătoare, care aducea cu nebunia. Ţi-am spus că, pentru o bolnavă, nu arată prea rău !

Şi nu ştiam ce să răspund, dar ţineam în pumn mîna groaznic de fierbinte a tinerei muribunde...

Vru să facă o sforţare să-mi spună ceva, să-mi ceară nu ştiu ce ; întoarse ochii spre mine, apoi spre fereastră... Parcă îmi cerea să mă duc afară, să caut pe cineva... Însă imediat, o apucă o criză cumplită de sufocare ; frumoşii ei ochi albaştri, care, o clipă, mă chemaseră atît de tragic, se înceţoşară, fruntea şi obrajii i se înnegriră şi se crispă uşor încercînd, pînă în ultima clipă, să-şi stăpînească frica şi deznădejdea. Medicii şi femeile se repeziră cu un balon de oxigen, cu şervete ude, cu flacoane ; în timp ce bătrînul, aplecat deasupra ei, striga — ca şi cînd ea ar fi fost deja foarte departe de el — cu glasul lui înăsprit şi tremurător :

— Nu-ţi fie frică, Yvonne ! Nu-i nimic. N-are de ce să-ţi fie frică !

Apoi criza se mai linişti. Putu să respire puţin, deşi tot se mai sufoca din cînd în cînd. Cu capul răsturnat pe pernă, cu ochii albi, lupta mereu, incapabilă, măcar şi o clipă, să-mi arunce o privire, să-mi spună un cuvînt, să iasă din prăpastia unde se cufundase pe jumătate.

...Şi cum nu eram de nici un folos, am hotărît să plec. Desigur, aş mai fi putut rămîne un minut ; şi

cînd mă gîndesc la asta, simt că mă sugrumă o cumplită părere de rău... Dar cum să nu-mi pară rău! Căci nădăjduiam încă. Nu-mi puteam închipui că sfîrşitul e atît de aproape.

Ajungînd la marginea brădetului din dosul casei, mă gîndii la privirea Yvonnei de Galais, întoarsă spre fereastră, şi cercetai cu atenţia unei santinele, sau a unui vînător, profunzimea pădurii pe unde venise odinioară Augustin şi pe unde fugise iarna trecută. Vai! Nu se clintea nimic; nici o umbră suspectă; nici o creangă nu se mişca.

Dar într-un tîrziu, auzii dinspre Préveranges, sunetul foarte subţire al unui clopoţel, şi curînd după aceea apăru pe potecă un copil cu calotă roşie şi bluză de şcoalar, mergînd în urma preotului. Şi plecai înghiţindu-mi lacrimile.

A doua zi începea şcoala. La şapte se şi adunaseră cîţiva băieţi în curte. Stătui mult pe gînduri pînă să cobor, să mă arăt. Şi cînd în sfîrşit apărui, descuind clasa mucegăită, închisă de două luni, lucrul de care mă tememeam cel mai mult pe lume se întîmplă: văzui pe cel mai mare dintre şcolari desprinzîndu-se din grupul care se juca sub pavilion, apropiindu-se de mine şi spunîndu-mi că „stăpîna cea tînără de la Sablonnières a murit aseară".

Totul se amestecă în mintea mea, totul se pierde în această durere. Îmi pare că n-am să mai am niciodată puterea să-mi încep lecţiile. Abia pot să traversez curtea aridă a şcolii. Simt că oboseala e gata să-mi frîngă genunchii. Totul e greu, totul e amar, dacă ea a murit. Lumea e pustie, vacanţa s-a sfîrşit.

De acum n-au să mai fie plimbări lungi cu trăsura ; de acum n-au să mai fie serbări misterioase... totul devine trudă, așa cum era înainte.

Am spus copiilor să meargă acasă, că nu se țin cursuri în dimineața aceea. Și ei pleacă repede să ducă știrea celorlalți, în sat... Iar eu îmi iau pălăria neagră, haina mea tivită cu șiret și plec nenorocit la Sablonnières...

...Iată-mă în fața casei pe care o căutasem cu atîta pasiune acum trei ani ! În casa asta a murit aseară Yvonne de Galais, soția lui Augustin Meaulnes. Un străin ar lua-o drept o capelă, atîta liniște s-a lăsat de ieri seară peste ea.

Așadar, iată ce ne rezerva această frumoasă dimineață în prima zi de școală, acest soare înșelător de toamnă, furișat printre ramuri. Cum o să pot lupta împotriva înfiorătoarei mele răzvrătiri, împotriva valului de lacrimi care crește în mine, sufocîndu-mă ! Găsiserăm pe fata visată. O cuceriserăm. Era soția camaradului meu, iar eu o iubeam cu acea prietenie profundă și tainică, ce nu se poate spune niciodată. O priveam și eram mulțumit ca un copil. M-aș fi însurat și eu, într-o zi, cu altă fată, și prima ființă căreia i-aș fi încredințat, în secret, vestea cea mare, ea ar fi fost.

Biletul de ieri e tot în colțul ușii, lîngă sonerie. Jos, în vestibul, s-a și adus sicriul. În camera de la etaj mă întîmpină doica fetiței. Îmi povestește cum a fost sfîrșitul și deschide încet ușa... Iat-o. Nici febră, nici luptă. Nici obrajii în flăcări, nici așteptare... Numai liniște, și, înconjurată cu tampoane de vată, o față dură, insensibilă și albă, o frunte moartă, și deasupra, părul stufos și țeapăn.

Domnul de Galais e în ciorapi ; stă într-un colț, aplecat, cu spatele la noi, și scotocește cu încăpăți-

nare într-un dulap. A tras afară toate sertarele, le-a încurcat și caută mereu. Din cînd în cînd scoate de acolo cîte o fotografie îngălbenită de vreme de-a fetei sale și o privește în hohote de plîns care îi zguduie umerii ca o criză de rîs.

Înmormîntarea are loc azi la amiază. Doctorul se teme de o descompunere rapidă, care urmează uneori emboliilor. Din pricina asta fața, de altfel ca și corpul întreg, e înfășurată în vată îmbibată cu fenol.

După ce au îmbrăcat-o cu minunata ei rochie de catifea albastră presărată cu steluțe de argint, căreia a trebuit să-i boțească și să-i turtească frumoasele mîneci bufante, acum demodate, în clipa cînd să ridice sicriul, s-a văzut că nu putea fi întors în culoarul prea strîmt. Oamenii hotărîseră să-l urce cu o funie, de afară, pe fereastră și să-l coboare apoi, în același fel.

Dar domnul de Galais, aplecat mereu peste lucruri vechi, prin care caută nu știu ce amintiri pierdute, intervine cu o vehemență înspăimîntătoare :

— Decît să las să se facă ceva atît de oribil, zise el cu glasul sugrumat de lacrimi și de mînie, mai bine... mai bine o iau și o cobor în brațele mele.

Și ar face-o, cu riscul de a leșina la jumătatea drumului și de a se prăbuși cu ea.

Atunci eu mă apropii de pat și mă decid la singura soluție posibilă : cu ajutorul doctorului și al unei femei, trecînd un braț după spatele moartei, pe celălalt sub genunchi, o țin la pieptul meu. Așezată pe brațu-mi stîng, susținînd-o pe umeri cu brațul drept, cu capul atîrnînd și întors spre bărbia mea, ea îmi apasă groaznic pe inimă. Cobor încet scara lungă și abruptă, cobor treaptă cu treaptă, în timp ce jos se fac toate pregătirile.

Am obosit, mi-au amorţit braţele. La fiecare treaptă cu această povară pe piept, gîfîi din ce în ce mai mult. Încleştat de corpul inert şi apăsător, îmi plec capul peste fruntea aceleia pe care o duc în braţe, respir adînc, şi păru-i blond îmi intră în gură — păr mort, cu gust de pămînt... Gustul acesta de pămînt şi de mort, povara aceasta pe inimă, e tot ce-mi rămîne din marea aventură şi din tine, Yvonne de Galais, femeie atît de mult visată, atît de mult iubită...

Capitolul XIII
CAIETUL DE TEZE

În casa plină de amintiri triste, unde servitoarele de la fermă alintau şi legănau toată ziua un copilaş bolnav, domnul de Galais, bătrîn şi obosit, căzu şi el la pat. Cînd dădu primul ger mare al iernii, se stinse în linişte şi nu mă putui opri să nu plîng la căpătîiul acestui bătrîn fermecător, dar prea indulgent, a cărui fantezie, aliată cu spiritul exaltat al fiului său, fusese cauza întregii noastre aventuri.

Din fericire, muri într-o totală neştiinţă a celor petrecute şi într-un calm aproape desăvîrşit. Cum nu mai avea de mult timp nici rude nici prieteni prin acele părţi ale Franţei, mă institui, prin testament, legatarul său universal, pînă la întoarcerea lui Meaulnes, căruia trebuia să-i dau totul în seamă, dacă s-ar întoarce vreodată... Şi de atunci locuii la Sablonnières. Mă duceam la Saint-Benoist-des-Champs numai pentru cursuri. Plecam dis-de-dimineaţă ; îmi aduceam de la domeniu mîncare pentru prînz, pe care o încălzeam la şcoală, şi mă întorceam seara, după terminarea cursului. Astfel puteam păstra lîngă mine fetiţa pe care o îngrijeau femeile de la fermă şi mai cu seamă îmi spoream şansele de a-l întîlni pe Augustin, dacă s-ar fi întîmplat să vină într-o zi la Sablonnières.

De altminteri nu-mi pierdusem speranțele că o să descopăr în cele din urmă, prin sertare, sau pe undeva, prin casă, vreo hîrtie, vreo dovadă care să mă lămurească asupra tăcerii lui din anii trecuți, și astfel să pricep de ce fugise și poate să-i dau de urmă... Inspectasem în zadar nu știu cîte dulapuri și firide, cotrobăisem prin odăița cu vechituri, deschizînd un maldăr de cutii pline cu scrisori vechi, cu fotografii decolorate ale familiei de Galais, sau înțesate cu flori artificiale, cu pene, cu păsări și cu egrete demodate... Ieșea din cutiile astea nu știu ce miros ofilit, nu știu ce parfum stins, care trezea în mine, deodată, amintiri și regrete, împiedicîndu-mă pentru tot restul zilei să-mi continui cercetările...

În sfîrșit, într-o duminică, dădui în pod, peste o lădiță lungă și scundă, din piele de porc cu părul pe jumătate ros. O recunoscui ; era cufărul de școlar al lui Augustin. Îmi fu ciudă că nu-mi începusem cercetările de acolo. Scosei cu ușurință broasca ruginită. Cufărul era plin pînă sus cu cărți și caiete de la Sainte-Agathe. Aritmetici, cărți literare, caiete de probleme, carnețele de notițe... Mai mult cu înduioșare decît din curiozitate, începui să răsfoiesc cărțile și caietele, recitind dictările pe care le știam, și acum, pe dinafară. De cîte ori le copiasem !... *Apeductul* de Rousseau. *O aventură în Calabria* de P.-L. Courier, *Scrisoarea lui George Sand către fiul său*...

Dădui și peste un „caiet de teze". Mă mirai că-l găsesc acolo, deoarece aceste caiete rămîneau totdeauna la școală, elevii neavînd voie să le ia cu ei. Era un caiet verde, cu marginile foarte îngălbenite. Pe copertă : numele elevului AUGUSTIN MEAULNES, scris cu minunate litere ronde. Îl deschisei. La data temelor : aprilie 189... îmi aminti că Meaulnes îl începuse cu cîteva zile înainte de a pleca de la Sainte-Agathe. Primele pagini fuseseră ținute cu grijă reli-

gioasă, așa cum se cuvenea cînd scriai pe caietul de teze. Dar nu erau decît trei pagini scrise ; restul rămăsese alb și de aceea îl luase Meaulnes.

Stînd în genunchi lîngă cufăr și tot gîndindu-mă la aceste tipicuri școlărești, la aceste reguli naive care însemnaseră atît de mult în adolescența noastră, frunzăream caietul neisprăvit, trecîndu-mi degetul mare peste muchia foilor și lăsîndu-le să-și ia vînt, una după alta... Așa descoperii alte foi scrise, după cîteva pagini albe. Era tot scrisul lui Meaulnes, dar grăbit, deșirat, foarte puțin citeț ; paragrafe mici, de lățimi inegale, despărțite prin rînduri albe ; fraze neterminate, uneori o dată, însemnată pe fugă. De la primul șir, îmi dădui seama că puteam găsi acolo deslușiri asupra vieții lui Meaulnes, de pe vremea cînd era la Paris, indicii care să mă pună pe urmele lui, și luai cu mine ciudatul document să-l cercetez în liniște, la lumină, în sufragerie.

Era o zi de iarnă, frumoasă dar agitată. Soarele, cînd strălucea viu, desemnînd pe perdelele albe crucile cercevelelor, cînd se ascundea în nori, lăsînd vîntul să se năpustească în geamuri cu o răpăială înghețată. Și în fața ferestrei, aproape de foc, citi aceste rînduri, care îmi explicară atîtea lucruri și a căror copie, iat-o întocmai...

Capitolul XIV

TAINA

Am trecut încă o dată pe sub fereastra ei. Geamul e tot prăfuit, tot orbit de perdeaua dinăuntru. Chiar dacă Yvonne de Galais l-ar deschide, eu n-aș mai avea nimic să-i spun, fiindcă e măritată... Acum ce să fac ? Cum să trăiesc ?...

Sîmbătă 13 februarie. M-am întîlnit pe chei cu fata aceea, care mi-a dat unele deslușiri în iunie, care aștepta ca și mine în fața casei zăvorîte... I-am vorbit. Mergînd alături de ea, îi studiam ușoarele cusururi ale feței : o cută mică în colțul buzelor, obrajii puțin scofîlciți și pudra adunată sub nări.

Se întoarse brusc și mă privi drept în față — poate fiindcă din față era mai frumoasă decît din profil. Îmi spuse scurt :

— Ești foarte amuzant. Îmi aduci aminte de un băiat care-mi făcea curte pe vremuri, la Bourges. Mă logodisem chiar cu el...

Spunînd acestea s-a apropiat deodată de mine, în plin întuneric, pe trotuarul pustiu și ud în care se oglindește lumina slabă a unui felinar și mi-a cerut s-o duc la teatru în seara aceea, pe ea și pe sora ei. Abia acum bag de seamă că e îmbrăcată în doliu, cu o pălărie prea bătrînească pentru fața ei tînără, că are o umbrelă lungă și subțire ca un baston.

Și cum sînt aproape de ea, cînd gesticulez, unghiile mele îi zgîrie crepul corsajului... Fac oarecari obiecții ca să-i acord ce-mi cere. Se supără și vrea să plece numaidecît. Dar acum o opresc eu și o rog. Atunci, un lucrător care trece prin întuneric șoptește glumind :

— Nu te duce, mititico, ai s-o pățești !... și ne-am zăpăcit amîndoi.

La teatru. Prietena mea care se numește Valentine Blondeau a venit cu soră-sa. Amîndouă au pe spate șaluri sărăcăcioase. Valentine stă pe locul din fața mea. Se întoarce mereu, neliniștită, parcă întrebîndu-se ce am cu ea. Iar eu mă sînt aproape fericit ; de cîte ori se uită la mine, îi răspund cu un zîmbet.

În jurul nostru erau femei foarte decoltate. Și făceau glume.

La început, Valentine surîdea, apoi a spus : nu trebuie să rîd ; și eu sînt prea decoltată. *Și s-a învelit repede cu șalul. Într-adevăr, sub dantela neagră se vedea că, grăbindu-se să-și schimbe rochia, își îndoise înăuntru partea de sus a cămășii nedecoltate.*

E ceva în ea ce mă atrage ; ceva sărman și copilăresc în felul ei de a fi, ceva nesigur și suferind în privire... E singura ființă de pe lume care mi-a putut spune cîteva cuvinte despre oamenii de la domeniu și cînd sînt lîngă ea, mă gîndesc neîncetat la strania mea aventură de odinioară... Am vrut s-o mai iscodesc, aducînd vorba de micul palat de pe bulevard. Dar ea, la rîndu-l ei, mi-a pus întrebări atît de stînjenitoare, încît n-am știut ce să-i răspund. Simt că de aci înainte vom fi amîndoi muți ca mormîntul, asupra acestui subiect. Și totuși mai știu că o s-o revăd. La ce bun ? Și pentru ce ?

Sînt oare osîndit să umblu pe urma oricărei ființe care o să poarte în ea o cît de vagă, o cît de slabă aducere aminte din aventura mea neizbutită ?

La miezul nopții, singur în strada pustie, mă întreb, ce vrea de la mine povestea asta nouă și ciudată. Merg pe lîngă casele aliniate ca niște cutii de carton, în care doarme un întreg popor. Și-mi vine în minte deodată o hotărîre pe care o luasem luna trecută : mă decisesem să mă duc acolo, în puterea nopții, către ora unu, să fac înconjur casei, să deschid poarta de la grădină, să intru ca un hoț și să caut vreun indiciu care să mă ajute să regăsesc domeniul pierdut și s-o mai văd o dată, doar s-o mai văd... Dar sînt obosit. Mi-e foame. M-am grăbit să-mi schimb hainele înainte de teatru și n-am mîncat... Stau mult timp pe marginea patului înainte de a mă culca, agitat, neliniștit, în prada unei vagi remușcări. Pentru ce ?

Însemn și asta : nu m-au lăsat să le conduc acasă și nici n-au vrut să-mi spună unde stau. Dar le-am urmărit atîta cît am putut. Știu că locuiesc pe o străduță de lîngă Notre-Dame. Dar la ce număr ?... Cred că sînt croitorese sau modiste.

Ascunzîndu-se de soră-sa, Valentine mi-a dat o întîlnire joi, la ora patru, în fața teatrului la care am fost.

— Dacă n-am să fiu acolo mîine, a spus ea, vino din nou vineri la aceeași oră, apoi sîmbătă și tot așa mereu, în fiecare zi.

Joi 18 februarie. Am plecat prin vînt, s-o aștept. E un vînt care aduce ploaie. În fiecare clipă îți vine să zici : o să plouă.

Pe străzi e aproape întuneric. Merg cu o greutate pe inimă. A picurat. Mă tem să nu se pornească o ploaie torențială și s-o împiedice să vină. Dar vîntul începe să sufle mai tare și ploaia nu cade nici de data asta. Sus, în cerul cenușiu al după-amiezii — cînd cenușiu și cînd strălucitor — un nor s-a lăsat dus de vînt. Și eu am prins rădăcini aici, într-o așteptare fără noroc...

În fața teatrului. După un sfert de oră, sînt sigur că n-are să vină. Stau pe chei și mă uit atent la fiecare om care trece pe podul pe unde ar trebui să vină ea. Petrec cu privirea toate femeile tinere îmbrăcate în doliu și sînt aproape recunoscător acelora care i-au semănat mai mult și m-au făcut să sper pînă s-au apropiat de mine.

O oră de așteptare. Sînt obosit. S-a făcut seară. Un sergent trece pe stradă trăgînd după el un pungaș pe care-l duce la secția de alături și care-i strigă, cu glas înecat de furie, toate înjurăturile și toate murdăriile din lume.

Agentul e galben de mînie și nu răspunde nimic.

Dar cum intră pe culoarul secției, începe să-l îmbrîncească pe nenorocit și închide ușa ca să-l bată în voie....

...Îmi vine un gînd oribil, că am renunțat la paradis și că dau tîrcoale pe la porțile infernului.

Nu mai pot. Trebuie să plec de aici. Mă îndrept spre strădușa dintre Sena și Notre-Dame, spre piața unde știu, vag, că se află casa lor. Mă plimb singur de colo, colo. Din cînd în cînd, trece prin ploaia măruntă cîte o jupîneasă, sau o gospodină, care se duce după tîrguieli, înainte de a se înnopta. N-am nici un rost aici și plec...

Trec din nou prin piața unde trebuia să ne întîlnim. Acum e mai multă lume ca adineaori — o masă mare de oameni...

Și plouă mereu... Și nu mai vine noaptea...

Închipuiri ! Deznădejde ! Istovire ! Mă agăț de acest gînd : mîine. Mîine am să mă duc s-o aștept în același loc, la aceeași oră. Și sînt foarte nerăbdător să vină mîine. Îmi închipui, plictisit, cum o să fie seara de azi, apoi dimineața de mîine pe care am să le petrec neștiind ce să fac cu ele... Dar ziua de azi e pe sfîrșite...

Sînt din nou acasă lîngă foc și aud strigîndu-se în stradă gazetele de seară. Desigur că aude și ea, din casa ei pierdută undeva, în oraș, lîngă Notre-Dame.

Ea, vreau să spun Valentine.

Mă apasă, straniu seara asta cu care voiam să mă amăgesc. În timp ce eu număr ceasurile nerăbdător și aștept să treacă ziua mai repede, există oameni pe lume, care au închinat acestei zile toate speranțele lor, toată dragostea și ultima lor putere. Există muribunzi, condamnați. Există oameni care așteaptă soarele și care ar voi să nu vie niciodată mîine. *Alții, pe care* mîine *îi va străpunge ca o remușcare. Alții atît de obosiți, încît noaptea nu va fi destul de lungă ca să le dea toată odihna de care au nevoie. Și eu care mi-am pierdut ziua, cu ce drept îndrăznesc să chem ziua de mîine ?*

Vineri seara. Mă gîndisem să scriu mai departe : n-am revăzut-o. *Și totul s-ar fi sfîrșit.*

Dar azi după-amiază, ajungînd în colț, lîngă teatru : iat-o. Fină și gravă, îmbrăcată în negru, însă cu fața pudrată și cu o coleretă care o face să semene cu un Pierrot vinovat... Un aer îndurerat și în același timp răutăcios.

A venit să-mi spună că vrea să plece numaidecît, că n-are să mai vină...

. . . .

Și cu toate acestea, seara ne prinde tot împreună, mergînd agale, unul lîngă altul, pe nisipul de la Tuileries. Îmi spune povestea ei, dar istorisește într-un fel atît de învăluit, încît înțeleg greșit. Zice „amantul meu" vorbind de acel logodnic cu care nu s-a măritat. Cred că spune așa dinadins, ca să mă supere și ca să nu mă atașez nici un pic de ea.

Sînt fraze de ale ei, pe care le transcriu cu neplăcere :

Să n-ai nici o încredere în mine, totdeauna am făcut numai nebunii...

Am bătut drumurile singură.

Mi-am disperat logodnicul. L-am părăsit, fiindcă mă admira prea mult ; nu mă vedea decît în închipuire, nicidecum așa cum eram. Ori, eu sînt plină de cusururi. Am fi fost nenorociți.

E gata în orice clipă să se arate mai rea decît este. Cred că vrea să-și dovedească ei însăși că a avut dreptate, pe vremuri, să facă prostia de care vorbește, că n-are de ce să-i pară rău și că nu era vrednică de fericirea care venise spre ea.

Altă dată :

— Ce-mi place la dumneata, *mi-a spus ea pe neașteptate, privindu-mă lung,* ce-mi place la dumneata, nu știu pentru ce, sînt amintirile mele...

Altă dată :

— Îl iubesc și acum, mai mult decît crezi.

Și apoi deodată, brusc, cu asprime și tristețe :

— În sfîrșit, ce vrei ? Și dumneata mă iubești ? Și dumneata vrei să-mi ceri mîna ?...

M-am bîlbîit. Nu știu ce-am răspuns. Poate că am spus : Da.

Jurnalul se întrerupe aici.

Urmează ciorne de scrisori, ilizibile, informe, pline de ștersături... Logodnă nesigură !... La rugămintea lui Meaulnes, fata își părăsește meseria. El făcuse pregătirile de nuntă. Dar apucat mereu de dorința de a căuta încă, de a pleca încă pe urmele iubirii lui pierdute, trebuie să fi dispărut în mai multe rînduri ; și în aceste scrisori, tragic de încurcat, încearcă să se justifice față de Valentine.

Capitolul XV

TAINA

(urmare)

Apoi jurnalul începe din nou.

Meaulnes nota amintiri despre șederea lor împreună, undeva la țară. Dar lucru curios, începînd din acel moment, poate dintr-un sentiment de pudoare secretă, jurnalul era redactat într-un fel atît de ciopîrțit, de inform, de mîzgălit, de grăbit, încît a fost nevoie să reconstitui eu toată partea asta din povestea lui.

14 iunie. Cînd se trezi, de cu noapte, în odaia lui de han, soarele aprinsese desenele roșii de pe perdeaua neagră. În sala de jos, muncitorii agricoli vorbeau tare, sorbind cafeaua de dimineață : își vărsau focul cu vorbe aspre, dar liniștite, împotriva unuia dintre patronii lor. Meaulnes auzea desigur, prin somn, de multă vreme, zgomotul acesta ușor, căci la început nu-l luă în seamă. Perdeaua înflorată cu ciorchini înroșiți de soare, vocile matinale ajungeau pînă în odaia tăcută, totul se contopea în impresia unică a unei deșteptări la țară, cînd începe vacanța mare.

Se sculă, bătu ușor în ușa de alături și neprimind nici un răspuns, o deschise cu băgare de seamă. O văzu atunci pe Valentine și înțelese de unde venea atîta tihnită fericire. Fata dormea nemișcată, liniș-

tită, fără să i se audă măcar respirația, așa cum doarme, probabil, o pasăre. Meaulnes privi îndelung acea față de copil cu ochii închiși, cufundată într-o pace atît de adîncă, încît ai fi dorit să n-o deștepți niciodată, să n-o tulburi niciodată.

Ca să arate că se trezise, fata nu făcu decît o mișcare : deschise ochii și privi.

Îndată ce fu gata îmbrăcată, Meaulnes se întoarse lîngă ea.

— Ne-am sculat tîrziu, zise fata.

Și numaidecît se apucă de treabă, ca o gospodină la casa ei. Deretecă prin cameră, perie hainele pe care Meaulnes i le adusese din ajun. Pantalonii însă erau plini de noroi uscat și, o clipă, ea rămase cu ei în mînă, dezolată și neștiind ce să facă. Apoi luă un cuțit și începu să radă, cu grijă, primul strat de pămînt.

— Așa făceau și băieții de la Sainte-Agathe, cînd cădeau în noroi, zise Meaulnes.

— Pe mine m-a învățat mama, răspune Valentine.

...Și iată tovarășa de viață pe care trebuie să și-o fi dorit, înainte de aventura misterioasă, Meaulnes, care în fond, era un vînător și un țăran.

15 iunie. Datorită unor prieteni care îi prezentaseră drept soț și soție, fură poftiți, spre marea lor plictiseală, să cineze la fermă, unde Valentine se arătă sfioasă ca o mireasă tînără.

La fiecare capăt al mesei, acoperită cu pînză albă, ardeau lumînări în sfeșnice, ca la o liniștită nuntă țărănească.

În lumina slabă a lumînărilor, fețele se cufundau în întuneric, îndată ce se plecau.

Valentine şedea la dreapta lui Patrice (băiatul fermierului) şi lîngă ea era Meaulnes, care fu tăcut toată vremea, deşi fiecare se uita la el cînd vorbea.

De cînd venise în sat şi se hotărîse s-o dea pe Valentine drept soţia lui, ca să evite bîrfelile, îl rodea aceeaşi remuşcare şi acelaşi regret. Şi în timp ce Patrice, în capul mesei, făcea pe gazda, cu aerul unui boier de ţară, Meaulnes se gîndea :

Eu ar trebui să fiu la capul mesei în seara asta, într-o sală scundă, o sală frumoasă, pe care o cunosc bine ; să fiu în capul mesei, de la nunta mea...

Valentine şedea lîngă el cuminte şi de cîte ori gazda o îmbia să mănînce sau să bea, refuza cu sfială, privindu-şi prietenul şi avînd aerul că vrea să se ascundă lîngă el. Parcă era o ţărancă tînără în casă străină. Patrice o îndemna mereu să-şi golească paharul, dar stăruia în zadar. Atunci Meaulnes se aplecă spre ea şi-i spuse cu blîndeţe :

— De ce nu bei, draga mea ?

Şi, supusă, ea bău. Surîzînd, Patrice îl felicită că are o nevastă atît de ascultătoare.

Dar tinerii noştri continuau să fie tăcuţi şi gînditori. Erau obosiţi, le era frig, aveau picioarele ude de noroi şi cimentul era rece. Şi apoi, Meaulnes trebuia să spună din cînd în cînd :

— Valentine, soţia mea.

Şi de cîte ori pronunţa aceste cuvinte, faţă de oamenii aceia străini, avea impresia că face un păcat.

17 iunie. După-amiaza ultimei zile începu rău. Plecaseră la plimbare, împreună cu Patrice şi cu nevasta lui, dar urcînd o pantă abruptă, acoperită de buruieni, încet, încet, perechile se despărţiră. Ajunşi într-un mic crîng, Meaulnes şi Valentine se aşezară pe pajişte, între tufe şi jnepi.

Vremea era posomorîtă și vîntul aducea picături de ploaie. Seara parcă avea gust amar, gustul unei plictiseli atît de copleșitoare, încît nici dragostea n-o putea împrăștia.

Rămaseră multă vreme acolo, în ascunziș, adăpostiți de ramuri. Vorbeau puțin. Apoi ieși soarele. Se făcu frumos. Credeau că acum totul o să meargă bine.

Și începură să vorbească de iubire. Valentine vorbea, vorbea...

— Logodnicul meu era un copil ; uite ce-mi povestea : îndată după nuntă am fi avut o căsuță a noastră, ca o colibă pierdută în mijlocul cîmpiei. Zicea că e gata și că ne așteaptă. În seara nunții, pe la ora asta, în amurg, am fi sosit acolo după o călătorie lungă. Și pe tot drumul ne-ar fi primit, cu urale, copii necunoscuți, ascunși în boschete, strigînd : „trăiască mireasa !..."

Ce nebunii ! Nu-i așa ?

Meaulnes o asculta amuțit, îngrijorat. Parcă venea de departe, pînă la el, ecoul unei voci auzite cîndva. Și spunînd povestea asta, era în glasul fetei o nelămurită părere de rău.

Temîndu-se că l-a jignit, ea se întoarse spre el, cu elan și cu duioșie.

— Ție vreau să-ți dau tot ce am, spuse ea ; ceva ce a fost pentru mine mai de preț decît orice... Și poți să-l arzi.

Zicînd acestea, scoase din buzunar un pachețel de scrisori, pe care i le întinse cu o privire fixă și îngrijorată — scrisorile logodnicului ei.

Ah ! el recunoscu numaidecît scrisul subțire. Cum de nu se gîndise la asta, pînă atunci ! Era scrisul lui Frantz, nomadul, scrisul pe care îl văzuse odinioară pe biletul deznădăjduit, lăsat în camera castelului.

Mergeau acum pe o cărăruie îngustă, prin fîn și prin margarete. Începuse să coboare soarele și lumina

cădea oblic peste livadă. Meaulnes era atît de uluit, încît nu pricepea încă ce mare înfrîngere însemna asta pentru el. Încruntat și tăcut, ținea în mînă scrisorile și le citea, fiindcă ea îi ceruse să le citească. Fraze copilărești, sentimentale, patetice... Citi, aproape orbit de regrete și de furie, fraza din ultima scrisoare :

Ah ! Ai pierdut inimioara, mica mea Valentine ! Cît ești de vinovată ! Ce are să mi se întîmple acum ? În sfîrșit, nu sînt superstițios...

Lui Meaulnes îi tremura hîrtia în mînă. Văzîndu-l atît de palid și de împietrit la față, Valentine se uită pe scrisoare să vadă ce-l supărase așa de tare.

— Era o bijuterie pe care mi-o dăduse el și mă făcuse să jur că am s-o păstrez toată viața. Încă o idee nebunească de-a lui.

Dar explicația asta mai rău îl întărîtă pe Meaulnes.

— Nebunească ? zise el punînd scrisorile în buzunarul hainei. De ce spui mereu vorba asta ? De ce n-ai vrut niciodată să crezi în el ? L-am cunoscut, era cel mai minunat băiat din lume.

— L-ai cunoscut, întrebă ea în culmea emoției, l-ai cunoscut pe Frantz de Galais ?

— Era cel mai bun prieten al meu, era fratele meu de cruce și iată că eu i-am luat logodnica !

Oh ! urmă el cu mînie, cît de rău ne-ai făcut la amîndoi, tu care n-ai vrut să crezi în nimic. Tu ești vinovată de tot ce s-a întîmplat. Tu ai stricat totul ! Totul !...

Fata se apropie de el, vru să-i vorbească, să-i ia mîna, dar el o dădu la o parte cu brutalitate.

— Lasă-mă. Pleacă.

— Bine, dacă e așa, am să plec de-adevărat, zise ea cu obrajii în flăcări, bîlbîindu-se și aproape plîngînd. Am să mă întorc cu soră-mea acasă, la Bourges.

Şi dacă n-ai să vii după mine, ştiu ce-mi rămîne de făcut, fiindcă tata e foarte sărac şi nu poate să mă ţie, ştii asta — nu ? O să plec iar la Paris şi o să bat drumurile, cum am mai făcut-o o dată. Cu siguranţă că am să ajung o femeie pierdută, eu care nu mai am meserie...

Şi se duse să-şi ia lucrurile, ca să prindă trenul. Iar Meaulnes, fără să se uite măcar după ea, continuă să meargă în neştire.

Jurnalul se întrerupea din nou.

Urmau iarăşi ciorne de scrisori, scrisori de om nehotărît, năuc. Meaulnes se întoarse acasă în la Ferté-d'Angillon şi îi scria Valentinei, numai de formă, că e hotărît să n-o mai vadă niciodată, dîndu-i motive precise, dar în realitate îi scria sperînd, poate, că ea o să-i răspundă. Într-una din aceste scrisori, încerca să afle de la ea ceea ce, în zăpăceala lui, nici nu se gîndise măcar s-o întrebe : ştia unde se află domeniul atît de mult căutat ? Într-alta o ruga să se împace cu Frantz de Galais. Se însărcina el să-l găsească... Toate scrisorile astea, cărora le-am văzut ciornele, desigur că n-au fost trimise. Poate să fi scris două, trei, fără a primi vreun răspuns. Fusese pentru el o perioadă de luptă înspăimîntătoare şi de totală izolare. Pierzînd cu desăvîrşire speranţa de a o revedea pe Yvonne de Galais, trebuie să fi simţit, puţin cîte puţin, că-i slăbeşte marea hotărîre.

Şi după paginile ce urmează — ultimele din jurnal — îmi închipui că într-o dimineaţă frumoasă de început de vacanţă, trebuie să fi închiriat o bicicletă şi să fi plecat la Bourges, ca să viziteze catedrala...

Plecase în revărsatul zorilor, alergînd pe șoseaua netedă și dreaptă, cu pomi pe margine, inventînd în drum o mie de pretexte ca să apară cu demnitate în fața aceleia pe care o gonise și să nu aibă aerul că a venit să ceară o împăcare.

În ultimele patru pagini, pe care le-am putut reconstitui, e vorba de călătoria asta și de cea din urmă greșeală...

Capitolul XVI

TAINA

(sfîrşit)

23 august. Meaulnes ajunse la Bourges şi, după multă căutare, găsi casa Valentinei Blondeau, tocmai în celălalt capăt al tîrgului, la marginea noilor mahalale. În prag, o femeie — mama Valentinei — părea că-l aşteaptă. Era o gospodină cu faţa bună, grosolană, trecută, dar încă frumoasă. Îl privea curioasă cum se apropie şi cînd o întrebă dacă *domnişoarele Blondeau sînt acasă ?* ea îi explică, cu bunăvoinţă, că plecaseră la Paris, la 15 august. *M-au rugat să nu spun unde stau, dar dacă le scrii pe adresa veche, li se trimit scrisorile.*

Şi Meaulnes se întoarse prin grădiniţă, ducîndu-şi bicicleta cu mîna. Mergea cu capul plecat şi se gîndea :

— A plecat... Totul s-a sfîrşit. Eu am vrut să fie aşa... Eu am împins-o la asta. *Am să ajung o femeie pierdută,* spunea ea şi eu am aruncat-o acolo ! Eu am dezonorat-o pe logodnica lui Frantz !

Înnebunit, îşi repeta încet : *cu atît mai bine ! cu atît mai bine !* sigur, dimpotrivă, *că era cu atît mai rău...* Avea impresia că i se făcuse în minte un gol şi că, înainte de a ajunge la portiţă, o să se poticnească şi o să cadă în genunchi.

Se făcuse ora prînzului, dar nici nu se gîndi să mănînce. Intră într-o cafenea de unde îi scrise mult Valentinei, numai ca să-și strige supărarea, să se ușureze de țipătul deznădăjduit care-l sufoca. Scrisoarea lui repeta mereu : *Cum ai putut ? !... Cum ai putut ? ! ... Cum ai putut să te resemnezi la asta ? Cum ai putut să decazi pînă într-atît ?...*

La masa de lîngă el beau niște ofițeri. Unul dintre ei povestea în gura mare o cucerire galantă, din care Meaulnes auzea doar crîmpeie : *I-am spus... trebuie să mă cunoști mai bine... Fac în fiecare seară cîte o partidă cu bărbatul tău !* Ceilalți rîdeau zgomotos și scuipau peste umăr... Obosit, tras la față, ca după boală, plin de praf, Meaulnes se uita la ei ca un cerșetor. Și și-o închipuia pe Valentine stînd pe genunchii lor.

Rătăci multă vreme în jurul catedralei, pe care, din orice stradă te-ai fi aflat, o vedeai înălțîndu-se uriașă și nepăsătoare. Ca să se liniștească, își spunea : *La urma urmei, am venit pentru catedrală...* Umblă fără nici un rost pe străzile înguste și desfundate ca ulicioarele din jurul unei bisericuțe de sat. Ici, colo, dădea cu ochii de firma vreunei case suspecte, de un felinar roșu... Și Meaulnes își simțea durerea zadarnică, în acel cartier murdar, vițios, ascuns ca în vechime, după stîlpii arcați ai catedralei. Îl apuca teama și repulsia, ca pe un țăran, de biserica de oraș, care e clădită între case rău famate, și care n-are leac pentru cele mai curate dureri de dragoste...

Două fete trecură pe lîngă el, ținîndu-se de talie și privindu-l cu nerușinare. Din silă, sau ca să se răzbune pe iubirea lui și s-o înjosească, Meaulnes le urmări încet pe bicicletă. Atunci una din ele, o fată nenorocită, cu un păr decolorat și rar, pieptănat peste

cap şi umflat la ceafă de un coc fals, îi dădu întîlnire la ora şase, în grădina arhiepiscopiei, grădină unde Frantz îi dădea întîlnire, într-o scrisoare, bietei Valentine.

Nu spuse nu, ştiind bine că la ora aceea el nu va mai fi, de mult, în oraş. Şi pînă ce întoarse colţul străzii, fata îi făcu semne vagi cu mîna.

Acum era grăbit. Voia să plece cît mai curînd. Dar înainte, nu putu rezista sumbrei dorinţe de a mai trece o dată pe la casa Valentinei. Privi îndelung şi făcu provizii de tristeţe. Casa era în marginea mahalalei şi de acolo, strada devenea un drum de ţară. În faţă, un fel de maidan forma o mică piaţă. Nu era nimeni la ferestre, nici în curte, nicăieri. Doar pe lîngă un zid, trecea o fată pudrată, o fată murdară, tîrînd după ea doi băieţi în zdrenţe...

Aici îşi trăise Valentine copilăria, aici începuse ea să privească lumea cu ochi încrezători şi cuminţi. Muncise, cususe, în dosul acestor ferestre. Şi pe strada asta de mahala trecuse Frantz s-o vadă, să-i surîdă. Dar ce mai rămăsese acum din toată povestea lor, din toată dragostea lor ? Nimic, nimic... Tristeţea dăinuia şi Meaulnes era obsedat de gîndul că undeva în aceeaşi după-amiază, Valentine privea în amintire piaţa mohorîtă, unde nu se va mai întoarce niciodată.

Meaulnes trebuia să se întoarcă, şi drumul lung, pe care avea să-l facă, era ultimul ajutor împotriva mîhnirii lui, ultima distracţie forţată, înainte de a se cufunda cu totul în deznădejde.

Plecă. Drumul cobora într-o vale cu minunate case de fermă, aşezate la marginea apei. Se vedeau printre copaci acoperişurile ascuţite şi zidurile împodobite cu leasă verde. Desigur că pe pajişte, la umbra pomi-

lor, stăteau fete tinere și vorbeau de dragoste... Îți imaginai sufletele de acolo, sufletele liniștite, curate...

Pentru Meaulnes însă, nu mai exista în clipa aceea decît o singură iubire : iubirea neîmplinită ce-i fusese pălmuită cu atîta cruzime și fata pe care o trimisese la pieire și pe care ar fi trebuit, dimpotrivă, s-o sprijine și s-o ocrotească mai mult decît pe oricare alta.

Jurnalul continua cu însemnări grăbite, nervoase, din care putui să mai aflu că era hotărît, cu orice risc, să plece în căutarea Valentinei și s-o găsească, înainte de a fi prea tîrziu. În colțul unei pagini, notase o dată. Cred că era ziua din ajunul importantei plecări pentru care făcea pregătiri doamna Meaulnes, cînd venisem eu, în dimineața aceea însorită de sfîrșit de august, zădărnicindu-i planul și tulburînd totul. Meaulnes își însemna amintirile și proiectele, cînd împinsesem eu ușa primăriei părăsite și-i adusesem marea veste pe care n-o mai aștepta. Și cuprins din nou de dorul aventurii lui de odinioară, fără a îndrăzni să mărturisească ceva, rămăsese pe loc. Atunci începuseră să-l roadă remușcarea, regretul și mîhnirea — uneori înăbușite, uneori biruitoare — pînă în ziua nunții, cînd strigătul din pădure al vagabondului îi reamintea teatral primul lui jurămînt de adolescent.

Pe același caiet de teze, mai smîngălise cîteva cuvinte, în fugă, înainte de plecare, în zorii acelei zile, cînd o părăsise, cu învoirea ei, dar pentru totdeauna, pe Yvonne de Galais, pe soția lui de o zi...

Plec pe urmele celor doi vagabonzi veniți ieri în pădure și plecați spre est, cu bicicleta. Trebuie să-i găsesc. N-am să mă întorc lîngă Yvonne, decît dacă o să pot aduce cu mine pe Frantz și pe Valentine și să-i instalez, căsătoriți, în casa lui Frantz.

Acest manuscris, pe care l-am început ca pe un jurnal secret și care a devenit spovedania mea, va fi, dacă nu mă mai întorc, proprietatea prietenului meu, François Seurel.

Probabil că strecurase în grabă manuscrisul, printre alte caiete, încuiase fostul lui cufăr de școlar și dispăruse.

EPILOG

Trecuse vreme. Zi cu zi, pierdeam tot mai mult speranța de a-l mai vedea vreodată pe camaradul meu și zilele mi se scurgeau mohorîte, împărțite între școala din cătunul de pe deal și casa tristă, pustie. Frantz nu veni la întîlnirea ce-i fixasem și de altminteri, mătușa Moinel nu mai știa de mult unde locuia Valentine.

Curînd, singura bucurie de la Sablonnières fu fetița pe care, cu multe îngrijiri, o putusem salva. La sfîrșitul lui septembrie împlinea un an și se făcuse drăguță și zdravănă, ca și cînd n-ar fi fost niciodată bolnavă. Începuse să meargă. Își înțepenea mînuțele de speteaza vreunui scaun și-l împingea voinicește, sculîndu-se singură de jos cînd cădea, fără să plîngă, și făcînd o gălăgie care trezea îndelung ecourile surde din casa părăsită. Cînd o țineam în brațe, nu suferea niciodată s-o sărut. Avea un fel sălbatic, și în același timp fermecător, de a-și feri capul, împingîndu-mi fața cu mînuța deschisă și pufnind de rîs. S-ar fi zis că voia, cu toată veselia și cu toată puterea ei de copil să alunge mîhnirea ce apăsa peste casă, de la nașterea ei.

Şi îmi ziceam cîteodată : *cu toată sălbăticia asta, ea o să fie, desigur, puţin şi copilul meu.* Dar, încă o dată, soarta hotărî altfel.

Într-o duminică dimineaţa, pe la sfîrşitul lui septembrie, mă sculasem foarte devreme, înainte chiar să se fi deşteptat doica fetiţei. Trebuia să mă duc la Cher, la pescuit, împreună cu doi oameni din Sainte-Benoist şi cu Jasmin Delouche. Sătenii de prin împrejurimi se înţelegeau adeseori cu mine pentru cîte o partidă de braconaj : pescuit cu mîna, noaptea, sau pescuit, prohibit, cu plasa. Toată vara făceau aşa : în zilele libere, plecam cînd se îngîna ziua cu noaptea şi nu ne întorceam decît la prînz. În felul acesta îşi cîştigau pîinea aproape toţi oamenii din Sainte-Benoist. Iar pentru mine erau singurele distracţii, singurele aventuri ce-mi reaminteau escapadele de odinioară. Şi în cele din urmă, prinsesem gust pentru aceste hoinăreli, pentru acest pescuit zăbavnic de-a lungul rîului, sau prin trestiile iazului.

Aşadar, în dimineaţa aceea, la cinci şi jumătate, eram în picioare, în faţa casei, sub un mic şopron lipit de zidul ce despărţea grădina englezească de la Sablonnières de grădina de zarzavat a fermei şi-mi descurcam plasele pe care le aruncasem grămadă, joia trecută.

Încă nu se făcuse ziuă de tot, şi şopronul unde îmi căutam în grabă uneltele era aproape cufundat în întuneric.

Îmi vedeam de treabă tăcut şi atent, cînd deodată auzii portiţa deschizîndu-se şi paşi scîrţîind pe nisip.

— Ei ! Nu credeam să-mi vină aşa de curînd oamenii, îmi zisei eu. Şi uite că nu sînt gata !

Dar omul care intră în curte îmi era necunoscut. Atît cît se putea distinge. în lumina neclară, era un bărbat voinic şi înalt, bărbos, îmbrăcat ca un vînător,

sau ca un braconier. În loc să vină spre șopron, unde tovarășii mei știau că mă găsesc totdeauna la ora fixată, el o luă drept spre ușa de la intrare.

— Bun ! gîndii eu, trebuie să fie vreunul de-ai lor, pe care l-au poftit fără să-mi spună și l-au trimis ca cercetaș.

Omul puse binișor mîna pe clanță. Dar eu încuiasem ușa cînd ieșisem. Văzînd că e închis, omul încercă tot așa, fără zgomot, la ușa bucătăriei. Apoi, șovăind, se întoarse spre mine. Și abia atunci recunoscui fața neliniștită a lui Meaulnes.

Rămăsei cîteva minute înmărmurit, înspăimîntat, deznădăjduit, năpădit din nou de toată durerea pe care o deștepta în mine întoarcerea lui. Dispăruse după zid, făcuse înconjurul casei și se întorcea nehotărît.

Atunci eu ieșii din șopron, mă îndreptai spre el și, fără să spun un cuvînt, îl îmbrățișai, plîngînd în hohote. Înțelese numaidecît.

— Ah ! A murit, nu-i așa ? zise el, cu o voce aspră.

Și rămase locului, în picioare, surd, nemișcat și teribil. Îl luai de braț și îl împinsei încet spre casă. Se făcuse ziuă. Spre a săvîrși lucrul cel mai greu, îl făcui repede să urce scara ce ducea în camera moartei. Cum intră pe ușă, căzu în genunchi în fața patului și stătu așa multă vreme, aplecat, cu capul ascuns în palme.

Se sculă într-un tîrziu, împleticindu-se, cu privirea rătăcită, năuc, parcă neștiind unde se află. Și călăuzindu-l mereu de braț, deschisei ușa spre camera fetiței. Doica nu venise încă sus și mititica era singură : se trezise și se așezase înadins în vîrful patului. Tocmai întorsese capul spre ușă și se uita la noi cu ochi mari, mirați.

— E fetița ta, zisei eu.

Tresări și se uită la mine.

Apoi o luă în brațe și o ridică sus. Dar la început n-o putea vedea bine, fiindcă plîngea. Atunci ca să-și abată puțin înduioșarea și vălul de lacrimi, tot ținîndu-și copilul strîns la piept, se întoarse spre mine și îmi spuse, cu capul plecat :

— I-am adus pe cei doi... Să te duci să-i vezi în casa lor.

Într-adevăr, cînd mă îndreptam, în aceeași dimineață, gînditor și aproape fericit, spre casa lui Frantz, pe care Yvonne de Galais mi-o arătase odinioară pustie, zării de departe, în ușă, o tînără gospodină, cu coleretă, care mătura pragul casei ; cîțiva copii de la vite, mergînd spre biserică, îmbrăcați de sărbătoare, se opriseră, în drum, și o priveau cu interes și încîntare...

Între timp, fetița începuse să se plictisească în brațele lui Augustin și cum el ședea mereu cu capul plecat într-o parte, încercînd să-și stăpînească lacrimile și strîngînd-o la piept, fără s-o privească, ea își ridică mînuța și, cu toată puterea, îi trase o palmă peste gura bărboasă și udă de plîns.

De astă dată tatăl își ridică sus de tot fetița, o jucă în mîini, săltînd-o ușor, și o privi cu un fel de rîs îndurerat. Mulțumită, ea bătu din palme.

Mă dădusem puțin la o parte, ca să-i văd mai bine. Ușor dezamăgit și totuși fermecat, înțelegeam că fetița își găsise, în sfîrșit, tovarășul de care avea nevoie și pe care-l aștepta... Iar eu simțeam că marele meu prieten, Augustin Meaulnes, venise să-mi ia ultima bucurie ce-mi lăsase. Mi-l și închipuiam, noaptea, înfășurîndu-și fata într-o mantie și pornind cu ea spre alte aventuri.

CUPRINS

Partea întîi

Partea a doua

Lector CARMEN FIRAN
Tehnoredactor CORNEL CRISTESCU

Bun de tipar : 9 IX 1991 Apărut 1991
Coli de tipar : 8,25

Tiparul executat sub comanda nr. 10302
La Imprimeria „CORESI"
ROMANIA
Piața Presei Libere Nr. 1 — București

Cărarea pierdută

alain fournier

O savuroasă carte a introspecției psihologice a tineretului francez de dinaintea războiului, a intelectualității care își caută un refugiu în exotism, în iubire și aventură politică. Adevărată capodoperă, *Cărarea pierdută* este o culme a prozei de aventuri romanești, franceze, constituind o lectură profitabilă și plăcută, nu doar pentru tinerii care vor descoperi în ea un univers fascinant.

EDITURA FUNDAȚIA CULTURALĂ ROMÂNĂ

ISBN 973-95332-5-6